FILOCALIA volumul XI

(extrase)

Răspunsurile duhovniceşti ale Sfinţilor Cuvioşi Varsanufie şi Ioan au fost adunate şi publicate pentru prima dată în anul 1816, la Veneţia, de Sfântul Nicodim Aghioritul, sub titlul *Carte preafolositoare de suflet*. Deşi conţinutul scrisorilor este înrudit cu cel din *Pateric,* se deosebeşte totuşi prin faptul că răspunsurile nu sunt scurte sentinţe ale Bătrânilor, ci o învăţătură despre patimi şi virtuţi concretizată în sfaturi date unor călugări sau mireni, despre cum să poarte lupta duhovnicească cu tot felul de piedici, ispite şi greutăţi întâlnite în viaţa de zi cu zi.

SFINŢII VARSANUFIE ŞI IOAN

SCRISORI DUHOVNICEŞTI

• *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care l-a întrebat dacă trebuie să mănânce deosebit şi să nu iasă miercurea şi vinerea la Sfânta Împărtăşanie; şi dacă trebuie să se oprească de la grija lucrului; şi de trebuie să se folosească de vreun mijloc de tămăduire dacă i s-ar întâmpla să se îmbolnăvească în nevoinţa liniştirii lui; şi deci să i se dea porunci în vederea mântuirii.*

Nu vreau să nu ştie iubirea ta despre binefacerea venită ţie de la iubitorul de oameni Dumnezeu. Căci, iată, te-au ajuns durerile (naşterii).[1] Fiindcă a început Iisus să lucreze cu tine şi să te aducă pe tine, după rânduială, la liniştea Lui binecuvântată, la răbdarea care nu se ruşinează (care nu e făcută de ruşine).[2] Şi chiar dacă îţi va veni vreo slăbiciune sau vreo boală, îndreaptă toată nădejdea ta spre Dumnezeu şi te vei odihni. Căci nădăjduiesc în Dumnezeul meu că nu eşti departe de calea lui Dumnezeu.

Cât priveşte mâncarea deosebită în chilia ta, ea îţi este de

---

[1] Semnul binefacerii care-i vine de la Dumnezeu omului pornit pe calea înduhovnicirii este că au început pentru el necazurile. Înseamnă că Dumnezeu are încredere în puterea lui de a le suporta.

[2] Liniştea pe care o dobândeşte omul duhovnicesc din partea grijilor lumii e lucrarea lui Hristos, sau e în Hristos în Care avem totul. Şi la ea îl duce pe acel om Hristos, sălăşluindu-Se în el, dar nu fără ca şi acela să treacă prin eroismul răbdării crucii, care există implicit în liniştea lui Hristos. Asceza este hristocentrică.

folos şi de ajutor. Dar dacă se iveşte un motiv să mănânci cu fraţii, nu şovăi, nici nu te îngreuna, ci îngustează-ţi dorinţa treptat.

Iar de la împărtăşanie nu te opri cât timp intri şi ieşi, căci, altfel, pricinuieşti sminteală altora.

Şi ia seama să-ţi faci şederea cu smerenie şi cu frică de Dumnezeu, şi cu iubire nefăţărită. Zideşte-ţi casa ta pe piatra tare şi neclintită, „iar piatra este Hristos” *(I Corinteni* 10, 4).

Iar alte porunci nu sunt de trebuinţă acum. Ţi-ajung cele ce ţi s-au scris din partea mea; sunt destule pentru a te duce de la omul vechi la cel desăvârşit. Cugetă la ele şi adu-ţi aminte de ele şi nu le uita, căci cuprind toată Scriptura. Întăreşte-te în Domnul, păstrând totdeauna smerita cugetare în cuvinte, în fapte şi în mişcări.

29. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, pentru că fratele lui după trup, gândindu-se să se retragă în viaţa călugărească, îl întrebase prin el pe Bătrânul despre aceasta.*

Zis-a Domnul nostru Iisus Hristos: „Nimeni nu vine la Mine, de nu-l va trage pe el Tatăl” cel ceresc, şi: „Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi” *(Ioan* 6, 44), şi: „Eu Mă voi arăta lui” *(Ioan* 14, 21), şi: „Ridicaţi ochii şi priviţi holdele că sunt albe pentru seceriş, iar cel ce seceră primeşte plată şi adună roade spre viaţa veşnică, ca să se bucure împreună şi cel ce seamănă şi cel ce seceră. Căci în aceasta se adevereşte cuvântul: Că unul este cel ce seamănă şi altul cel ce seceră” *(Ioan* 4, 35-37).

Frate, nimeni, voind să intre în cetate, nu doarme; şi nimeni, vrând să lucreze, nu se leneveşte văzând soarele; şi nimeni, vrând să-şi lucreze ţarina, nu stă nepăsător. Ci cel ce voieşte să intre în cetate îşi iuţeşte pasul, în loc să-l facă mai zăbavnic; şi cel ce vede soarele începe repede să lucreze, de frică să nu fie curând împiedicat; şi cel ce voieşte să-şi lucreze ţarina se grăbeşte, ca să nu fie vătămată de neghină. Cel ce are urechi de auzit, să audă.[3]

---

[3] Cine se obişnuieşte cu amânarea greu mai scapă de această obişnuinţă. Cine se opreşte din urcuş a căzut în aceeaşi clipă mai jos de unde este. Nu stă decât cel ce urcă neîncetat. E o idee pe care a dezvoltat-o Sfântul Grigorie de Nyssa. Oprirea prin lenevie produce o anumită paralizie în puterile sufletului. Cel ce cedează lenei devine robul ei. Îşi slăbeşte libertatea sau stăpânirea sa asupra lui însuşi. Eşti tu însuţi când eşti stăpân pe tine. De aceea, în greceşte libertatea se numeşte şi stăpânire de sine (αυτεσούσιον). N-am ajutat pe om în clipa în care a trebuit, l-am putut pierde. Fiecare clipă impune o datorie unică pentru veci, pe care n-o mai poţi îndeplini în altă clipă. Fiecare clipă ni s-a dat cu rostul ei unic de la Dumnezeu. Fiecare clipă are o însemnătate pentru veşnicie.

• *Venind iarăşi a doua oară fratele la el, acesta era îngrijorat de mântuirea lui şi îi aduse aminte de făgăduiala lui de mai înainte. Iar acela îi ceru să i se dea un semn de către Bătrân despre aceasta.*

Şi Bătrânul îi spuse acestea:

În privinţa fratelui de care mi-ai vorbit, el e războit de necredinţă, şi aceasta este eres fariseic. Despre unul ca acesta Domnul a spus**: „neamul acesta (...) cere semn şi semn nu i se va da”** *(Luca* 11, 29). Acestuia nu am nimic să-i spun, decât ceea ce a spus Apostolul: „Cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi” (2 *Corinteni* 5, 17), şi: „Acum, Israele” *(Deuteronomul* 4, 1), şi: „Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău” *(Deuteronomul* 6, 16), şi iarăşi: Astăzi de auziţi glasul Lui, să nu învârtoşaţi inimile voastre (cf. *Psalmi* 94, 8). Cel ce are urechi de auzit, să audă.[4]

• *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către cel ce l-a întrebat despre fraţii neputincioşi cu trupul şi despre alţii, neputincioşi cu cugetul, de trebuie să-i ia la sine. Şi de trebuie să-i spună Avvei*[5] *să uşureze puţin pe începători de la priveghere. Şi despre tăcerea lui îndelungată.*

Frate, răspunsul la cele trei gânduri este unul: să nu sileşti voinţa cuiva, ci seamănă cu nădejde. Căci Domnul nostru n-a silit pe nimeni, ci a binevestit. Şi dacă cineva a voit, a ascultat. Ştiu că ştii că nu nesocotesc, nici nu dispreţuiesc dragostea ta. **Dar răbdarea este spre mare folos. Căci atunci când ne rugăm şi Dumnezeu întârzie să ne asculte, o face spre folosul nostru, ca să ne deprindem cu îndelunga-răbdare. Deci să nu ne descurajăm, zicând că ne-am rugat şi nu ne-a auzit, căci Dumnezeu ştie ce e de folos omului.** Bucură-te în Domnul, fratele meu, şi fii fără grijă în orice lucru. Şi roagă-te pentru mine, tu, cel iubit de mine şi de un suflet cu mine.[6]

---

[4] E aceeaşi idee ca în răspunsul dinainte. Cine urcă o face pentru că aude glasul Domnului, care-l cheamă. Cel ce se obişnuieşte să nu dea toată atenţia poruncii Domnului îndată ce o aude, şi aşteaptă să i se spună a doua oară, să i se dea un nou semn mai accentuat, pierde sensibilitatea receptivă a inimii, începe să se tocească, să se sclerozeze spiritual. Începe să nu mai fie viu, începe să moară. Cade din simţirea planului dumnezeiesc, care-l face liber, cade din planul vibrant al Duhului în cel al automatismului naturii, încetând să mai fie el însuşi. Se afirmă iarăşi importanţa lui „acum” şi a lui „astăzi”, importanţa de a împlini în această clipă ceea ce cere Dumnezeu în ea. Fiecare clipă ne e dată pentru a o umple cu împlinirea datoriei noastre legate de ea, pentru a imprima în noi ceea ce ne cere. Şi Dumnezeu Însuşi ne spune, în ea, ce datorie avem de împlinit în ea.

[5] Stareţului Serid.

[6] A persista în urcuşul spre Dumnezeu nu înseamnă a forţa în orice

• Iar de vrei să te izbăveşti de necazuri şi să nu fii doborât de ele, aşteaptă-te la altele mai rele şi te vei odihni.[7] Adu-ţi aminte de Iov şi de sfinţii de după acela, câte necazuri au suferit, şi dobândeşte răbdarea lor şi duhul tău va fi mângâiat.

• **„Amin, zic ţie, că de vei vedea pe fratele tău umblând pe o cale care nu e bună şi nu-i vei arăta că această cale nu e bună, din mâna ta va cere sângele lui”** *(Iezechiel* 3, 18)..

• **Rumegă Epistolele şi te vei mântui. Căci ai în ele, dacă le înţelegi, Vechiul şi Noul Testament, şi, înţelegându-le, nu ai nevoie de altă carte.**

• *Răspunsul aceluiaşi Bătrân către acelaşi, care întreba despre neorânduiala din lume.*

Frate, cât avem vreme, să luăm aminte la noi înşine, căci toate s-au tulburat, şi să ne deprindem să tăcem. Şi dacă voieşti să te odihneşti, fă-te mort faţă de tot omul şi te vei odihni. Înţelege că-ţi spun să te linişteşti în pace în privinţa gândurilor, şi a tot lucrul, şi fapta, şi grija.

• ......dar aflăm totodată că „prin multe suferinţe trebuie să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu” *(Fapte* 14, 22). Să stăruim în osteneala faptelor noastre. Căci, cu adevărat, „pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de slava care ni se va descoperi” *(Romani* 8, 18) şi „Dumnezeu nu e nedrept, ca să uite” asemenea osteneli *(Evrei* 6, 10), de vom ţine până la sfârşit ascultarea. Căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui” *(Matei* 10, 22), în Hristos Iisus. Amin.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân în chip de rugăciune: „Tu, Cel ce eşti viaţa celor deznădăjduiţi, nu mă trece cu vederea! Căci zac* în *deznădejde. „Arătarea cuvintelor Tale luminează şi înţelepţeşte pe prunci”* (Psalmii *118, 130). Mi-ai spus, Sfinte, că trebuie să mă curăţ şi să scot din mine pe omul cel vechi.*

---

clipă împlinirea unei fapte pentru cineva sau a aştepta totdeauna rezultatul unei rugăciuni pentru acela. Dumnezeu vrea să ne obişnuiască şi cu răbdarea. Continuitatea urcuşului stă uneori în continuitatea rugăciunii pentru alţii şi în neslăbirea aşteptării rezultatului. Rugăciunea şi răbdarea pot susţine împreună urcuşul continuu şi o neîncetată tensiune, ca o căldură care, dacă se răceşte, greu mai poate fi reaprinsă.

[7] Aşteptând necazuri şi mai grele decât cele de faţă, pe acestea le vei simţi uşoare şi prin aceasta te vei simţi deasupra lor, deci şi odihnit. Libertatea şi odihna sunt nedespărţite. Dar la această stare nu se ajunge căutând comoditatea. Căci şi aceasta ne robeşte leneviei, făcându-ne totodată insensibili în sens egoist. Nu evitând necazurile ne umanizăm, ci răbdându-le. Aceasta este în acelaşi timp adevărata mângâiere a Duhului Sfânt, Care va mângâia duhul nostru. Aceasta este adevărata odihnă.

Dar se poate curăţa tina pe ea însăşi? Sau se poate împodobi casa pe ea însăşi, de nu o va împodobi cel ce a zidit-o? Sau se poate arde vasul de lut alcătuit de olar pe sine însuşi, de nu-l va pune la foc cel ce l-a alcătuit şi nu-l va proba acela dacă a ajuns bun de folosit? Deci şi Tu, Sfinte, de voieşti să mântuieşti făptura Ta, trimite dumnezeiescul Tău foc, ca să ardă vasul de lut plăsmuit de Tine, ca să primească untdelemnul de la Tine şi să nu se desfacă. Că a Ta este slava în veci. Amin".

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, nu mă sili să vorbesc pe mine, care voiesc să îmbrăţişez liniştea şi tăcerea. Sprijină deci inima ta şi stăruie întru neclătinare. Căci cel care a pizmuit pe Adam de la început şi l-a scos din rai pizmuieşte unirea noastră în cuget. Dar Cel ce a spus: „Am văzut pe satana căzând ca un fulger din cer" *(Luca* 10, 18) îl va face neputincios şi va rupe mreaja lui. De aceea nu te lăsa amăgit de el în vreo privinţă, ca să te clatini din locul tău. El a amăgit şi pe Malhus. Căci e cumplit înfuriat împotriva noastră, dar, când ne smerim, Domnul îi zădărniceşte lucrarea. Deci să ne defăimăm totdeauna pe noi înşine, căci în aceasta stă biruinţa. **Cât despre gândul de a pleca în pustie, Părinţii au spus că sunt trei lucruri de preţ, şi dacă cineva le păzeşte pe acelea, poate vieţui şi în mijlocul oamenilor, şi în pustie, şi oriunde s-ar întâmpla: să se defăimeze pe sine însuşi, să-şi arunce voinţa sa la spate şi să se aştearnă sub picioarele a toată făptura.** Să mai ştie, iubirea ta, că **toată lupta diavolului este să ne despartă pe unii de alţii. Căci vede împlinită cu adevărat la noi Scriptura: „Fratele ajutat de frate este ca o cetate întărită şi înconjurată de ziduri" *(Pilde* 18, 19).** Să nu-i dea Dumnezeu să-şi împlinească voia lui cu noi, ci după cuvântul Apostolului: „Dumnezeul păcii va zdrobi repede sub picioarele noastre" *(Romani* 16, 20). Tu, deci, nu te îndoi. Căci nădăjduiesc că vom fi aruncaţi amândoi împreună în aceeaşi groapă, precum ţi-am spus mai înainte. Iar Dumnezeu de aceea ne-a adunat, ca să ne folosim unul pe altul. Chiar şi aceste ispite sunt mijloace spre folosul şi întărirea noastră.

Vieţuieşte deci în linişte, fratele meu, şi te roagă, ca să trecem peste această parte a drumului, ca să nu cheltuim în zadar zilele noastre. **Căci s-a apropiat vremea şi vrăjmaşul e furios.**[8]

---

[8] Timpul nu trebuie cheltuit nici în păcate, nici în deşert, ci pentru a face bine şi pentru a înainta în desăvârşire în apropiere de Dumnezeu şi întreolaltă, în eliberare de robia patimilor despărţitoare, fără rost şi fără orizont. Timpul trebuie folosit cu atât mai serios cu cât ni s-a apropiat de sfârşit, iar vrăjmaşul e furios pe cei pe care vede că-i vor scăpa, fiindcă au pornit pe calea care-i duce la vieţuirea armonioasă şi veşnică în Dumnezeu.

Dumnezeu nu lasă deşartă osteneala ta − să nu fie! -, ci, ca Cel ce „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină” *(1 Timotei* 2, 4), vrea să intri la desăvârşire. Dar a zis Apostolilor Săi: „Ziceţi: Suntem slugi nevrednice” *(Luca* 17, 10). De aceea să ne stăpânim, şi El va face mila Sa cu noi pentru numele Său cel chemat peste noi (cf. *Ieremia* 14, 9), că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

• *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân să se roage pentru el şi pentru boala ce-i venise.*

Răspunsul marelui Bătrân Varsanufie: Scriptura zice: „Am trecut prin foc şi apă şi ne-ai scos pe noi ca să răsuflăm” *(Psalmii* 65, 11). Cei ce voiesc să placă lui Dumnezeu trebuie să treacă prin unele necazuri. Cum putem să fericim pe Sfinţii Mucenici pentru pătimirile pe care le-au îndurat pentru Dumnezeu, dacă nu putem îndura o fierbinţeală? Spune sufletului tău necăjit: Nu-ţi este mai de folos fierbinţeala decât gheena? Să nu ne descurajăm în boală, căci Apostolul a zis: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (2 *Corinteni* 12, 10). Gândiţi-vă că Dumnezeu cercetează inimile şi rărunchii (cf. *Psalmii* 7, 9). Să răbdăm, să îndurăm, să ne facem mucenici ai Apostolului, care zice: „În suferinţă fiţi răbdători” (*Romani* 12, 12), mulţumiţi lui Dumnezeu pentru toate (cf. *1 Tesaloniceni 5,* 18), ca să nu se întâmple şi cu noi ceea ce s-a spus: „Intra-va până la neamul părinţilor lui şi în veac nu va vedea lumină” *(Psalmii* 48, 19). Şi dacă ai avut sănătate trupească, dar spre încercare ţi-a venit şi o mică suferinţă, pentru ce nu-ţi aduci aminte de Iov, care zice: „Dacă am primit din mâna lui Dumnezeu cele bune, nu vom răbda şi cele rele?” *(Iov* 2, 10). Gândeşte-te că cei ce voiesc odihna în toate vor avea să audă: „Aţi luat cele bune ale voastre în viaţa voastră” *(Luca* 16, 25). Să nu ne descurajăm. Avem un Dumnezeu milostiv, Care cunoaşte mai mult ca noi neputinţa noastră; şi dacă pentru a ne încerca aduce asupra noastră câte o boală, avem pe Apostolul care ne îmbie mângâierea, zicând: „Credincios este Dumnezeu, El nu va îngădui să fiţi încercaţi peste ceea ce puteţi, ci odată cu încercarea va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda” *(1 Corinteni* 10, 13). Domnul te va întări şi pe tine, cel bolnav, şi pe cel care te slujeşte, şi vor fi faptele voastre spre slava lui Dumnezeu. Păstraţi răbdarea până la capăt. Nu vă descurajaţi. Nu deznădăjduiţi. Căci aproape este Dumnezeu care zice: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi” *(Evrei* 13, 5).

Credeţi-mă, fraţilor, că am fost stăpânit de slava deşartă, când, fiind bolnav, niciodată nu m-am întins şi nici nu mi-am lăsat lucrul de mână, măcar că mi-au venit mari neputinţe. Dar şi acum îmi întinde curse slava deşartă, căci, de când am intrat în chilie, n-a lăsat boala să mă încerce. Şi mă întristez, căci voiesc să rabd,

dar nu aflu ce să rabd. Nu-mi vine vreo suferinţă şi mă topesc când aud: „Cel ce rabdă până în sfârşit, acela se va mântui” *(Matei* 10, 22).[9] Dar rugaţi-vă să stărui în nădejdea mântuirii mele celei în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

• *Acelaşi Bătrân, locuind cu un frate oarecare, bolnav şi el, i-a cerut celuilalt Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Ioan: **Domnul a spus: „Întru răbdarea voastră veţi câştiga sufletele voastre” *(Luca* 21, 19). Iar Apostolul, urmând Lui, a spus: „Aveţi nevoie de răbdare” *(Evrei* 10, 36). Şi proorocul a zis: „Aşteptând, am aşteptat pe Domnul şi a căutat spre mine” *(Psalmii* 39, 1). Dulcele nostru Stăpân a spus: „Cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui” *(Matei* 10, 22). Stăruiţi amândoi în răbdare, mulţumind şi privind la sfânta putere a lui Dumnezeu, care vine de Sus. Căci spre cercarea voastră sunt toate acestea. Privegheaţi în cele spuse de noi: „Cercetează-mă, Doamne, şi mă cearcă” *(Psalmii* 25, 2).** Vă cer să vă rugaţi pentru mine, pentru dragostea cea după Dumnezeu.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: fiindcă îmi spune gândul că nu mă pot mântui, roagă-te pentru mine, milostive părinte, şi spune-mi ce să fac, căci sunt împiedicat să postesc.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeul cerului şi al pământului să ne dea ţie şi mie, nevrednicului, să aflăm milă în ceasul acela şi să stăm cu îndrăzneală înaintea înfricoşătorului şi slăvitului scaun de judecată al Lui. Iubite frate, având un astfel de Dumnezeu milostiv, **nu te arunca în deznădejde. Căci aceasta este marea bucurie a diavolului. Fii cu încredere în Domnul. Căci nimeni nu va fi scos din turma oilor lui Hristos, a Dumnezeului nostru, dacă rabdă până la sfârşit în locul acesta.** Fiindcă **sunt unii aici care au multă îndrăzneală a Dumnezeu şi stăruie în rugăciunea către El ca să nu fie despărţiţi de ei cei ce sunt uniţi cu ei în acest loc binecuvântat, ci, aşa cum rămân împreună în locul pe care**

---

[9] Un alt joc sprinten de paradoxuri. Marele Bătrân se plânge că, dând prin răbdarea pe care a arătat-o în boala de mai înainte o pildă altora, s-a lăsat stăpânit de slava deşartă. Dar nu poate să nu întărească pe adresat prin pilda răbdării sale. Însă se plânge şi acum că, de când s-a închis în chilia sa, n-a mai fost încercat de boală şi deci nu i s-a mai dat prilej de răbdare. Şi, fără răbdare, cum se poate mântui? Îi e teamă însă, pe de o parte, să dorească să-i vină boala, afirmând prin aceasta că ar putea-o răbda şi prin aceasta să se arate ca urmărind slava deşartă. Pe de altă parte, îi e teamă că vieţuirea lui mai înaltă ar putea să oprească boala de la el. De aceea numeşte chilia în care s-a închis „chilia ei”, adică a slavei deşarte.

şi l-a ales Dumnezeu ca să fie chemat numele Său, aşa să rămână împreună şi în viitor.[10]

Deci nu te teme, preacinstite, căci dacă eu, cel neputincios şi prea mic, am primit încredinţarea că vei fi numărat şi înscris împreună cu turma binecuvântată a lui Hristos, cu cât mai mult Sfinţii Părinţi ai lui Dumnezeu şi vrednici de El n-au fost încredinţaţi despre aceasta? Aşteaptă deci pe Domnul şi nădăjduieşte în El. Iar **despre postul trupesc nu te întrista, căci el nu e nimic fără cel duhovnicesc. Pentru că nu cele ce intră (fără plăcere) în om îl spurcă, ci cele ce ies din el (cf. *Marcu* 7, 15).** Pe de altă parte, Dumnezeu a dat monahului drept cârmaci dreapta socoteală (puterea deosebirii). Deosebeşte deci, iubitule, de la cine cere Dumnezeu milostenie, de la sărac sau de la bogat? Căci zice: „Nu zăbovi să faci bine celui lipsit, când ai putinţa să-l ajuţi” *(Pilde 5,* 27). Deci **nu cere Dumnezeu de la cei bolnavi cu trupul înfrânarea, ci de la cei puternici şi sănătoşi cu trupul. Coboară, fii îngăduitor deci puţin cu trupul, căci nu va fi un păcat. Nu cere Dumnezeu de la tine aceasta (înfrânare), pentru că ştie neputinţa ce ţi-a trimis**.

• *Întrebare către acelaşi mare Bătrân: Sufăr cumplit de reumatism la picioare şi la mâini şi fiindcă mă tem de nu cumva este de la demoni, spune-mi, părinte, de este aşa. Şi ce trebuie să fac, că tare mă supără pentru că nu pot posti şi sunt silit de multe ori să mănânc. Ce este apoi că văd în vis, pe zid, nişte fiare sălbatice? Te rog, stăpâne, pentru Domnul, să-mi trimiţi o mică binecuvântare din sfânta ta mâncare şi din apa ta, ca să iau mângâiere prin ele.*

---

[10] Cei mai slabi duhovniceşte, dacă rămân uniţi cu cei mai tari – fapt care depinde de petrecerea în acelaşi loc –, se vor bucura şi ei în viaţa viitoare de bunătăţile de care se vor bucura aceia. Iubindu-i pe aceia, cinstindu-i pe aceia, primesc în ei ceva ce au aceia. Se produce o comunicare a stării de suflet de la cei mai înaintaţi duhovniceşte la cei mai puţin înaintaţi. Cei mai înaintaţi duhovniceşte nu vor putea fi despărţiţi de aceia nici când se va revărsa toată cunoştinţa şi toată desăvârşirea comuniunii depline cu Dumnezeu în aceia. Există o sobornicitate interioară între cei de pe trepte duhovniceşti mai înalte şi cei de pe trepte duhovniceşti mai joase. Aceasta implică o mare răspundere a celor mai tari pentru cei mai slabi; ei trebuie să se facă iubiţi de cei mai slabi prin felul lor de a se purta cu aceia. De altfel, aceasta e şi o urmare inevitabilă a stării lor duhovniceşti mai înalte. Dar aceasta nu-i scuteşte nici pe cei mai slabi de a-şi deschide sufletul cu înţelegere pentru cei mai buni. Astfel, dacă există într-un anumit loc câţiva foarte întăriţi duhovniceşte, se pot mântui toţi. Dar dacă nu există câţiva din aceştia, vieţuirea la un loc, prin pildele rele pe care şi le dau unii altora, poate înmulţi tot mai mult răul în toţi.

Nu fi trist, iubitul meu. **Nu e de la demoni cum socoteşti, ci e un reumatism îngăduit de voinţa pedagogică a lui Dumnezeu spre îmbunătăţirea noastră, dacă îl primim cu mulţumire. N-a fost Iov un prieten adevărat al lui Dumnezeu? Şi sfârşitul răbdării l-a dus la o slavă de neînchipuit. Rabdă deci şi tu puţin, şi vei vedea slava lui Dumnezeu**.

Cât despre post, nu te întrista. Căci precum ţi-am spus încă înainte, nu cere Dumnezeu ceva peste putere. Este postul altceva decât o pedagogie a trupului, spre supunerea trupului sănătos şi spre slăbirea pornirii lui spre patimi? Căci zice: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (2 *Corinteni* 12, 10). Iar **boala e mai presus de certarea pedagogică, şi celui ce o suportă cu răbdare şi mulţumeşte lui Dumnezeu i se socoteşte în loc de nevoinţă (asceză) sau chiar mai mult, şi culege din răbdarea aceasta rodul mântuirii. Deci nu trebuie să slăbeşti trupul prin post, când el e slab prin el însuşi. Mulţumeşte lui Dumnezeu că ai fost izbăvit de osteneala înfrânării.** De zece ori îţi spun: Nu te întrista! De mănânci, nu vei fi osândit. Căci aceasta nu ne vine din lucrarea demonilor, nici din moleşeala gândului, ci spre cercarea noastră şi spre folosul sufletului. Iar visurile cu fiarele sălbatice sunt năluciri ale dracilor, care voiesc să te amăgească prin ele să crezi că boala ta este de la ei. Dar Domnul îi va goli de putere cu cuvântul gurii Sale (cf. 2 *Tesaloniceni* 2, 8)[11] prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

Să nu te întristezi, căci **„Domnul ceartă pe cel pe care-l iubeşte şi ca un părinte pedepseşte pe feciorul care îi este drag” *(Pilde* 3, 12).** Cred că Dumnezeu va face milă şi cu această boală trupească a ta aşa cum voieşte. Domnul să-ţi dea putere şi tărie ca să suporţi!

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Spune-mi, părinte, avem necredinţa în noi sau dracii ne aduc la necredinţă?*

Răspunsul lui Ioan: **Dracii ne aduc necredinţa din pizmă. Dar dacă o primim, ne face slujitori şi părtaşi ai lui.**

• *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Când mă uşurez de boală, cum trebuie să-mi petrec ziua?*

Răspuns: Bucură-te în Domnul! Iarăşi zic: Bucură-te (cf. *Filipeni* 4, 4)! M-ai veselit acum cu întrebarea ta sau, mai vârtos, pe Dumnezeu şi pe îngerii Lui.

---

[11] Numele Domnului nostru Iisus Hristos este înfricoşător dracilor şi celor ce se lasă stăpâniţi de patimile inspirate de aceia. Dar e înfricoşător prin blândeţea şi curăţia umanităţii Sale, care înseamnă totodată o libertate de tot ce e rău, o putere absolută faţă de rău. În El, existenţa umană nu e supusă nici unei înrobiri.

Cât despre cele ce m-ai întrebat, zis-a Domnul: „Pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le lăsaţi” *(Matei* 23, 23). Trebuie să cânţi puţin şi să spui puţine pe dinafară, să cercetezi şi să păzeşti puţin gândurile. Căci cel ce are multe feluri de mâncare la masa sa are plăcere să mănânce din multe. Iar cel ce mănâncă un singur fel de mâncare în fiecare zi nu numai că n-are plăcere de ea, ci poate cu vremea se şi scârbeşte de ea. Aşa e şi în această privinţă. Stă în puterea celor desăvârşiţi să se obişnuiască să se împărtăşească în fiecare zi din acelaşi fel de mâncare fără a se scârbi. Cât despre cântare şi despre rostirea pe dinafară să nu te legi pe tine, ci fă după puterea pe care ţi-o dă Domnul. **Iar de citit şi de rugăciune să nu te lipseşti. Fă puţin din aceasta, puţin din aceea, şi aşa vei cheltui ziua plăcând lui Dumnezeu.** Părinţii noştri desăvârşiţi n-au avut o regulă, pentru că toată ziua le era o pravilă: să cânte puţin, să rostească puţine pe dinafară, să-şi cerceteze puţin gândurile, să se ocupe puţin cu mâncarea. **Iar acestea toate cu frica lui Dumnezeu, căci s-a spus: „Toate câte le faceţi să le faceţi spre slava lui Dumnezeu”** (1 *Corinteni* 10, 31). Domnul Iisus să ne păzească pe noi de tot rău). Amin.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Cum trebuie cercetate gândurile? Şi cum trebuie să ne păzim de robia patimilor?*[12]

Răspuns: **A cerceta gândurile înseamnă ca, atunci când vine gândul, să se ia seama la ce naşte el. Îţi dau o pildă: presupune că cineva te-a ocărât şi că tu eşti frământat de gândul să-i răspunzi. Spune atunci gândului: „Dacă răspund, îl voi tulbura şi el se va supăra împotriva mea. Deci e mai bine să îndur puţin şi îmi va trece”. Dacă se iveşte nu un gând împotriva cuiva, ci un gând în el însuşi, trebuie să cercetezi acest gând şi să-ţi spui: „Unde va sfârşi acest gând rău? El va sfârşi în gheenă”. Şi gândul te va lăsa liniştit. Şi pentru toate gândurile fă la fel: îndată ce apare un gând, cercetează-l şi taie-l. Cât despre robie, trebuie multă veghe ca, precum zic Părinţii, dacă un gând trage mintea ta spre**

---

[12] Lupta omului împotriva patimilor e lupta lui pentru libertate, e luptă împotriva robiei. Cel mai greu este să te eliberezi de ceea ce te robeşte din tine, mai bine zis de forţele nevăzute care stârnesc aceste patimi prin trezirea pornirilor inferioare din tine. E bine să ajungi să faci ce voieşti fără să te simţi silit la aceasta, să fii stăpân pe tot ce e în tine, să fii liber de tine. Eşti tu însuţi când eşti liber şi de tine. Eşti liber când faci ce vrei, fără nicio silă din partea a ceva ce este în mine. Dar aceasta înseamnă a face binele şi a te menţine în starea de a-l face fără greutate. E cea mai mare putere a ta în aceasta. Numai răul, sub aparenţa libertăţii, robeşte.

desfrânare, să-l îndrepţi spre curăţie; dacă spre lăcomia pântecelui, să-l conduci spre cumpătare; dacă spre ură, să-l călăuzeşti spre iubire, şi la fel cu alte patimi. Nu te întrista, căci vei afla milă după făgăduinţele pe care le-ai primit. Drept aceea, „de trăim, să trăim pentru Domnul, şi de murim, să murim pentru Domnul *(Romani* 14, 8).

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, părinte, de ce treaptă de desăvârşire ţine a te ruga neîncetat* (cf. 1 Tesaloniceni 5, *17), şi dacă trebuie să ţin un canon (o regulă, o pravilă).*

Răspunsul lui Varsanufie: **Bucură-te, frate, în Domnul; bucură-te, iubitul meu, în Domnul; bucură-te în Domnul, împreună-moştenitorule![13] Rugăciunea neîncetată ţine de măsura nepătimirii.[14] Dar atunci se ia cunoştinţă de venirea Duhului, Care învaţă pe om toate (cf. *Ioan* 14, 26), deci şi cele ale rugăciunii.[15] Căci Apostolul zice: Iar să ne rugăm cum trebuie nu ştim, dar „Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite” *(Romani* 8, 27). La ce ţi-aş vorbi deci acum despre clădirile Romei, când încă n-ai fost acolo ?**

Omul care vieţuieşte întru linişte, mai ales pe pat, nu are canon, ci fii ca un om care mănâncă şi bea după trebuinţă, iar când îţi vine să citeşti şi vezi în inima ta căinţă, citeşte cât poţi, la fel, în ce priveşte cântarea. Dar

---

[13] Eşti împreună-moştenitor cu mine al Împărăţiei Sfintei Treimi în calitate de fiu al Tatălui, al Împăratului suprem, nesupus niciunei sile. Bucură-te de libertatea la care eşti chemat în calitatea aceasta de moştenitor şi împreună-stăpânitor în Împărăţia Lui, în care nu e nicio silă. Libertatea aceasta este una cu nepătimirea. De aceea, aceasta este anunţată în propoziţia următoare. Suntem împreună-moştenitori ai Împărăţiei cerurilor, al cărei Împărat e Tatăl nostru.

[14] Nu te poţi ruga neîncetat cât timp nu te-ai eliberat total de patimi. Căci orice ivire a patimii întrerupe rugăciunea, te ia în robie, rupându-te de Dumnezeu, în Care e libertatea. Numai în rugăciune, ca act de iubirea lui Dumnezeu, care nu te supune ca o patimă, se manifestă libertatea deplină de noi înşine. Stareţul Gheorghe de la Cernica spunea şi el: rugăciunea neîncetată ţine de nepătimire.

[15] Libertatea nu poate fi decât în Duhul Sfânt. Căci Duhul Sfânt, Duhul suprem, liber de orice silă, nu e supus niciunei patimi, niciunei legi pe care nu şi-o dă El. Şi El poate infuza libertatea Sa şi omului dotat cu duh. „Unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea” (2 *Corinteni* 3, 17). De aceea, unde este Duhul, este şi putinţa rugăciunii neîncetate, a convorbirii iubitoare cu Dumnezeu. El ne insuflă duh de fii iubitori şi iubiţi ai Tatălui, duh de libertate şi duh de iubire faţă de Tatăl nostru şi de Hristos, Fratele nostru. De aceea, când ne rugăm, Duhul se roagă în noi (cf. *Romani* 8, 26).

mulţumirea şi pe „Doamne, miluieşte” ţine-le după puterea ta şi nu te teme, „Căci darurile lui Dumnezeu nu se iau înapoi” *(Romani* 11, 29).

• *Acelaşi către acelaşi mare Bătrân: Părinte, dă-mi un canon (o pravilă) ca unui începător, care n-a primit încă schima, şi roagă-te pentru mine, că fratele care mă slujeşte pe mine mă necăjeşte, iar pe celălalt îl odihneşte.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, mi-ai scris de un lucru peste puterea mea: să-ţi poruncesc un lucru pe care nici eu însumi nu-l pot purta. Mi-ai cerut să-ţi dau un canon ca unui începător care nu a luat încă schima. Iar rânduiala începătorului este aceasta: să petreacă în multă smerenie, să nu se preţuiască pe sine în vreo privinţă oarecare, să nu zică: „Ce-i aceasta?” sau: „Pentru ce-i aceasta?”, ci, întru multă ascultare şi supunere, să nu se socotească deopotrivă cu cineva. Să nu spună: „I se dă cinste cutăruia, de ce nu mi se dă şi mie? E uşurat acela în toate, de ce nu sunt uşurat şi eu?” Chiar dacă e băgat în seamă în toate, să nu se împotrivească. Acestea sunt faptele adevăratului începător, care vrea cu adevărat să se mântuiască. Dar acestea îţi sunt acum greu de purtat atât pentru neputinţa trupului, cât şi din pricina bătrâneţii. Deci tu mi-ai cerut să porţi ceea ce e greu, iar eu îţi dau ceea ce e mai uşor, nu silindu-te, ci sfătuindu-te. Ţi-am spus să ai pe fratele ca pe un fiu, cum îl şi ai, chiar dacă, pentru încercarea ta, odihneşte pe cineva mai mult ca pe tine. **Căci dacă Dumnezeu voieşte ca pe acela să-l odihnească, iar pe tine să te necăjească, şi i-a dat să simtă că aşa trebuie să facă, rabdă şi nu te necăji. Căci prin răbdarea necazurilor vom câştiga sufletele noastre (cf. *Luca* 21, 19). Şi nu ne putem face părtaşi ai patimilor lui Hristos decât prin răbdarea necazurilor.**[16] **Ţine mulţumirea în toate (cf. *1 Tesaloniceni* 5,**

---

[16] Răbdarea necazurilor ne face părtaşi la patimile lui Hristos şi aceasta ne pune în comuniune cu El Însuşi. Astfel, ne împărtăşim şi de puterea Lui de a ne ridica mai presus de noi înşine, mai presus nu numai de plăcerile, ci şi de suferinţele care pot să aibă o mare putere asupra noastră. Mila de alţii ne eliberează şi de unele, şi de altele. Concepţia aceasta este cu totul deosebită de cea protestantă, după care Hristos a făcut totul pentru noi şi noi nu mai avem să facem nimic. Din învăţătura Noului Testament şi a Sfinţilor Părinţi aflăm că Hristos a pătimit pentru noi, dar nu ca să ne scutească pe noi de a mai face ceva, ci ca să înnobileze firea noastră. Punând în firea Lui omenească puterea biruitoare de patimi, această putere ni se comunică şi nouă. Altfel, Hristos nu S-ar fi făcut începătorul unei vieţi noi a umanităţii. Omenirea occidentală a renunţat la orice efort de îmbunătăţire din puterea lui Hristos. Aceasta a condus-o la o mare slăbănogeală sau la un mare indiferentism şi libertinaj etic.

18), căci aceasta mijloceşte pentru neputinţa noastră înaintea lui Dumnezeu.[17]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Îmi spune gândul: „Ai spus fratelui o dată şi de zece ori. Lasă-l de acum înainte să facă ce vrea şi nu-i mai avea grija, cum au spus Părinţii”.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, de un suflet cu mine, fie cu tine pacea pe care a dat-o Domnul Sfinţilor Săi Apostoli. Căci întâi le-a dat pacea, scoţând de la ei toate gândurile trupeşti şi tot cugetul diavolesc, ca să fie inimile lor curate şi să primească în curăţie învăţăturile şi poruncile Stăpânului lor.

Aşa şi tu, iubitule, primind această pace înfricoşătoare[18] nu de la mine, ci de la Mântuitorul Iisus Hristos, pregăteşte-te pe tine prin cuminţenie şi fără tulburare să auzi şi să faci (ceea ce auzi). Căci ştii că eu vreau să te iau şi să te înaripez spre cer. Dar diavolul te împresoară din toate părţile prin pizmă şi mânie.[19] Iar dacă nu află loc, îşi bate joc de tine prin lucruri de nimic şi te războieşte prin ele şi tulbură prin tine şi pe fratele tău. Şi aceasta, pentru că ţi-am scris în scrisorile de mai înainte să spui fratelui greşelile lui şi să-l sfătuieşti; mai bine zis pentru că nu ţi-am spus-o bine şi tu l-ai dispreţuit, sau ţi-am spus-o bine, dar ai fost biruit în război. Şi de aceea se bucură diavolul şi vine, având amare drepturi asupra ta, şi-ţi zice: „I-ai spus o dată şi de zece ori; lasă-l de acum să facă precum vrea şi nu-i mai avea grija, cum au spus

---

[17] Mulţumirea ne ajută să ne mântuim, chiar când nu putem face ceva pozitiv pentru Dumnezeu. Căci aşa cum, atunci când lauzi pe Dumnezeu pentru cele bune, foloseşti puterile pe care ţi le-a dat, aşa le foloseşti şi când Îl lauzi pentru tăria dată în boală şi în neputinţa pe care le-a lăsat să vină asupra ta. Vezi şi în acestea înţelepciunea şi grija lui Dumnezeu faţă de tine şi astfel te poţi şi mântui prin acelea. Se arată o tărie şi o întărire a noastră, date nouă de Dumnezeu, şi în mulţumirea pentru suferinţe, neputinţe şi greutăţi. Se arată o tărie şi o întărire mai mari decât în simpla lor răbdare.

[18] Pacea lui Hristos este o pace înfricoşătoare, pentru că se dobândeşte cu aspre eforturi şi înfricoşează pe cel ce se gândeşte să pornească la dobândirea ei prin asemenea eforturi şi prin suportarea unor asemenea încercări şi greutăţi. E înfricoşătoare deci pentru cei împătimiţi şi pentru demonii care-i susţin în împătimirea lor şi se bucură de războiul şi de duşmănia dintre oameni.

[19] Cel ce începe să înainteze în bine e împresurat de pizma şi de mânia diavolului, dar şi a multor semeni între care el lucrează.

Părinţii”. Şi-şi râde de tine şi prin aceasta.[20] Căci eşti departe de măsura lor, cum e departe cerul de pământ. Vrei să ştii de ce a spus Domnul despre pomi, că şi cei răi produc roadă (cf. *Matei* 7, 17-20)? Ca să afli ce ţi-a produs tăcerea de la diavol: tulburări, mânii. De câte ori te porneşti de la tine însuţi la un lucru fără întrebare, eşti prins repede în cursă. Aşa păţesc cei simpli, ca nişte neînvăţaţi. Îţi voi arăta limpede în acest caz că îndelunga ta răbdare nu e după Dumnezeu.[21] Pentru că, îngrămădind multe zile (supărarea), într-o singură zi deşerţi butoiul care se goleşte. Răbdarea după Dumnezeu însă tace până la sfârşit. Dar tu, frate, te porţi asemenea stăpânului cu sluga lui: în loc să-i dai în fiecare zi o palmă, spunându-i greşelile şi aşa aducând pacea, rabzi îndelung multe zile şi apoi îi dai una în spate (o lovitură aducătoare de moarte) şi îi iei sufletul.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Avva, tare mă necăjeşte fratele. Şi dacă e cu putinţă, l-aş schimba bucuros. Căci îmi spune gândul că, dacă aş fi singur, n-ar mai fi prilej să fiu necăjit, ci mai degrabă să mă mântuiesc. Spune-mi deci dacă-mi este de folos aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu te necăji cu părerea că ai dreptate să zici: „Dacă aş fi singur, n-ar mai fi prilej să fiu necăjit, ci mai degrabă să mă mântuiesc”. **Căci nesocoteşti Scriptura, care zice: „Multe sunt necazurile drepţilor” *(Psalmii* 33, 18), şi iarăşi: „Multe sunt biciuirile păcătosului” *(Psalmii* 31, 11). Deci fie că eşti drept, fie păcătos, trebuie să rabzi necazul, căci nu putem fi fără necaz. El ne învaţă răbdarea. Avem în privinţa aceasta ca cel mai bun dascăl pe Apostol, care spune: „Răbdând întru necaz” *(Romani* 12, 12). Necazul îi aşteaptă pe cei ce se vor mântui, căci Domnul Însuşi a spus: „În lume necazuri veţi avea” *(Ioan* 16, 33), şi iarăşi: „Prin multe necazuri trebuie să intraţi în Împărăţia lui**

---

[20] Adresatul se sileşte să înainteze în îndeletnicirile sale duhovniceşti, dar vrăjmaşul îl tulbură prin nemulţumiri mărunte, pe care i le pricinuieşte prin slujitorul lui. Există o tăcere de la Dumnezeu, când nu răspunzi celui ce te ocărăşte. Dar există şi o tăcere de la diavol în două cazuri: când nu mai vrei să-i spui un cuvânt binevoitor sau un sfat bun celui ce te-a supărat şi când porneşti să faci un lucru fără să întrebi pe duhovnicul tău sau pe cel în a cărui ascultare eşti. În ambele cazuri tăcerea produce tulburări şi mânii.

[21] Când laşi pe cel care depinde de sfatul tău să se îndrepte fără acest sfat, din sila de a-i mai spune un cuvânt, răbdarea ta nu e de la Dumnezeu.

Dumnezeu” *(Fapte* 14, 22).[22] Vezi, fratele meu, că, vrând să te mântuieşti, te-a lăsat să fii puţin necăjit Cel ce a spus: „Întristat este sufletul Meu până la moarte” *(Matei* 26, 38)? A făcut-o aceasta ca să afli mila Lui în schimbul răbdării, în ceasul acela înfricoşător. **Căci de voim în toate odihna, vom avea să auzim: „Aţi luat cele bune ale voastre în viaţa voastră” *(Luca* 16, 25).[23] Stăpânul nostru a răbdat pentru noi toate pătimirile. Deci nu vom răbda şi noi, amintindu-ne de ele, ca să fim părtaşi împreună cu El? Ia seama, că am primit porunca să mulţumim întru toate (cf. 1 *Tesaloniceni* 5, 18). Să nu ne atragă pe noi urâtorul binelui la nemulţumire, ca să pierdem toate.**[24]

Cât priveşte luarea unui alt frate, nu e greu Avvei[25] să-ţi dea pe un altul. Căci pentru el e acelaşi lucru să-ţi dea pe unul sau pe altul. Dar dacă vei lua pe altul, însă şi acela te va necăji în vreo

---

[22] Răbdarea necazurilor e un ajutor de întărire a subiectului uman. Cine rabdă stăruie sub greutăţi, nu fuge de sub ele, nu dă loc slăbiciunii, deznădejdii. Cel ce rabdă se învaţă să se facă stăpân pe sine. Cel ce stăruie răbdând atinge treapta supremă a umanului: de a fi subiect şi nu obiect purtat încoace şi încolo, fără voia lui. Iar Împărăţia cerurilor este o comuniune a subiectelor libere, care nu sunt supuse fără voie răului şi nerăbdării chinuitoare, a subiectelor ce se bucură deplin de comuniunea cu Tatăl, ca nişte fii ai Tatălui, supremul Subiect liber, devenind şi ei stăpâni pe ei înşişi asemenea supremului Stăpân, nesupus niciunei forţe superioare Lui. În această Împărăţie nu pot intra deci decât cei care şi-au întărit libertatea prin răbdarea cu putere a necazurilor, a supărărilor inevitabile ce le vin de la natura schimbătoare a lumii şi de la starea încă nedesăvârşită a semenilor. Pildă ne-a dat în aceasta Însuşi Hristos. Dar nu numai pildă, ci şi putere, punând în firea Lui omenească toată puterea stăpânirii de sine nepătimitoare prin suportarea răbdătoare a pătimirilor şi a morţii, deci aşa cum a întemeiat El Împărăţia cerurilor pentru oameni sau împărăţia subiectelor umane ridicate peste robia (stăpânirea) de patimile interioare şi de stăpânirile lumeşti exterioare. Să notăm că tăierea voii şi ascultarea faţă de cei care le cer în numele lui Dumnezeu şi a căror importanţă este atât de subliniată de Varsanufie şi Ioan nu sunt o robie, ci fapte de voinţă ale omului eliberat de sine şi de patimile egoismului său îngustat şi trăirea în lărgimea libertăţii iubitoare a lui Dumnezeu.

[23] Falsa odihnă în care au vieţuit şi de care s-au lăsat amăgiţi este de fapt o robie sub plăceri şi ea îi va conduce la treapta supremă a acestei robii, care-şi va dezvălui toată puterea ei în „neodihna eternă”.

[24] Varsanufie şi Ioan unesc răbdarea necazurilor cu mulţumirea. Prin ultima se întăreşte şi mai mult răbdarea şi se arată ca fiind pentru Dumnezeu. Căci ea dă slavă lui Dumnezeu nu numai pentru cele plăcute, ci şi pentru cele neplăcute, văzând şi în cele din urmă înţelepciunea şi iubirea pedagogică a lui Dumnezeu faţă de noi.

[25] E vorba despre Avva Serid, stareţul mănăstirii.

privinţă, ce vei mai face? Chiar dacă fratele de acum nu e deosebit de deştept, are vinovăţie puţină. Nu-ţi spun aceasta ca să te împiedic să-ţi iei altul, ci te sfătuiesc să le cumpăneşti pe toate şi să alegi ceea ce e bine. Căci precum altul îţi slujeşte pentru Dumnezeu, aşa eşti dator şi tu să porţi sarcinile lui, ca să împlineşti şi tu, la rândul tău, legea lui Hristos (cf. *Galateni* 6, 2). Oare nu voiesc să te odihnesc? Dumnezeu ştie că, dacă aş putea, aş vrea să te slujesc în toate zilele mele. Şi ce să fac, dacă sunt cu totul nefolositor? **Să urâm odihna trupului, căci lui Dumnezeu Îi este scârbă de ea fiindcă ne înstrăinează de El.** Acestea ţi le-am scris ca unuia de un suflet cu mine. Pentru că vreau să fim necăjiţi puţin, căci fără necaz nu este înaintare în frica lui Dumnezeu. Iartă-mă, frate, şi mă rabdă. Roagă-te pentru mine ca să pun început, căci sunt aproape de zilele mele din urmă.

• *Răspunsul marelui Bătrân către acelaşi:* Bucură-te, frate, şi fii cu curaj! Să nu te tulbure diavolul pentru lucruri nefolositoare. **Socoteşti, iubirea ta, că e ispitit şi necăjit cineva fără îngăduinţa lui Dumnezeu? Nu. Dumnezeu îngăduie să ni se întâmple acestea spre folosul sufletului. Dar diavolul, văzând aceasta, a întors lucrurile contra noastră ca şi la început, scoţându-ne din sfânta pace a raiului. Căci ce ne-a mutat din cele ale noastre? În locul sfintei păci a aruncat în noi furioasa mânie. În loc de ura cea de la Dumnezeu, prin care se urăsc cele rele, a aruncat în noi ura rea, prin care urâm cele bune şi pe Dumnezeu Însuşi.** Dar noi nu înţelegem şi nu ştim că, pentru a tăia de la noi toată amintirea ruşinoasă şi tot gândul rău şi de suflet stricător, ne-a spus Dumnezeu să ne rugăm pentru duşmanii noştri şi să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă şi ne-a poruncit să iubim pe duşmanii noştri (cf. *Matei* 5, 44). **Şi dacă ni s-a poruncit să iubim pe duşmanii noştri, care nu ne-au slujit nici cu lenevie, nici cu sârguinţă, ce scuză vom avea de nu vom iubi pe cei ce ne-au făcut bine şi ne-au slujit, chiar dacă dracii ni-i prezintă ca pe unii ce ne-au slujit cu lenevie?** De vrei să te mântuieşti şi ţi-ai încredinţat sufletul lui Dumnezeu şi nouă, să nu crezi gândului tău. Căci dracii seamănă, ca o sămânţă rea, cele rele în locul celor bune. Opreşte-te deci de a le urma şi vei afla calea lui Dumnezeu. Căci El Însuşi a spus: „De voiţi şi de Mă veţi asculta, veţi mânca cele bune ale pământului” *(Isaia* 1, 19). Deci atârnă de noi să mâncăm sau să nu mâncăm (cele bune). Şi pentru ce defăimăm pe aproapele? Nu căuta pricină cuiva pentru nimicuri, ci fă-te lui plăcut în toate. Şi să nu gândeşti de cineva rău, ca să nu te faci tu însuţi rău,[26] căci cel rău gândeşte

[26] **Gândind rău despre altul, te-ai făcut tu însuţi rău, căci gândul**

cele rele şi cel bun, cele bune. **Iar a gândi despre unii: „Iată, vorbesc împotriva mea” e un război propriu începătorilor.** De aici vine că, dacă se roagă doi într-o chilie sau se îndrumă unul pe altul, un oarecare poate spune despre ei lucruri contrare. Şi dacă gândeşte aşa, nu se află prin aceasta în adevăr şi, în nebunia lui, unul ca acesta îşi pricinuieşte pierzanie. Nu rămâne în acestea! Căci fratele gândeşte că prin voi află multe, chiar dacă vă necăjiţi puţin din pricina lui, ca să câştigaţi răbdarea. **Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că mare este plata răbdării (cf. *Matei* 5, 12)!** Căci încă înainte de aceasta ai aflat de la fratele Ioan că nu suntem lăsaţi în necazuri fără voia lui Dumnezeu, iar aceasta se face spre folosul nostru. Să nu crezi deci în ceva dracilor împotriva fratelui tău, căci nu e aşa (cum îţi şoptesc ei), ci ei sunt cei ce vor să te tulbure. Dar Domnul îi va face neputincioşi.

- *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi.*

Mă mir de unii care, după ce au petrecut mulţi ani în şcoli, se ocupă tot cu alfabetul şi silabisesc, când trebuiau să fie de acum dascăli desăvârşiţi. Dar tot aşa mă mir şi de cei ce, după ce au purtat multă vreme schima şi ar trebui să deosebească şi alte gânduri, mai adânci, sunt încercaţi încă de războaiele începătorilor. Voi, ca nişte desăvârşiţi, ar trebui să călăuziţi pe cei amăgiţi spre calea cea dreaptă. Dar, în loc să purtaţi sarcinile celor neputincioşi, mai vârtos îi îngreunaţi, prin supărarea pe care le-o pricinuiţi, până la a se scufunda. Ia aminte, frate, la tine însuţi. Oare nu se păgubeşte sufletul prin aceea că necăjeşti gândul aproapelui? Căci după ce el a împlinit osteneala ta pentru Dumnezeu, îi pricinuieşti gândul că a lucrat cum a voit. Spune aceasta un om desăvârşit unui începător? Nu trebuie să-i vorbeşti aşa, ci să-l sfătuieşti, să-l cârmuieşti, **temându-te de Cel ce zice: „Nu da fratelui prilej de poticnire sau de sminteală” *(Romani* 14, 13). Ce nevoie e să spui aproapelui cuvânt de întristare?** Dar de ce îţi spun acestea eu, care sunt aşa cum sunt? Căci nebunia mea nu m-a lăsat să port în mine un cuvânt, până nu l-am scos şi n-am tulburat sufletul fratelui meu. **Când diavolul seamănă în tine gânduri rele – căci acesta e lucrul lui: să semene unele în locul altora şi să nu-l lase pe om să-şi aducă aminte de moarte -, pentru ce vă tulburaţi pentru nimicuri ca nişte începători şi nepricepuţi?** De ce uiţi cuvântul: „lipsiţi, strâmtoraţi, rău chinuiţi” *(Evrei* 11, 37)? **Părinţii noştri şi-au ales lor necazurile şi noi nu ne ruşinăm să căutăm orice fel de odihnă. Să ştim noi, ticăloşii, că toate acestea s-au scris în cărţile de Sus şi**

---

este al tău, se imprimă în tine şi te învenineează.

ni se va cere socoteală cu de-amănuntul de ele. Vă scriu acestea voind să scot orice putregai de la voi.[27] Iar dacă vă necăjesc, iertaţi-mă!

• *Întrebare* a *aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, părinte, ce este smerenia? Şi roagă-te să-mi fie drumul morţii în pace.*

Răspunsul lui Varsanufie: **Smerenia este a te socoti pe tine „pământ şi cenuşă” *(Iov* 42, 6) în fapte şi cuvinte; nu numai în cuvinte. Adică să zici: „Cine sunt eu?” (2 *Regi* 7, 18). Cine mă preţuieşte? Nu însemn pentru nimeni nimic**.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Avva, fratele meu mi se împotriveşte îndată şi nu-mi arată nicio compătimire. Ce porunceşti să fac?*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de simplitatea ta. Tu crezi aşa de simplu că diavolul stă liniştit, fără să ispitească pe nimeni? Nu putem învinovăţi pe cei răsturnaţi în spume de diavolul. De asemenea, nu-i putem învinovăţi nici pe cei împinşi de diavol la împotrivire şi lipsă de compătimire. Aici lucrează patima. Ia aminte cu înţelegere la cele spuse, căci şi tu te afli sub lucrarea diavolului şi nu vezi ale tale, ci le vezi cu ascuţime pe cele ale aproapelui. Iată, ai spus cele ale fratelui şi n-ai spus cele ale tale. Sunt puţine zile de când ai întrebat despre smerenie şi ai auzit că ea constă în a te socoti pe tine „pământ şi cenuşă” şi a nu te preţui câtuşi de puţin. Dar pământul şi cenuşa şi nepreţuirea de sine aşteaptă oare simpatia (compătimirea) cuiva? Mai ales a omului stăpânit de urâtorul binelui? Şi aceasta pentru că eşti mai înaintat ca el şi în vârstă, şi în schimă, şi în preoţie? Dar cel mai înaintat e dator el însuşi să poarte pe cel mai mic şi să zică: „Eu sunt nevrednic”. Iar de o spui, dar nu rabzi, în zadar o spui. Şi cine eşti tu, care ai ochi care văd patimile străine? Un om căruia s-au binevestit lucruri peste orice măsură.[28] Dacă te-ai gândi la ele, ai uita să mănânci

---

[27] **Plăcerile, comodităţile, ura ne descompun fiinţa ca un putregai, căci devenim robii lor neputincioşi**. Noi nu mai suntem noi înşine, nu mai suntem stăpânii noştri care ne susţinem cu tărie.

[28] Ţi s-au pregătit bunătăţile nemăsurate ale vieţii viitoare.

pâinea ta.[29] Dar tu nu le-ai gustat încă şi nu ţi s-au făcut încă dorite precum se cuvine. Adu-ţi aminte de Lazăr, câtă vreme a răbdat mulţumind lui Dumnezeu şi nu uita nici de ceea ce ţi-am spus de multe ori, că aici e o pizmă diavolească. Tu ştii ce te aşteaptă. Iar eu cred în Dumnezeu că aceea nu va izbuti întru nimic.

• (V. 197) ***Acelaşi cere rugăciunea aceluiaşi mare Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că am căzut în năluciri.***

Răspunsul lui Varsanufie: **Frate Andrei, să strigăm împreună cu Sfântul Pavel: „O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al cunoştinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi de neaflate căile Lui!”** ***(Romani*** **11, 33). Cum ne opreşte şi pe noi de a ne lăuda cu arcul nostru şi de a nu gândi că sabia noastră ne izbăveşte (cf.** ***Psalmii*** **43, 4), ci harul bunătăţii Lui! Căci zice: „Prin har sunteţi mântuiţi”** ***(Efeseni*** **2, 5). El ne lasă să cădem în năluciri şi în alte patimi, ca să cunoaştem neputinţa noastră şi unde suntem încă. Din bunătatea Lui ne lasă pe noi spre folosul nostru, ca încrederea noastră să se întemeieze pe Dumnezeu, şi nu pe noi. Dar, ia seama, să nu socoteşti că e voia lui Dumnezeu ca noi să cădem în năluciri şi în alte patimi, ci El ne lasă să pătimim acestea din negrija noastră; însă din iubire de oameni se foloseşte de aceste rele, pentru a face să se nască în noi smerenia în vederea mântuirii.[30] Dar cum? Vom pune pe seama patimilor mântuirea noastră? Nicidecum, ci pe seama iubirii Lui şi a înţelepciunii Lui neîngustate în priceperea de a folosi tot felul de mijloace.**

---

[29] **Cel smerit nu vede patimile altuia sau grijile lui mărunte, pentru că se socoteşte pe sine mai mic decât toţi, ca nimic prin sine. Dar, în acelaşi timp, cel smerit vede măreţia copleşitoare a lui Dumnezeu ca nimeni altul, şi de aceea nu mai dă importanţă măruntelor băşici de săpun ale grijilor omeneşti, nu se mai alarmează de ele. Are, cel mult, milă de purtătorii lor. Pe de altă parte, când te vezi ca nimic prin tine însuţi, ai ajuns la suprema conştiinţă a ceea ce eşti, care e conştiinţa că atârni cu totul de Dumnezeu. Conştiinţa şi Dumnezeu sunt cele două realităţi nedespărţite care se revelează la maximum. Dar prin aceasta te şi deschizi total pentru Dumnezeu, te vezi plin de El.**

[30] **Nu din voia lui Dumnezeu se ivesc patimile cele rele în noi. Dar Dumnezeu îngăduie să se ivească, respectând libertatea noastră rău înţeleasă de noi, sau mai bine zis o voinţă slăbită din negrija noastră. Însă se foloseşte şi de ele pentru a ne face să ajungem la smerenie, dându-ne seama de robia în care cădem prin patimi sau prin voinţa de a vieţui prin noi înşine, şi să ne facă să dorim ridicarea noastră spre El.**

Gândeşte-te cum trezeşte mintea noastră în tot felul, ca să zică: „De nu mi-ar fi ajutat Domnul, sufletul meu s-ar fi sălăşluit îndată în iad” *(Psalmii* 93, 17).

Ştiind deci că din neputinţa şi negrija noastră pătimim acestea, să facem tot ce putem ca să nu cădem în ele. Dar atârnă de mila Lui să ne izbăvească de ele. El a făcut aceasta cu Petru şi cu Pavel, retrăgând puţin puterea Sa de la ei, ca să vadă că sunt oameni.

Şi cel dintâi a căzut în tăgăduire (cf. *Matei 26,* 69-75), celălalt a fost coborât într-un coş (cf. *2 Corinteni* 11, 33). Aceasta, ca să ştie amândoi să nu se încreadă în ei, ci în Stăpânul tuturor.

Deci învaţă şi tu cine eşti şi unde te afli.[31] Şi fă-te iertător celor împreună-robi cu tine şi osândeşte-te pe tine. Smereşte-te cu adevărat nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci şi a oamenilor.[32] Şi „aruncă toată grija ta asupra Lui” *(Psalmii* 54, 23; *1 Petru* 5, 7), „Care poate face cu prisosinţă mai mult decât cerem sau cugetăm” *(Efeseni* 3, 20). Şi El va împlini toate cele făgăduite. Căci nu va respinge pe cei ce Îl roagă din toată inima: pe robii Săi proprii şi cinstiţi, pe cei ce s-au eliberat prin El şi în El de întreg omul vechi şi au auzit de la El cu bucurie negrăită: „Toate câte veţi lega pe pământ vor fi legate în ceruri” ş.a.m.d. *(Matei* 18, 18), pe cei cărora le-a dat toată puterea în cer şi pe pământ.[33] Slujeşte deci Domnului cu frică şi te veseleşte de El cu cutremur (cf. *Psalmii* 2, 11). Şi mulţumeşte-I cu o gură neoprită, că S-a milostivit de tine şi de alţii mulţi prin robii Lui. Lui fie slava în veci. Amin.

• (V. 199) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân:*

---

[31] Învaţă să ştii în ce treaptă duhovnicească te afli, ca să-ţi cunoşti „puterea” sau neputinţa.

[32] **Cine nu se smereşte şi înaintea oamenilor păstrează în fiinţa sa mândria şi iese mereu în fruntea oamenilor, în faţa lui Dumnezeu. Crede că pe el l-a făcut Dumnezeu mai bun, luând ca motiv ceva din el însuşi, sau el însuşi s-a făcut mai bun prin eforturile sale. Aceasta nu mai e nici sentiment de frăţietate. Şi dacă fiecare face aşa, se întreţine o luptă între oameni. Desigur, alta e smerenia înaintea lui Dumnezeu şi alta, înaintea oamenilor. Pe Dumnezeu Îl socoteşti totul, pe oameni, fraţi ai tăi mai buni ca tine prin eforturile împlinirii de către ei a voii lui Dumnezeu.**

[33] Le-a dat toată puterea să lege şi să dezlege pentru că sunt uniţi cu Dumnezeu prin rugăciune şi prin dragostea faţă de oameni. Ei ştiu că nu din puterea lor leagă şi dezleagă, ci în numele Domnului şi din puterea Lui. Dar ei fac totul ca să apropie pe oameni de Dumnezeu, arătându-ne prin credinţa şi prin dragostea lor dragostea lui Dumnezeu faţă de noi.

Spune-mi, părinte, de unde ne-a răsărit ispita care ne-a venit? Şi pentru ce se arată? Şi cum poate fi golită de putere? Şi roagă-te să mă izbăvesc de ea.

Răspunsul lui Varsanufie: **Diavolul, urâtorul binelui, cunoscând că e de folos sufletului nostru şi că nu e alt mijloc de câştigare a mântuirii decât a ne purta sarcinile unii altora (cf. *Galateni* 6, 2), ne pizmuieşte şi se străduieşte să semene în noi ale lui. De aici răsare ispita, pe care Domnul o va goli de putere. Şi ispita e golită de putere prin aceea că ne purtăm sarcinile unii altora şi ne rugăm pentru omul prin care vine ispita.[34] Dar fără lupta cu raţionamentul (pus în slujba ispitei) nu vine sfârşitul ispitei.[35] Căci semănarea e uşurată de cedare.[36] Şi aceasta este şi ca o ispită din pizma aceluia, susţinută de o părută îndreptăţire, ca să te rupă de iubirea sfinţilor ce se roagă pentru tine şi să te lipsească de ajutorul lor. Iată, ţi-am arătat atât obârşia, cât şi sfârşitul ispitei. Rabdă puţin şi vei lua uşurarea de acestea în Hristos Iisus, Domnul nostru**.

• (V. 200) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care se descurajase de ispitele care-l împresurau.*

Frate Andrei, cel de un suflet cu mine, nu te descuraja. Căci nu te-a părăsit Dumnezeu, nici nu te va părăsi. Dar vestirea Stăpânului făcută lui Adam, părintele nostru

---

[34] **Ne rugăm şi pentru cel prin care ne vine ispita diavolului, pentru că e slab şi de aceea a primit să se facă unealta aceluia. Rugăciunea noastră îl va întări, căci va simţi prin noi iubirea lui Dumnezeu faţă de el. Pentru că iubirea lui Dumnezeu arătată prin noi ne face să ne comportăm cu iubire faţă de el, să vorbim bine de el altora şi el va lua cunoştinţă de aceasta.**

[35] **Răspunzând răului cu rău, căutând satisfacerea plăcerii, avem impresia că se întăreşte fiinţa noastră. Pe aceasta se întemeiază argumentarea, părută raţională, a ispitei. Trebuie să demascăm falsitatea acestei argumentări arătând că, întărind prea mult trupul, întărim pentru un timp ceea ce e pieritor şi slăbim sufletul cel nemuritor, slăbind puterea şi libertatea noastră ca subiect.** Peste tot, Varsanufie şi Ioan văd mântuirea omului prin întărirea a ceea ce e netrecător în fiinţa lui. Cel bun e tare. Săvârşirea binelui e o întărire a existenţei. Ontologicul deplin implică eticul. **Hristos întăreşte pe om pe cruce, căci, comunicându-ne tăria Lui în pătimiri, suportăm şi noi greutăţile, ispitele, şi, pentru că El o face bună, fiinţa noastră capătă tărie.**

[36] **Ispita, ca o sământă a răului, e primită de om prin cedarea lui, prin faptul că nu luptă ca ea să nu se semene în el; e primită printr-un act de primă slăbiciune. Este o cedare în faţa falsei argumentări**.

comun, nu va trece. Iar ea sună: „În sudoarea feţei tale vei mânca pâinea ta” *(Facerea* 3, 19). Şi precum a poruncit omului din afară, aşa a poruncit şi celui dinlăuntru să conlucreze prin nevoinţă (prin asceză) cu rugăciunile sfinţilor, care mult ajută ca omul să nu rămână fără rod. Căci precum aurul ars în cuptor, în vreme ce e ţinut cu cleştele şi lovit cu ciocanul, se face bun şi potrivit pentru diadema împărătească, aşa şi omul susţinut de rugăciunile sfinţilor,[37] care multe pot şi împlinesc, când e ars de necazuri şi bătut de ispite, dacă rabdă mulţumind, se face fiu al Împăratului.[38] Drept aceea, toate ţi se fac spre folos, ca să primeşti şi tu îndrăznirea de la sfinţi şi din ostenelile tale, a căror pârgă nu te ruşina să o arăţi.[39] Deci nu-ţi pricinui întristare în loc de bucurie duhovnicească. Şi crede în Cel ce ţi-a făgăduit-o. Fii tare, iubitule, în Domnul!

- (V. 201) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, căzut în mare descurajare.*

Să nu lase iubitorul de oameni Dumnezeu pe urâtorul de bine vrăjmaş să semene întru tine întristare şi descurajare, ca să nu te ducă la deznădejde în privinţa celor făgăduite ţie, iubitule, de binecuvântatul Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Ci să-ţi deschidă inima ca să înţelegi Scripturile, precum a deschis inima lui Cleopa şi a însoţitorului lui (cf. *Luca* 24, 32). Pentru ce Dumnezeu, după

---

[37] **Din rugăciunile sfinţilor se revarsă în noi o putere care ne susţine, aşa cum în cuvântul de încurajare al prietenilor simţim prezentă inima lor, care ne dă putere în dureri şi greutăţi. În puterea venită nouă prin rugăciunile sfinţilor şi care ne susţine răbdarea se întâlneşte puterea lor cu puterea noastră, trezită de puterea lor, şi cu puterea lui Dumnezeu din care sfinţii se întăresc în rugăciunile lor şi pe care ne-o comunică şi nouă. E o comunicare între trei: eu, sfânt şi Dumnezeu, Care e prezent între mine şi sfânt unindu-ne: „Unde sunt doi sau trei adunaţi (sufleteşte) în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor” (Matei 18, 20).**

[38] Acest om ajunge stăpân pe sine, liber, împreună-împărat cu Dumnezeu peste toate, nesubordonat niciunei forţe inferioare, ci fiu al Împăratului şi frate al Fiului Lui cel Unul-Născut.

[39] **Nu te ruşina să arăţi că ai câştigat pârga îndrăznelii împotriva patimilor, a ispitelor, a deplinei libertăţi faţă de ele, a stăpânirii de sine. Nu te ruşina a arăta că nimic nu te stăpâneşte, ci tu însuţi eşti stăpân peste toate. Stăpân peste sine e cel care nu e stăpânit de nimic. Deşi nu trebuie să te lauzi că ai stăpânirea de sine, totuşi trebuie să arăţi în fapte această stăpânire şi îndrăzneala faţă de patimi. Să nu te ruşinezi să arăţi cu fapta că eşti mai tare ca ispitele, că le rezişti, că nu te laşi robit de ele. Iar îndrăznirea aceasta dă şi o bucurie, cum se va arăta în continuare**.

făgăduinţele făcute Sfântului patriarh Avraam, l-a ispitit iarăşi? Căci s-a scris că, după cuvintele acestea – înţeleg ale făgăduinţelor -, l-a lăsat pe prietenul Lui, care-I adusese o aşa de mare jertfă şi care nu se cuvenea să pătimească nimic, căruia i s-a socotit credinţa spre dreptate, să cadă iarăşi în ispită (cf. *Facerea* 22, 1; 15, 6) spre probarea lui, şi spre a face fără apărare puterile întunericului. Aceasta, spre a fi pildă celor credincioşi, care prin multe necazuri vor avea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu (cf. *Fapte* 14, 22) şi care prin răbdarea lor câştigă sufletele lor (cf. *Luca* 21, 19), întru toate mulţumind (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18).

Ia împreună cu aceştia în mintea ta şi pe cel dintre sfinţi Iov. Căci pe acest „prieten sincer al lui Dumnezeu, pe dreptul adevărat şi fără pată, pe evlaviosul şi înstrăinatul de tot lucrul rău”, care nu se cuvenea să pătimească vreun rău, l-a predat ca să fie ispitit spre probarea lui, până ce a arătat pe vrăjmaşii şi pârâşii lui ruşinaţi şi fără apărare, fiind daţi pe faţă de el.

Ia în sprijinul credinţei şi pe Iisus, pe Căpetenia şi pe Desăvârşitorul mântuirii noastre (cf. *Evrei* 2, 10), pe Cel ce ne-a răscumpărat pe noi din blestemul în care căzuserăm (cf. *Facerea 3,* 16-19). Priveşte cum, ajuns la ceasul crucii, ne-a arătat nouă calea răbdării drept calea mântuirii,[40] zicând: „Părinte, de este cu putinţă, să treacă acest pahar de la Mine, dar nu cum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti” *(Matei* 26, 39). Iar aceasta a făcut-o pentru noi Cel ce-l certase pe Petru, care-I spusese: „Milostiv fii Ţie, Doamne, să nu-Ţi fie Ţie aceasta” *(Matei* 16, 22), ca Unul ce era gata şi hotărât să pătimească. Pentru noi s-a rugat să treacă paharul, ca, rugându-ne şi noi, să nu ne descurajăm, chiar dacă în clipa de faţă rugăciunea nu ne este ascultată.[41] Să ne gândim deci la patimile Mântuitorului nostru făcut Om şi să răbdăm împreună cu El osândirile, cuiele, nesocotirea, dispreţuirea, scuipările, hlamida batjocoritoare, podoaba cununii de spini, oţetul cu acreala lui, străpungerea suliţei, apa şi sângele, şi ia din toate alinarea durerilor tale. Căci nu va lăsa osteneala ta să fie zadarnică (cf. *1*

[40] Calea mântuirii e calea răbdării, ca mijloc al întăririi adevărate faţă de tot ce-l robeşte pe om din slăbiciune.

[41] Nu pentru Sine S-a rugat Iisus să treacă paharul de la El, ci pentru ca să ne înveţe şi pe noi să ne rugăm când ne aflăm în mare strâmtorare, şi, rugându-ne, să luăm putere să răbdăm. Astfel, nici El n-a primit şi nici noi nu primim prin rugăciune îndepărtarea pătimirii, a necazului, ci puterea de a le răbda. Căci aceasta ne este de folos pentru a ajunge la tăria stăpânirii peste toate cele care caută să ne robească, nu scăparea de durere. Deci nici Iisus n-a obţinut ceea ce a cerut, nici noi nu primim. Dar obţinem altceva, cu mult mai de folos. Rugăciunea nu e ascultată întotdeauna în ceea ce cerem, dar e ascultată totdeauna prin faptul că ni se dă putere să răbdăm ceea ce se îngăduie să suportăm.

Corinteni 15, 58). Dar ca nu cumva, privind pe sfinţii ce şi-au purtat în timpul lor roadele răbdării necazurilor şi au fost lăudaţi pentru aceasta, tu să rămâi nepărtaş de ele, te-a lăsat şi pe tine să rabzi puţină osteneală, ca să te faci împreună-părtaş cu ei şi cu Iisus, câştigând îndrăznire înaintea Lui împreună cu sfinţii. Deci nu te întrista, căci nu te-a uitat Dumnezeu, ci Se îngrijeşte de tine ca de un fiu adevărat, şi nu nelegitim. Şi te vei ţine bine de vei lua aminte în chip neclintit la tine însuţi, ca să nu cazi din frica lui Dumnezeu şi din mulţumirea adusă Lui. Dar vei fi fericit, dacă te vei face cu adevărat străin şi sărac, căci aceştia sunt moştenitorii Împărăţiei lui Dumnezeu.[42] Îmbărbătează-te şi fii tare în Domnul! Nu preget să-ţi amintesc de aceleaşi bunătăţi pe care ţi le va dărui Domnul. Roagă-te pentru mine.

• (V. 204) *Acelaşi bătrân, scăpat de ispite prin rugăciunile sfântului Bătrân şi prin învăţătura lui duhovnicească, i-a trimis acestuia mulţumiri.*

Răspunsul lui Varsanufie: Înalţă toată doxologia Dumnezeului slavei. Pe El să-L lăudăm în veci. Amin. Căci nu nouă ni se cuvine slava, ci numai Lui şi Fiului Său şi Duhului Său celui Sfânt. Dumnezeu a adus iubirea ta la neputinţa noastră, ca să primim ajutorul Lui unul prin altul.[43] A vrut să împlinească şi cu noi Scriptura, care zice: „Frate ajutat de alt frate este ca o cetate întărită şi împrejmuită de ziduri” *(Pilde* 18, 19).

Dar fie ca noi toţi să fim ajutaţi de Fratele nostru Cel mare,

---

[42] Cel străin şi sărac de toate de bunăvoie e cu adevărat tare, s-a ridicat deasupra tuturor, putând vieţui şi fără ele. Şi-a descoperit subiectul său nesfârşit mai de preţ decât toate. El e cu adevărat liber şi puternic, fiind unit cu Tatăl cel atotputernic şi supremul Subiect nesupus de nimic. El e fiu după har al Împăratului suprem.

[43] Dumnezeu ar putea să dea ajutorul Său şi omului în izolarea lui. Dar El face clară lucrarea Lui când o dă fiecăruia prin celălalt: El leagă pe fiecare nu numai de Sine, ci şi de celălalt. Prin aceasta impune fiecăruia o răspundere pentru celălalt şi susţine iubirea între ei. Îl fereşte pe fiecare de mândria de a socoti că n-are nevoie decât de ajutorul lui Dumnezeu, deci de a dispreţui pe ceilalţi. Cât de mult îmi încălzeşte viaţa interesul celuilalt pentru mine! E şi celălalt capabil să mă întărească, cum sunt şi eu capabil să-l ajut. Omul nu e anulat. Dar iubirea reciprocă care-i înnobilează îi face mai capabili să se înalţe la simţirea lui Dumnezeu. Însă nu numai această nobleţe produsă în ei de iubire îi ridică la simţirea lui Dumnezeu, ci şi experierea limitei puterii lor de a se ajuta, în unele cazuri, în lipsa unui ajutor care le vine amândurora de mai sus de ei, de la Dumnezeu, ultimul Izvor al puterii.

înţeleg de Iisus, căci El a binevoit să ne facă pe noi fraţi ai Săi.[44] Şi aşa suntem fericiţi de îngeri. Avem un astfel de Frate puternic, ca să ne facă şi pe noi puternici; tare, ca să împartă cu noi prăzile luate de la vrăjmaşi; arhistrateg (suprem conducător de oşti), ca să zdrobească în război pe vrăjmaşii care poartă război împotriva noastră; doctor, ca să împace pe omul nostru cel dinlăuntru cu cel din afară, care se supune Lui; hrănitor, Care ne hrăneşte cu hrană duhovnicească; viu, ca să ne facă vii; milostiv, ca să ne miluiască; îndurător, ca să Se îndure de noi; Împărat, ca să ne facă împăraţi; Dumnezeu, ca să ne facă dumnezei. Cunoscând deci că toate sunt în El, rugaţi-vă Lui. Căci cunoaşte cele de care aveţi trebuinţă mai înainte de a le cere de la El (cf. *Matei* 6, 8), şi **împlineşte cererile inimii tale (cf. *Psalmii* 36, 4), dacă nu-L împiedici**. Deci Lui înalţă doxologia ta, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine, frate, ca să cunosc neputinţa mea şi să mă smeresc.

• (V. 206) *Rugămintea aceluiaşi către aceiaşi mare Bătrân: Te rog, cuvioase părinte, împlineşte pentru mine sfintele tale făgăduinţe despre iertarea păcatelor.*

Răspunsul lui Varsanufie: „Binecuvântat este Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi, întru cele cereşti, cu toată binecuvântarea duhovnicească” *(Efeseni* 1, 3). Căci dacă te pregăteşti spre primirea celor cerute de tine, le vei lua prin multa ta osteneală şi prin neputinţa noastră. Căci eu socotesc câştigurile şi foloasele

---

[44] Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se Fratele nostru Cel mare, a confirmat voinţa lui Dumnezeu de a fi ajutat fiecare dintre noi printr-un alt om, printr-un frate al nostru întru umanitate. A arătat prin aceasta marea importanţă a fratelui în existenţa noastră şi importanţa mea ca frate în existenţa altora, iar prin aceasta răspunderea noastră a unuia faţă de altul, ca fraţi. Când ne-a făcut Dumnezeu aşa, a pus o temelie voinţei de a face Frate al nostru pe Fiul Său, sau ne-a creat ca fiinţe ce îşi au temelia în voinţa Sa de a face Frate al nostru pe Fiul Său, prin Care ne mântuim sau ne asigurăm viaţa de veci, Iisus a aşezat în Sine, ca Frate al nostru, toate posibilităţile comunicării de putere de la un frate la altul, nesfârşitele resurse de milă. El a trăit în mod culminant responsabilitatea fratelui pentru fraţi, valoarea pe care o au fraţii Săi omeneşti pentru El, conţinutul emoţional pe care-l dă vieţii proprii interesul meu pentru frate, interesul fratelui pentru mine, căldura şi sensul pe care le dă vieţii omeneşti relaţia între frate şi frate. Însă, în Iisus, responsabilitatea nelimitată pentru frate nu e împreunată cu durerea de a nu-i putea asigura viaţa veşnică, aşa cum o voiesc, dar n-o pot da, de a asigura de fapt valoarea eternă a fratelui simţită de mine. Căci, în El, această responsabilitate de frate poate şi realiza pe seama fraţilor ceea ce doreşte El: înveşnicirea lor. Coborând Fiul lui Dumnezeu din cer ca să Se facă Frate al nostru, a coborât la noi suprema nobleţe, care-i poate înnobila pe oameni prin iubirea dintre ei.

fiecărui om şi ale fiecărui suflet ca ale mele.[45]

De aceea, cu bucurie şi arzând, mă cheltuiesc pentru sufletele voastre, cum bine ştie Dumnezeu, singurul cunoscător al inimilor noastre. Şi ştiu, şi sunt încredinţat că nu vom pierde în zadar osteneala noastră. Să ai deci încredere că vei lua cele cerute. Dar, luându-le, păzeşte-le, ca să rămână harul la tine. Căci mulţi au luat, dar după ce au luat au căzut, pentru că n-au păzit cu frică ceea ce au luat. Fii deci doritor al celor bune, dar şi păstrător al lor; slujitor bineplăcut al Stăpânului tău; ucenic smerit al Celui ce S-a smerit pentru tine; ascultător de Cel ascultător;[46] neţinător de minte al răului din puterea Celui neţinător de minte al răului; îndelung-răbdător din puterea Celui îndelung-răbdător; milostiv din puterea Celui milostiv; purtând sarcinile aproapelui, precum şi El poartă sarcinile tale; iubind pe toţi cu sinceritate, precum şi El ne iubeşte pe noi; urmând Lui în toate, până ce te va primi în marea Lui odihnă, pe care „ochiul n-a văzut-o şi urechea n-a auzit-o şi la inima omului nu s-a suit, la cele pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El” *(1 Corinteni* 2, 9). Lui se cuvine slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine, monahule!

• (V. 207). *Acelaşi i-a cerut marelui Bătrân aceleaşi lucruri.*

Răspuns: Frate Andrei, să-ţi dea ţie Domnul cele pe care le-a spus Iisus: „Cereţi şi veţi primi” *(Ioan* 16, 24). Să se împlinească toate cererile tale! Dar pregăteşte-ţi casa întru toată curăţia, ca să primeşti cele dăruite. Căci ele se aşază în casa curată ca într-o vistierie, şi îşi răspândesc buna mireasmă acolo unde nu e gunoi. Iar cel ce gustă din ele se înstrăinează de omul vechi, răstignindu-se lumii, şi lumea, lui (cf. *Galateni* 6, 14), şi vieţuind totdeauna Domnului. Vasul acestuia nu va fi spart, oricât ar bate în el valurile vrăjmaşului. El s-a făcut de acum înainte înfricoşător celor

---

[45] Dacă socotesc ca ale mele toate cele primite de cineva de la Dumnezeu, mă şi rog ca el să le primească, socotind că le primesc eu însumi. Nu se poate simţi cineva fericit când e bogat, dacă ceilalţi sunt săraci. Numai în ambianţa bogăţiei generale sunt şi eu bogat. Eu mă îmbogăţesc primind de la alţii şi mă bucur de cele pe care le au alţii. Mă bucur de ceea ce am eu, când văd aceasta folosind pe alţii, rodind în alţii, făcând bucurie altora. Aceasta se referă mai ales la bunurile spirituale.

[46] Aşa se împacă faptul de a nu avea nimic ce te robeşte, de a avea chiar pe Dumnezeu nu ca Stăpân, ci ca Tată şi Frate, cu faptul că totuşi Îi eşti ascultător şi plin de smerenie. **Asculţi tu de Hristos, dar ascultă şi El nu numai de Tatăl, ci şi la trebuinţele tale; te smereşti tu faţă de El, dar S-a smerit şi Se smereşte şi El pentru tine şi faţă de tine, mai mult decât te smereşti tu, pentru că Se coboară de la dumnezeirea Sa infinită, sau cu ea, până la starea de Frate al tău. E o întrecere în smerenie şi în preţuire reciprocă, în deplină libertate**.

potrivnici, căci ei văd în el sfânta pecete. Şi pe cât de vrăjmaş este acelora, pe atâta de prieten este marelui Împărat. Drept aceea urăşte, frate, în chip desăvârşit, ca să iubeşti în chip desăvârşit. Depărtează-te cu desăvârşire, ca să te apropii cu desăvârşire.[47] Scârbeşte-te de o înfiere, ca să o iei pe cealaltă.[48] Încetează să împlineşti voile (tale sau ale celui-rău), ca să împlineşti voia Lui.[49] Taie-te pe tine şi leagă-te pe tine.[50] Omoară-te pe tine şi fă-te viu.[51] Uită-te pe tine, ca să te cunoşti pe tine.[52] Şi, iată, ai faptele monahului.

• *Răspunsul marelui Bătrân către acelaşi, în care se semănase gândul că neînfrânarea de la mâncăruri îl va împiedica să ajungă la cele făgăduite lui.*

Nu din nesocotirea înfrânării şi a nevoinţei spun mereu iubirii tale să împlineşti trebuinţa trupului precum e nevoie − Doamne, fereşte! −, ci pentru că, dacă lucrarea lăuntrică nu ajută, după Dumnezeu, omului, în zadar se osteneşte în cea din afară. De aceea a spus Domnul că „nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ce

---

[47] Numai cel ce urăşte desăvârşit răul iubeşte desăvârşit binele. Dar ura desăvârşită a răului înseamnă totodată absenţa desăvârşită a urii. Nu te poţi apropia cu desăvârşire de cineva în iubire, dacă nu te-ai depărtat cu desăvârşire de egoismul tău, care te desparte de el, dacă n-ai înlăturat poarta care te închide în tine. Între cei răi, între demoni, nu este apropiere reală, pentru că nu este iubire, pentru că ei nici nu s-au găsit pe ei înşişi. Ei sunt legaţi fără voia lor prin blestemul răului, al urii.

[48] Până eşti fiul diavolului, nu poţi deveni fiul lui Dumnezeu. Până mai eşti legat de cineva care e rău, care te îndeamnă la rău şi la egoism, nu poţi deveni apropiat Celui bun, în comunicare cu El. Căci există şi o legătură a celor robiţi de rău. E legătura robiei, nedorită de ei. E legat fiecare prin zaua proprie în lanţul care-i leagă pe toţi. Se detestă, dar nu se pot desprinde unul de altul.

[49] Voile tale despărţite de voia lui Dumnezeu nu sunt voi deplin libere. Ele nu sunt voia ta adevărată. Căci aceasta e robită de mândrie, sau de o patimă sau alta. Ea e multiplă, căci tu însuţi eşti sfâşiat, supunându-te când unui stăpân, când altuia. Nu poţi avea nicio consecvenţă. Voia ta adevărată se afirmă când afirmă voia lui Dumnezeu. Atunci eşti cu adevărat liber şi unitar, sau tu însuţi, căci faci permanent ceea ce corespunde subiectului tău în El (ca fundament veşnic al existenţei tale fericite).

[50] Taie-te de cel-rău şi leagă-te de Dumnezeu, căci prin amândouă te eliberezi.

[51] Omoară-te pentru tine, ca să fii cu adevărat în comuniune cu Dumnezeu şi cu ceilalţi. Omoară individul egoist care te ţine mort, ca să fii viu ca subiect comunitar.

[52] Uită grija de tine, ca să cunoşti ce eşti cu adevărat prin trezirea conştiinţei de eul tău răspunzător, îmbogăţit şi aprofundat prin legăturile fundamentale cu Dumnezeu şi cu semenii, pe care şi le descoperă.

ies din gură" *(Matei* 15, 18). De fapt, lucrarea dinlăuntru făcută cu durerea inimii aduce liniştea adevărată a inimii, iar liniştea aceasta aduce smerenia, şi smerenia face pe om locaş al lui Dumnezeu.[53] Iar sălăşluirea Lui scoate afară pe dracii răi şi pe căpetenia lor, diavolul, împreună cu patimile lor necinstite. Şi astfel omul se face biserica sfinţită, luminată şi curată a lui Dumnezeu, plină de toată buna mireasmă, de bunătate şi veselie. Omul se face atunci purtător de Dumnezeu, mai bine zis dumnezeu, precum s-a spus: „Eu am zis: dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt" *(Psalmii 81, 6).*

Deci **să nu te tulbure gândul, mai bine zis vicleanul, că mâncărurile trupeşti te împiedică să ajungi la făgăduinţă. Căci ele sunt sfinte,[54] şi din ceea ce e bun nu poate ieşi ceva rău. Ci cele ce ies prin gură, trimise de inimă, opresc şi împiedică pe om să ajungă în mod sigur la făgăduinţele puse în faţa lui.** Împlinind deci trebuinţa trupului, să nu faci deosebiri, ci fă puterea omului dinlăuntru să se ostenească şi să smerească gândurile lui. Şi atunci Dumnezeu deschide ochii inimii tale ca să vadă[55] „Lumina cea adevărată" *(Ioan* 1, 9) şi să spună cu înţelegere: „prin har sunt mântuit" (cf. *Efeseni* 2, 5), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

• (V. 216) *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Te rog, stăpâne, pomeneşte-mă totdeauna şi arată-mi cum trebuie să vieţuiesc cu fratele care locuieşte aproape de mine.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, stă scris: „De te voi uita,

---

[53] Smerenia deschide cu totul pe om lui Dumnezeu. Căci el nu mai ţine la nimic care ar fi al său, ci aşteaptă totul de la Dumnezeu. Dar smerenia e adusă în inimă de liniştirea care înseamnă nefrământarea omului de nicio grijă pentru ceva, dezlipirea completă de toate. Prin liniştire se ajunge la smerenie, la conştiinţa adevărată că nu eşti şi nu ai nimic prin tine. Smerenia te face să te socoteşti atârnat total de Dumnezeu, făcându-ţi-L deplin evident.

[54] **Dacă trupul e prin smerenie templu sfinţit al lui Dumnezeu şi dacă nu te legi prin plăcere de mâncărurile pe care le consumi, ci gândul întreg îţi este la Dumnezeu, mâncărurile se sfinţesc şi ele, gândind la Dumnezeu în vreme ce le consumi**.

[55] A primi în trup mâncărurile, cu gândul că Dumnezeu e totul şi eu nimic prin mine însumi, îmi deschide ochii să-L văd pe Dumnezeu şi prin această trebuinţă a mâncării şi chiar toate mâncărurile ca fiind lăsate de Dumnezeu spre a corespunde trebuinţei întreţinerii trupului şi vieţii mele de pe pământ. E iluminarea prin care vedem pe Dumnezeu prin creaţie sau drept Creator al tuturor. Dacă eu prin mine însumi sunt nimic şi dacă toate prin ele sunt nimic, atunci trebuie să fie cineva care îmi dă putinţa să exist şi dă şi celorlalte această putinţă, odată cu rostul lor pentru mine.

Ierusalime, uitată să fie dreapta mea” *(Psalmii* 136, 5). Aceasta despre pomenire. Cât despre cum trebuie să vieţuieşti cu cel apropiat, **cel care voieşte să placă lui Dumnezeu să-şi taie voia de dragul aproapelui, silindu-se pe sine. Căci zice: „Împărăţia lui Dumnezeu este a celor ce se străduiesc şi cei ce se silesc o răpesc pe ea” *(Matei* 11, 12).** Află deci cum se odihneşte fratele şi fă aşa, şi vei afla odihnă de la Dumnezeu[56] în Hristos Iisus. Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

• *Întrebare a monahului Teodor către marele Bătrân:* ***Cum pot să cunosc gândul care vine de la Dumnezeu, şi cel ce e de la fire, şi cel care e de la draci?***

Răspunsul lui Varsanufie: **Fiule Teodor, cerând, înţelege ce ceri şi pregăteşte-te de lucrare. Căci s-a scris: „Nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite” *(Romani* 12, 16). Cererea ta ţine de o măsură mare. Dacă ochiul tău cel dinlăuntru n-a fost curăţat prin multe leacuri, nu se poate despărţi de spini şi mărăcini, ca să poată prinde strugurele care întăreşte inima şi o veseleşte. Dacă nu ajunge omul la această măsură, nu poate deosebi lucrurile, ca să-şi dea seama de nu cumva îşi bat dracii joc de el şi nu e amăgit încrezându-se în ei. Căci aceia schimbă chipul lucrurilor precum voiesc, mai ales pentru cei care nu cunosc meşteşugirile lor.**

Iubitule, nădăjduieşte în Domnul şi-ţi „va împlini cererile inimii tale” *(Psalmii* 36, 3-4). Şi spune Lui în toate: Fie, Doamne, nu cum voiesc eu, ci cum Tu voieşti (cf. *Matei* 26, 39), şi va face cu tine după voia Lui.

Ascultă, fiule, deosebirea gândurilor pe care ai cerut-o. Când gândul te îndeamnă să faci ceva după voia lui Dumnezeu, şi ai bucurie în a face aceea şi o întristare ce i se împotriveşte, află că e a lui Dumnezeu. Deci luptă-te să rabzi, după cuvântul Apostolului: „Îmi duc trupul robit şi-l asupresc, ca nu cumva altora binevestind eu, să mă fac netrebnic” *(1 Corinteni* 9, 27). Şi împlineşte voia lui Dumnezeu.

---

[56] A sili Împărăţia înseamnă a te sili pe tine. Căci prin această silire a ta, sau prin luarea ta în stăpânire de către tine cu putere, afli în sinea ta cea adevărată, sau prin ea, Împărăţia, care este a celor stăpâni pe ei, a celor ce au reuşit să pună cu sila stăpânire pe ei. Căci în această putere a ta de a te stăpâni se arată puterea lui Dumnezeu, Care te-a eliberat de toate. Dar, stăpânindu-te pe tine, nu mai superi pe fratele şi te vei întâlni cu el în dragoste sau în Împărăţia veşnică. Aşa veţi fi amândoi mângâiaţi şi odihniţi de Dumnezeu, a Cărui dragoste aţi aflat-o ca pe cea care vă uneşte.

Iar dacă îţi vine un gând ce ţine de fire, ia aminte cu grijă şi vei putea să-l deosebeşti. Căci zice dumnezeiasca Scriptură: „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său şi pe maica sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup” *(Facerea* 2, 24). Dar Apostolul, cunoscând că voia lui Dumnezeu este să părăsim nu numai cele ale dracilor, ci şi cele ale firii, căci „trupul la nimic nu foloseşte” *(Ioan* 6, 33), a zis: „Cel ce se alipeşte de femeie este un trup cu ea, dar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El” *(1 Corinteni* 6, 16-18). Deci cei ce voiesc să fie duhovniceşti trebuie să respingă trupul. Căci ceea ce nu e de folos e şi păgubitor, iar ceea ce păgubeşte trebuie lepădat. Dar celor ce voiesc să vieţuiască în lume în chip evlavios le-a spus că „nunta e cinstită” ş.a.m.d. (cf. *Evrei* 13, 4).

Iar gândurile de la draci sunt tulburate şi pline de întristare şi atrag pe ascuns şi în chip subţire la cele dinapoi. Ele se îmbracă în piei de oaie, adică iau înfăţişarea unor gânduri ale dreptăţii, „dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori” *(Matei* 7, 15), adică prin cele de la arătare folositoare, dar de fapt prin ele înseşi nefolositoare, răpesc şi „amăgesc inimile celor simpli” *(Romani* 16, 18). Fiindcă s-a spus de şarpe că este foarte viclean (cf. *Facerea* 3, 15), păzeşte totdeauna capul lui, ca nu cumva să afle în tine cuib şi prin el locuinţă, şi să lucreze în tine pustiirea.

De doreşti deci şi tu să te faci duhovnicesc, respinge cele ale trupului. Căci cele pe care le tăgăduieşte cineva, pe acelea le şi leapădă. Ascultă pe Domnul Însuşi zicând: „De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine (...) şi să-Mi urmeze Mie” *(Matei* 16, 24). Dar cum se leapădă omul de sine, dacă nu părăsind voile firii sale şi urmând Lui?[57]

---

[57] Avem aici o explicaţie a lepădării de sine, a tăgăduirii de sine: înseamnă nu o nimicire totală a fiinţei proprii, ci o neîmplinire a trebuinţelor vieţii sale naturale, sau a voilor acestei vieţi, omul însuşi împlinind voile lui Dumnezeu cu sine. Aceasta arată că el continuă să existe ca subiect care împlineşte voia lui Dumnezeu cu privire la el, voie care nu vrea ca omul să nu mai existe peste tot, ci să existe pe un plan superior, umplându-se de voia dumnezeiască. Aceasta e ridicarea fiinţei sale, din planul în care vrea să trăiască prin puterile ei în marginile trebuinţelor ei pământeşti, în planul existenţei unite cu Dumnezeu. Într-o deschidere pentru puterile ce-i vin din Dumnezeu. Propriu-zis, într-un plan pur natural omul nu poate trăi. Când vrea să rămână închis în acest plan, el se mândreşte, deci se face robul unei patimi venite de la tatăl trufiei, care e diavolul, şi caută să dezvolte firea sa prin porniri exagerate, care sunt tot atâtea patimi. Aici învăţătura Sfinţilor Părinţi e cu totul opusă învăţăturii catolice despre posibilitatea existenţei unei

De aceea vorbeşte în mod deosebit despre cele ale firii, şi nu de cele contrare firii. Căci dacă părăseşte cineva cele contrare firii, n-a părăsit nimic din cele ale lui pentru Dumnezeu, pentru că ele nici nu sunt ale lui.[58] **Dar cel ce a lăsat cele naturale ale lui strigă pururea cu Sfântul Apostol Petru: „Iată, noi am lăsat toate şi am urmat Ţie. Ce oare va fi nouă?” *(Matei* 19, 27). Şi aude cuvântul acela fericit şi este asigurat de făgăduinţa vieţii viitoare. Ce a lăsat deci Petru, ca să se laude, ştiut fiind că nu era bogat? Nimic altceva decât voile sale naturale. Căci dacă nu moare omul cu trupul, deci vieţuind cu duhul, nu poate învia. Şi precum cele ale firii nu rămân cu cel mort câtuşi de puţin, tot aşa nici cu cel mort duhovniceşte cu trupul.**[59] **Dacă deci ai murit pentru trup, cum trăiesc în tine cele naturale?**

Iar dacă nu ai ajuns la măsura duhovnicească, ci eşti încă prunc cu mintea, smereşte-te în faţa învăţătorului tău, ca să te dojenească spre îndreptare: „Nu fă nimic fără să ceri sfat” *(Înţelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20), chiar dacă ceea ce se iveşte ţi se pare bun la arătare. Căci lumina dracilor se dovedeşte pe urmă întuneric.

Deci tot ce auzi, sau gândeşti, sau vezi, de-ţi tulbură inima fie măcar câtuşi de puţin, este de la draci. Primeşte cele scrise pe scurt, crezând că dacă ai asuda în acestea,

---

„naturi pure” a omului. Dar patimile ce se mişcă în orizontul lumii acesteia, în care toate sunt pieritoare, în realitate îl „pustiesc” pe om de viaţă, numeroasele satisfacţii pe care i le procură aceste patimi sunt urmate de o pustiire generală; o pustiire anticipată de o pustiire parţială, ce urmează după satisfacerea fiecărei patimi în parte.

Despre necesitatea de a părăsi chiar cele ale firii, ca neputând mântui pe om, vorbeşte Varsanufie în rândurile ce urmează. Dar părăsirea lor e un act de mai mare curaj, de mai mare iubire a lui Dumnezeu decât părăsirea celor contrare firii. Desigur, până la un punct, unele dintre cele ale firii trebuie păstrate şi satisfăcute. Dar unii păstrează mai puţine dintre ele decât alţii. Aceştia sunt monahii. E necesar însă ca şi unii şi alţii să nu menţină cele ale firii despărţite de cele dumnezeieşti.

[58] Cele contrare firii sunt patimile păcătoase. Fără ele poate trăi omul, căci nu fac parte din fire. Deci părăsindu-le pentru Dumnezeu, nu dă ceva din ceea ce îi este necesar. Dar cel ce dă ale firii sale aduce o jertfă lui Dumnezeu, însă prin aceasta se ridică pe un nou plan de existenţă, mai presus de fire. Iar jertfa e sfinţită de Dumnezeu când e primită.

[59] Aceasta nu e moartea duhului, ci o moarte a trupului pentru cugetare, pentru duh; adică nu e o moarte fizică a trupului, ci în duh, sau pentru duh. Trebuie să mori pentru duhul tău, ca să treci la înviere, la o altă viaţă, aşa cum trebuie să moară trupul fizic pentru a ajunge la învierea în alt fel de trup. Numai cei ce au biruit prin duh cele ale trupului vor învia întru fericire.

Dumnezeu, Care toate le dăruieşte, ţi-ar hărăzi să înaintezi ca să fii în toate pururea cu sfinţii, spre a liturghisi şi a te bucura cu ei şi a moşteni împreună cu ei bunătăţile Lui, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

• *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-l fericise pe el pentru virtutea lui, şi-i spusese cuvinte din Scriptură şi-l întrebase dacă trebuie să respingă fructele şi să se poarte cu credincioşie şi cu ascultare ca Părinţii; şi despre rugăciune, şi cu rugămintea de a i se lumina ochii bolnavi.*

Frate, prin tine s-a împlinit cu mine **Scriptura care zice: „Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă amăgesc”** (*Isaia* 9, 16). **O astfel de fericire (laudă) nu ne lasă să vedem ruşinea faptelor noastre. Ea vatămă, precum socotesc, chiar pe cei ajunşi la măsură şi-i desparte de credinţa în Dumnezeu. Căci zice Domnul: „Cum puteţi crede în Mine, când primiţi laudă unii de la alţii?” (*Ioan* 5, 44).** Cel ce înţelege smerenia Apostolului va alege mai ales nebunia, ca să se facă mai târziu înţelept (cf. *1 Corinteni 5,* 18).[60] Căci cel ce voieşte să se arate pe sine ştiutor (gnostic), şi nu mai degrabă duhovnicesc (pnevmatic), mă voi mira de va scăpa de osânda care i se rânduieşte prin firea[61] însăşi. **Iar despre cei smeriţi scrie că vor lua har (cf. *Pilde 3,* 34). Oricine laudă dulceaţa cuvintelor lui Dumnezeu, dar nu se hrăneşte din ea, o face să apară amară. Oare e amar cuvântul: „De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să urmeze Mie” (*Matei* 16, 24)? Iar de e dulce, pentru ce, vrând să împlinim voia proprie, îl**

---

60 Cine săvârşeşte fapta pentru a fi lăudat de alţii şi se bucură de laudele ce i se aduc de aceia se va dovedi până la urmă neînţelept. Dimpotrivă, cel ce nu urmăreşte asemenea laude şi nu dă pe ele nimic, fără a face totuşi răul, se va dovedi până la urmă înţelept, căci nu s-a slăbănogit în căutarea slavei deşarte.

61 Firea însă se slăbeşte în cei ce caută laudele de la alţii sau se dovedeşte slabă. Ce va face când nu va mai fi lăudat? Şi cu siguranţă laudele ce i se aduc, pentru că e văzut că le doreşte şi are putere să le impună, nu sunt sincere şi nu vor ţine mult. Nu vor ţine după ce nu va mai avea puterea să le impună. Chiar cei ce laudă pe cineva, de voie, de nevoie, îl osândesc în sinea lor, în vreme ce la arătare îl laudă; iar când nu vor mai avea interesul să-l laude, îl vor osândi pe faţă. Iar laudele le caută cel ce se arată ştiutor al poruncilor, dar nu împlinitor al lor, ca omul duhovnicesc. Cel ce împlineşte porunca se va face tuturor slujitor, deci se va smeri. Prin aceasta el este duhovnicesc şi nu caută lauda. El nici nu vrea să-ţi spună că ştie această poruncă. Cine voieşte să arate că o ştie de fapt nu o împlineşte, ci vrea să se laude cu ştiinţa sa. Cunoştinţa lui rămâne la suprafaţa lucrurilor. Aplicarea cunoştinţei se imprimă în fiinţa proprie. Acela vesteşte împlinirea poruncilor cu viaţa sa.

respingem? Cel ce se arată cunoscând calea care duce la cetate întreabă de ea fie din dispreţ, fie ca să ispitească pe cel întrebat şi să râdă de el. Iar de cunoaşte calea şi nu merge pe ea, e judecat ca unul care o nesocoteşte. A avut şi Avva Arsenie cunoştinţa, dar nu a arătat-o (cf. *Pateric,* Arsenie, 5), zicând cu smerenie: Voiesc să mă mântuiesc şi nu ştiu cum (cf. *Pateric,* Antonie, 1, şi Arsenie, 1). **Dacă deci cineva arată fratelui său calea, dar nu are grijă să meargă el însuşi pe ea, e socotit vinovat. Iar calea este aceasta: ca cele trecute şi aruncate de noi la spate să nu ne atragă la cele dinapoi. Căci, altfel, ne-am afla iarăşi la locul de unde am ieşit şi deci vrednici de dispreţuit, ca unii ce ne-am ostenit în zadar. Pentru că cel ce voieşte să cunoască drumul, dacă nu merge pe el împreună cu cel care-l cunoaşte în chip desăvârşit, nu ajunge niciodată la cetate. Aruncă voia ta înapoia ta şi smereşte-te în toată viaţa ta şi te vei mântui.**

Iar despre foame, să nu le ceri din propria voinţă. Dar dacă ţi le vor da, ia şi mănâncă, suspinând pentru osânda ce-ţi aduce plăcerea aceasta.[62] Iar **pentru că vorbeşti de sfinţi, urmează-le ascultarea şi credinţa arătată în fapte, căci fără fapte s-a dovedit că e moartă (cf. *Iacov* 2, 26).** Şi **fiindcă vorbeşti de ascultare, să ştii că nu e una mai bună decât cea arătată în supunere, căci în aceasta stă ascultarea. Şi a zis careva: „Fiul ascultător va trăi".**

Iar **despre ochi, puternic este Cel ce i-a plăsmuit să-i şi lumineze împreună cu ochii dinlăuntru, cu care dacă am vedea, după cuvântul Mântuitorului, n-am avea nevoie de cei dinafară, care văd deşertăciunea lumii.**

Puternic e deci Dumnezeu să facă să ne aflăm cu cei ce se mântuiesc, spre slava Preasfântului Său nume. Amin.

• (*Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-l întrebase împreună cu alţii: Cine a dat diavolului puterea şi stăpânirea?*

Dacă voiţi să cunoaşteţi ceea ce nu vă este de trebuinţă – cine a dat diavolului puterea şi stăpânirea -, să o cunoaşteţi din aceasta şi să nu faceţi, din pricina neştiinţei voastre, pe Dumnezeu cauza relelor. Luaţi o pildă de la voi. Dacă cineva dintre voi înclină cu propria voinţă spre rău şi-l face, e judecat de Dumnezeu ca unul care a făcut răul din propria voinţă. Dar întrebi: Cine i-a dat voinţa? Dacă Dumnezeu, pentru ce îl judeci pe el? Vă spun: Nu înfăţişaţi pe Dumnezeu, din pricina strâmbării aduse de diavol

---

[62] Deci mănâncă, tăind pe cât poţi plăcerea de la fapta aceasta sau aşteptând osânda pentru ea.

aceleia, ca voitor al răului. Nu este aceasta, să nu fie! Chiar dacă au spus-o aceasta unii dintre sfinţi, înţelesul în care au spus-o vă este cu totul nepriceput. Ei au spus că Dumnezeu i-a dat aceluia putere şi stăpânire, întrucât nu-l opreşte şi nu-l împiedică de la săvârşirea răului. Aşa să înţelegeţi cuvântul: Eu „am învârtoşat inima lui Faraon” *(Ieşirea* 10, 1). Întrebi: Dacă este aşa, pentru ce îl învinuieşti?[63] El spune aceasta pentru că nu l-a pedepsit de mai înainte. Aceasta o poate cunoaşte cineva şi din cartea lui Iov. Căci se spune în ea că diavolul a pierdut averile şi pe fiii lui. Dar auzi-l pe Iov zicând: „Domnul a dat, Domnul a luat”, cum a socotit Domnul aşa a făcut, „Fie numele Domnului binecuvântat în veci” (*Iov* 1, 21).

Pentru ce, deci, nu numeşte pe pierzător, ci pe Cel îndelung-răbdător şi în stare să împiedice şi să oprească răul? Dar ia seama că pentru nimic altceva nu i-a spus aceluia: „Iată ţi-l dau pe el în mâinile tale” *(Iov* 1, 12), ci ca să-L arate pe Dumnezeu cauza mărturisirii dreptului Iov, că de la El are toate binefacerile. Deci Dumnezeu este înfăţişat ca Cel ce i-a dat aceluia putere şi stăpânire, pentru că nu l-a împiedicat (de a face răul). Căci Dumnezeu i-a încredinţat la început o stăpânire bună şi, dându-i-o, nu i-a luat-o înapoi; dar acela, primind-o, s-a făcut neascultător şi în locul ei s-a îmbrăcat cu facerea celor rele. Deci Dumnezeu S-a arătat ca neîmpiedicându-l, pentru că e Cel ce i-a dat puterea. Nu scrie: n-a primit binecuvântarea şi Dumnezeu a depărtat-o de la el,

---

[63] Aceasta este problema teodiceei care caută să scoată pe Dumnezeu de sub vina existenţei răului în lume. Leibnitz a răspuns că lumea aceasta este cea mai bună posibilă. În orice caz, ea poate ajunge la o înălţime decât care nu există alta mai sus. E un lucru pe care necredinţa nu-l cunoaşte. Pentru ea lumea rămâne total în ceea ce este. Ea nu poate deci găsi o explicare răului. După învăţătura creştină, lumea se poate îndumnezei prin har. Oamenii (toate fiinţele conştiente) au în ei şi în lume şi în ajutorul lui Dumnezeu toate condiţiile pentru aceasta. Îngerii, la fel, pot ajunge acolo. Chiar pe pământ oamenii ar putea trăi în bună înţelegere. Hăul e produs de libertatea rău folosită de o parte dintre îngeri şi de oamenii care se lasă ispitiţi de ei şi de trup prin reaua folosire a libertăţii. **Îngerii răi pot face rău oamenilor şi prin distrugerile produse în natură. Există o putinţă de lucrare tainică a spiritului asupra naturii**. Dar o lume fără libertate ar fi o închisoare insuportabilă pentru fiinţele conştiente. Lipsa de libertate nu se poate împăca decât cu absenţa conştiinţei. Dar aceasta este o lume cu totul inferioară, nedemnă de puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu lasă fiinţele conştiente libere să facă şi răul, pentru că le respectă conştiinţa şi libertatea. Dar El face, şi din răbdarea Lui şi din lupta acelor fiinţe cu ispitele, posibilă o întărire spirituală a fiinţelor umane. Căci omul trebuie să crească cu colaborarea sa spre mărirea sa de fiu al lui Dumnezeu prin har.

ci „şi se va depărta de la el” *(Psalmii* 108, 16).**[64]**

Aşadar, să nu socotiţi pe Dumnezeu cauza relelor, căci aceasta vă va aduce osândă, ci acela însuşi (diavolul) şi-a ales sieşi puterea de a face răul şi Dumnezeu nu l-a împiedicat. Căci zice: „Şi a iubit blestemul şi a venit asupra lui” *(Psalmii* 108, 16); nu zice că Domnul i l-a dat lui. Drept aceea, staţi neclintiţi întru Domnul, în credinţa că este Căpetenia vieţii noastre şi a tuturor bunătăţilor. Şi să mă iertaţi că m-am lăsat atras în întrebări copilăreşti, părăsind grija desăvârşirii. Copii, binecuvânteze şi sporească Domnul roadele voastre, în numele Tatălui, împreună cu Sfântul Duh.

• *Întrebare a aceluiaşi către celălalt bătrân: Ce să fac, părinte, că mi-e frică noaptea?*

Răspunsul lui Ioan: **Locuitorii cetăţii se tem de barbari până ce nu au ajutorul împăratului. Dar când află că a sosit în cetate ducele sau generalul, nu se mai tem, ştiind că aceia se îngrijesc de ei. Chiar dacă aud că se apropie barbarii, nu mai sunt îngrijoraţi, având pe cel ce luptă pentru ei. Deci şi noi, dacă credem în Dumnezeu, nu ne temem de draci, căci ne trimite ajutorul Lui.**

• *Auzind acestea, fratele i-a spus Bătrânului: Părinte, îmi încredinţez sufletul milelor lui Dumnezeu şi mâinilor tale. Roagă-te pentru mântuirea smeritului meu suflet.*

Răspunsul prin scrisoare: Frate, să luăm seama la noi înşine cu multă luare-aminte. Căci nu e cu putinţă să luăm aminte repede la lucruri. Dacă Apostolul care luase (răsplata) spune despre sine că n-a luat-o (cf. *Filipeni* 3, 12), cu cât mai mult nu trebuie să ne smerim noi, care suntem nimic? Am socotit să primim gânduri în ghicituri şi să dăm de asemenea răspunsuri în ghicituri. Căci acestea nasc în sufletul cugetător, mai ales al celor înţelegători, o rumegare duhovnicească. Pentru că, cercetând ghiciturile, aflăm răsărind din ele mult folos. Dar Apostolul ne îndeamnă, zicând: „Nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite” *(Romani* 12, 16). De aceea, nu mai spune totdeauna gândurile tale în ghicituri. Căci răspunsurile mele fără înţeles te vor face să nu le pricepi, şi ne vor duce pe amândoi într-o necontenită încurcătură. **Cu adevărat, nu ne este de niciun folos să ne grăim sau să ne scriem unii altora totdeauna prin ghicituri, chiar dacă vedem că am primit acest dar, ci numai când se iveşte trebuinţa.[65] Odată ce suntem mădulare unii altora şi mai**

---

[64] Scriptura nu spune că Dumnezeu i-a luat diavolului şi oricărui făptaş al răului puterea, pentru că nu o foloseşte spre bine şi deci spre binecuvântarea lui, ci că nu va ajunge la binecuvântare pentru că a folosit rău puterea dată lui.

[65] Ceea ce se spune aici se potriveşte şi grăirii în limbi (glosolalia).

ştim că „frate ajutat de frate este ca o cetate întărită” ***(Pilde* 18, 19), spune gândurile tale sau scrie-le în chip deschis prin fratele şi aşa vei avea răspunsul la fel.**[66] Căci aceasta este un semn al smereniei pentru amândoi. Spune-mi ce nevoie este să grăim în chipuri înalte, când putem să rămânem în smerenie? Fă şi aceasta, dar rar. Căci e de folos inimii zdrobirea care însoţeşte gândurile. Lucrul acesta te-a făcut să zici: „Îmi încredinţez sufletul şi trupul”. Iar dacă cineva gândeşte să se supună fratelui său pentru Dumnezeu, e de înţeles că se supune lui Dumnezeu.[67] Deci numai El ne poate trezi din somnul beţiei gândite (spirituale).[68]

• *Cum trebuie să mă rog? Trebuie să spun „Tatăl nostru” cum ne-a învăţat Domnul (cf.* Matei 6, *9-13),* sau *cum a spus Avva Macarie din Sketis: „Doamne, miluieşte-mă precum voieşti”, iar când se iveşte războiul: „Doamne, dacă voieşti, ajută-mă”? Nu cumva s-a cerut numai celor desăvârşiţi „Tatăl nostru”?*

„Tatăl nostru” s-a poruncit şi celor desăvârşiţi, şi celor păcătoşi. Aceasta, ca cei desăvârşiţi, cunoscând că au ajuns fii ai lui Dumnezeu, să se străduiască să nu cadă, iar cei

---

66 Vorbirea e pentru a întreţine şi încălzi frăţietatea dintre noi, care nu se împlineşte acolo unde nu ne înţelegem unul pe altul prin cuvinte. Rostul acesta al vorbirii e cuprins în termenul românesc „cuvântul”= conventus (în latină: venire la un loc în înţelegere), nu ne e dat cuvântul ca să ne mândrim unul faţă de altul. Aceasta ne desparte. Ca să venim la buna înţelegere, trebuie să ne vorbim unul altuia fără mândrie, cu smerenie, cu atenţie unul faţă de altul. De cuvânt ţine smerenia şi respectul reciproc. Poporul nostru e „cuviincios” în vorbire, adică voieşte ca prin cuvânt să înfăptuiască „venirea laolaltă” (convenientia, lat.). Fiul ui Dumnezeu Însuşi ni S-a făcut pildă de smerenie, însuşindu-şi cuvântul omenesc, dar aceasta pentru că El Însuşi este sânul potenţial al cuvintelor. De El atârnăm ca cuvinte întrupate. În El suntem chemaţi să ne unim prin cuvinte. El ne cere să ne vorbim şi să ne răspundem unii altora pentru a ne uni cu El.

67 A te supune cuiva pentru Dumnezeu înseamnă a te supune lui Dumnezeu care cere aceasta. Dumnezeu de fapt ne cere să ne supunem unul altuia. Aceasta e contrariul mândriei care desparte. A asculta fiecare cuvântul celuilalt înseamnă a se supune fiecare celuilalt şi, prin el, lui Dumnezeu. Înseamnă a se supune amândoi lui Dumnezeu, Care a dat fiecăruia cuvântul pentru celălalt şi e ascultat de celălalt.

68 Dumnezeu, cerându-mi prin celălalt să ţin seama de acela şi de El, mă trezeşte la realitate din somnul mândriei care mă face să mă socotesc singur existent şi stăpân peste tot şi toate, întins cu sărăcia mea într-un păcat infinit, asemenea celui beat, care nu mai ştie de nimeni şi de nimic, ba nici chiar de sine. Prin cuvintele altuia sunt trezit la realitatea de netrecut, dar şi bucuroasă a datoriilor mele, a graniţei mele, dar şi a unei realităţi cu adevărat infinit mai bogate decât a mea şi a lui, de care, prin împlinirea datoriilor mele şi prin iubire, mă pot împărtăşi.

păcătoşi, chemându-L cu ruşine „Tată” pe Cel de multe ori înjurat de ei, să se întoarcă cu frică şi să vină la pocăinţă. Ba socotesc că mai mult li se potriveşte celor păcătoşi. Pentru că ţine de cei păcătoşi să zică: „Şi ne iartă nouă datoriile noastre”. Căci ce datorii mai au cei desăvârşiţi, odată ajunşi fiii Tatălui Celui din ceruri? Iar cuvântul: „Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean” are acelaşi înţeles cu cuvintele Avvei Macarie, care a spus: „Miluieşte-mă şi mă ajută”.

• *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Părinte, pentru ce a numit bunul Bătrân chilia lui cimitir?*

Răspunsul lui Ioan: Pentru că l-a odihnit de toate patimile, căci a murit cu desăvârşire păcatului, şi pentru că chilia lui, în care s-a îngropat de viu ca într-un mormânt pentru numele lui Iisus, este loc de odihnă, **unde nu calcă demonul, nici căpetenia lui, diavolul.** Căci s-a făcut un loc sfânt, pentru că e locaşul lui Dumnezeu. Să slăvim deci toţi pe Dumnezeu, cu o inimă, în toate.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Fiindcă s-a scris* în Vieţile Bătrânilor *(cf.* Historia Lausiaca 20, *3) că unul făcea o sută de rugăciuni, altul atâtea, suntem datori şi noi, când ne rugăm, să avem o măsură sau nu? Şi cum trebuie făcute rugăciunile? Prelungite sau să spunem „Tatăl nostru” şi să ne aşezăm la lucrul de mână? Şi când lucrăm, ce trebuie să facem? De asemenea, ce trebuie să facă cel ce vieţuieşte de unul singur în privinţa vecerniilor şi a slujbelor de noapte? Şi dacă trebuie să spună cântările şi imnurile.*

Răspunsul lui Ioan: Ceasurile şi cântările sunt predanii bisericeşti şi bune pentru conglăsuirea întregului popor; la fel în mănăstiri, pentru conglăsuirea mulţimii.[69] Dar cei din Sketis[70] nu au nici ceasurile[71] şi nu cântă nici imnuri, ci săvârşesc lucrul de mână şi meditează şi fac câte puţină rugăciune de unul singur. Iar stând la rugăciune, trebuie să te rogi să te eliberezi de omul cel vechi, sau să zici „Tatăl nostru”, sau să le faci pe amândouă şi apoi să şezi la lucrul de mână. Cât priveşte prelungirea rugăciunii, când stai în picioare, dacă te rogi neîncetat, potrivit Apostolului (cf. *1 Tesaloniceni 5,* 17), nu trebuie să o reiei ori de câte ori te ridici. Căci mintea ta e toată ziua în rugăciune. Dar când te aşezi la lucrul de mână, trebuie să spui din inimă sau să rosteşti psalmi. Iar

---

[69] Cântând toţi împreună, se produce o unitate de cuvânt, de gândire şi de simţire a întregului popor din biserică, o simfonie.

[70] E vorba de pustia Sketică din Egipt, plină de pustnici.

[71] Rânduieli de slujbe comune.

la sfârşitul fiecărui psalm să te rogi şezând: „Dumnezeule, miluieşte-mă pe mine, ticălosul”. Şi de eşti hărţuit de gânduri, adaugă: „Dumnezeule, tu vezi necazul meu, ajută-mă”. Când deci ai făcut trei rânduri în plasă, scoală-te la rugăciune. Şi plecând genunchiul şi sculându-te, spune la fel rugăciunea amintită.

Iar la vecernii, cei din Schit spun doisprezece psalmi şi la sfârşitul fiecăruia, în locul doxologiei („Mărire Tatălui...” etc.), spun „Aliluia” şi fac o rugăciune. La fel şi noaptea, spun doisprezece psalmi şi după psalmi se aşază la lucrul de mână. Şi precum voieşte, unul spune psalmi din inimă, altul cercetează gândurile sale sau *Vieţile Părinţilor.* Acesta, citind cinci sau opt foi, trece apoi la lucrul de mână. Iar cel ce cântă sau rosteşte psalmii din inimă, trebuie să-i rostească cu buzele, dacă nu-i aproape de el un altul şi dacă nu vrea ca nimeni să nu afle ce face.

• **Dacă suferi de plictiseală**, adu-ţi aminte de apăsarea pe care a suferit-o Avva Eftimie şi a mers cu slavă la Domnul.[72] **Aşteaptă ziua ieşirii şi te vei uşura de plictiseală**.

• *Părinte, roagă-te pentru mine că sunt bolnav; şi ca să pot purta cu bucurie boala...*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, mă bucur de cuvintele tale, că încă înainte de mine, chiar nepricepând cele spuse de mine, te-ai numit pe tine păcătos în întrebările tale. Şi **păcătosul este, cu adevărat, o slugă rea. Iar acum ai spus că eşti bolnav. Dar boala este în chip recunoscut o certare spre îndreptare. Deci boala ţi s-a trimis ca unei slugi rele. Dacă însă îţi este greu să primeşti certarea, încetează să fii rău. Iar dacă eşti rău, primeşte certarea. Dar dacă te bucuri de certare, nu eşti rău. Iar cel ce nu e rău este iubit. Şi „Domnul îl ceartă pe cel pe care-l iubeşte” *(Pilde 5,* 12; *Evrei* 12, 6). Ia seama deci cu adevărat cum eşti, şi alege-ţi ţie una din cele spuse**.[73].

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, părinte, spune-mi cum se câştigă smerita cugetare sau rugăciunea desăvârşită? Sau ce trebuie să facă cineva ca să nu pară că*

---

[72] **Dezgustul, plictiseala te apasă când nu-ţi găseşti rostul având grijă de altul, dar nu numai grija pentru viaţa lui trecătoare, ci mai ales pentru cea veşnică. Aceasta înseamnă să-ţi vezi rostul lucrând pentru veşnicia ta şi a altora în Dumnezeu. Căci fără Dumnezeu nu ţi se deschide vederea spre veşnicie, şi grija pentru o viaţă trecătoare sfârşeşte în plictiseala de moarte**.

[73] Bucură-te de boală, căci este fie spre îndreptarea ta, fie o dovadă a iubirii lui Dumnezeu, Care vrea să te facă şi mai bun. Numai bucurându-te de ea, îţi e de folos: în primul caz, eliberându-te de păcat prin pocăinţă, în al doilea, sporind prin ea. Dar e mai bine să nu te socoteşti fără păcat.

hoinăreşte cu gândurile? Şi dacă trebuie să citească.

Despre felul cum se câştigă smerita cugetare desăvârşită ne-a învăţat Domnul, zicând: „Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihna sufletelor voastre” *(Matei* 11, 29).[74] **De voieşti deci să câştigi desăvârşita odihnă, află ce a răbdat El şi rabdă şi tu, taie voia ta în toate. Căci şi El a spus că nu S-a coborât din cer ca să facă voia Sa, „ci voia Tatălui Meu Care este în ceruri” *(Ioan* 6, 38). În aceasta stă smerita cugetare: în a purta ocări şi osândiri şi câte le-a pătimit Învăţătorul nostru Iisus.**

Iar rugăciunea desăvârşită stă în a grăi lui Dumnezeu nehoinărind (cu gândul), în a-ţi aduna toate gândurile în chip neîmprăştiat împreună cu simţurile. La aceasta îl conduce pe el voinţa de a muri oricărui semen şi lumii şi tuturor celor din ea.[75] Şi nimic nu trebuie să spui lui Dumnezeu, decât aceasta: Izbăveşte-mă de cel viclean (cf. *Matei* 6, 13) şi „Facă-se voia Ta” întru mine *(Matei* 6, 10). Trebuie să ai mintea stând în faţa lui Dumnezeu şi grăind Lui. Iar rugăciunea adevărată se cunoaşte când cel ce 0 face s-a eliberat de hoinăreală şi vede că mintea lui se veseleşte, fiind luminată în Domnul. Şi semnul că s-a ajuns la ea este că omul nu se mai tulbură, chiar dacă l-ar ispiti lumea întreagă. Desăvârşit se roagă cel ce s-a făcut mort lumii şi odihnei pe care i-o îmbie ea. Iar a face lucrul tău cu grijă pentru Domnul nu e împrăştiere, ci râvnă pentru Dumnezeu.

Cât despre citire, e de folos a citi *Vieţile Părinţilor,* căci aşa se luminează mintea în Domnul.

• *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: marele Bătrân a spus: „Rugăciunea desăvârşită se aprinde murind oamenilor, lumii şi plăcerilor trupeşti”. Ce să fac ca să ajung acolo, odată ce trăiesc*

---

[74] Cel smerit cu inima are şi odihnă în sufletul său, necăutând să se impună altora prin tot felul de mijloace, ca să-şi menţină o părută superioritate. El nu e chinuit de teama dea nu fi băgat în seamă de ceilalţi.

[75] **E de trebuinţă moartea faţă de oameni şi faţă de lucrurile trecătoare, în sensul de moarte a voinţei de a te folosi de ei şi de ele în chip egoist şi pentru plăceri trupeşti, în sensul de a nu refuza să fii oamenilor de ajutor şi de a te folosi de lucruri pentru a ajuta prin ele pe oameni şi mai ales de a cunoaşte prin ele pe Dumnezeu.** Adică gândurile la oameni şi la lucruri trebuie adunate în gândul la Dumnezeu şi spre slujirea Lui şi spre mântuirea oamenilor, prin aducerea lor la El. În Dumnezeu trebuie adunate toate, pentru că toate sunt din El şi toate se desăvârşesc în El. Gândindu-le în legătură cu Dumnezeu, toate sunt curăţite de orice atracţie egoistă şi pătimaşă, se sfinţesc.

printre oameni? Căci trebuie să dau porunci fratelui care mă slujeşte. Pe de altă parte, fiind bolnav, nu pot lua decât legume verzi. Dar aceasta mă face să poftesc şi alte lucruri.

Mai mult, dacă legumele nu sunt bine pregătite, gândul meu se tulbură pe motiv de boală, pentru că de multe ori aceasta îmi dă o noapte grea. Aflându-mă deci în aceste împrejurări, cum pot să mor oamenilor? Pe de altă parte, dacă hrana este bună şi pregătită potrivit bolii, se naşte în mine plăcerea. Cum pot să mor atunci plăcerii trupului şi lumii? Şi cum trebuie să petrec Săptămâna Sfântă? Te rog să mă înveţi despre acestea şi roagă-te pentru mine.

Răspunsul lui Ioan: O, tu, care eşti printre oameni şi voieşti să mori lor, nu judeca şi nu dispreţui pe nimeni şi nu rămâne lipit voii tale! Aceasta este a muri oamenilor aflându-te printre ei.[76] Dacă se întâmplă că în legăturile trebuitoare cineva te supără, poartă-te cu dulceaţă faţă de aproapele care-ţi este dator cu ceva, spunându-ţi: „Dumnezeu ştie ceea ce este de folos. Poate El l-a voit aşa, ca să nu aflu vreo plăcere pentru trup, ci mai degrabă o suferinţă”. Nu te mai tulbura pentru lipsirea de un fel de mâncare, căci se poate întâmpla ca aceasta să vină de la lucrarea dracilor, ca să te tulbure. Şi dacă tu foloseşti un alt fel de hrană din pricina bolii, mulţumeşte lui Dumnezeu socotindu-te nevrednic de aceasta, şi îţi va fi de folos. **Adu-ţi aminte totdeauna de sfatul: întru toate mulţumiţi (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18) şi veţi avea odihnă**.[77] Căci, făcând aşa, nu mai eşti robul supărării pentru lipsa unor feluri de mâncare sau a gustului lor plăcut, ci eşti ocrotit de

---

[76] E un paradox. Eşti alipit de oameni şi de lume, atunci când eşti alipit voii tale, când eşti egoist. Ţi se pare că prin aceasta eşti stăpân pe ceilalţi şi pe lucruri, şi de fapt eşti robul lor. Numai prin lepădarea generoasă de egoism, care te deschide oamenilor şi tainelor lumii, ai murit oamenilor şi lumii. Slujind intereselor adevărate şi eterne ale oamenilor, ai murit lor, pentru că ai murit voinţei de a te folosi de ei în mod egoist. Dăruieşte-te oamenilor ca să mori lor, mai bine zis ca să mori pornirii de a profita de ei. Ai murit în acest caz oamenilor şi lumii în ceea ce au superficial, dar i-ai descoperit şi îi ajuţi pe oameni în adâncul lor netrecător. Şi tot în acest adânc ţi s-au luminat lucrurile. Le-ai descoperit o valoare neasemănat mai mare în Dumnezeu. Te uneşti cu ei şi cu toate în mod real în Dumnezeu. Ai înviat pentru toţi şi toate în Dumnezeu.

[77] **Nemulţumirea îţi menţine sufletul într-o continuă neodihnă, tulburare, agitaţie, care nu te lasă să te gândeşti la Dumnezeu şi să te întâlneşti cu El şi să socoteşti că în El ai totul, în fiecare împrejurare, în fiecare dar şi necaz. Nemulţumirea te desparte de Cel ce le chiverniseşte şi le umple pe toate. Nemulţumirea nu te lasă să te bucuri nici de ceea ce ai. Cu dreptate zice poporul: „Nemulţumitului îi ia Dumnezeu darul”.**

Dumnezeu prin mijlocirea mulţumirii pe care I-o aduci. **Cât priveşte Săptămâna Sfântă, mănâncă, din pricina neputinţelor tale, în fiecare zi la ora 11 puţine legume şi, dacă nu poţi rămâne fără vin, ia atât cât ţi se pare de trebuinţă, de pildă două pahare.** Să nu fii neliniştit pentru aceasta, dar fă totul spre slava lui Dumnezeu, cum zice Apostolul (cf. *1 Corinteni* 10, 31). Roagă-te pentru mine şi iartă-mă cu dragostea ta.

• *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Te rog, spune-mi, cum ajunge cineva la înfrânare? Şi cum se cunoaşte boala naturală şi cea de la draci? Şi cât trebuie să se mănânce?*

Răspunsul lui Varsanufie: ... **În privinţa bolii, dacă trupul primeşte hrană în fiecare zi şi totuşi slăbeşte, e de la draci. Dacă nu, e boală. Iar a se înfrâna stă în a se scula cineva de la masă cu puţin înainte de a se sătura, cum au orânduit Părinţii celor începători ...**

• *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân, ca să-l lămurească despre măsura înfrânării.*

Răspunsul lui Ioan: **Părinţii spun despre măsura înfrânării că ea stă în a te opri puţin înainte de săturare fie de la mâncare, fie de la băutură, adică înainte de a avea stomacul plin, şi în a te folosi de mâncare şi vin cu socoteală. Iarna nu se bea mult.[78] De asemenea, trebuie să se mănânce mai puţin. Dar nu numai în acestea stă măsura înfrânării, ci şi în a vorbi şi a dormi, şi în îmbrăcăminte, şi în înfrânarea simţurilor, în toate acestea se arată măsura înfrânării.**

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Spune-mi, părinte, în ce constă acest „mai puţin” în mâncare, în băutură, în legume şi fructe?*

Răspunsul lui Ioan: Din toată greutatea pâinii, bucatelor, legumelor şi fructelor micşorează până la o uncie (a douăsprezecea parte). Iar din vin şi apă, din fiecare câte o jumătate de pahar. Şi dacă te ţii tare şi nu oboseşti, e bine să bei o dată pe zi. Iar de nu poţi, de două ori, dar de fiecare dată mai puţin. Iar în vremea mişcărilor şi războaielor gândurilor, trebuie să mai tai puţin din măsura obişnuită, ca o uncie din mâncare şi o jumătate de pahar din băutură, încât mâncarea să fie micşorată cu două uncii, iar băutura cu un pahar. Roagă-te, frate, pentru mine.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Cum poate cunoaşte*

---

[78] În ediţia Volos: „Poate adverbul *nu* are valoare temporală, nu negativă. Adică în timpul iernii, când se bea mult vin, cel ce se înfrânează trebuie să bea mai puţin decât îi este măsura obişnuită”.

cineva cât trebuie să mănânce şi să bea?

Răspunsul lui Ioan: Se poate afla din proba făcută în toate zilele cât îi trebuie trupului din cantitatea de pâine, de mâncări, de legume şi de fructe, sau câtă mâncare şi băutură. De pildă, unul bea trei pahare pe zi şi mănâncă o litră de pâine (un sfert de kilogram). Dacă vede că trupul cere mai mult de trei pahare fără motiv, sau fără o osteneală mai mare, sau pentru că a mâncat mâncăruri sărate, trebuie să lupte să se înfrâneze. Dar dacă e un motiv, aceasta nu e o ispită. Iar din trei pahare, dacă poate, să împuţineze un pahar la jumătate. Iar dintr-o litră de mâncare, o uncie.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rugăm să ne spui de ce cere Dumnezeu, potrivit puterii omului, ca acesta să nu amestece din moleşeală ceva de la el şi să creadă că face tot ce poate? Cum să înţelegem deci ceea ce putem?*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu a dat omului pricepere ca să deosebească lucrurile. Dacă cineva, obosit de călătorie sau de alte lucrări foarte grele, nu poate păzi aceeaşi măsură ca în celelalte zile, ci face puţin pogorământ pentru trup, adică la jumătatea de litră de pâine mâncată pe zi adaugă, pentru osteneală, încă o uncie, a făcut aceasta din puterea lui, mâncând ceva mai mult. Sau dacă, sculându-se în fiecare zi la miezul nopţii pentru priveghere, se odihneşte din oboseală încă o jumătate de oră, face iarăşi după puterea lui. Deci oboseala este un semn că se mai poate odihni puţin. Dar apoi să se scoale iarăşi la privegherea obişnuită. Deci a face ceea ce îi este în putere înseamnă a micşora puţin fie din hrană, fie din somn. Pentru somn Părinţii au rânduit o jumătate de noapte. Iar din mâncare au rânduit să se oprească cineva ori de câte ori se vede pe sine mai dorind puţin.

• *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce măsură de vin şi de mâncare pregătită e bine să păzească în fiecare zi cel ce vieţuieşte de unul singur? Şi cum au ţinut Părinţii un regim foarte aspru?*

Răspunsul lui Ioan: În privinţa vinului, celui ce e sănătos şi voieşte să se înfrâneze îi ajunge un pahar pe zi şi nimic mai mult. Iar de-i vin dese neputinţe, să ia două întregi. Iar din mâncarea pregătită trebuie să ia o farfurie şi să nu se mai îngrijească de ea. Iar la întrebarea cum au ţinut Părinţii un regim aşa de aspru, trebuie ştiut că ei au avut trupurile lor foarte ascultătoare. Deci cei ce se cârmuiesc pe ei înşişi bine şi cu dreaptă socoteală ţin seama de trup şi de înclinarea lui. Roagă-te pentru mine.

• *Acelaşi frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Ce înseamnă a mânca după poftă sau după înclinare?*

Răspunsul lui Ioan: **A mânca după poftă înseamnă a râvni**

să mănânci nu pentru trebuinţa trupului, ci din lăcomia pântecelui. Iar când vezi că cineva, din înclinaţie, doreşte mai multe legume verzi decât uscate, dar nu din poftă, ci pentru că îi este mai uşor, aceasta e ceva deosebit. Există înclinaţii care te fac să primeşti mai bucuros bucatele dulci, altele, sărate, şi iarăşi altele, acre. Iar aceasta nu e patimă, nici poftă, nici lăcomie. Dar a pofti şi a dori mâncarea este poftă. Şi ea este slujitoarea lăcomiei pântecelui. Când deci lucrezi împotriva ei şi te foloseşti de mâncare din trebuinţă, nu o faci din lăcomia pântecelui.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Lămureşte-mă care este semnul lăcomiei pântecelui.*

Răspunsul lui Ioan: **Când vezi gândul tău îndulcindu-se de o mâncare şi urmăreşti să o ai înaintea tuturor sau să o ai în faţa ta, să ştii că te stăpâneşte lăcomia pântecelui**. Ia aminte deci la tine însuţi şi fă tot ce poţi ca să te sileşti să nu iei cu grabă din ea, ci cu bună rânduială. Şi împinge mai vârtos mâncarea aceasta înaintea altora, ce şed la masă împreună cu tine.[79] Dar, cum am spus, nu trebuie să încetezi îndată a mânca pe motiv de lăcomie a pântecelui, ci păzeşte-te să nu te repezi la mâncare fără rânduială. Vorbind de lăcomia pântecelui, Părinţii cer să nu întinzi mâna la masă înaintea altuia (cf. Abbé Isaïe, *Recueil ascétique, 5,* 11, p. 50; în româneşte: *Filocalia,* 12, 1991, p. 45), căci acesta e un lucru necuviincios şi străin de buna rânduială. Iar când mâncarea pusă înainte este de aşa fel că nu se vede care e partea fiecăruia, ci o să o mănânce toţi în comun, nu e necuvenit a lua cineva din ea împreună cu toţi. Dar trebuie să se facă aceasta cu bună rânduială, şi să nu se cadă în lăcomia pântecelui şi în osândă. **Un alt semn al lăcomiei pântecelui este a voi să mănânci înainte de ora rânduită, lucru care nu trebuie făcut decât dacă este vreo pricină binecuvântată**. Dar în toate trebuie cerut ajutorul lui Dumnezeu şi El ne va ajuta.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Cum se face că noaptea îmi nălucesc anumite feţe, iar ziua mă lupt cu altele? Dar se întâmplă aceasta şi fără feţe. Şi se mai întâmplă că aceste năluciri apar fie însoţite de dulceaţă, fie lipsite de dulceaţă.*

Răspunsul lui Ioan: Cei ce ne atacă ziua ne atacă şi noaptea, arătând că ne au încă în mâinile lor şi se prefac în alte şi alte feţe. Iar faptul că aceasta se întâmplă când cu dulceaţă, când fără dulceaţă, vine, precum am spus, din prefacerea lor, ca să-l arunce

[79] Minunate reguli de bună-cuviinţă, care s-au întipărit în viaţa poporului nostru. Ele stau pe o temelie lăuntrică şi nu sunt asociate cu vreo fanfaronadă, ca cele din codul manierelor elegante occidentale, care stau la baza unei politeţi care face caz de ea.

pe om în îndoială şi tulburare. Iar războiul de noapte e îndoit. Uneori e pătimit din plăceri, alteori din ispita diavolului, ca să-l ducă pe cineva la deznădejde, încât să creadă că nu mai are putinţă de mântuire. **Când deci îţi vine ispita acestui război, fă de şapte ori şapte îngenuncheri, adică patruzeci şi nouă, zicând la fiecare: „Doamne, iartă-mă pentru numele Tău cel Sfânt". Iar de eşti bolnav sau de este Duminică, atunci când nu este îngăduit să se facă îngenuncheri (metanii), zi cuvântul acesta în locul celor patruzeci şi nouă de îngenuncheri. Iar deosebirea ispitelor este aceasta: unele sunt de la diavolul şi ele vin din mândrie; altele, de la plăceri şi ele vin din lăcomia pântecelui.**[80]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Mi-ai spus, părinte, în răspunsul tău, că dintre cele ce i se întâmplă omului noaptea, unele sunt din mândrie prin ispita diavolului, iar altele din plăceri, datorită lăcomiei pântecelui. Oare poate diavolul stârni aceste ispite în om şi numai din pizmă, fără mândria sau iubirea aceluia de plăceri? Şi cum poate cineva cunoaşte când o asemenea mişcare se stârneşte noaptea prin fire? Şi dacă această mişcare naturală o suferă şi cei desăvârşiţi. Şi dacă trebuie să se îngenuncheze între Paşti şi Rusalii sau nu.*

Răspunsul lui Ioan: Diavolul o poate stârni din pizmă. Dar, neexistând mândria sau pofta de plăcere, nu poate. Aşa cum atunci când cineva, voind să zidească o casă, dacă nu află materialele care să-i slujească, în zadar se osteneşte, la fel şi diavolul. Iar semnul mişcării naturale îl cunoaşte cineva când vede că ea nu se stârneşte în el nici din mândrie, nici din plăcere, nici din pizma diavolului. **Îndeosebi, când nu e din pizma diavolului, ci din fire, cunoaşte cineva atunci când, culcându-se cu pace şi după multe rugăciuni şi pecetluindu-se cu numele Sfintei şi Celei de o fiinţă Treimi,**[81] **pătimeşte aceasta**. Dar cei

[80] Când ne închipuim persoane cu care ne certăm, avem de-a face cu ispita despărţitoare de la diavolul, din pricina mândriei sau a ambiţiilor noastre, din cauză că ne amintim de unele jigniri ce ni s-au adus. Când ne închipuim persoane care stârnesc în noi pofta de desfrâu, care în beţia ei uită de toate, avem de-a face cu mişcări iscate în noi de îmbuibare, stăpânită şi ea de egoismul lor. Ispitele de plăcere ne vin noaptea, cele de mânie, ziua.

[81] Ne pecetluim făcând semnul Crucii şi pomenind numele Sfintei Treimi. Prin aceasta întipărim şi în trup, şi în suflet gândul la crucea lui Hristos, Care a primit din iubire pentru toţi răstignirea, respingând ispita de a-şi cruţa trupul în mod egoist şi dându-ne şi nouă această putere generoasă, şi gândul la Sfânta Treime, de la Care ne vine iubirea atotcuprinzătoare aflătoare în Ea şi ajutorul de a birui ispitele şi de a răbda greutăţile care ne îndeamnă la scăparea egoistă de ele.

desăvârşiţi nu pătimesc nici aceasta, căci au stins şi aprinderea firii, făcându-se în chip duhovnicesc eunuci pentru Împărăţia cerurilor (cf. *Matei* 19, 12), adică şi-au omorât (şi-au mortificat) mădularele (cf. *Coloseni 5,* 5). **Iar despre plecarea genunchilor între Paşti şi Rusalii s-a spus şi altădată să nu le pleci în chilie**.[82] Roagă-te pentru mine, frate.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi:* ***Dacă mi se întâmplă vreo nălucire în timpul nopţii şi a doua zi am să iau Sfânta Împărtăşanie, ce trebuie să fac****?*

Răspunsul lui Ioan: **Să ne apropiem ca nişte răniţi, nu ca nişte biruitori; ca unii ce au mai degrabă trebuinţă de doctor. Şi Cel ce a vindecat pe cea care suferea de curgerea sângelui (cf. *Matei* 9, 22) ne va vindeca. Să iubim mult, ca să ni se spună şi nouă: Vi se vor ierta multe păcate, pentru că aţi iubit mult (cf. *Luca* 7, 47). De câte ori voieşti să te împărtăşeşti, zi: „Să nu-mi fie mie, Stăpâne, aceste Sfinte Taine spre judecată sau spre osândă, ci spre sfinţirea sufletului şi a trupului". Apoi apropie-te cu frică, şi iubitorul de oameni Stăpân al nostru va face cu noi mila Sa**. Amin.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Cum cunosc, părinte, când sunt închis în chilie, dacă îmi tai voia? La fel, când sunt cu oamenii? Şi ce sunt voia trupească, şi voia dracilor acoperită sub masca binelui, şi voia lui Dumnezeu?*

Răspunsul lui Ioan: A-ţi tăia voia când şezi în chilie înseamnă a dispreţui plăcerea trupească în toate. Iar voia trupului stă în a-l mulţumi pe el în orice lucru. Ca să nu-l mulţumeşti deci pe el, taie voia ta când şezi în chilia ta.

Iar a-ţi tăia voia când eşti cu oamenii stă în a muri faţă de ei şi a fi cu ei ca şi când n-ai fi.[83]

Voia cea după Dumnezeu stă, după Apostolul, în a-ţi tăia voia trupului (cf. *Efeseni* 2, 3). Iar voia cea de la draci

---

[82] În ediţia Volos, la notă: „A se vedea tâlcuirea canonului 20 al primului Sinod Ecumenic, în care Sfântul Sinod şi toţi tâlcuitorii (dar şi Vasile cel Mare, în canonul 51) opresc îngenuncherile de la Paşti la Rusalii. De aceea şi îngăduinţa aceasta parţială a sfântului acesta vrea să fie de acord cu oprirea generală din canonul Sinodului Ecumenic şi din Biserică. Împăcându-le pe amândouă, dacă vreunii sunt supăraţi de războiul trupului sau au vreun canon şi voiesc să-şi asuprească şi să-şi domolească trupul, să facă mai multe închinăciuni (plecări), ca prin ele să împlinească osteneala îngenuncherilor şi a metaniilor cu alipirea la pământ".

[83] **Să nu pui pasiune în a fi cu ei. Să nu cauţi o plăcere în a fi cu ei, în aşa fel încât să suferi dacă nu eşti cu ei sau ţi se ia prilejul de a fi cu ei. A voi să fii prea exclusiv cu unul sau cu unii e tot un egoism**.

este pornirea de a-ţi apăra dreptatea ta şi de a te încrede în tine.[84] **Atunci eşti prins în cursă**. Roagă-te pentru mine, fratele meu, şi iartă-mă.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Oare e bine a stărui în rugăciunea: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă"? Sau e mai bine a citi din Sfânta Scriptură şi a rosti stihuri din psalmi?*

Răspunsul lui Ioan: Trebuie făcute amândouă, puţin din una şi puţin din alta. Căci s-a scris: „Aceasta să o faceţi şi aceea să n-o lăsaţi" (Matei 23, 23).

• *Acelaşi, fiind supărat de tâlhari şi înfricoşându-se tare, dar prin harul lui Dumnezeu fiind apărat de vătămarea lor, a destăinuit aceluiaşi Bătrân frica sa, cerând totodată rugăciunea lui ca să fie ocrotit de mai înainte.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu nu părăseşte pe nimeni, căci a zis: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi" *(Evrei* 13, 5), dar ne predă necredinţei noastre. Însă cu îngăduinţa lui Dumnezeu vin şi ispitele credinţei celor ce au desăvârşită încredere în Dumnezeu. Dar sunt oare mai mulţi tâlhari care vin decât carele şi puterile lui Faraon? Şi se ştie că, printr-un singur cuvânt şi la un singur semn al Domnului, au fost înecate toate deodată (cf. *Ieşirea* 14, 26-28). Nu-ţi aduci aminte cum a orbit pe cei ce veneau asupra lui Elisei? Cine i-a orbit şi pentru ce (cf. *4 Regi* 6, 18)? Cel ce ştie să izbăvească de ispite pe cei binecredincioşi. Acela le-a făcut şi le face pe toate. Cum vom uita de Scriptura care zice: „Domnul te va păzi pe tine de tot răul; păzi-va Domnul sufletul tău" *(Psalmii* 120, 7)? Şi cum vom da uitării cuvântul: „Vouă şi perii capului vă sunt număraţi" *(Matei* 10, 30; *Luca* 12, 7), sau cuvântul: „Nicio vrabie nu va cădea pe pământ fără ştirea Tatălui vostru. Nu e cu mult mai de preţ omul decât o vrabie?" *(Matei* 10, 29-31; *Luca* 12, 6-7)? **O, frică, fiica necredinţei, până unde ne-ai coborât! E înspăimântătoare. Orbeşte mintea, moleşeşte inima, desparte pe oameni de Dumnezeu. E sora lipsei de nădejde. Îi mână pe oameni de la frica de Dumnezeu în ţara pierzării.** Frate, să fugim de ea şi să-L deşteptăm pe El din somn, zicând: „Stăpâne, mântuieşte-ne că pierim" *(Luca* 8, 24; *Matei* 8, 25). Şi El, sculându-Se, va certa năvala vântului şi o va potoli. Iar nouă ne va zice: „Eu sunt, nu vă temeţi" *(Matei* 14, 27). Să părăsim toiagul de trestie şi să luăm toiagul Crucii, în care se sprijină cei ce

---

[84] **Voia ce-ţi vine de la draci, sau pe care ei te fac să ţi-o socoteşti drept voia ta, este aceea de a te justifica în tot ce faci şi a socoti că tu nu poţi greşi. E lauda cu păcatele proprii, fiindcă ţi-ai închiriat eul demonului. E dovada mândriei egoiste ce-şi apără egoismul.**

şchiopătează, prin care se scoală morţii, întru care se laudă Apostolul (cf. *Galateni* 6, 14), întru care am fost izbăviţi de predarea de noi nouă înşine (de egoism), aşezându-ne lângă Cel ce S-a răstignit pentru noi. Căci prin el ne păstoreşte pe noi, oile Sale, şi prin el alungă de la noi lupii poftitori de sânge.[85] Lui fie slava în veci. Amin.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, Avvă al meu, de dimineaţa până aproape la ora două sufăr de gânduri şi nu ştiu de unde-mi vine aceasta. Mai spune-mi şi asta: Cum poate dracul să zugrăvească în cugetarea mea chipul unei femei sau al altcuiva? Căci chiar în gând este şi chipul şi nu vin despărţite chipul şi gândul, ci deodată. Şi ce să fac ca să mă eliberez?*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, când stă cineva fără lucru, se ocupă cu gândurile ce vin la el. Iar când lucrează, nu găseşte timp să le primească pe acestea. Scoală-te deci de dimineaţă şi ia în stăpânire moara ta şi macină în ea grâul tău pentru pâinea hranei tale.[86] Căci dacă vrăjmaşul ţi-o ia înainte, vei măcina în ea neghină în loc de grâu.[87]

---

[85] Crucea e puterea noastră de a ne depăşi, ea e puterea pregătită pentru noi de Hristos. El a răbdat-o ca om, pentru a întări firea omenească din El împotriva cruţării egoiste şi pentru a ne comunica această putere şi nouă. Pomenirea ei, legată de semnul ei, Îl aduce în noi pe Hristos Însuşi, Care a întărit firea Sa omenească răbdând crucea şi Care, în urma acestei întăriri, a biruit moartea. Nu putea învia Dumnezeu o fire omenească moleşită, îmbrăcând-o în viaţa largă netrecătoare care reprezintă o supremă tărie, ca pe un obiect. Ea însăşi trebuia să vină în întâmpinarea învierii Sale, ca act al acestei tării spirituale, prin răbdarea durerilor opuse egoismului. Crucea e şi dovada milei lui Hristos pentru noi, dar şi mijlocul pe care ni l-a dăruit pentru a ne întări şi a creşte spre tăria vieţii generoase, nesupusă morţii îngustării egoiste. În Cruce Îl avem pe Hristos cu puterea Lui atotiubitoare, dar ca să ne însuşim şi noi această putere. De aceea, Crucea e toiagul nostru cel tare, e lauda noastră, e nădejdea noastră. Prin ea alungăm pe diavolii care ne supun când suntem fricoşi din egoism, prin ea suntem păziţi în păşunea întinsă a hranei nemuritoare adusă nouă de Hristos. Diavolul vrea să ne facă fricoşi, ca să ne predăm şi să devenim robii lui; Hristos vrea să devenim puternici, liberi, fraţi ai Lui şi ai tuturor, părtaşi la puterea generozităţii şi la slava Sa. Dracii ne robesc pentru că nici ei înşişi nu sunt liberi, fiind robii slabi ai patimilor mândriei lor şi lucrând sub stăpânirea ei. În sensul acesta de absolut liber de orice patimă şi lege mai presus de El, care L-ar putea îngusta, trebuie să înţelegem afirmaţia Părinţilor că Dumnezeu este nepătimitor (απαθής).

[86] În ediţia Volos, la notă: „Moara este mintea. Când omul are în mintea sa gânduri bune şi folositoare, nu se poate ocupa cu gânduri rele”.

[87] Mintea macină continuu şi se hrăneşte cu ce macină. Dacă macină

Cât despre a doua întrebare, frate, la zugravi chipurile se ivesc odată cu culorile. Şi dacă scândura a fost zugrăvită, cele de pe ea s-au făcut una, încât nu mai primesc nici chip, nici culoare. A te elibera înseamnă a o lua înainte în zugrăvirea scândurii tale. Să luptăm să facem ceea ce ne stă în putere şi Dumnezeu va veni în ajutorul nostru. Roagă-te pentru mine şi iartă-mă, pentru Domnul.

• *Acelaşi i-a cerut aceluiaşi mare Bătrân să se roage pentru el şi să-i arate cum se învredniceşte cineva de viaţa curată şi duhovnicească.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate în Domnul, Dumnezeu ne-a dat să umblăm fără greutate pe calea voilor Lui, care duce la viaţa veşnică. Şi-ţi spun ce este aceasta şi cum o putem câştiga, ca să dobândim astfel toate bunătăţile veşnice. Domnul nostru Iisus Hristos a spus: „Cereţi şi vi se va da, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide” *(Matei* 7, 7). Drept aceea, roagă-te Bunului Dumnezeu ca să ne trimită nouă pe Duhul Său cel Sfânt, pe Mângâietorul, şi Acesta ne va învăţa pe noi despre toate şi ne va descoperi toate tainele. Cereţi să fiţi călăuziţi de El. Şi El nu va lăsa în inima voastră nicio rătăcire sau tulburare; nu va lăsa în cugetarea voastră nicio întristare sau suspinare. Va lumina ochii voştri, va sprijini inima voastră, va înălţa mintea voastră. Alipeşte-te de El, crede Lui, iubeşte-L. Căci El înţelepţeşte pe cei fără de minte, îndulceşte înţelegerea, dă putere, învaţă şi dăruieşte cuvântul, dă bucurie şi dreptate, îndelungă-răbdare şi blândeţe, dragoste şi pace. Ai deci Piatra cea tare, nu te descuraja. Căci vânturile, ploile şi râurile nu vor izbuti să surpe casa zidită pe Ea. Ai pe marele Cârmaci, Care ceartă vânturile şi marea şi le potoleşte. Şi corabia e păzită ca să nu se scufunde. Ai pe Învăţătorul cel bun, Care-ţi porunceşte să uiţi cele dindărăt şi să te întinzi spre cele dinainte. Iată comoara nejefuită, iată turnul de nesurpat. Pentru ce mă lauzi? Căci eu nu pot ajunge la acestea, dacă nu biruiesc mânia şi nu înăbuş iuţimea şi nu câştig starea de seninătate în care Se odihneşte Dumnezeu. Să părăsim deci viclenia şi să ne însuşim nevinovăţia. Să săpăm adânc şi să sădim în pământul nostru via aducătoare de rod, ca să culegem şi să pregătim vinul veseliei, pentru ca, îmbătându-ne, să uităm necazurile şi durerile ce vor să ne stăpânească spre pieirea sufletului.[88]

---

gânduri rele, se otrăveşte cu ele. Gândurile legate de lucruri sunt, pe lângă aceea, monotone, nu ridică pe om în zone mereu noi. Gândurile prin care plănuieşte aranjamente lumeşti îl ajută să le realizeze tot mai bine, dar rămâne în orizontul lor închis.

[88] E „beţia” adusă de Duhul Sfânt peste Apostoli la Rusalii. Ea e în acelaşi timp entuziasmul pentru starea de fericire cu totul nouă, născută

Frate, voia Stăpânului nostru este să ne mântuim. Pentru ce noi nu voim? Roagă-te totdeauna îndelung ca să ne vină nouă harul Duhului. Umpluţi de bucuria Lui, Părinţii s-au lipit de El, strigând cu dragoste desăvârşită: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos?” *(Romani* 8, 35). Şi au răspuns: „Nimic”. Să iubim deci, ca să fim iubiţi; să ne apropiem, ca să fim primiţi; să ne smerim foarte, ca să ne înălţăm (cf. *Matei* 23, 12); să plângem, ca să râdem (cf. *Luca* 6, 21); să ne întristăm, ca să ne bucurăm; să ne tânguim, ca să ne mângâiem (cf. *Matei* 5, 4). Să rugăm pe Duhul să vină la noi, ca să ne călăuzească la tot adevărul (cf. *Ioan* 16, 13). Căci nu minte Cel ce spune: „Cereţi şi veţi lua” *(Ioan* 16, 24). Domnul să ne ajute în toate cu mila Lui, ca să aflăm cine suntem, şi de ce avem nevoie, şi ce să voim.[89] Lui se cuvine slava în veci. Amin..

• *Acelaşi i-a cerut marelui Bătrân să se roage pentru el ca să iasă din omul cel vechi.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, iubite frate, şi fă inima ta să păzească cuvintele dumnezeieşti grăite ţie nu de la om, ci de la Duhul Sfânt. Iisus este Doctorul sufletelor şi al trupurilor. De ai vreo rană, te duc la El şi mă rog Lui să te vindece, dacă voieşti şi tu.[90] Căci El este Dătătorul tuturor darurilor celor bune şi împlineşte nu numai cererile tale, ci cu mult mai multe decât cele pe care le ceri. Căci Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Tatăl nostru, şi Lumina, şi Puterea care S-a întrupat din Sfânta Fecioară Maria, Care S-a arătat pe pământ şi cu oamenii a petrecut, şi „S-a adus pe Sine jertfă vie, sfântă şi bineplăcută lui Dumnezeu” *(Romani* 12, 1)

---

din trăirea înţelegerii unor realităţi înalte şi din uitarea realităţii cenuşii care ni se prezintă de obicei ca o îngustime de nebiruit.

[89] Nu te poţi cunoaşte cu adevărat, dacă nu cunoşti pe Dumnezeu. Îţi trebuie lumina Lui nesfârşită ca să vezi unde eşti, ca să vezi spre ce ţintă trebuie să înaintezi şi pe ce cale. Dacă nu-ţi cunoşti rostul, nu te cunoşti. Dacă nu-ţi cunoşti răspunderea faţă de forul suprem, nu te cunoşti. Dacă nu se proiectează lumina unui orizont atotcuprinzător asupra ta, nu te înţelegi.

[90] Vindecarea o dă Dumnezeu, nu şi-o dă omul, dar nu împotriva voii omului. Propriu-zis, nu ajunge ca omul să nu se împotrivească lucrării lui Dumnezeu, ci trebuie să o şi primească, să se bucure de ea. Căci puterea lui Dumnezeu nu nesocoteşte voia omului, pentru că Dumnezeu vrea ca şi omul să crească duhovniceşte; şi puterea lui Dumnezeu e dăruită prin voia Lui personală, nu se revarsă ca o forţă a naturii peste om. Bucuria omului de lucrarea lui Dumnezeu se resimte de această lucrare. Dar totuşi omul poate să i se şi opună, să nu ajungă în situaţia să se bucure de ea. Nu se poate separa partea omului de partea lui Dumnezeu. Ele formează un tot. Dar în acest tot al lucrării mântuitoare din om trebuie să fie şi partea omului.

ca să ne facă pe noi Sieşi popor ales, râvnitor de fapte bune (cf. *Tit* 2, 14), „preoţie împărătească, neam sfânt” *(1 Petru* 2, 9). **Cel ce a răbdat acestea pentru noi ne-a lăsat pildă de răbdare şi Se bucură când cerem Lui (să-I urmăm).[91] Îl rog deci să-ţi lumineze inima. Dar osteneşte-te şi asudă şi tu. Căci zice Fiul lui Dumnezeu: „Veniţi la Mine, toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi vă voi odihni pe voi” *(Matei* 11, 28).[92] Mă apropii de El pentru tine cu îndrăzneală multă. Dar dacă nu te apropii şi tu, voi păţi ruşine mare.[93] Iisus nu respinge pe nimeni. A răsplătit şi pe lucrătorii veniţi în vie în ceasul al unsprezecelea (cf. *Matei* 20, 9). Alipeşte-te de El şi fă şi tu puţină osteneală, ca să iei plata, poate, egală cu toţi. S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om pentru tine, fă-te şi tu dumnezeu pentru El.[94] Căci El voieşte aceasta, dar trebuie**

---

[91] Cum nu s-ar bucura Iisus când Îi cerem să ne ajute să-I urmăm pilda, ca să ne asemănăm cu El? Prin aceasta ne facem fraţi cu El şi moştenitori cu El ai Împărăţiei Tatălui. De aceea S-a făcut om şi S-a adus jertfă Tatălui ca om, predându-Se cu desăvârşire Tatălui, ca şi noi să ne facem asemenea Lui, din puterea Lui, renunţând la egoismul nostru, predându-ne Tatălui şi unii altora. Toate sfaturile lui Varsanufie sunt hristocentrice. Chipul lui Hristos este ţinta spre care înaintăm în eforturile noastre de desăvârşire şi din El luăm puterea lor. Mai ales din puterea Lui, care a culminat în răbdarea Crucii, luăm şi noi putere de a răbda.

[92] Ni se cere aici poate o părtăşie la osteneala celui ce se roagă pentru noi, dar poate şi la osteneala lui Hristos, precum se poate deduce din cele spuse mai departe. Iisus Se roagă şi acum Tatălui pentru noi, prezentând ca temei jertfa Sa, precum se vede din Epistola către Evrei (7, 24-25).

[93] **Cel ce se roagă pentru cineva, care nu face şi el ceva pentru a dobândi ceea ce cere acela pentru el de la Hristos, se va întoarce cu mâna goală şi ruşinat de la Hristos. Pentru că acela nu se deschide pentru a-şi însuşi cele cerute pentru el. Deci chiar şi din grija de a nu vedea ruşinat pe fratele tău, căruia i-ai cerut să se roage pentru tine, fă şi tu ceva ca să nu fie ruşinat. Nu poţi sta în crâşmă, chefuind, când un prieten intervine la cineva să te angajeze în slujba lui, luându-te oarecum pe garanţie. Dacă Dumnezeu va vedea, când altul cere ceva pentru tine, că nu eşti vrednic să-ţi dea, nu-ţi va da.**

[94] S-a coborât la ceea ce eşti tu nu ca să te lase unde eşti, ci ca să te urce pentru vecie acolo unde este El. Dar aceasta nu o face fără voia ta. Fă şi tu ceva ca să te poată urca la starea Lui, căci ţi-a dat putere să faci şi tu ceva în scopul acesta. A venit Fiul Împăratului ceresc la tine, să te ridice la demnitatea de fiu al Împăratului egal cu Sine. Primeşte ceea ce ţi se dă. Primeşte puterea de la El şi foloseşte-o ca să devii şi tu puternic. Îţi oferă mare cinste, nu o refuza. Aceasta, ca să nu-I faci coborârea, osteneala, jertfa zadarnice, râzând de ele. Câtă delicateţe nu se arată în acest raport de dragoste, pe care l-a întemeiat Fiul lui Dumnezeu cu noi făcându-Se om! Ne dăruieşte fericirea pentru a ne bucura de ea. Dar ne

să voieşti şi tu. Mă rog şi eu pentru tine ca să te eliberezi de omul cel vechi, dar fă şi tu ceva pentru aceasta. Dumnezeu ţi-a dat minte, dă-i-o şi tu Lui, ca să o urce cu Sine în cer, ca să caute cele de Sus, să cugete cele de Sus, unde se află El. Căci acolo mă rog şi eu să ajungi, împreună cu toţi „cei ce iubesc numele Lui” *(Psalmii* 68, 40). În acest chip se eliberează cineva de omul cel vechi.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre diferite gânduri* şi *despre calea adevărată către Dumnezeu.*

Răspunsul lui Varsanufie: **Toate câte mi le-ai scris, cerându-le lui Dumnezeu prin puţinătatea mea, frate nelucrător, se adună într-una: să te slobozi de omul cel vechi, să ajungi la sfinţenia sufletului şi a trupului şi să te mântuieşti împreună cu toţi sfinţii întru Împărăţia lui Dumnezeu. Aceasta este de fapt măsura pe care ţi-am arătat-o: să te izbăveşti şi să te cureţi de omul cel vechi. Iar eu, stăpânit de dragoste, voi ruga pe Dumnezeu să-ţi dea ţie cu mult mai multe decât cele pe care le ceri (cf. *Efeseni* 3, 20). Şi dacă nu-L vei împiedica prin moleşeala şi negrija ta,[95] te vei minuna şi vei preamări pe Dumnezeu de felul cum te va strămuta de la nefiinţă la fiinţă**.[96] Dumnezeu să te ierte

---

arată că prin aceasta Îi facem bucurie şi Lui, căci ne face fericiţi nu numai de dragul nostru, ci şi pentru bucuria Lui. Din El curge fericirea, nu din noi. Aceasta înseamnă că firea Lui omenească e purtată de un Ipostas dumnezeiesc. Dar leagă bucuria Lui, ca om, de primirea fericirii ce ne-o aduce. În general, fericirea noastră n-ar fi completă, dacă nu s-ar bucura şi altul pentru ea şi dacă n-am căuta să producem bucurie prin ea şi altora. Hristos se bucură de fericirea noastră, ca să sporească fericirea. O gustare a fericirii în mod egoist nu e fericire. Fericitul invidiat de alţii şi fericitul ce nu-şi comunică fericirea şi altora nu sunt deplin fericiţi. Hristos vine ca să desăvârşească modul fericirii noastre după modelul fericirii Sfintei Treimi.

[95] **Împiedicăm pe Dumnezeu în lucrarea Lui de curăţire a noastră şi de înzestrare cu darurile Lui nu numai împotrivindu-I-ne în mod direct cu voia noastră, ci şi rămânând moleşiţi şi nepăsători, ne-voind să devenim şi noi puternici. Fiindcă Dumnezeu vrea să devenim şi noi subiecte pline de putere, folosindu-ne de puterea Lui. În a nu face aceasta e o altă încăpăţânare care I se opune. Dumnezeu Se lasă împiedicat de moleşeala noastră, pentru că nu vrea să ne coboare la nivelul coborât al unor obiecte „mântuite” cu sila. Dacă nu vrem şi noi să fim tari, făcând eforturi în acest scop, nu ne poate face Dumnezeu tari fără voia noastră. Leneşul nu se opune, dar nici nu conlucrează. Se cade sub nivelul omului şi prin lene.**

[96] **A fi moleşit, a nu voi să sporeşti cum ţi-o cere însăşi firea, înseamnă a te lăsa stăpânit şi purtat ca un obiect. Dar fiind om, nu**

pentru păcatele pe care le-ai făcut, şi să-ţi pregătească iertare pentru cele de după acestea.... **Cât priveşte mâncărurile, să nu ne îngrijim prea mult de trup. Căci se întâmplă ca aceasta să fie uneori un război din partea dracilor, ca să ne arunce în griji şi, stăruind în ele, să părăsim bunătăţile ce ne sunt puse înainte.**

• *Întrebarea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre ispita ascunsă şi despre înaintare.*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de iubirea ta, frate, că nu cunoşti uneltirile dracilor. Aşa cum a mărturisit Dumnezeu lui Iov, ei s-au înfuriat împotriva lui. Şi când au aflat că era copilul aproape de a se curăţa, l-au zguduit pe el (cf. *Marcu* 9, 26). Tot aşa şi când văd pe cineva înaintând, îl ispitesc din pizmă. Nu-l ispitesc însă pe cel ce înaintează prin fapte, căci acesta i-a biruit. Ci îl ispitesc, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, pe cel ce a început să înainteze prin harul rugăciunii sfinţilor, ca să-şi cunoască slăbiciunea lui şi să nu se mândrească pentru acest dar. Precum sunt multe oştiri rânduite unele deasupra altora, aşa sunt multe locaşuri la Tatăl luminilor, aşezate unele deasupra altora. Căci dacă n-ar fi aşa, pentru ce ar fi multe? Dumnezeu să te întărească în frica[97] Lui. Roagă-te pentru mine.

• *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce să facă cel ce voieşte să se liniştească în retragere pentru numele dat lui? Căci se teme ca nu cumva acest nume mai presus de el să-l păgubească, precum au spus Părinţii; „Vai omului acela, al cărui nume e mai presus de lucrul lui”* (Pateric, *Siluan,* 70). Şi *dacă trebuie să stea de vorbă cu vreunii sau, nicidecum, cu niciunul.*

Răspunsul lui Ioan: Numele sau slava mai presus de lucrare pe care le are cineva nu-l păgubesc pe cel ce nu se îndulceşte de cele spuse şi nu le încuviinţează, precum nici pe cel căruia i se pune în seamă un omor, dacă n-a săvârşit aşa ceva. Unul ca acesta trebuie să gândească: „Ei au despre mine această părere pentru că

---

poţi fi redus prin trândăvie totuşi la starea totală de obiect, ci devii robul patimilor. A fi moleşit înseamnă a te lăsa închis în închisoarea neputinţei şi monotoniei plictisitoare, înseamnă a cădea din plinătatea fiinţei într-o existenţă părută, într-un coşmar, în care nu faci şi nu mai poţi face niciun gest de eliberare, ci cu tine se fac, deşi ţi se pare că faci tu însuţi, lucruri pe care nu le faci de fapt tu. Aceasta e moartea sufletească de pe pământ şi apoi, ca o culminare a ei, cea veşnică.

[97] Frica de Dumnezeu întăreşte pe om, nu-l anulează. Căci îl face să lupte împotriva a tot ce-l robeşte, pentru a fi liber din Dumnezeu şi pentru Dumnezeu, pentru a putea primi în el înaltele bogăţii ale lui Dumnezeu. Lui Dumnezeu Îi place să primească iubirea omului tare în libertatea lui, nu a robului.

nu ştiu cine sunt”.

Iar a sta de vorbă cu unii, şi cu alţii nu, sau a respinge pe unii, şi pe alţii a-i primi, îl fac pe acela să deosebească între oameni. Dar cel ce poate să lepede grija aceasta − vorbesc după prostia mea − bine face, cunoscându-şi neputinţa.**[98]**

• *Acelaşi frate, chinuit încă de aceleaşi gânduri, a trimis iarăşi marelui Bătrân rugămintea să-i trimită lui cuvânt de viaţă.*

Iar acela i-a trimis în scris acestea:

Frate, rău te mai tulbură gândurile şi dracii cu uneltirea lor în privinţa Avvei tău, ca să-l urăşti pe el, care te iubeşte, şi să-l necăjeşti pe el, care vrea să te acopere după sufletul lui, ca să se împlinească cu tine ceea ce s-a scris: „În loc de a mă iubi pe mine, mă cleveteau, (...) şi mi-au răsplătit cu rele cele bune şi cu ură, iubirea” *(Psalmii* 108, 3-4). Căci de multe ori te încredinţează că te iubeşte şi totuşi nu crezi, ci pizma diavolului orbeşte inima ta, ca să cugeţi cele rele în locul celor bune şi cele amare în locul celor dulci, şi aşa să ai parte de osândă împreună cu „cel ce zice binelui rău şi dulcelui amar, şi cu cel ce socoteşte lumina întuneric şi întunericul lumină” *(Isaia* 5, 20).**[99]** Te fură, lipsitule de minte şi zăbavnicule cu inima, şi nu înţelegi că voieşte să te ducă la pieirea sufletului, făcându-te să ascunzi în tine şi să treci cu vederea cuvintele mele şi să te sfărâmi.**[100]** Nu-ţi folosesc acestea, nu-ţi folosesc. Dacă inima ta nu-ţi dă ştirea că este aşa, nu eşti om, ci

---

[98] Cine ocoleşte convorbirea cu toţi nu mai are grija de a alege pe unii de alţii.

[99] Aceasta e minciuna. Şi ea nu împiedică numai cunoaşterea realităţii, ci şi conduce viaţa celui ce o susţine şi a celor amăgiţi de el pe un drum fals, pe drumul nerealizării lor, al strâmbării fiinţei lor, al slăbirii ei, al unirii ei cu nefiinţa. Luând întunericul drept lumină, toată fiinţa lor se scufundă în întuneric; nemaivăzând niciun sens al existenţei, toată se scufundă pentru ei în nonsens.

[100] Ţinându-le despărţite de tine, de conştiinţa ta, răsucind cuvintele mele şi găsind în ele tot felul de contraziceri neadevărate, prin aceasta nu atingi decât suprafaţa lor, nu sensurile lor adânci, care-ţi rămân, din pricina voii tale perverse, ascunse.

diavol,[101] căci te-ai implântat în necredinţă şi în neascultare. Şi cei neascultători se fac diavoli ca el. Nu înţelegi ce faci, fratele meu, aducându-l pe Avva al tău la supărare şi făcându-l să suporte greutatea ce i-o pricinuieşti? Căci el te îndeamnă ca pe un fiu adevărat şi iubit, cum te socoteşte cu adevărat, şi pentru o clipă se înmoaie inima ta, dar apoi iarăşi te clinteşti din bine şi te schimbi ca luna (cf. *Înţelepciunea lui Isus Sirah 27,* 11). Am încredinţarea de la Stăpânul meu Dumnezeu că nu-ţi grăiesc ţie nimic fără Dumnezeu, spre mântuirea sufletului tău. Şi de multe ori caut să-ţi trimit ţie cuvânt despre mişcările şi gândurile tale şi am avut îndelungă-răbdare până azi, aşteptând să pricepi ceea ce îţi este de folos. Da, fiule, rabdă-mă pe mine cel prea mic, şi depărtează-te de gândurile tale cele rele şi ia-le pe cele bune: nevinovăţia, iubirea, îndelunga-răbdare, smerenia care goleşte toată traista cu săgeţi a diavolului şi înalţă capul celor ce o dobândesc pe ea şi atrage la harul lui Dumnezeu.[102] Trezeşte-te, veghează, fii cu curaj, mângâie-te în acestea şi doreşte-te după mântuire. Urăşte pizma,[103] ciuda, cearta, clevetirea şi cele asemenea acestora. Şi fii oaie nevinovată în turma lui Hristos, mădular cinstit al obştii din mănăstire, vas sfinţit, fiu al Împărăţiei, moştenitor al slavei; ca, vieţuind potrivit poruncilor lui Hristos, să te învredniceşti de viaţa veşnică şi de slăvită înviere. Căci martor îmi este Dumnezeu că mă rog pentru mântuirea sufletului tău. Să-mi dea mie să te

[101] Dacă nu ţi se face cunoscută, simţită, inima, dacă nu-ţi dă de ştire că exişti în plinătatea ta, dacă nu te încredinţează că e mulţumită, nu eşti om, ci diavol. Căci diavolul nu caută nicio mulţumire în a face bine altora şi a trăi din simţirea iubitoare a lor. Inima e organul spiritual de legătură între om şi om. Dar aceasta nu e reală cu adevărat decât având ca temelie legătura între om şi Dumnezeu. Diavolul lucrează la ruptura individualistă, la izolarea cât mai totală dintre oameni. Dar cum nicio făptură nu poate fi nepreocupată de alţii, odată ce a fost creată în legătură cu alţii, diavolul se preocupă de alţii, dar pentru a le face rău, pentru a promova fărâmiţarea individualistă a creaţiei.

[102] Smerenia, iubirea şi celelalte virtuţi sunt nu numai simţiri, ci şi gânduri statornice şi legături reale între oameni. Smerenia îl face pe diavol să-şi întrebuinţeze una după alta săgeţile lui ispititoare asupra ei, dar fără efect.

[103] A urî pizma, a urî ura, a rămâne netulburat, senin şi tare faţă de ispita de a urî şi deci de a pizmui.

mântuieşti şi la cunoştinţa adevărului să vii (cf. *I Timotei* 2, 4)**[104]** Dacă ai fi cugetat neîncetat la cuvintele mele, n-ai fi greşit, nici n-ai fi rătăcit, ci ai fi umblat pe calea cea plină de necazuri voită de Dumnezeu (cf. *Matei* 7, 14), care duce la viaţa veşnică cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru. Dumnezeu să te înţelepţească, frate, în cele ale voii Lui.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Iartă-mă, Avva, pentru Domnul. Îmi aduc aminte că Părinţii spun să intrăm în chilie şi să ne amintim de păcatele noastre (cf.* Pateric, *Pimen, 162). Dar când mi le amintesc, nu sufăr durere pentru ele. De multe ori doresc să mă pocăiesc, dar nu izbutesc. Spune-mi, ce împiedică pocăinţa, de nu vine?*

Răspuns: Frate, glumeşti când spui că voieşti, căci nu voieşti cu adevărat. Fiindcă a intra în chilie înseamnă a intra în suflet şi a-l cerceta pe el şi a aduna gândul nostru de la orice om. Şi atunci ne îndurerăm şi ne pocăim.**[105]** Deci **ceea ce împiedică pocăinţa să vină la noi este voia noastră. De nu-şi taie omul voia sa, inima lui nu se îndurerează. Dar ceea ce opreşte pe om să-şi taie voia sa este necredinţa. Iar necredinţa se naşte din voinţa omului de a se bucura de slava de la oameni**.**[106]** **Domnul a zis: „Cum puteţi crede, când primiţi slava de la oameni şi nu căutaţi slava cea de la unicul Dumnezeu” *(Ioan* 5, 44)?**

De multe ori împiedici apa să coboare prin gura ta în

---

[104] Varsanufie l-a asigurat adeseori pe adresat că voieşte mântuirea lui. Dar aşa cum doreşte ca acela să sporească continuu în cele bune, aşa îi doreşte să sporească şi în dorirea mântuirii altora. Înaintarea continuă în Dumnezeu e nedespărţită de înaintarea continuă în iubirea altora şi în toate virtuţile care îl fac pe om tot mai asemenea cu Dumnezeu şi, prin aceasta, tot mai iubitor de oameni.

[105] Gândul la alt om te face să uiţi de tine. Nu te mai gândeşti la tine în mod egoist, ci la el. Te gândeşti la tine numai ca să te faci mai iubitor al altora, înţelegând că de aceasta depinde mântuirea ta. În sensul acesta, te gândeşti la păcatele tale şi le descoperi tot mai mult. Iar aceasta îţi produce durere şi străpungere, sau pocăinţă. Dar păcatele sunt tot atâtea slăbiri ale iubirii de Dumnezeu şi de aproapele. Deci pocăindu-te de ele, întăreşte iubirea de Dumnezeu şi de aproapele. Gândul la alt om nu rămâne în planul teoretic, ci e unit cu o judecată în general favorabilă lui, unită cu slăbirea egoismului tău. Astfel, gândul la tine nu rămâne nici el în planul teoretic, ci e un gând descoperitor al păcatelor tale, unit cu o nemulţumire, cu o stare emoţională.

[106] **Când importanţa slavei de la oameni începe să ia pentru cineva proporţii mari, el nu mai vede importanţa lui Dumnezeu în viaţa lui.** Ea poate scădea aşa de mult, încât însăşi existenţa lui Dumnezeu nu mai contează pentru el.

stomacul tău, căci tu o sorbi prin nări. Iar la aceasta te mână cumplita sete de a scoate la vedere dreptatea ta. Ea coboară pe om la iad.[107] De aceea îşi bat joc demonii de tine şi ţi le fac pe cele uşoare grele.[108] Deci, dacă mă întrebi, sau opreşte voia ta şi dorinţa ta de a-ţi scoate la vedere dreptatea ta şi de a plăcea oamenilor, sau încetez eu (să-ţi răspund). Căci dacă nu te osteneşti cu durere să-ţi tai voia ta, chiar dacă inima[109] ta nu o vrea, ce folos vei avea din întrebarea ta? Ţi-am spus: dă tu cei o sută de dinari şi, iată, ţi s-au iertat păcatele tale cele vechi; dar tu te străduieşti, prin poarta din dos a punerii în vedere a dreptăţii tale, să cazi la ceva şi mai rău. Încetează, frate, căci nu e bună calea aceasta. Căci a spus Amma (maică, în limbile semite, n. n.) Sara: „Dacă vreau să plac tuturor oamenilor, va trebui să mă pocăiesc la poarta tuturor” *[Pateric,* Sara, 5).[110] Iar Apostolul zice: „Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi robul lui Hristos” *(Galateni* 1, 10). Dacă vrei să plângi cu adevărat păcatele tale, ia aminte la tine însuţi şi fii mort faţă de orice om.[111] Căci cu mare osteneală se săvârşeşte, frate, mântuirea omului. **Taie acestea trei: voia, dorinţa de a-ţi arăta dreptatea, dorinţa de a plăcea oamenilor, şi atunci îţi va veni cu adevărat pocăinţa.[112] Şi te va acoperi Dumnezeu faţă de**

---

[107] Uneori ocoleşti prilejurile de a-ţi astâmpăra setea de laudă în mod direct. Dar cauţi să le pui în aplicare măcar prin calea ocolită, a justificării păcatelor tale sau a laudei faptelor tale bune.

[108] Faptele din mănăstire care-ţi pot face uşoară mântuirea ţi-o fac grea, atunci când cauţi să le expui în văzul altora.

[109] Inima e luată aici în sens rău. Chiar dacă pornirea inimii tale nu vrea să-ţi tai voia, tai-o totuşi. Sunt mai multe voi în om. Trebuie să o tai pe cea care te duce la rău prin cea superioară, care alege binele tău cel adevărat şi te duce la realizarea adevăratei tale fiinţe. Dar aceasta înseamnă a întări dragostea ta de Dumnezeu şi de oameni.

[110] Trebuie să le arăt tuturor, dar aceasta din credinţa în Dumnezeu, că nu sunt nimic. Dar prin aceasta arăt şi lui Dumnezeu că am greşit căutând laudele lor.

[111] Să nu te mişte nimic ce-ţi vine de la oameni, decât îndemnul la credinţa şi pilda bună.

[112] **Taie voia prin care vrei să te afirmi faţă de alţii, sau să-ţi satisfaci plăcerile prin ei, sau setea de a arăta că ai avut sau ai dreptate în ceea ce ai făcut sau vrei să faci, sau voinţa de a plăcea oamenilor, ca să obţii lauda lor. Uneori o iei înainte de faptă cu afirmarea ta, alteori te lauzi după ce ai făcut-o, de e bună, iar de vezi că e criticată o aperi, şi, iarăşi, alteori ţii să dai impresia că nu vrei să te afirmi pe tine, ci să slujeşti altora, dar cu scopul final de a te afirma pe această cale ocolită. În toate te mulţumeşti cu tine, cu oamenii (şi în parte şi cu lucrurile), deci nu ai trebuinţă de Dumnezeu. Făcând aşa, nu te poţi pocăi. Pocăinţa, ca nemulţumire de sine, e contrară mulţumirii de sine. Până ţi se**

orice rău. Frate, îţi dau mărturie: ia aminte la tine, bucură-te când eşti lovit, ocărât, înjurat, certat, depărtează de la tine viclenia şarpelui, nu înţelepciunea. Agoniseşte-ţi nevinovăţia porumbelului (cf. *Matei* 10, 16) unită cu înţelepciunea, [113] **şi Domnul îţi va ajuta ţie. Iată calea mântuirii. De-ţi place, păzeşte-o, şi Dumnezeu îţi va da mâna. Iar de nu voieşti, tu vei vedea.** Căci tot cel ce voieşte vrea să aibă stăpânirea de sine. Dar dacă o predai pe aceasta altuia, eşti fără grijă, căci altul va purta grija de tine. Alege ceea ce voieşti.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Iartă-mă, stăpâne Avva, pentru Domnul. Sfinţia ta mi-ai spus: „Iată, ţi s-au iertat păcatele tale". Dar Avva Isaia spune că, „până ce omul are plăcerea de ele, încă n-au fost iertate" (Abbé Isaïe,* Recueil ascétique, *p. 100]. Iată însă că eu am plăcere de ele*[114] *Lămureşte-mă, pentru Domnul, că mă chinuieşte gândul, spunându-mi: „Fiind aşa, nu trebuia să primeşti hirotonia. Căci lucrul acesta e împreunat cu slavă deşartă şi cu greutate". De aceea mă îndoiesc în diaconia mea. Te rog, totodată, să-mi spui ce e cu gândul care-mi zice că am fost părăsit de Dumnezeu. Pentru că am fost foarte supărat săptămâna trecută de gândul curviei.*

Răspuns: O, voinţă a dracilor vicleni! O, înşelătorie a căpeteniei lor, a diavolului urâtor de bine şi de oameni, de la început şi până la sfârşit! Căci precum s-a despărţit el de Dumnezeu, voieşte să piardă pe toţi oamenii.[115] Frate, ţi-am spus

---

pare că-ţi astâmperi setea cu apa stătută a băltoacei din tine sau din oameni, nu cauţi Izvorul pururea curgător şi curat, Care e Dumnezeu. Până eşti închis în preocuparea de tine şi de părerea oamenilor despre tine, nu ţi-a devenit transparent Dumnezeu.

[113] **Să alungăm viclenia diavolului, dar nu înţelepciunea; să nu confundăm viclenia cu înţelepciunea. Leac împotriva mândriei, care se ţine ca o umbră de orice bine pe care-l facem, e să spunem cum ne-a sfătuit Iisus: „Când aţi făcut toate acestea, spuneţi: Slugi nevrednice suntem, am făcut ceea ce eram datori să facem" (Luca 17, 10).**

[114] Ediţia Volos, la nota 1: „Adică am momeala şi amintirea plăcerii, adusă de diavol în imaginaţia mea". În traducerea franceză, scrisorile de la 226 la 250 sunt date ca adresate unui diacon.

[115] **Diavolul urmăreşte dezorganizarea întregii creaţii a lui Dumnezeu, vrea să facă de râs această operă a lui Dumnezeu în întregimea ei, încât oamenii înşişi să o critice şi să batjocorească pe Autorul ei. Dar şi oamenii înşişi ajung prin aceasta de râsul demonilor. Amăgiţi cu păruta lor independenţă faţă de Dumnezeu, se declară produsul unei naturi inconştiente şi se dispreţuiesc chiar unii pe alţii, omorându-se şi exploatându-se şi minţindu-se**

că ţi s-au iertat păcatele de mai înainte, dar n-au încetat şi războaiele lor. Căci omul se află mai departe în luptă. Chiar dacă n-ai mai fi făcut păcate, ţi-ar fi adus plăcerea lor. Dar pentru că ai mai făcut păcate, cu atât mai mult îţi aduc plăcerea lor. Iar ceea ce spune Avva Isaia priveşte modul plăcerilor pe care le au cei ce se predau lor. De fapt, **altceva este a-şi aduce cineva aminte de dulceaţa mierii şi altceva, a primi odată cu amintirea şi gustarea[116] ei. Celui ce şi-aduce aminte de plăcerea păcatelor, dar nu săvârşeşte cele ale plăcerii, ci i se împotriveşte şi luptă, i s-au iertat păcatele de mai înainte.**

Dar acestea sunt meşteşugirile vrăjmaşului şi potrivnicului nostru, care pururea voieşte să înghită de vii pe oameni, ca să-i ducă la descurajare în privinţa mântuirii şi la deznădejde în ce priveşte viaţa de veci pe cei ce nu se sprijină pe piatra cea tare a credinţei, din care fiecare primeşte tărie pe măsura lui. Păzeşte-te deci de acestea, ca să nu cazi cu desăvârşire în mâinile diavolului şi se va milostivi de tine Domnul, Cel ce e viu în veci...

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Având multe păcate, voiesc să mă pocăiesc. Dar, din pricina slăbiciunii trupului, nu-mi pot însuşi nevoinţa Părinţilor. Te rog să-mi spui cum pot pune început. Porunceşte şi lămureşte-mă ce înseamnă ce ai spus în alt răspuns: „Să nu arăţi babilonienilor comorile casei tale, pentru că atunci vei fi dus în prinsoare în Babilon”.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, sunt unii săraci pe care Domnul i-a fericit (cf. *Matei* 5, 3). Sunt cei care au lepădat avuţiile

---

fără niciun scrupul. Crezând că batjocoresc pe Dumnezeu, se batjocoresc pe ei înşişi, pierd orice respect întreolaltă şi-şi tocesc capacitatea de a sesiza taina de negrăit a fiinţei umane. Toţi lucrează pentru a sfâşia unitatea umanităţii şi a creaţiei. Sunt purtaţi parcă de o sete nesfârşită de a le nimici. De fapt, nu le pot nimici, pentru că taina lui „este” e mai presus de puterea lor. Dar îşi fac existenţa lor din ce în ce mai chinuitoare, se tocesc, dar nu pot duce la nefiinţă existenţa lor. Folosesc existenţa lor spre ură şi duşmănie, o reduc la o înţelegere superficială, o fac prilej de tristeţe şi pierd orice sens al ei, printr-un refuz încăpăţânat al valorilor evidente şi eterne.

[116] În ediţia Volos, la notă: „Prin «gustarea» sfântul înţelege aici, precum socotesc, însoţirea sau consimţirea cu plăcerea păcatului săvârşit înainte de om. Deci acestui om, care se însoţeşte prin voinţă şi înclină şi consimte cu plăcerea păcatelor săvârşite mai înainte, pentru că a luat obişnuinţa şi deprinderea păcatului, nu i s-au iertat păcatele, după sfântul acesta. Dar celui ce nu se însoţeşte şi nu consimte cu plăcerea păcatelor de mai înainte, ci se împotriveşte şi luptă cu ea, pentru ura pe care şi-a însuşit-o faţă de păcat, i s-au iertat păcatele”.

lor, adică toate patimile, şi s-au golit pe ei de ele pentru numele Domnului. Aceştia sunt adevăraţii săraci şi ei au fericirea. Şi sunt alţi săraci care n-au dobândit niciun bine. Pe aceştia i-a ameninţat, zicând: „Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor” *(Matei* 25, 41). Cel ce are astfel de avuţii şi e îngreunat de ele, să se lepede de ele şi va scăpa de griji. Deci, de voieşti să pui început, pocăieşte-te. Află ce a făcut desfrânata, care a spălat cu lacrimi picioarele Stăpânului (cf. *Luca* 7, 38). Plânsul spală pe om de păcatele lui.[117] Dar el nu-i vine decât cu osteneală, prin multă ocupare cu Dumnezeu, prin răbdare şi prin gândirea la înfricoşătoarea Judecată şi la ruşinea veşnică,[118] şi prin lepădare de sine. Căci Însuşi Domnul a zis: „Cel ce voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie” *(Matei* 16, 24). Iar a se lepăda cineva de sine şi a-şi lua crucea înseamnă a-şi tăia în toate voia sa şi a primi nesocotirea din partea altora.

Şi pentru că ai spus că suferi de slăbiciunea trupului şi că nu poţi face nimic, fă după puterea ta, ca să tai puţin din pâine şi din băutură. Căci Dumnezeu a primit cei doi bănuţi ai văduvei şi s-a bucurat de ei mai mult decât de toate darurile (cf. *Marcu* 12, 43). Deprinde neîndrăznirea, şi te vei mântui. Păzeşte răspunsurile de mai înainte şi pe acesta ca pe lumina ochilor. Iar prin cuvântul: „Nu arăta comorile tale babilonienilor” am numit pe demoni, câtă vreme tu ai socotit că în răspunsul meu e vorba de oameni. Căci dracii văd şi se înfurie împotriva ta şi te războiesc pe tine prin slava deşartă, iar pe cei mai simpli, prin sminteală. Iar tu vei purta răspunderea pentru amândouă. Dar celor ce pot să audă şi să păzească aceste răspunsuri, ele le sunt spre bucurie şi folos, însă tot lucrul bun pe care-l faci sileşte-te să-l ascunzi, căci atunci îţi va fi de folos.[119] Domnul să te înţelepţească prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

---

[117] Cel ce plânge din durere pentru păcatele sale îşi înmoaie fiinţa, intră ca om adevărat în comunicare cu Dumnezeu şi cu semenii, a ieşit din starea rigidă şi egoistă a păcatului, e ca un om nou. S-a spălat, a înlăturat de pe el rugina care-l învârtoşa şi-i acoperea faţa adevărată, de om adevărat, comunicativ. S-a făcut om simţitor, care nu mai poate continua viaţa nesimţită în păcat.

[118] Cel trimis de Judecata din urmă la iad e descoperit cu toate faptele lui de ruşine în faţa tuturor, fapte pe care niciun raţionament sofisticat nu le mai poate acoperi pentru vreunii naivi. Iadul va fi şi locul celor cinici, care-şi recunosc fără ruşine caracterul urât al faptelor lor. E resemnarea într-o stare de scârbă, pe care şi-o recunosc toţi în mod reciproc.

[119] Dacă ţii să arăţi faptele tale bune, îi umileşti pe alţii şi nu dovedeşti că Cel ce ţi-a dat puterea să le faci e Dumnezeu. De aceea a spus Mântuitorul: „Când veţi fi făcut toate acestea spuneţi: Slugi nevrednice suntem, ceea ce eram datori să facem am făcut” (Luca 17, 10).

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că tare mă chinuie gândul curviei, al fricii şi al moleşelii (al plictiselii). Când văd pe fratele faţă de care sunt războit, gândul îmi spune să stau de vorbă cu el, ca nu cumva, nestând de vorbă, să intre prin aceasta la bănuială. Şi simt că dracii mă tulbură şi mă tem foarte de aceasta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, dracii îţi pricinuiesc gânduri de frică, de moleşeală şi de curvie pentru că nu eşti deprins cu războaiele vrăjmaşului. Stai tare cu inima în faţa lor. Căci atleţii nu se încununează dacă nu luptă; dacă nu se dovedesc probaţi în războaiele pentru împărat, nu se preamăresc, cum s-a întâmplat cu David. Oare nu psalmodiezi: „Cercetează-mă, Doamne, şi mă încearcă. Aprinde rărunchii mei şi inima mea” *(Psalmii* 25, 2)? Şi nu zici iarăşi: „De s-ar rândui împotriva mea tabere, nu se va teme inima mea. De s-ar porni împotriva mea război, eu şi atunci nădăjduiesc în El” *(Psalmii* 26, 5-6)? Iar despre frică zice: „Chiar de voi umbla în mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine eşti” *(Psalmii* 22, 4). Şi despre moleşeală zice: De se va ridica asupra ta mânia celui ce stăpâneşte, să nu laşi locul tău (cf. *Ecclesiastul* 10, 4).[120] Nu voieşti să te faci probat? „Căci bărbatul nedeprins (neispitit) e neprobat” (Alfred Resch, *Agrapha,* nr. 90). Războaiele fac pe om probat.[121]

Aceasta e lucrarea monahului: să rabde războaiele şi să se

---

[120] Diavolul caută să pună stăpânire peste om prin toate păcatele şi patimile. Omul e chemat să lupte pentru a scăpa de orice formă de stăpânire a lui, pentru ca înlăturând orice acoperiş al celor relative, care îl pot stăpâni, să se afle în comuniunea nemijlocită cu Dumnezeu cel absolut, nesupus planului celor relative, în libertatea iubirii depline. Căci Dumnezeu, fiind iubire, nu face pe om rob, nu-l stăpâneşte propriu-zis: când omul ajunge sub vreo stăpânire, s-a despărţit de Dumnezeu, s-a lăsat supus domniei forţelor inferioare, care întrerup legătura lui cu Dumnezeu.

[121] Omul probat e om tare. El devine tare dacă rezistă ispitelor. Acesta e sensul probării. Împărăţia cerurilor e a oamenilor tari, probaţi, care au ajuns de neclătinat de ispitele de plăcere şi de durere, care nu se lasă luaţi în stăpânire de nimic, ci stăruie în comuniunea liberei iubiri cu Dumnezeu.

împotrivească cu bărbăţia inimii.[122] Căci, fiindcă nu cunoşti uneltirile lor, îţi pricinuiesc gânduri de frică şi-ţi moleşesc inima.[123] **Dar trebuie să ştii că Dumnezeu nu îngăduie războiul şi ispita venite asupra ta mai mult decât le poţi răbda. Aceasta te învaţă Apostolul, zicând: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiţi ispitiţi peste puterea voastră” *(1 Corinteni* 10, 13).** De multe ori am fost şi eu cumplit ispitit, frate, în tinereţea mea de către dracul curviei. Dar m-am ostenit, luptând cu gândurile şi împotrivindu-mă lor şi neînvoindu-mă cu ele, căci puneam înaintea ochilor mei chinurile veşnice. Şi făcând eu aceasta în fiecare zi, vreme de şapte ani, m-a uşurat Dumnezeu de ele. Acestei ispite îi pune capăt rugăciunea neîncetată însoţită de plâns. Iar tulburarea ţi-o pricinuiesc dracii din pizmă. Şi dacă le-ar sta în putinţă, te-ar alunga şi din chilia ta. Dar Dumnezeu nu le îngăduie să pună stăpânire pe tine. De aceea nici nu au putere. Dumnezeu te-ar putea uşura degrabă, dar în acest caz n-ai putea să te împotriveşti nici altei patimi. Deci nu te lăsa slăbit de demoni, ca să priveşti la acea faţă de care eşti ispitit sau să intri în vorbă cu acela, ci chiar dacă ai ajunge fără voia ta să te întâlneşti cu el, trage-ţi privirea de la el cu frică şi cu hotărâre şi să nu-ţi predai auzul glasului lui. Şi dacă acel frate ar intra în vorbă cu tine de la sine sau s-ar aşeza lângă tine, fără să ştie (că te ispiteşte), depărtează-te de el cu iscusinţă, în chip cuviincios, fără grabă. Şi spune gândului tău: Adu-ţi aminte de judecata cea înfricoşătoare a lui Dumnezeu şi de ruşinea ce-o vor suferi cei ce fac cele urâte. Şi luptă împotriva gândului tău. Şi vei afla ajutor în rugăciunile sfinţilor, şi Dumnezeu te va milui. Nu fi copil cu mintea, ci „fii copil în răutate, iar la minte fii desăvârşit” (*1 Corinteni* 14, 20). Ia aminte, frate, la tine însuţi, cum vei răspunde lui Dumnezeu.

• *Întrebarea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Fiindcă sunt mai tânăr şi fără minte şi mi s-a încredinţat o slujire, te rog,*

---

[122] Omul progresat duhovniceşte este în acelaşi timp puternic şi simţitor; are o inimă plină de bărbăţie, dar şi de delicateţe. E puternic sau ferm în delicateţea, în bunătatea, în curăţia lui. N-are în el nimic grosolan, trivial, şi e statornic în această stare. În aceasta stă puterea şi delicateţea lui, sensibilitatea lui fermă pentru tot ce e bun şi contrară pentru tot ce e rău. „Dragostea nu cade niciodată', cu toată delicateţea ei, sau pe măsura delicateţii ei. Dar paradoxul mai are şi alt sens: omul progresat duhovniceşte e aspru cu sine şi delicat cu alţii.

[123] Aceasta poate avea două înţelesuri: demonii îţi aduc gânduri ispititoare pentru că nu le cunoşti uneltirile rafinate sau Dumnezeu îi lasă să facă aceasta pentru a spori şi tu în cunoaşterea subtilităţilor binelui, care se pot opune subtilităţilor mincinoase ale răului. Dar aceste două cauze se pot afla împreună la Iov.

părinte, să ceri pe seama mea mai întâi înţelegere, ca să pot face lucrul aşa cum trebuie şi să spun un cuvânt şi să tac la vremea potrivită, şi ca în cele ce am îndoială să chem pe Dumnezeu şi rugăciunile tale, ca să mă ajute şi să nu rătăcesc.

Răspunsul lui Varsanufie: E mare bucurie să ceară cineva un lucru cu frica lui Dumnezeu. Acesta va îndrăzni (să creadă) că cererea lui se va împlini.[124] Dar ascultă, frate! Dacă ceri sământă pentru ogorul tău, cultivă-l pe acesta, ca să-l pregăteşti pentru primirea seminţei. Căci despre pământul cel prea bun şi cultivat se spune că a dat câte „o sută" de roade pentru una (cf. *Marcu 4, 8*). Cât despre datoria de a nu împiedica puterea mea să fac cât pot, nu o voi împiedica, pentru porunca lui Dumnezeu, dar mărturisesc slăbiciunea mea de a nu putea să dăruiesc cât cere ea. De aceea sunt un nevrednic. Dar dacă crezi, vei lua prin credinţa ta nu numai atât cât îţi pot dărui pe măsura mea, ci cât ai nevoie.[125] Căci cunoaşte Dumnezeu cele de care ai nevoie înainte de a cere tu (cf. *Matei* 6, 8).[126] Nu te îndoi deci şi cred că Dumnezeu îţi va da nu pentru mine, ci pentru credinţa ta. Înainte de toate, smereşte-te înaintea lui Dumnezeu, căci celor smeriţi le dă har (cf. *Pilde* 3, 34), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

• ***Întrebare: Ce înseamnă, părinte, nepreţuirea de sine?***

Frate, nepreţuirea de sine înseamnă a nu se socoti pe

---

[124] Această îndrăzneală către Dumnezeu este altceva decât îndrăzneala faţă de oameni. Ea nu înseamnă conştiinţa superiorităţii şi superficialitate, căci cine se poate socoti, dacă cugetă serios la sine, superior lui Dumnezeu şi cine poate rămâne în astfel de superficialitate? Ea e încrederea copilului în iubirea tatălui său, încrederea omului duhovnicesc că Dumnezeu îl va scăpa din necazul ce-l împresoară. Ea e îndrăzneala însoţită cu frica sau cu recunoaşterea nesfârşitei puteri şi iubiri a lui Dumnezeu, care nu trebuie dispreţuită.

[125] **Dumnezeu ne cere numai cât putem. Dar noi nu dăm nici cât putem, din cauza moleşelii noastre, pricinuite de voia noastră. De fapt, nu vrem să dăm cât putem. Chiar dacă aş da cât pot, şi aceasta ar fi oricum cu mult sub ceea ce e necesar pentru curăţirea mea de păcate, pentru mântuirea mea. Dar mila lui Dumnezeu împlineşte nu numai ce nu pot de fapt să dau, ci şi ceea ce lipseşte din ceea ce pot să dau. Se cere numai să crezi în dărnicia Lui. Aceasta este îndrăzneala credinţei. Şi Dumnezeu va da, datorită credinţei, nu numai pe măsura credinţei noastre, ci şi cât ne e necesar**.

[126] **Dumnezeu ne dă chiar mai mult decât cerem noi, căci noi nu cunoaştem nici măcar cele ce ne sunt de trebuinţă. Tatăl dă copilului mai mult decât bâiguie el în cererea lui nepricepută, căci ştie mai mult decât copilul ceea ce îi trebuie. Dumnezeu se mulţumeşte să manifestăm conştiinţa că toate ne vin de la El**.

sine deopotrivă cu cineva şi a nu spune despre un lucru bun: „Eu l-am făcut”.[127]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Care cale mântuieşte: cea prin osteneli sau cea prin smerenie? Şi despre uitare.*

Răspunsul lui Ioan: **Frate, osteneala adevărată nu este fără smerenie, căci osteneala în sine este deşartă.**[128] **Căci zice: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi-mi iartă toate păcatele mele” *(Psalmii 24,* 19). Cel ce le are deci pe amândouă acestea ajunge repede. Iar cel ce are smerenia unită cu nepreţuirea de sine dobândeşte acelaşi rezultat. Căci nepreţuirea de sine ţine locul ostenelii. Dar cel ce are numai smerenia în sine intră şi el, dar mai cu întârziere. Deci cel ce voieşte să ţină smerenia adevărată să nu se preţuiască în ceva. Aceasta este adevărata smerenie.**

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: De e lăudat cineva de altul, e bine să nu răspundă, ca să-şi arate modestia?*

Răspuns: **Mai mult foloseşte tăcerea. Căci dacă răspunde, se află pe sine primind laudă, iar aceasta e slavă deşartă. Asemenea, şi ceea ce se arată ca modestie în răspuns este slavă deşartă.**[129] **Căci cele pe care le spune el în acest caz despre sine, dacă le-ar spune altul, nu le-ar putea suporta.**[130]

---

[127] Nepreţuirea de sine este o detaşare de sine, o nepreocupare de valoarea sa şi o împăcare cu această atitudine faţă de sine şi a altora. Ea nu are sens decât în conştiinţa acută a relaţiei tale cu Dumnezeu. Căci numai în relaţie cu El socoteşti că tot ce eşti şi faci datorezi lui Dumnezeu şi că Dumnezeu ştie ce face El pentru tine şi câtă silinţă ai pus tu ca să înmulţeşti darul pe care ţi l-a dat. Aceasta îţi dă o linişte continuă, o netulburare de pe urma faptului că nu eşti recunoscut de alţii în valoarea ta. Eşti liber şi de tine şi de părerea celorlalţi, Îl socoteşti numai pe Dumnezeu ca Judecător drept.

[128] O osteneală fără smerenie îl face pe om să-şi atribuie lui, ca ultim izvor, puterea de a fi împlinit faptele lui, deci de a nega prevenirea puterii lui de la Dumnezeu. În smerenie este conştiinţa omului de a avea totul, deci şi puterea arătată în osteneală, de la Dumnezeu. Dacă n-ar fi această conştiinţă, n-ar fi nici smerenia, sau smerenia ar fi fără rost. Pentru ce să mă smeresc în faţa unei lumi cu care sunt una în sens panteist? Nu mă pot smeri decât în faţa unei conştiinţe înzestrate cu puterea de a fi creat toate, deci şi pe mine, şi de care ştiu că depind întru toate. Unde e delicateţea smereniei, e conştiinţa de Dumnezeu. Altfel, e justificată orice aroganţă grosolană, cu toate conflictele produse de ea.

[129] **Răspunzând cu modestie, voieşti sau rişti, de asemenea, să-ţi atragi admiraţia pentru modestia pe care o afişezi**.

[130] **Atunci când, răspunzând la o laudă cu cuvintele: „Nu sunt chiar aşa” sau: „N-am făcut cine ştie ce lucru mare”, dacă ai auzi că le spune altul despre tine, nu le-ai putea suporta, dar,**

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dar se poate întâmpla ca acela să-şi închipuie din tăcerea mea că am primit lauda şi să se smintească. Ce trebuie să fac deci?*

Răspunsul lui Ioan: **Cel ce se nevoieşte trebuie să-L lase pe Dumnezeu să-i facă cunoscute cele nearătate celui ce aude. Căci de unde ştie că acela nu se zideşte mai degrabă prin tăcerea sa, ca a unuia care nu primeşte lauda, ci că se sminteşte? Iar dacă îl lămureşte pe acela el însuşi în privinţa aceasta, să o facă cu smerită cugetare, zicând: „Iartă-mă, frate, că nu văd la mine niciun bine şi de aceea nu am găsit ce să-ţi răspund. Dar roagă-te pentru mine, pentru Domnul”**.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă cineva împărtăşind de unele binefaceri pe altul, acela îi mulţumeşte pentru binefacerile pe care i le-a făcut, nici în acest caz el nu trebuie să răspundă?*

Răspuns: **Tăcerea e bună în toate. Dar, ca să nu pară că respinge mulţumirea, trebuie să spună cu smerenie: „Iartă-mă, Avva, şi roagă-te pentru mine Domnului!”, cugetând în inima lui că el n-a făcut nimic. Căci cel ce face orice bine tuturor este Domnul. Şi să se roage lui Dumnezeu să nu fie osândit pentru cele spuse.**

• *A aceluiaşi către acelaşi: Dacă socotesc deci că e de folos unora, trebuie să grăiesc chiar dacă nu sunt întrebat? Şi dacă e vorba de vreunul mai mare sau de vreun cleric, să spun Avvei sau să tac? Iar dacă sunt întrebat, ce să spun? Şi dacă este de folos să grăiesc şi eu, cum să grăiesc, ca să mă aflu la înfăţişare grăind cu smerenie, şi nu ca unul ce învaţă cu autoritate?*

Răspuns: **Părinţii au spus că „bine este a grăi pentru Dumnezeu şi bine este a tăcea pentru Dumnezeu”** ***(Pateric,*** **Pimen, 147). Iar cuvântul Părinţilor înseamnă: Cel ce grăieşte, cum am spus, fără patimă bine face, pentru că grăieşte pentru Dumnezeu; şi cel ce vede că va grăi cu patimă, şi de aceea tace, bine face, pentru că a tăcut pentru Dumnezeu. Dacă trebuie să grăieşti pentru Dumnezeu, nu te îngriji ce vei grăi şi că făcând aceasta vei călca porunca (cf.**

---

spunându-le tu, le poţi suporta, înseamnă că nu le spui crezându-le cu adevărat, ci le spui ca să auzi dezminţirea lor. Numai atunci refuzi cu modestie reală laudele, când eşti în stare să nu te superi nici dacă ai auzi pe altul spunând despre tine lucruri contrare, adică atunci când ţi-ar fi egal că altul vorbeşte despre tine bine sau rău. În acest caz, ai fi într-o perfectă obiectivitate faţă de tine. Dar, văzându-te cum te vede altul, e mai uşor să fii obiectiv cu tine decât cu altul. Şi numai obiectivitatea cu tine te-ar arăta perfect liber chiar faţă de tine.

Matei 10, 19), ci lasă lucrul în seama lui Dumnezeu şi El va pune în gura ta ce să grăieşti cu folos. Căci Dumnezeu ştie să ne încingă cu putere pe noi cei slabi şi El te va întări pe tine, frate.

• ***Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Oare trebuie tăiată voia din porunca Avvei şi în cele bune, şi în cele de mijloc, ca şi în cele prin care pare să se calce porunca lui Dumnezeu? Şi dacă mi se dă o poruncă peste puterea mea, trebuie oare să cer să fiu scutit, ca să nu mă întristeze şi să nu-mi pricinuiască tulburare? Apoi, dacă cineva, având nevoie de ceva de la Avva, îmi cere să-l ajut în acest lucru şi primesc, nu-mi aduce aceasta o cinste care mă face să mă socotesc luat în seamă?***

Răspuns: Frate, cel ce voieşte să fie monah nu trebuie să aibă în niciun fel voia sa în vreun lucru. Aceasta ne-a învăţat Domnul, zicând: „Am venit în lume nu ca să fac voia Mea" (Ioan 6, 38). Căci cel ce voieşte ca aceasta s-o facă, iar aceea să n-o facă, sau se arată pe sine în stare de mai multă deosebire a lucrurilor (de mai multă dreaptă socoteală) decât cel ce porunceşte, e batjocorit de draci. Deci trebuie să asculţi în toate, chiar dacă ţi se pare că lucrul poruncit e un păcat. Căci Avva care-ţi porunceşte e cel ce va lua asupra lui judecata ta, ca unul căruia i se va cere socoteală pentru tine. Iar dacă ţi se pare greu ceea ce ţi se cere, întreabă-l şi lasă lucrul pe seama dreptei socoteli a lui.[131] Iar dacă cei ce

---

[131] Există oameni care au primit de la Dumnezeu o răspundere pentru alţii ca pentru ei înşişi. Aceştia sunt: părinţii, stareţul unei mănăstiri, duhovnicul, preotul. Dar aceasta înseamnă că ei trebuie să se şi pregătească pentru a conduce pe calea dreaptă pe cei încredinţaţi conducerii lor. Dacă dau sfaturi rele, vor suferi pentru greşelile acelora ca pentru cele ale lor. Însă şi cel încredinţat de Dumnezeu unui îndrumător sufletesc trebuie să-şi facă din voia aceluia voia sa. Prin el se împlineşte atunci voia aceluia. Dar, în acest caz, acela va plăti pentru greşelile făcute prin împlinirea voii lui. Părintele, duhovnicul, nu se poate dezinteresa de viaţa celui încredinţat lui cu scuza libertăţii pe care o are acela. Omul mai trebuie şi învăţat să ştie ce să facă cu libertatea. Şi unii sunt mai înaintaţi în această cunoştinţă decât alţii. Răspunderea unora pentru alţii împleteşte destinele noastre până a ne bucura şi suferi împreună de urmările unei vieţuiri, care nu se împlineşte numai prin unul. Nu ne mântuim singuri în mod egoist şi ambiţios, şi nu ne pierdem singuri, ci ne mântuim cu cei pentru care am avut o răspundere şi cu cei pe care i-am ascultat; şi ne pierdem cu cei faţă de care nu ne-am exercitat răspunderea. Niciun om nu-şi poartă sau nu trebuie să-şi poarte numai sarcina sa, ci şi pe a

ţi-au poruncit sunt fraţi şi bagi de seamă că lucrul poruncit este vătămător sau peste puterea ta, întreabă iarăşi pe Avva şi fă ceea ce-ţi va spune el. Căci dacă vrei să faci tu deosebirea între lucruri, îţi atragi necazuri.

Lasă-le toate pe seama Avvei şi fă după socoteala (după discernământul) lui. Căci el ştie ce trebuie să facă şi cum să grijească de sufletul tău. Şi odihneşte-te, crezând că orice ţi-ar spune e după Dumnezeu, şi ceea ce e după har nu aduce întristare, „Căci tot pomul bun face roade bune” ***(Matei*** **7, 17). Iar cererea altora de a mijloci pentru ei la Avva, dacă e de trebuinţă, împlineşte-o ca pe o poruncă pe care ai auzit-o. Căci dacă te-a aşezat Avva la poartă, spunându-ţi: Vesteşte-mi pe tot omul care vine, vei hotărî tu însuţi ce să faci, în loc să împlineşti porunca celui ce ţi-a poruncit? Dacă Avva ţi-a poruncit ce să-i spui şi ce să nu-i spui, lucrul nu mai atârnă de tine.**

• ***Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă un frate mă întreabă despre un cuvânt sau un lucru oarecare şi eu nu-l cunosc, să-i răspund sau nu? Iar de nu sunt întrebat, dar văd un lucru care nu se face bine, voi atrage luarea-aminte a celui ce-l face sau nu?***

Toate cuvintele acestei întrebări cer un singur răspuns: Păzeşte-te să nu grăieşti din slavă deşartă, ci cu smerenie şi frica de Dumnezeu. Şi despre toate cele ce m-ai întrebat grăieşte cât e de trebuinţă şi atrage luarea-aminte. Dar în obştea ta, şi nu în alt loc, ca să nu te afli ca un învăţător, căci cei din mănăstire sunt ca un trup.[132] **Iar dacă te afli în altă parte, să nu grăieşti nimic pornind de la tine. Dar, dacă eşti întrebat, grăieşte cu smerenie. Dumnezeu să te cuminţească, frate.**

• *A aceluiaşi către acelaşi: Părinte, cum mi-ai poruncit să grăiesc, chiar înainte de a fi întrebat când văd un lucru (care nu e bun), câtă vreme Părinţii spun să nu răspundem înainte de a fi întrebaţi* (Pateric, *Euprepie, 7; Pimen, 45), iar Avva Nistero uimea pe toţi că, aflându-se în mănăstire, zicea: „Eu şi măgarul suntem una” (*Pateric*, Nistero cel din chinovie, 2)? Şi spune-mi, părinte, ce înseamnă a lua aminte la gânduri? Şi dacă trebuie să se facă*

---

altora. Dar să nu le dăm altora sfaturi din mândrie, ca să-i smintim şi mai mult, ci ca să-i slujim cu smerenie. Deci sfatul trebuie să fie unit cu pilda vieţii, ca să nu-i pierdem prin sfătuire nici pe ei şi să nu ne pierdem nici pe noi.

[132] Aşa cum într-un trup tot ce se întâmplă cu un mădular face să sufere tot trupul şi toate mădularele ca un tot, aşa şi într-o mănăstire toţi sunt răspunzători pentru fiecare.

aceasta la un timp rânduit şi în ce chip.

Răspunsul lui Ioan: Frate, Bătrânii grăiesc după măsura oamenilor. Deci este o vreme când omul poate sluji şi atunci el trebuie să arate fapte de slujire. Şi va fi o vreme când acelaşi va ajunge la starea să fie slujit, când măsurile lui vor fi altele. Cele desăvârşite s-au spus celor desăvârşiţi, iar celelalte celor ce sunt încă sub lege, căci aceştia sunt călăuziţi încă de pedagog (cf. *Galateni* 3, 23-24). Când ai murit lumii, ca Avva Nistero, poţi spune: „Sunt măgar". Nu te înălţa în cuget, căci aceasta te va vătăma. Părinţii au rânduit timpuri pentru luarea-aminte la gânduri. Aşa trebuie să ne spunem dimineaţa: „Dă-ţi seama cum ţi-ai petrecut noaptea", şi seara: „Cum ţi-ai petrecut ziua?" *(Pateric,* Nistero cel din chinovie, 5). Dar ia aminte şi în timpul dintre ele, când gândul se îngreunează.[133]

Scolie (ediţia Volos): Prin acestea purtătorul de Dumnezeu Părinte arată că nu întâmplător zice cineva „Sunt măgar", ci ca să se smerească şi să se micşoreze. Şi că **nu este un lucru de necinste a spune „Sunt măgar", ci cea mai mare cinste. De aceea spune Părintele: „Nu te înălţa în cuget". Căci atunci când ajunge cineva la măsurile măgarului, lăsându-se lovit ca acela, ocărât, împovărat, purtat, legat şi răbdând orice, cum obişnuieşte să rabde acela, şi nu numai fără împotrivire şi fără pomenirea răului şi fără nicio mişcare contrară în inimă ca acela, ci ca unul care nici nu le simte, ceea ce înseamnă îndoita omorâre cerută sau chiar cea întreită, atunci va îndrăzni poate să spună: „Sunt măgar".** Şi aceasta cu multă sfială, cunoscând înălţimea treptei, dar socotesc că nici atunci, ci, mai degrabă, văzându-se şi atunci pe sine cu mult mai prejos de această stare, va socoti ca o îndrăzneală nu numai să spună: „Sunt măgar", ci chiar să cugete aceasta, ştiind că aceasta este înălţare cu cugetul, care este una cu căderea sufletului şi cu adevărat o pieire totală.

• ***A aceluiaşi către acelaşi: Dacă un frate face un lucru de mijloc (nici bun, nici rău), iar eu, pentru voia mea, mă supăr de el, ce să fac? Să tac şi să nu-mi liniştesc inima sau să-i spun cu iubire şi să nu rămân tulburat? Iar dacă lucrul acesta îi tulbură pe alţii, şi nu pe mine, să-i spun pentru alţii? Sau nu este aceasta o faptă deşartă?***

Răspunsul lui Ioan: **Dacă un lucru nu este un păcat, ci nici bun, nici rău, şi tu totuşi îi grăieşti ca să-ţi linişteşti**

---

[133] Gândul are aici înţelesul de conştiinţă. Întreabă-ţi dimineaţa conştiinţa cum ai petrecut noaptea, şi seara, cum ai petrecut ziua. Dar adeseori conştiinţa se îngreunează, căci nu mai e atentă la ea însăşi.

inima, faci o greşeală, pentru că nu poţi să-l rabzi, din slăbiciune. De aceea ocărăşte-te pe tine şi taci. Dar dacă îi supără pe alţii, spune lui Avva al tău. Şi el fie va spune aceluia, fie că-ţi va spune ţie ce ai de făcut, şi vei scăpa de grijă.

- ***Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: De intră în inima mea un gând pătimaş, prin ce mijloc trebuie să-l resping? Oare prin împotrivire în cuvânt sau prin certare, mâniindu-mă împotriva lui? Sau alergând la Dumnezeu şi aruncând înaintea Lui neputinţa mea?***

Răspunsul lui Ioan: **Frate, patimile sunt necazuri şi Domnul nu ne-a ferit de ele, ci a zis: „În ziua necazului cheamă-Mă pe Mine şi te voi izbăvi şi Mă vei slăvi”** ***(Psalmii*** **49, 16). Deci, în orice patimă, nimic nu e mai de folos decât a chema numele lui Dumnezeu. Cât despre împotrivirea în cuvânt, ea nu e cu putinţă oricărui om, ci numai celor puternici, cărora dracii li se supun. Căci dacă vreunul dintre cei neputincioşi vrea să li se împotrivească, dracii îşi râd de el ca de unul ce vrea să li se împotrivească aflându-se sub puterea lor.[134] La fel, certarea lor e cu putinţă numai celor mari, care au putere. Pe care dintre sfinţi îl afli certând pe diavol ca Sfântul Arhanghel Mihail şi aceasta pentru că avea putere (cf.** ***Iuda*** **1, 9)? Nouă celor slabi nu ne este dat decât să alergăm la numele lui Iisus. Căci patimile sunt draci după Scriptură, şi aceştia ies (când li se porunceşte) în numele lui Iisus (cf.** ***Fapte*** **8, 7; 16, 18). Şi ce voieşti mai mult decât aceasta? Dumnezeu să te întărească şi să-ţi dea putere în frica Lui.[135]**

- ***Întrebare a aceluiaşi: Ce să fac, că mă tem de ruşine şi de dispreţ. Căci, atunci când cad în vreo convorbire cu***

---

[134] **Numai după ce patima e slăbită prin multă rugăciune, mişcarea ei poate fi înfrânată de omul însuşi.**

[135] **Frica de Dumnezeu dă putere. Ea nu slăbănogeşte. Cu cât e mai mare frica de Dumnezeu în cineva, cu atât e mai prezent El în acela cu puterea Lui, care se răspândeşte din El. De aceea, cel plin de frica lui Dumnezeu e plin de puterea Lui, căci în frica aceasta este trăirea prezenţei covârşitoarea lui Dumnezeu. Frica de Dumnezeu îţi dă putere să n-ai frică de altceva. Te ajută împotriva patimilor, îţi mobilizează şi îţi întăreşte toate resursele de luptă. În frică, Dumnezeu e trăit ca Cel ce nu poate fi definit:** ***mysterium tremendum,*** **existenţial şi apofatic. E o teamă care-ţi deschide orizontul de dincolo de lume, care în acelaşi timp te atrage, care te face să te pocăieşti de păcate şi să urmăreşti binele, simţindu-L pe Dumnezeu ca susţinătorul binelui.**

vreunii, sunt tare atras şi robit de ea, încât uit de mine. Şi dacă mi-aduc aminte de mine, mi-e ruşine să-i părăsesc pe cei cu care vorbesc şi să plec.

Răspunsul lui Ioan: **Ca să nu cadă cel slab în acestea şi în iubirea de slavă, trebuie să fugă îndată de vorba multă şi să taie convorbirea, dând ca motiv că Avva i-a poruncit ceva şi că se grăbeşte. Iar nesuportarea dispreţuirii vine din necredinţă. Iisus S-a făcut om şi a fost dispreţuit, frate. Oare eşti tu mai presus de Iisus? Aceasta înseamnă necredinţă şi amăgirea dracilor. Cel ce voieşte smerenia poate să tot zică: „O vreau”. Dacă nu suferă necinstiri, nu poate să o dobândească. Să nu nesocoteşti ceea ce ai auzit, căci, altfel, vei fi dispreţuit prin însăşi fapta ta.**[136]

• *Întrebare: Gândul îmi spune că liniştea e mai de trebuinţă decât toate şi că îmi este de folos. Oare zice bine?*

Răspunsul lui Ioan: Ce este liniştea? Ea constă în a-şi aduna cineva inima în ea însăşi, oprind-o de la a da şi a lua şi de la dorinţa de a plăcea oamenilor şi de la celelalte lucruri. Când Domnul a ruşinat pe cărturar cu pilda celui căzut între tâlhari şi l-a întrebat: „Cine a fost aproapele?”, acela a răspuns: „Cel ce a făcut milă cu el” *(Luca* 10, 36-37). Dar şi **Domnul Însuşi a zis: „Milă voiesc, şi nu jertfă” *(Matei* 9, 13). Dacă deci ştii că mila este mai mare decât jertfa, apleacă-ţi inima spre milă. Căci sub masca liniştii se poate ajunge la mândrie, până ce omul nu s-a câştigat pe sine însuşi**, adică până ce n-a ajuns fără prihană.[137] Căci abia atunci se naşte în om liniştea: când a purtat

---

136 Monahul care dispreţuieşte sfatul de a nu se lungi la vorbă, pentru a nu fi dispreţuit de ceilalţi, îşi va atrage dispreţul chiar prin întârzierea la taifasuri.

137 Se face deosebirea între liniştea care, prin retragere, se dezinteresează de alţii şi liniştea care e plină de mila pentru alţii, mergând până la cruce pentru ei, şi care nu are nevoie de retragere. O linişte nepăsătoare la durerea altora e o închidere în mândrie. Dar nu poate fi plin de milă faţă de alţii şi în acelaşi timp liniştit cel ce n-a ajuns la starea în care nu mai e ispitit de păcate în relaţiile cu alţii. A uni liniştea cu mila faţă de alţii este propriu celor ajunşi la o stare de neprihănire. Acela şi-a descoperit inima curată sau lăuntrul lui. Dar în inima lui găseşte mila faţă de alţii. Sau, cu cât are mai „multă inimă”, cu atât e mai unit cu alţii în durere. Inima e nedespărţită de alţii. Oamenii se întâlnesc prin inimă. Ea e la mijloc între unul şi altul. Interiorul e unit nemijlocit cu cei din afară sau cei din afară i-au devenit parte lăuntrică. Varsanufie şi Ioan nu recomandă o sihăstrie individualistă, ci o preocupare de alţii, dar nu în interesul propriu, ci al altora. Retragerea din relaţiile cu alţii se recomandă numai celui nesporit duhovniceşte, pe care aceste relaţii îl ispitesc.

crucea.[138] **Când deci pătimeşti împreună cu altul, afli ajutor. Dar când te socoteşti pe tine ca unul care ai întrecut, chipurile, măsura, află că şi ceea ce aveai ai pierdut**. Deci nu umbla nici înlăuntru, nici în afară, ci începe de la mijloc, înţelegând care este voia Domnului, „că zilele rele sunt" *(Efeseni* 5, 16).

• ***Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Fiindcă aţi rânduit să fiu în slujba acestei bolniţe, arată-mi, părinte, dacă trebuie să citesc unele cărţi de medicină şi să mă folosesc de ele sau să nu am grija lor, ca de unele ce împrăştie mintea, ci să mă feresc de ele, ca nu cumva să se nască în mine, din nebăgare de seamă, slava deşartă. Să mă folosesc de cele pe care le ştiu, îndestulându-mă cu untdelemnul, cu cauterizările, cu alifiile şi, simplu, cu toate cele de care se folosesc şi cei ce nu citesc cărţi?***[139] ***Ce să fac, deci? Căci inima mea tremură în slujba aceasta, ca nu cumva să greşesc în ea şi să adaug la patimi şi alte păcate.***

Răspunsul marelui Bătrân: **Deoarece n-am ajuns încă la desăvârşire, ca să ne izbăvim cu totul de robia patimilor, ne e de ajutor mai degrabă să ne folosim de scrierile de medicină, decât să ne lăsăm în seama patimilor.**[140] **Dar nu trebuie să ne punem în ele nădejdea, ci în Dumnezeu, Care**

---

[138] Omul trebuie să lupte să se câştige pe sine însuşi, să se cunoască şi să se aibă continuu pe sine, cel adevărat. Dar te câştigi pe tine atunci când te jertfeşti pentru altul.

[139] În vremea aceea ştiinţa medicală nu era prea avansată în raport cu tratamentele empirice, moştenite dintr-o tradiţie îndelungată.

[140] Căci dacă ne-am încrede în priceperea noastră, am face-o cu mândrie şi am greşi.

dă moartea şi viaţa,[141] după spusa: „Eu rănesc şi tămăduiesc” ***(Deuteronomul*** **32, 39). Citind deci aceste cărţi sau şi întrebând pe vreunii despre ele, nu uita că nu se vindecă cineva fără Dumnezeu. Deci cel ce se foloseşte de ele trebuie să se folosească în numele lui Dumnezeu şi El îi va ajuta. Meşteşugul doctoricesc nu împiedică pe cineva de la evlavie, ci s-o ai pe ea ca pe lucrul de mână al fraţilor. Fă ceea ce faci cu frica lui Dumnezeu şi vei fi păzit cu rugăciunile sfinţilor. Amin.**

- *Întrebare a aceluiaşi:* ***Dacă se întâmplă că cineva voieşte să-mi dăruiască un lucru şi am nevoie de el, dar îmi văd inima că vrea să-l primească din patimă, ce să fac: să-l iau din pricina trebuinţei sau să-l resping din pricina patimii?***

Răspunsul lui Ioan: **Se întâmplă cu aceasta ca şi cu hrana. Tu ştii că avem nevoie de hrană în fiecare zi, dar n-avem dreptul s-o luăm cu plăcere. Dar dacă o luăm mulţumind lui Dumnezeu care o dă şi ocărându-ne ca nevrednici de a o primi, Dumnezeu face din ea un lucru sfânt şi o binecuvântare. Tot aşa deci: când ai nevoie de un lucru şi el îţi este dat, mulţumeşte lui Dumnezeu care ţi l-a dat, socotindu-te nevrednic, şi Dumnezeu va alunga patima**

[141] **Dumnezeu aduce şi moartea, în sensul că-şi retrage puterea susţinătoare de viaţă a oamenilor după ce i-a lăsat o vreme să crească spiritual, în urma păcatului strămoşesc. Dar şi-o retrage în concret de la fiecare atunci când socoteşte de bine, pentru că celor ce au folosit bine timpul lăsat lor le va da o viaţă superioară după moarte, iar celor ce nu l-au folosit bine şi nu-l vor folosi bine nici în viitor socoteşte că nu mai are rost să le lase comunicarea vieţii de la Sine. Deci moartea şi-au pregătit-o şi ei, fiindcă au rupt legătura cu Dumnezeu.**

Dar moartea are de multe ori un sens pozitiv. Omul în general, primind existenţa, primeşte şi o răspundere pentru a-şi întări fiinţa pentru viaţa veşnică. Răspunderea aceasta are multiple ocazii şi feluri de a se manifesta. De răspunderea aceasta ţine şi dezvoltarea existenţei sale în demnitate, în cinste, în curaj, pentru cauza mare a binelui legat de Dumnezeu. Uneori, această demnitate trebuie plătită cu moartea. Deci omul trebuie să fie gata să primească şi moartea, trebuie să se pregătească pentru viaţa veşnică prin acest fel de moarte. Astfel, deşi ea e împreunată cu suferinţa şi e un fapt pasiv, fiind primită cu demnitate supremă după o pregătire în acest sens, contribuie şi ea la prelungirea vieţii omului în planul unei vieţi eterne corespunzătoare. Această moarte şi o astfel de pregătire preferă şi Dumnezeu în locul unei vieţi de laşitate, minciună şi de decădere. Astfel, se poate spune în multe feluri că Dumnezeu dă şi moartea. O dă prin despărţirea de cel păcătos şi o acceptă de la cel ce o primeşte cu demnitate, pentru a-l trece la viaţa superioară, ca răsplată a vieţii lui curate, dar trecătoare.

de la tine.[142] **Căci „la Dumnezeu toate sunt cu putinţă şi nimic cu neputinţă"** ***(Iov*** **42, 2), că a Lui este slava în veci. Amin.**

- ***Un alt frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: E o poruncă a Domnului să iubesc pe aproapele ca pe mine însumi (cf.*** **Leviticul** ***18, 19), să mă bucur şi*** **să** ***mă întristez împreună cu el, ca mădular al meu [cf.*** **1 Corinteni** ***12, 26). Deci dacă-l văd în sărăcie şi-l trec cu vederea, nesocotesc iubirea, chiar dacă eu însumi n-am decât cele de trebuinţă*** **şi** ***nu-mi ajunge***

---

[142] **Lucrurile ne sunt date pentru ca în relaţiile cu ele să creştem duhovniceşte. Folosindu-le, trebuie să ne aducem aminte cu mulţumire de Dumnezeu, Care ni le-a dat pentru nevoile noastre şi prin aceasta ele ne pun în legătură cu Dumnezeu care Se gândeşte la noi. Dar ele ne pot fi şi spre ispitire, şi spre robirea noastră de către ele, când nu le folosim cu înfrânare. Iar folosindu-le cu înfrânare, ne întărim faţă de ele şi dăm posibilitatea şi altora să le folosească. Deci poziţia noastră faţă de ele nu se poate reduce simplist la poziţia unor stăpânitori, a unor consumatori nepăsători şi lacomi. Prin aceasta devenim mai degrabă robii lor. Deci depinde de noi ca să ne sfinţim prin ele sau să sporim prin ele în patimi. Depinde de noi să actualizăm calitatea lor de mijloace ale sfinţirii noastre, de semne ale binecuvântării lui Dumnezeu, sau să le întinăm prin întinăciunea din noi. Depinde de noi să le vedem ca transparente faţă de Duhul dumnezeiesc sfinţitor sau ca ultima realitate opacă, menite să satisfacă numai lăcomia trupului. Dumnezeu, prin lucrurile pe care ni le-a dat, ne arată în două feluri iubirea Lui: dându-ne ce ne trebuie pentru viaţa pământească şi conducându-ne spre desăvârşire. Sunt cuvinte cu îndoit sau întreit rost, exprimând ceva din bogăţia de gânduri a lui Dumnezeu. Ele ne pot pune în legătură cu Dumnezeu sau ne pot închide în opacitatea lor.**

Ne sfinţim prin ele când le vedem şi le facem medii ale energiilor lui Dumnezeu şi ne exercităm în stăpânirea poftelor nemăsurate faţă de ele, când ne menţinem conştiinţa că sunt daruri ale lui Dumnezeu pentru toţi, când arătăm aceasta în dedicarea unora dintre ele lui Dumnezeu, când punem semnul lui Dumnezeu pe ele (ca biserici, ca obiecte întipărite cu semnul Crucii, ca ofrande sfinţite în biserică). Când facem semnul Crucii peste ele înainte de a le folosi, ne amintim de Dumnezeu cel în Treime. Care ni le-a dat ca să le folosim cu înfrânare. Dar când le consumăm fără să ne înălţăm cugetul la Dumnezeu şi fără semnul Crucii, le privim ca fiind independente de Dumnezeu şi nu ne impunem nicio frână în adunarea şi folosirea lor. În acest caz, suntem mai răi ca animalele, care nu adună mai mult decât le astâmpără foamea pentru moment. Când le vedem ca daruri ale lui Dumnezeu pentru toţi, le lăsăm şi altora sau îi ajutăm şi pe alţii să se folosească de ele, sau chiar le prelucrăm prin munca noastră şi pentru alţii mai slabi, sau le folosim în comun, când nu le putem

să-i dau* şi *lui cele de trebuinţă. Spune-mi deci, părinte, cum îmi arăt în acest caz iubirea?

Răspunsul lui Ioan: **Dragostea faţă de aproapele se arată în multe feluri, nu numai în a-i da. De pildă: când mergi vreodată cu aproapele tău undeva şi afli în tine gândul de a te bucura de mai multă cinste decât el, şi nu vrei mai degrabă să se bucure şi el de aceeaşi cinste cu tine, nu-l socoteşti ca pe tine însuţi. Căci Apostolul a zis: „În cinste unii altora dându-vă întâietate”** ***(Romani*** **12, 10). De ai ceva de mâncare şi vezi gândul tău îndemnându-te să mănânci singur şi după pofta ta, contrar trebuinţei, nu-l socoteşti ca pe tine însuţi. Sau dacă, având numai cât îţi este de trebuinţă pentru tine, nu dai şi altuia, nu-l iubeşti ca pe tine însuţi.[143] Dar dacă voim să împlinim numai în acest**

---

tăia în părţi distincte pentru fiecare (aerul, apa etc.). Ele se folosesc atunci şi pentru dezvoltarea prieteniei şi recunoştinţei reciproce.

[143] A iubi pe altul ca pe tine însuţi înseamnă a te plasa într-o poziţie de deplină obiectivitate faţă de tine, socotindu-l pe celălalt egal cu tine. Numai Dumnezeu este în această poziţie de obiectivitate faţă de toţi, şi numai înaintând spre această poziţie a Lui ne îndreptăm spre treapta supremă a aspiraţiei noastre spre obiectivitate. Dar această obiectivitate a lui Dumnezeu nu e una de indiferenţă şi nici a noastră nu trebuie să fie aşa. Poziţia lui Dumnezeu e una de profundă iubire egală faţă de toţi. Deci şi a noastră să ajungă la fel: una de deplină iubire faţă de toţi, dar şi faţă de propria persoană. Să ne iubim unii pe alţii şi pe noi înşine aşa cum ne iubeşte Dumnezeu, vrând să ajungem aşa cum ne vrea El. În iubirea aceasta a tuturor faţă de toţi, în această universală obiectivitate iubitoare, ne unim cu Dumnezeu. Se cade să mă iubesc pe mine cum iubesc pe alţii şi cum ne iubeşte Dumnezeu, ca taine minunate, pe toţi. Pentru precizare **se cuvine să răspundem şi la întrebarea următoare: Iubirea deplină nu-l face pe cineva să se uite pe sine şi să-şi dea viaţa pentru cel iubit? Mama, a cărei iubire este model, nu-şi dă viaţa pentru copil? Cum se împacă aceasta cu porunca: să iubeşti pe celălalt ca pe tine însuţi (deci numai ca pe tine)? Răspunsul care împacă aceste două cerinţe pare a fi acesta: Cine e în stare să-şi dea viaţa pentru altul a ajuns la treapta realizării sale depline, la treapta care-i asigură cetăţenia în veşnica Împărăţie a iubirii desăvârşite. El trebuie să aibă acum grijă de altul, ca să ajungă şi acela la această treaptă. Deci îşi poate da viaţa sa pentru acela, pentru că de fapt prin aceasta nu o pierde, ci o va avea pe un plan superior, şi-l ajută şi pe celălalt să o aibă. Sau chiar trebuie să şi-o dea, ca să arate că a ajuns la deplina sa realizare şi ca să-l facă şi pe celălalt să se ridice la această treaptă prin pilda de dragoste supremă pe care i-o arată.** Capacitatea cuiva de a se dărui pentru altul arată că există undeva acest plan de existenţă în care pot fi realizaţi oamenii în acest grad suprem, un plan de existenţă

fel cuvântul Scripturii, el nu ne susţine în aceasta. Căci nu ni s-a spus (cuvântul) numai pentru un om, ci pentru tot omul înfăţişat prin el ca aproapele nostru. Dar cum poţi să împlineşti cu toţi oamenii aceasta, neavând ce să le dai tuturor?

Dar a iubi pe aproapele ca pe tine însuţi mai înseamnă şi aceasta: Dacă vine vreo nenorocire de obşte şi vezi gândul tău bucurându-se că celălalt s-a păgubit mai mult, arăţi şi în aceasta că nu-l socoteşti ca pe tine însuţi. Şi iarăşi, dacă vezi pe altul lăudat şi nu te bucuri împreună cu el, din motivul că nu eşti lăudat şi tu împreună cu el, şi nu spui „lauda fratelui se întinde şi la mine, căci e mădularul meu", nici în acest caz nu-l iubeşti ca pe tine însuţi,[144] şi aşa, în toate cazurile asemănătoare.

A iubi pe fratele ca pe tine însuţi mai înseamnă şi aceasta: Dacă ai aflat de la Părinţi calea lui Dumnezeu şi te întreabă fratele, să nu-l lipseşti cu pizmă de folosul ei, ci, ca unul ce ştii că este fratele tău, spune şi lui ceea ce ai aflat, cu frica lui Dumnezeu. Dar să nu te socoteşti pe tine ca învăţător, căci aceasta nu-ţi este de folos.

• *Un frate a rugat pe marele Bătrân, zicând: Roagă-te pentru mine ca să mă miluiască Dumnezeu, căci sunt un nenorocit.*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce voieşte să fie miluit să păzească porunca de a nu mânca din pom şi nu va cădea în neascultare. Şi cel ce nu cade în neascultare e miluit şi mântuit prin harul lui Hristos, Dumnezeul nostru. Căci acesta va zice gândului său: **„Eu şi Dumnezeu suntem singuri pe lume (cf.**

---

spre care aspiră cea mai autentică esenţă a noastră.

[144] Iubirea altuia, egală cu iubirea propriei persoane, are la bază faptul că în fond nu suntem despărţiţi şi deci că tot ceea ce îmbogăţeşte pe acela mi se comunică şi mie şi că tot ceea ce-l păgubeşte pe el mă păgubeşte şi pe mine. Dar unitatea aceasta se actualizează pe de altă parte deplin numai în iubire. Unde nu e iubire, ea se sfâşie. Astfel, îl iubesc pe altul pentru că sunt unit cu el, dar nu pot actualiza această unitate şi nu o pot trăi dacă nu mă folosesc de iubire. Deci trebuie să am curajul iubirii altuia cu convingerea că în fond suntem uniţi, chiar dacă nu simt încă aceasta, şi cu încrederea că prin iubire o voi actualiza şi descoperi deplin. Unitatea dintre noi nu e numai un dat (*Gabe*), ci şi o datorie (*Aufgabe*). În iubire se presimte unitatea, dar tot prin iubire se înfăptuieşte, desigur întrucât există ca un germene care trebuie dezvoltat. În planul nostru creat, ontologicul nu se împlineşte deplin decât prin etic. Dumnezeu a dat seminţele, dar ne-a lăsat nouă să le facem să crească prin osteneala noastră. Dumnezeu ne-a chemat să fim colaboratorii Lui: „Fiţi (deveniţi) ceea ce v-am dat putinţa să fiţi (să deveniţi)".

***Pateric,* Alonie, 1)** şi, dacă nu voi face voia Lui, nu voi fi aflat ca al Lui, ci ca al celui străin”.[145] Cel ce spune aşa va aştepta în fiecare zi sfârşitul său şi întâlnirea cu Dumnezeu, [146] şi îndată va porni pe calea mântuirii.

• 347 bis. (Ed. fr.: numai în manuscrisele Vatoped 2, Sinai 410, Cromwell 18 şi în G.) *Un frate, care îşi închisese uşa pentru un timp, era chinuit de gânduri şi de vise ascunse. Pe de altă parte, voia să se oprească de la vin. El s-a destăinuit marelui Bătrân.*

Răspuns: Frate, **dacă voieşti cu adevărat să te mântuieşti şi să scapi de duhul mândriei, rabdă puţină smerenie, căci aceasta este pentru el o palmă**. Şi nu căuta să te slujească cineva, ci slujeşte-te singur. Căci Iisus, Care a zis despre Sine că e „blând şi smerit cu inima” *(Matei* 11, 29), a spus: „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească” *(Matei* 20, 28). **Nu închide deci o uşă de lemn, ci pe cea a limbii (cf. *Pateric,* Pimen, 58). Şi nu de la vin trebuie să te opreşti cu desăvârşire, ci de la mândrie, care îmbată pe omul fără de minte**. Şi nu te fă asemenea mie, care ţi le spun acestea, căci de multă vreme tu mă vezi slujit de altul şi te sminteşti. Dar **mulţi sunt cei ce învaţă şi nu fac. Aceştia sunt cei despre care Domnul a zis: „Ascultaţi şi faceţi ceea ce vă spun, dar nu urmaţi faptelor lor” *(Matei 25, 5).***

Ieşi deci totdeauna pentru trebuinţele tale cele de neînlocuit, dar când nu e nevoie, nu trece de uşă. Vieţuieşte cu rânduială, nu cu nepăsare. Păzeşte-te de supărarea împotriva celui ce te ocărăşte, ci mai degrabă bucură-te. **Cât despre vise, nu lua seama la ele, căci sunt drăceşti şi mincinoase**. **Şi făcând acestea, nu crede că faci vreo minune. Căci, după ce am împlinit poruncile, ni s-a spus să zicem: „Slugi netrebnice suntem” *(Luca* 17, 10).** Totuşi, noi vom secera ceea ce am semănat în ogorul tău şi atunci vom neguţători grâul pentru tine.[147] Facă-ne Domnul bucuria să aflăm ogorul tău rodind pentru

---

[145] **Trebuie să mă port ca şi cum n-ar fi altul pe lume afară de mine şi de Dumnezeu. De aceea, nu pot face decât sau voia mea, sau a lui Dumnezeu. Dar dacă o fac pe a mea, nu voi fi socotit ca al lui Dumnezeu, ci ca al meu, ca străin de Dumnezeu, sau ca al celuilalt, a cărui voie o fac. Căci, făcând voia mea, mă dovedesc robul mândriei sau al celui care mi-a insuflat mândria**.

[146] Cel ce nu caută voia lui nu se teme de moarte, nu se amăgeşte că poate nu va muri curând, deci că mai are vreme să-şi împlinească poftele sale.

[147] Nu socoti că ai făcut mare lucru împlinind poruncile, căci drumul desăvârşirii e nesfârşit, şi tot ce faci săvârşeşti cu ajutorul lui Dumnezeu.

o sământă o sută, pentru alta, şaizeci, şi pentru alta, treizeci (cf. *Matei* 13, 8; *Marcu* 4, 8) întru slava Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh.

• *Întrebare a aceluiaşi:* ***Dacă se ivesc două lucruri păgubitoare sufletului şi e numaidecât nevoie să se aleagă unul, ce trebuie făcut?***

Răspunsul lui Ioan: **Cumpănind cele două lucruri păgubitoare, trebuie ales cel mai puţin păgubitor. Căci s-a scris la Părinţi că a venit cineva să împrumute un ban de la altul şi acela nu i-a dat, spunându-i: „Nu am să-ţi dau". Şi, întrebat fiind acela după aceea pentru ce nu i-a dat, a zis: „Dacă i-aş fi dat, i-ar fi fost spre paguba sufletului. De aceea am ales să încalc o poruncă, pentru ca să nu-i pierd cu desăvârşire sufletul"** ***(Pateric,*** **Ioan Persul, 2).**

222. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Ce să fac cu mocirla pe care o am, cu pornirea de a mă îndreptăţi şi cu uitarea, care mă chinuiesc cumplit?*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce are mocirla în sine se eliberează de ea pe bună dreptate, atunci când voieşte. Dar cel înfundat în mocirlă cu multă osteneală se poate smulge din ea. Deci e mai rău să fii înfundat în ea, decât să o ai în tine. **Cât despre pornirea de a te îndreptăţi (justifica), răul nu poate desfiinţa niciodată răul.[148] Gândeşte-te deci că voinţa de a se îndreptăţi nu îndreaptă pe om şi nu-l odihneşte.[149] Iar în privinţa uitării, ia seama că sunt două uitări şi una se opune celeilalte.[150] Cel ce ajunge să uite să mănânce pâinea sa din**

Dar părintele duhovnicesc poate preţui sporirea ta. Omul nu trebuie să-şi preţuiască singur izbânzile sale, căci aceasta este ispită spre mândrie. Dar altul poate să i le preţuiască, mai ales cel ce l-a călăuzit în cele bune, şi acesta va secera şi el rodul ostenelii lui de a fi semănat, arătat în rezultatul ostenelii aceluia de a fi rodit. Şi el va putea şi să laude acest rod dat de acela, dar în faţa lui Dumnezeu. Deci va putea să stăruie pentru o cât mai bună răsplătire sau preţuire a aceluia, fiindcă nu riscă prin aceasta să cadă în lauda de sine. Pentru că, chiar dacă vede în rodul aceluia şi sămânţa pusă de el, el laudă propriu-zis osteneala aceluia de a o fi rodit, nu munca sa de a o fi semănat.

[148] Când vrei să arăţi că răul pe care l-ai făcut nu e rău, nu-l desfiinţezi, ci, apărându-te, îl întăreşti şi mai mult. Nu te faci din rău bun, ci adaugi la răul pe care l-ai făcut alt rău: minciuna şi mândria prin care vrei să-l acoperi, adică devii şi mai rău.

[149] Justificând răul pe care l-ai făcut nu-ţi linişteşti conştiinţa şi nici nu încetezi de a face răul. Iar aceasta întreţine în tine mai departe tulburarea şi o sporeşte, sau te învârtoşează şi mai mult în nesimţire.

[150] E uitarea de interesele tale şi uitarea de datoriile tale. Prima e cea bună, a doua, cea rea.

geamătul suspinului său nu e luat în stăpânire de uitarea pricinuită de vrăjmaşul.

• ***Un frate a întrebat pe celălalt Bătrân: Spune-mi, părinte, pe cine să întreb despre gânduri? Şi dacă trebuie întrebat şi altcineva despre ele.***

Răspunsul lui Ioan: **Trebuie să întrebi pe acela în care ai încredere şi ai aflat că poate purta gândurile,[151] şi încrede-te în el ca în Dumnezeu. Dar a întreba pe altul despre acelaşi gând este un semn de neîncredere şi de ispitire. Dacă crezi că Dumnezeu a vorbit sfântului Lui, ce nevoie ai de altă dovadă sau ce trebuinţă ai să ispiteşti pe Dumnezeu, întrebând pe altul despre acelaşi lucru?**

• *Întrebare a aceluiaşi: Oare trebuie întrebat acelaşi a doua oară despre acelaşi lucru sau nu? Ştiu, părinte, că uneori mi s-a spus să nu fac un lucru şi am întrebat pe acelaşi despre acelaşi lucru şi mi-a spus să fac acel lucru. Pentru ce?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, „Judecăţile lui Dumnezeu sunt adânc mare” *(Psalmii* 35, 6). **Dumnezeu pune în gura celui ce grăieşte cuvânt potrivit cu inima celui ce întreabă, fie spre probare, fie pentru că inima lui s-a schimbat şi-l învredniceşte să audă altceva, fie pentru că alţii, având de-a face cu acelaşi lucru, se schimbă şi Dumnezeu vorbeşte altfel pentru el prin sfântul Lui**. Aşa a vorbit prin Isaia către regele Iezechia. După ce i-a spus: „Rânduieşte ale tale, căci vei muri”, inima regelui s-a schimbat şi s-a întristat. Şi pentru aceasta i-a spus iarăşi, tot prin Isaia: „Iată, Dumnezeu a adăugat la viaţa ta alţi cincisprezece ani” *(Isaia* 38, 1-5). Dacă i-ar fi spus prin altul, lucrul acesta i-ar fi fost spre sminteală, văzând că sfinţii vorbesc în chip felurit. La fel a grăit către inima ninivitenilor prin Iona, căci a spus: După trei zile voi nimici cetatea (cf. *Iona* 3, 4). Iar când inima lor s-a schimbat spre pocăinţă, Dumnezeu Şi-a arătat marea Lui îndelungă-răbdare şi a lăsat cetatea, pentru că s-a schimbat spre bine. De aceea, nu trebuie cineva să schimbe pe sfântul întrebat, ci să-l întrebe iarăşi tot pe el, ca, ivindu-se trebuinţa ca Dumnezeu să-Şi schimbe răspunsul, să o facă prin acelaşi, spre a nu se naşte

---

[151] **E greu să ţii în tine şi să nu dai mai departe gândurile urâte comunicate ţie de cineva. Se cere un dar deosebit pentru aceasta şi o conştiinţă accentuată că Dumnezeu te opreşte de la aceasta. De aceea primesc spovedania preoţii, în temeiul unui dar deosebit primit de la Dumnezeu. Pe de altă parte, în purtarea păcatelor altuia ca ale tale stă şi iertarea lor de Dumnezeu. Nu poţi scăpa de un gând urât, dacă nu lupţi contra lui potrivit sfatului unui părinte duhovnicesc. Aici aflăm temeiul Spovedaniei**.

sminteală.[152]

• *Întrebare a aceluiaşi: Îmi şopteşte gândul să nu întreb pe sfinţi, ca, nu cumva, primind un răspuns şi nesocotindu-l, pentru slăbiciunea mea, să greşesc.*

Răspunsul lui Ioan: Acest gând este înspăimântător, să nu-l suferi. De fapt, de păcătuieşte cineva cu ştiinţă, se osândeşte pe sine însuşi. Iar de greşeşte din neştiinţă, nu se osândeşte niciodată, dar patimile lui rămân nevindecate. De aceea insuflă cuiva diavolul acest gând, ca patimile lui să rămână nevindecate.[153] Când deci gândul îţi şopteşte că nu poţi împlini

[152] **Se aprofundează aici afirmaţia unor teologi că nu Dumnezeu se schimbă când revine asupra osândirii sau iertării unui om, ci acela se schimbă, aşa cum nu soarele se schimbă când omul simte neputinţa să-l privească, ci ochiul lui care s-a îmbolnăvit. A considera pe Dumnezeu schimbător înseamnă a nesocoti caracterul personal al lui Dumnezeu, a considera că este o natură impersonală.** De fapt, caracterul personal al lui Dumnezeu şi raportul Lui cu omul ca persoană ascunde o taină adâncă şi nesfârşit de complexă. Dumnezeu are tot felul de posibilităţi de a răspunde omului şi de a alege dintre ele în mod liber pe una sau alta, ţinând seama de multiplele situaţii şi de multiplele moduri schimbătoare ale omului. Şi Dumnezeu nu rânduieşte cu de la Sine putere aceste schimbări, căci prin aceasta ar anula pe om ca persoană liberă şi nu l-ar mai lua în serios. Dumnezeu vrea ca omul să-L iubească liber, lăsându-i şi putinţa de a nu-L iubi. Dumnezeu lasă aceasta la latitudinea omului, sperând că omul Îl va iubi, dar nu-l sileşte la iubire. Altfel, totul ar fi rigid în relaţiile dintre oameni şi Dumnezeu. Nici Dumnezeu, nici omul n-ar fi persoane adevărate. Dumnezeu acceptă această chenoză (smerire): de a spera şi aştepta iubirea omului, dar de a nu o sili printr-o prevedere necondiţionată. În acest caz, n-ar mai fi creat oameni preţuiţi de El ca persoane reale, de a căror iubire liberă se bucură cu adevărat. Dumnezeu poate să-Şi permită să renunţe cu voia la o prevedere care ar sili iubirea oamenilor faţă de El, ca să nu rămână fără bucuria pe care I-o dau ei printr-o iubire nesilită de o astfel de prevedere. Această nesilire a iubirii oamenilor nu tulbură ordinea şi plinătatea vieţii Lui interne. La fel, lipsa de iubire pe care I-o pot arăta unii oameni nu tulbură fericirea pe care o are în El Însuşi din iubirea desăvârşită dintre Persoanele treimice. Această nesilire a libertăţii omului de către Dumnezeu printr-o prevedere necondiţionată a faptelor lui e afirmată de Sfântul Ioan Damaschin. Ea ascunde o dependenţă voită a preştiinţei lui Dumnezeu de libertatea omului, o dependenţă tainică, greu de înţeles, căci e dependenţa unei ştiinţe anterioare de faptele posterioare. **Poate că Dumnezeu priveşte la faptele omului dintr-un plan care depăşeşte succesiunea temporală, dar fără să o desfiinţeze**. În orice caz, **raportul dintre preştiinţa lui Dumnezeu şi libertatea omului nu poate şi nu va putea fi clarificat niciodată de gândirea omenească**.

[153] **Sub neştiinţa voită se ascunde o mare viclenie. Nu întreb ce sunt dator să ocolesc şi să împlinesc, pentru că ştiu că, de voi**

răspunsul din slăbiciune, întreabă aşa: „Spune-mi, părinte, ce-mi este de folos? Căci ştiu că, dacă-mi spui, nu pot să păzesc ceea ce-mi spui. Dar voiesc să întreb chiar şi numai pentru ca să mă dispreţuiesc pe mine pentru că am trecut cu vederea ceea ce îmi este de folos”. Iar prin aceasta câştigi măcar smerenia.[154] Domnul să păzească inima ta prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

• *Întrebare a altuia: Un alt frate a întrebat pe acelaşi Bătrân, zicând: Ce este „ştiinţa cu nume mincinos” (1* Timotei *6, 20)?*

Răspunsul lui Ioan: **„Ştiinţa cu nume mincinos” stă în a te încrede în gândul tău că un lucru e aşa. Şi dacă cineva vrea să se izbăvească de ea, să nu se încreadă în gândul său, ci să întrebe pe un Bătrân. Iar dacă Bătrânul va răspunde şi răspunsul lui va fi cum a cugetat fratele, nici atunci nu trebuie să se încreadă în gândul său, ci să zică: „Dracii şi-au bătut joc de mine, ca să mă încred în gândul meu că am cunoştinţa adevărată şi, crezând eu aceasta, să mă ducă şi la alte căderi.** Iar Bătrânul a spus adevărul, căci el grăieşte de la Dumnezeu şi nu e jucăria dracilor”.[155] Eu am spus fratelui meu cum am gândit, dar nu ştiu dacă este aşa.[156] Roagă-te pentru mine.

---

păcătui necunoscând ce trebuie să ocolesc sau să împlinesc, nu voi fi pedepsit. Însă lucrând aşa, pe de o parte nu sunt chinuit de conştiinţa păcatelor mele, dar, pe de alta, prin aceasta ele devin patimi greu de lecuit.

[154] **E mai bine să afli ce eşti dator să faci, chiar dacă ştii că nu vei putea împlini. Dar neîmplinirea poruncii să nu-ţi vină din dispreţuirea ei, ci din reala ta neputinţă. Căci însuşi chinul de a şti ce trebuie să faci, dar nu poţi face, e o continuă smerire şi întreţine în tine o luptă continuă de a te ridica încet-încet peste neputinţa ta. E mai bun chinul mustrării de sine pentru ce nu poţi face, decât nepăsarea insensibilă faţă de aceasta. E şi acesta un mijloc de sensibilizare şi umanizare.**

[155] Chiar dacă Bătrânul confirmă ce am simţit eu, eu n-am avut dreptate când am socotit că acest gând a fost născut în el de mine. În felul acesta, am căzut sub batjocura dracilor. Căci, dacă în confirmarea Bătrânului aş vedea o întărire a părerii că acest gând e de la mine, aş rămâne în amăgire. Eu nu trebuie să rămân nici în acest caz rob mândriei. Bătrânul are dreptate când se prezintă ca vorbind în numele lui Dumnezeu.

[156] Aceasta este poziţia dreaptă: când spui unui frate părerea ta, să nu o prezinţi ca exprimând în mod sigur un adevăr, mai ales dacă dai părerea ca fiind a ta, căci adevărul nu-l cunoaşte decât Dumnezeu. Ideea că-l cunoaştem noi înşine de la noi ne aşază în locul lui Dumnezeu, ca izvoare ale adevărului. Numai Dumnezeu e Izvorul adevărului, pentru că El este temelia întregii realităţi, sau în El se cuprinde întreaga realitate. Noi cunoaştem adevărul numai prin împărtăşire de la El. A ne pune în locul lui Dumnezeu în privinţa aceasta înseamnă a nu-L mai recunoaşte

• *A aceluiaşi: Fiindcă mi-ai spus odată că şi în întrebarea despre gânduri, şi în cea despre lucrurile înseşi e bună libertatea, spune-mi în ce constă libertatea întrebării?*

Răspunsul lui Ioan: Libertatea în gânduri stă în aceea că cel ce întreabă trebuie să-şi dezvăluie deplin gândul celui întrebat şi să nu ascundă ceva din el, nici să-l acopere cu ceva, din ruşine, nici să nu-l înfăţişeze ca fiind al altuia, ci ca pe al său, aşa cum este, căci acoperirea mai degrabă vatămă.[157]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Când întreb despre gânduri subţiri, gândul meu se mândreşte, ca unul ce ar fi în stare să urmărească toate subţirimile lor.*

Răspuns: De voieşti să întrebi despre gânduri subţiri pe vreunii dintre Bătrâni şi să nu te mândreşti, adu-ţi aminte că omului i se cere întâi îndreptarea în gândurile groase, oprite de Apostol, ca în cel al curviei, al desfrânării, al pizmei şi al celor asemănătoare. Apoi i se cere să nu dispreţuiască pe cele subţiri. Căci cel ce se ocupă cu gândurile subţiri, dar nu are grijă de cele groase, e asemenea omului care, având o casă murdară şi plină de toate lucrurile urâte, iar în mijlocul lor nişte paie subţiri, vrând să o cureţe, începe să scoată din casă paiele şi lasă bolovanii şi celelalte lucruri în care se împiedică.[158] Dacă înlătură paiele, casa nu-şi va regăsi frumuseţea, dar dacă ridică bolovanii şi celelalte lucruri, nu mai poate lăsa nici paiele, căci ele strică frumuseţea casei. De aceea Mântuitorul a osândit pe farisei şi saduchei, zicându-le: „Vai vouă, că daţi zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen, şi aţi lăsat cele mai grele ale Legii (...), pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le lăsaţi” *(Matei 25, 25).*

• ***Întrebare* a *aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Oare poate credinţa cuiva să folosească pe altul, care nu-şi aduce şi el credinţa lui, cum a folosit pe slăbănog credinţa celor ce l-au purtat (cf.* Marcu *2, 5-5)?***

***Răspuns:* Dacă n-ar fi fost credincios şi slăbănogul, nu i-ar fi lăsat să-l poarte şi să-l coboare. Deci credinţa lui unită cu a celorlalţi l-a mântuit pe el. Prin urmare, dacă nu adaugă omul şi credinţa lui în Dumnezeu, nu află folos. Deci**

---

pe El astfel.

[157] Libertatea adevărată e libertatea de tine însuţi, libertatea de a te dezvălui în toată micimea şi necurăţia ta. Căci numai aşa arăţi că te-ai descoperit ca un subiect aflat dincolo de aceste stări false, te-ai eliberat de ceea ce te domină, de ceea ce nu eşti tu. Acesta e curajul adevărat.

[158] Sunt vorbe prin care duhovnicul e întrebat cum să se cureţe cel ce întreabă de tot felul de gânduri, de slava deşartă, de bănuieli faţă de alţii etc., dar acela nu-l întreabă pe duhovnic şi cum să se lase de desfrâu, de înşelarea altora, de lăcomie etc.

nu da ca motiv de a nu face nimic faptul că ai pus asupra altuia întreaga ta povară. Ieremia, crezând că Dumnezeu va milui pe popor, s-a rugat pentru el. Dar fiindcă acesta nu a adăugat şi credinţa lui, Ieremia nu a fost ascultat (cf. *Ieremia* 11, 14). Nu avea Ieremia credinţă? Ba da, aceasta era ca cea a celor ce l-au purtat pe slăbănog. Deci vina a fost a poporului. Aşa e şi în cazurile asemănătoare. Căci nu degeaba s-a spus: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” *(Iacov* 5, 16).

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Te rog, părinte, spune-mi în ce a constat împreună-lucrarea fiicei cananeencei (cf.* Matei 75, *21-28) sau a slugii sutaşului (cf.* Luca 7, *2-10), de s-au vindecat? Dar a slăbănogului, care, cerând vindecarea trupului, a primit mai întâi iertarea păcatelor? În ce a constat aici împreuna-lucrare? Pe de altă parte, Domnul zice Apostolilor: „Orice veţi dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri”* (Matei *18, 18), şi: „Căruia îi veţi ierta păcatele, iertate vor fi”* (Ioan *20, 23). N-a spus: „De vor conlucra”. Te rog, lămureşte-mi aceasta.*

Răspuns: Frate, cei ce nu înţeleg cum stau lucrurile sunt nedumeriţi. Fiica femeii cananeence şi sluga sutaşului pierduseră conştiinţa de sine, cea dintâi din pricina nebuniei drăceşti, cel de al doilea, datorită neputinţei. Deci ei nu puteau să-şi adauge împreuna-lucrare la cea a celor care se rugau pentru ei. Iar slăbănogul, adăugându-şi credinţa proprie în vindecarea trupului, s-a învrednicit de mai mult prin iubirea de oameni a Stăpânului.

Căci Mântuitorul, ca să creadă oamenii că a venit, a făcut semne de la început, fără vreo împreună-lucrare a lor, şi a tămăduit oamenii în dar (gratuit), ca să se împlinească cuvântul prorocesc: „Acesta slăbiciunile noastre le-a luat şi bolile noastre le-a purtat” *(Isaia* 53, 4). Nefiind răspunzători de păcatele lor, oamenii se vindecau prin harul Lui, necerându-li-se împreună-lucrarea,[159] ci numai păzirea după aceea (a curăţiei primite), precum zice: „Iată, te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu păţeşti ceva şi mai rău” *(Ioan* 5, 14). Dar şi Ioan zice despre El: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii” *(Ioan* 1, 29). Ia aminte la ce spune: ale „lumii” întregi! Totuşi, cei ce nu L-au primit n-au dobândit vindecare, ci cu ei s-a împlinit cuvântul: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se

---

[159] Moştenind păcătoşenia protopărinţilor, înainte de a fi primit harul lui Hristos prin Botez, oamenii nu erau, într-un anumit sens, răspunzători (ἀνευθυνοι) de păcatele lor. De aceea, nu li se cerea nici conlucrarea pentru iertarea păcatelor, fiindcă nu o puteau da. Desigur, socotirea lor ca fiind răspunzători nu echivala cu o primire a lor în Împărăţia cerurilor. Aceasta avea să vină abia prin Hristos.

despartă” *(1 Corinteni* 7, 15). Iar că Apostolilor le-a dat putere să vindece şi să ierte păcatele celor ce conlucrează prin rugăciunea lor,[160] să te încredinţeze însuşi Iacov, care a primit această putere. Căci el zice: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” *(Iacov* 5, 16), fiindcă rugăciunea Apostolilor şi a celorlalţi sfinţi e o rugăciune făcută lucrătoare.[161] Dar cu cea a Mântuitorului nu se întâmplă la fel, ci câţi L-au primit s-au mântuit şi s-au vindecat. Iar cei ce nu L-au primit s-au pierdut. Să ne întărim deci în credinţă şi ne vom mântui în numele lui Dumnezeu, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

• ***Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: S-a spus: „Probează-mă, Doamne, şi mă ispiteşte”* (Psalmii *25, 2), şi iarăşi: „Bucuraţi-vă când ajungeţi în felurite ispite”* (Iacov *1, 2). Dar altă dată s-a spus: „Şi nu ne duce pe noi în* ispită „(Matei *6, 13), şi iarăşi: „Rugaţi-vă, ca să nu intraţi în ispită”* (Matei *26, 41). Dar acestea sunt contrare unele altora. Te rog, arată-mi deosebirea ispitelor.***

***Răspunsul lui Varsanufie:* Cuvântul: „Probează-mă, Doamne, şi mă ispiteşte” e al omului care se luptă şi cere să fie probat prin ispita venită cu îngăduinţa lui Dumnezeu, dar îl spune cu gândul să rabde necazul încercării. Căci răbdarea, cum s-a spus, îl duce pe om la probare şi la celelalte bunătăţi (cf. *Romani* 5, 4-5). De aici răsar în chip sigur bucuria şi sporirea, căci voia celui ce se luptă nu**

---

[160] Iisus nu vindeca rugându-Se, căci este Dumnezeu, ci, când vindeca, lucra ca Dumnezeu. Când Se ruga însă, făcea aceasta ca Om şi deci atunci nu vindeca. Dar Apostolii şi Sfinţii vindecau rugându-se, pentru că lucrau în această vindecare ca oameni. Şi de aceea şi cei ce erau vindecaţi de ei trebuiau să conlucreze, rugându-se cu cei ce vindecau. Oamenii cei tari şi cei slabi trebuie să se înfăţişeze lui Dumnezeu împletiţi în rugăciune, pentru ca puterea lui Dumnezeu care se revarsă în cei ce sunt mai deschişi acesteia să treacă şi în cei cu care vor să se unească din iubire şi din înrudirea firii. Din cărbunele mai aprins din focul dumnezeiesc acest foc trece mai uşor şi în cărbunele mai puţin aprins, unit cu el. Cel slăbănog şi cu sufletul nu poate merge singur la Iisus, dar doreşte să fie ajutat ca să ajungă în faţa Lui. Cuvântul de întărire al celui mai tare în credinţă îi este de mare ajutor. El e ajutat astfel să simtă puterea lui Hristos sau e ridicat la starea în care simte puterea Lui.

[161] După traducătorul francez, această propoziţie are sensul că Bătrânul Ioan, punând mereu accentul, ca şi Varsanufie, pe comuniunea dintre om şi om, consideră că rugăciunea dreptului e făcută lucrătoare sau e susţinută prin cel pentru care se face. Deci şi ultimul trebuie să fie activ. Dar nu trebuie nesocotit nici faptul că în această comuniune rugăciunea e făcută lucrătoare şi de Dumnezeu.

conlucrează (cu ispita), ci, mai vârtos, se luptă împotriva ei şi omul se predă ostenelii, ca să nu fie biruit de ispită.

Iar cuvântul: „Şi nu ne duce pe noi în ispită” înseamnă: Să nu ne laşi să fim ispitiţi de voia noastră şi de pofta noastră. Căci din căderea într-o astfel de ispită se naşte moartea. Despre aceasta zice Mântuitorul: „Rugaţi-vă, ca să nu cădeţi în ispită” *(Luca* 22, 40).

De aceea, dreptul face amândouă cererile. Pe de o parte, cere să fie ispitit cu îngăduinţa lui Dumnezeu spre probare, în vederea mântuirii, pe de alta, cere să nu fie ispitit de voia şi de pofta sa spre pieirea sufletului.

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Îmi vin de multe ori amintirea fricii de Dumnezeu şi, îndată gândindu-mă la Judecată, mă simt cuprins de pocăinţă. Cum trebuie să primesc această amintire?*

Răspuns: Oricând îţi vine amintirea sau străpungerea inimii pentru cele ce ai greşit întru ştiinţă sau întru neştiinţă, ia seama să nu-ţi vină aceasta din lucrarea diavolului, spre o osândă mai mare. Şi dacă întrebi: Cum să o cunosc pe cea adevărată şi pe cea din lucrarea diavolească?, ascultă. Când îţi vine o astfel de amintire şi te sileşti să te îndrepţi prin fapte, este cea adevărată şi prin ea ţi se iartă păcatele. Dar când vezi că, străpuns de amintire, cazi în aceleaşi păcate sau în ispite şi mai rele, cunoscut să-ţi fie că este o amintire adusă de vrăjmaşul, care ţi-o aruncă spre osândirea sufletului.[162] Iată că ţi se fac vădite amândouă căile! De te temi de osândă, fugi de faptele ei.

• *Întrebare a aceluiaşi: Când e timpul potrivit ca să-ţi aduci aminte de Dumnezeu şi de frica Lui, ca să-ţi pricinuiască străpungerea pentru păcate?*

Răspuns: Focul are o fire fierbinte şi cel ce voieşte să se folosească de el nu-l aprinde totdeauna, ci voieşte să-l ţină ascuns, ca să-l aprindă şi să se încălzească atunci când vrea. Aşa trebuie făcut şi aici. **Dar îndemnurile de la diavol intră şi se seamănă când nu e vremea potrivită, luând chipul fricii de Dumnezeu, cu voinţa de a arunca pe cineva în întristare sau de a-i tulbura mintea, ca să nu se ocupe cu cercetarea gândului, pe motivul lucrării care-i stă în faţă. Căci acesta este şi meşteşugul celor ce jefuiesc casele oamenilor, pentru că, dacă nu-i află ocupaţi cu altele, nu pot să-i ia în stăpânire. Deci adu-ţi aminte de cel ce zice: Este o vreme pentru orice lucru (cf. *Ecclesiastul* 3, 1), şi spune-ţi: Voi face deocamdată**

---

[162] Când amintirea păcatului te duce la pocăinţă, ea e de la Dumnezeu. Când te duce la repetarea păcatului, e de la diavolul.

ceea ce îmi stă în faţă cu frica lui Dumnezeu şi apoi mă voi ocupa de gândul care mi-a venit nu cu înţelepciunea mea, ci cu puterea lui Dumnezeu, Care cercetează inimile şi rărunchii noştri.

Să-ţi fie timpul potrivit acesta: cel de dimineaţă şi cel de seară spre cercetarea gândurilor, privind cum au trecut noaptea şi ziua. Şi, de vezi vreo greşeală, străduieşte-te şi o îndreaptă cu ajutorul lui Hristos.[163]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: De vrea cineva să facă un lucru bun pentru câştigul său din altă dorinţă a lui, i se socoteşte aceasta oare spre dreptate?*

Răspunsul lui Varsanufie. **Ştim că, dacă posteşte cineva amestecând în postirea lui ceva voit de el sau căutând slava omenească şi vreun câştig din ea, postirea aceasta face scârbă lui Dumnezeu. Căci şi israeliţii posteau, dar pentru că săvârşeau nedreptatea în zilele de post şi împlineau voile lor, Dumnezeu i-a osândit prin prorocul Isaia, zicând: „Nu acest post l-am ales Eu” *(Isaia* 58, 5). Aşa şi aici: tot lucrul bun care nu e făcut din singură iubirea lui Dumnezeu, ci are amestecat în el voia proprie, e spurcat şi respins de Dumnezeu.**[164] **Aceasta se poate cunoaşte şi din legea**

---

[163] Abia acum se dă răspuns întrebării dacă e bine ca cineva, sub pretextul fricii de Dumnezeu, să treacă de la un lucru la altul şi să nu facă pe niciunul cum trebuie. De fapt, celui ocupat să facă un lucru bun, dacă-i vine deodată amintirea unui păcat trecut, însoţită de frică şi de întristare, i se întâmplă aceasta ca el să se oprească de la împlinirea acelui lucru. De aceea, Varsanufie îi fixează adresatului timpuri anumite pentru amintirea cu întristare a păcatului său. Omul trebuie să fie stăpân pe gândurile sale, chiar când ele sunt bune, şi să nu se lase stăpânit de ele. El trebuie să reglementeze timpul când să le dea intrare în minte, nelăsându-le să intre când vor ele.

[164] Fapta bună făcută din vreun interes personal sau spre slava deşartă e întinată de egoism şi urmăreşte mai degrabă înşelarea oamenilor. De aceea, e numai în aparenţă bună. La un moment dat, masca va fi dată jos şi se va arăta chipul hidos al celui „fardat”. Dumnezeu ne vrea renunţând total la noi înşine din dragostea adevărată faţă de El şi faţă de semeni. Numai prin aceasta ne unim în mod real cu El şi cu semenii. Numai prin aceasta nu mai rămânem ascunşi semenilor şi nu mai reprezentăm o primejdie pentru ei, cu atât mai mare, cu cât e mai mascată. Dar numai cel ce se dăruieşte astfel se şi realizează ca om adevărat. Numai omul deschis şi lucrător pentru altul şi pentru Dumnezeu, în Care se pot uni toţi ca în Cel care-i iubeşte pe toţi, e omul dezvoltat deplin şi drept, nestrâmbat, neînchis în neputinţele lui. Dumnezeu cel atotbun nu poate intra în omul mândru, căci aceasta ar însemna să-l facă şi pe el bun şi deschis. Însă acela nu acceptă aşa ceva, şi cu sila nu poate fi făcut cineva bun.

dumnezeiască, fiindcă zice: „Să nu semeni în ogorul tău sămânţă amestecată. Nici să nu-ţi faci haina din in şi din lână” *(Deuteronomul 22,* 9-11). Şi dacă vrem să vedem că aceasta s-a spus despre fapte, *Ecclesiastul* o tâlcuieşte, zicând: „Hainele tale să fie pururea albe” (9, 8). Prin aceasta arată că fapta trebuie să fie totdeauna curată. Dacă deci ceea ce se săvârşeşte are ceva din voia celui ce săvârşeşte, fapta s-a întinat şi nu este plăcută lui Dumnezeu. Dar şi Domnul a spus despre fapte ucenicilor Săi: „Păziţi-vă de prorocii mincinoşi care vin la voi îmbrăcaţi în piei de oaie, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei” (*Matei* 7, 15-16). Să ne străduim deci să nu facem lucrul lui Dumnezeu pentru nimic altceva, decât numai pentru Dumnezeu.[165] Dacă nu e făcut astfel, nu are Dumnezeu nevoie de noi, ca să fie făcut prin noi.[166] Căci lui Dumnezeu nu-I lipseşte altcineva prin care să se săvârşească în chip neîntinat lucrul Lui. Săvârşind deci binele, să veghem ca nu cumva să ne facem nefolositoare osteneala, din pricină că ţinem să împlinim voia noastră.

- *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi:* ***Deşi sunt mai târzielnic la învăţătură, învăţ totuşi mai repede psalmii. Oare îmi vine aceasta de la draci?***

Răspunsul lui Varsanufie: **Toate câte îţi îngăduie Dumnezeu să înveţi învaţă cu smerenie. Căci învăţarea cu uşurinţă a cuvintelor lui Dumnezeu nu vine de la diavol, ci e o sământă a lui Dumnezeu. Dar dacă cineva nu e cu gândul la Dumnezeu, îşi seamănă şi vrăjmaşul neghina lui (cf. *Matei* 13, 25). Iar de vrei să-ţi smereşti gândul, spune-i pilda: „De primeşte cineva de la Stăpânul un număr de arginţi ca slugile acelea (cf. *Matei* 25, 14) şi nu câştigă cu ei şi nu-i**

---

[165] Când facem un lucru pentru Dumnezeu, îl facem cu adevărat pentru alţii, căci Dumnezeu le îndreaptă pe toate spre oameni. Atunci slujim lucrării Lui pentru mântuirea, pentru fericirea veşnică a oamenilor. Dacă facem ceva pentru oameni cu excluderea lui Dumnezeu, nu-i ajutăm să ajungă la fericirea adevărată, căci le închidem calea spre Dumnezeu.

[166] Dumnezeu nu Se foloseşte de noi pentru săvârşirea unei fapte bune fiindcă ar avea nevoie de noi ca aceea să se împlinească, ci pentru că vrea ca noi înşine să devenim buni prin lucrarea faptelor bune, căci fapta nu e despărţită de om. Ea se întipăreşte în primul rând în cel ce o face. Desigur, prin aceasta se fac buni şi cei cărora le facem aceste fapte. Nimeni nu se mântuieşte în izolare, căci Dumnezeu găseşte şi pe alţii prin care să se împlinească binele. În bine ne deschidem semenilor şi lui Dumnezeu, Izvorul binelui şi al iubirii faţă de toţi oamenii, în bine transcendem împreună cu ceilalţi spre Dumnezeu şi ne întâlnim în El, eliberaţi de forţele care ne trag în jos, ne dezbină şi ne înrobesc.

înmulţeşte, ce va păţi?" Şi-ţi va răspunde: „Ca sluga aceea, care a îngropat argintul stăpânului său". Drept urmare, spune-i: „Deci nu te mândri că ai umplut văzduhul cu vorbe neroditoare. Căci ele sunt spre osânda ta".[167]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă binele este de la Dumnezeu, dar s-a dat şi păcătoşilor, pentru ce s-a dat şi acestora?*

Răspunsul lui Varsanufie: Toată darea cea bună e vădit că e de la Dumnezeu (cf. *Iacov* 1, 17). Căci El, bun fiind, toate cele bune vin de la El: celor drepţi, ca unora ce sunt vrednici, iar celor păcătoşi, ca, făcându-li-se bine, să vină la pocăinţă. Căci spune dumnezeiescul Pavel: „Dintre păcătoşi cel dintâi sunt eu, dar am fost miluit, ca Hristos să-şi arate întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare" *(1 Timotei* 1, 15-16).

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi:* ***Cum se poate mulţumi cu vrednicie lui Dumnezeu?***

Răspuns: **Când oamenii, care nu sunt nimic, dau cuiva un lucru cât de mic sau scapă pe cineva din anumite necazuri grele, acela le mărturiseşte mulţumirea şi vesteşte tuturor binele care i s-a făcut. Cu cât mai mult şi cu ce gură nu trebuie să mulţumim noi lui Dumnezeu, Care pururea ne umple de bunătate? Căci întâi ne-a creat, apoi ne dăruieşte ajutorul Său împotriva vrăjmaşilor, înţelepciunea inimii, sănătatea trupului, lumina ochilor, suflarea vieţii şi, ceea ce-i mai mult decât toate, timp de pocăinţă şi putinţa de a primi Trupul şi Sângele Lui spre iertarea păcatelor şi întărirea inimii, căci „pâinea întăreşte inima omului"** ***(Psalmii*** **103, 17). Şi dacă cineva a socotit că aceasta s-a zis despre pâinea materială, pentru ce zice iarăşi Duhul că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu"** ***(Deuteronomul*** **8, 3)?**

Dar dacă oamenii îşi răsplătesc şi-şi mulţumesc unii altora pentru lucruri materiale şi stricăcioase, ce putem da

---

[167] **Orice ar reuşi să înfăptuiască omul, să nu uite că o face pe temeiul unui dar primit de la Dumnezeu. Deci, să păzească smerenia. Pe de altă parte, nici să nu îngroape darul primit, ci să-l înmulţească spre creşterea sa şi a altora către Împărăţia lui Dumnezeu. Să nu-l îngroape în pământ sau, dacă nu e vorba de bunuri materiale, ci de un dar al minţii, să nu-l risipească în vorbe neroditoare împrăştiate în aer, fără niciun folos nici pentru sine, nici pentru alţii. Să ia aminte şi mai mult să nu risipească asemenea vorbe pentru vătămarea altora. Căci orice dar implică şi o răspundere pentru buna lui folosire şi sporire. Cu cât darul e mai mare, cu atât şi răspunderea e mai mare, căci poate face cu atât mai mult bine sau cu atât mai mult rău. În cazul din urmă, darul îţi devine prilej de osândă.**

în schimb Celui ce S-a răstignit pentru noi, dacă vrem să-I dăm şi noi ceva în schimb? Trebuie să îndurăm până la moarte pentru El. Nu e greu deci să înţelegi mulţumirea datorată lui Dumnezeu de oameni, mai ales de cei păcătoşi, odată ce El a murit pentru noi. Dacă vrei să mulţumeşti unui om închis pentru tine (în locul tău, n. ed.) − lucru peste puterile tale, nu trebuie cu atât mai mult să mulţumeşti Celui ce a murit pentru tine? Să ştii aceasta, că niciodată nu ajungem să-I mulţumim după vrednicie. Totuşi, să-I mulţumim după puterea noastră atât cu gura, cât şi cu mâinile. Şi, prin iubirea Lui de oameni, ne va lua seamă şi ne va număra împreună cu văduva aceea, pentru cei doi bănuţi ai ei (cf. *Marcu* 12, 42).[168]

Acestea să fie spuse despre păcătoşi. Căci drepţii, chiar de sunt tăiaţi în bucăţi şi omorâţi, aduc prisos de mulţumită, după Sfântul Apostol care zice: „Daţi mulţumire pentru toate" *(1 Tesaloniceni* 5, 18), se înţelege lui Dumnezeu, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin.

• ***Întrebare: Oare gândeşte omul la vreun bine din propria sa voie?***

Răspuns: **Se întâmplă de multe ori ca cineva să gândească la vreun bine din mişcarea gândului său natural. Dar şi acesta trebuie pus în seama lui Dumnezeu, căci firea e a făpturii lui Dumnezeu. Şi trebuie să ştim că nu ducem acest bine la sfârşit decât prin porunca lui Dumnezeu. Căci, când o punem pe aceasta înaintea ochilor, atunci se întăreşte prin ea inima noastră ca să împlinească binele.**[169]

---

[168] Mai presus de toate semnele de dragoste ale lui Dumnezeu faţă de noi, Varsanufie vede faptul că El S-a făcut Om ca să moară pentru noi. Dacă nu ştim cum să mulţumim unui om care ar primi moartea pentru noi cu câţiva ani mai devreme, ca să ne lungească nouă cu câţiva ani viaţa de pe pământ, cu cât mai mult nu trebuie să mulţumim Celui ce a primit să moară când putea să nu moară nicidecum, iar prin aceasta ne-a asigurat viaţa veşnică? Prin mulţumirea noastră, deşi atât de neînsemnată, Îl facem să ne iubească şi mai mult, bucurându-Se de neînsemnata noastră iubire ca de un mijloc prin care noi înşine ne deschidem fericirii pe care El vrea să ne-o dea. Dacă pornirea spre mulţumire e sădită în noi ca mijloc de unire între noi şi de bucurie a unora de alţii, de ce ar fi greu să folosim această pornire faţă de El, sădită în noi de El Însuşi, ca să ne încălzim viaţa proprie şi să facem o bucurie şi Lui? Şi în aceasta se arată trăsătura existenţială, caldă, vie şi de viaţă făcătoare a relaţiei dintre noi şi Dumnezeu, care umple atât de mult cultul public al Bisericii şi rugăciunile noastre particulare.

[169] Conştiinţa de Dumnezeu şi cunoştinţa unor porunci date de El ne întăresc în a duce la împlinire o aspiraţie spre bine sădită în firea

• *Întrebare a aceluiaşi: Când păzesc o poruncă, cum pot scăpa de mândrie, ca să-mi dau seama că, chiar dacă am săvârşit un bine, sunt străin de el?*

Răspuns: Frate, faptele bune trebuie să le socotim ca bune şi să alergăm spre ele, care sunt bune. Nu trebuie să ţinem binele ca rău decât atunci când cineva nu face binele după cum place lui Dumnezeu. Şi acest bine se face rău din pricina lipsei de discernământ (de dreaptă socoteală) a celui ce-l săvârşeşte. Trebuie ca omul să se străduiască să facă totdeauna binele şi, atunci, celui lipsit de putere i se dă, prin harul lui Dumnezeu, să-l săvârşească având frică de Dumnezeu. Iar când se face binele prin tine, mulţumeşte Dătătorului celor bune ca Celui al Căruia este binele. Iar pe tine dispreţuieşte-te, zicând: „Dacă aş fi ajutat şi eu la împlinirea lucrului acesta, aş fi fost şi eu părtaş la bine". Şi atunci te vei vedea rugându-te lui Dumnezeu cu străpungerea inimii, ca să te învrednicească de binele făcut prin tine.[170]

• *Întrebare:* ***Dacă se întâmplă celui păcătos să aibă vedenii, nu trebuie nicidecum să creadă că sunt de la Dumnezeu?***

Răspuns: **Când se întâmplă aceasta unui păcătos, e vădit că e de la dracii cei vicleni, ca să amăgească nenorocitul suflet spre pieire. Deci nu trebuie să creadă niciodată acestora, ci să-şi cunoască păcatele sale şi slăbiciunea sa şi să vieţuiască totdeauna în frică şi cutremur.**

• ***Întrebare: Oare şi când se arată sub chipul Stăpânului Hristos trebuie să ne întoarcem faţa de la ele?***

Răspuns: **Cu atât mai mult trebuie să ne întoarcem atunci ochii de la viclenia şi înşelăciunea lor şi să le dăm anatemei. Să nu te laşi, frate, niciodată amăgit de această**

---

noastră, fiindcă această împlinire cere un efort, pe care firea noastră cea slăbită nu-l acceptă uşor. Bunele intenţii sunt încă departe de împlinirea lor. Între a dori să fii stăpân pe tine şi a ajunge stăpân e o distanţă mare.

[170] Sunt date patru momente în împlinirea binelui: a) străduieşte-te să-l faci; b) cere lui Dumnezeu puterea să-l faci; c) când s-a făcut, mulţumeşte lui Dumnezeu că s-a făcut şi nu te socoti pe tine că l-ai făcut; d) făcând aşa, rugăciunea plină de smerenie şi de căinţă pentru gândul de slavă care ţi-a venit te face şi pe tine părtaş la binele făcut prin tine. Prin străduinţă şi cerere de ajutor ajungem la împlinirea binelui prin noi, dar nu de către noi; prin rugăciunea cu mulţumire, cu smerenie şi cu căinţă pentru gândul de slavă care ne-a venit, suntem făcuţi şi noi părtaşi la binele făcut prin noi. Străduinţă şi cerere de ajutor, atât dăm noi. Rugăciunea de mulţumire cu smerenie şi cu căinţă ne opreşte să ne mândrim ca şi când noi am fi făcut binele. Şi deci numai prin aceasta ne facem şi noi părtaşi de binele făcut sau ne facem şi noi buni.

lucrare drăcească. Sfinţii au parte de vederi dumnezeieşti, dar totdeauna în inimile lor acestora le premerg liniştea, pacea şi bucuria. Şi totuşi, cunoscând adevărul, se socotesc pe ei nevrednici. Cu atât mai mult păcătoşii nu trebuie să creadă niciodată acestora, cunoscându-şi nevrednicia.

• ***Întrebare: Am auzit că, de se arată cuiva un vis de trei ori, e semn că el este adevărat. Aşa este, părinte?***

Răspuns: **Nu-i aşa. Nu trebuie crezut niciunui astfel de vis. Căci ceea ce s-a arătat cuiva vreodată prin minciună poate să facă aceasta şi de trei ori, şi de multe ori. Nu te lăsa deci batjocorit, ci ia seama la tine, frate.**

• ***Întrebare: Când mă aflu în vreun necaz şi mă rog, şi bunătatea negrăită a lui Dumnezeu mă ajută, gândul meu se mândreşte pentru că am fost auzit. Ce să fac?***

Răspuns: **Când, rugându-te, ai dobândit ceea ce ai cerut şi de aceea te-ai mândrit, e vădit că nu te-ai rugat după Dumnezeu, nici n-ai primit ajutorul de la Dumnezeu, ci ai fost sub lucrarea dracilor, ca să ţi se mândrească inima. Căci atunci când ajutorul vine de la Dumnezeu, sufletul nu se mândreşte, ci mai vârtos se smereşte şi se minunează de marea milă a lui Dumnezeu, Care binevoieşte să miluiască pe păcătoşi, măcar că sunt nevrednici şi Îl supără totdeauna. Acela se minunează că nu ne dă după păcatele noastre, ci, în multa Lui răbdare, trece cu vederea păcatele noastre şi ne rabdă îndelung şi ne miluieşte, şi de aceea nu se mândreşte, ci tremură şi-L slăveşte.**

• *Întrebare: Când mă îngreunez în gânduri, fie rostind psalmii, fie fără aceasta, şi chem numele lui Dumnezeu în ajutor, vrăjmaşul îmi şopteşte că e o mândrie a socoti că fac bine pomenind neîncetat pe Dumnezeu. Ce să fac când mi se întâmplă aceasta?*

Răspuns: Ştim că cei bolnavi au nevoie totdeauna de doctor şi de leacurile de la el, şi cei prinşi de furtună aleargă în grabă spre port, ca nu cumva să li se sfărâme corabia. De aceea şi proorocul strigă, zicând: „Doamne, scăpare te-ai făcut nou în neam şi în neam” *(Psalmii* 89, 1), şi iarăşi: „Dumnezeu este scăparea şi puterea noastră, ajutor întru necazurile ce ne împresoară pe noi foarte” *(Psalmii* 45, 1). Iar dacă El e scăparea noastră, să ne aducem aminte că zice: „Cheamă-Mă pe Mine în ziua necazului tău şi te voi izbăvi şi Mă vei preamări” *(Psalmii* 49, 16). Să ştim deci că, venind necazul, trebuie să chemăm neîncetat pe milostivul Dumnezeu. Dar, chemându-L, să nu ne înălţăm în cuget. Căci dacă cineva nu e nebun, nu se mândreşte când e ameninţat de vrăjmaş. Deci cei ce avem nevoie de Dumnezeu, să chemăm numele Lui în ajutor împotriva vrăjmaşilor. Şi dacă nu suntem lipsiţi de minte, să

nu ne înălţăm cu cugetul. Căci Îl chemăm având nevoie şi alergăm la El împresuraţi de necaz. Pe lângă acestea toate, ştim că a chema neîncetat numele lui Dumnezeu e un leac care nimiceşte nu numai toate patimile, ci însăşi lucrarea lor. Căci precum doctorul impune leacul sau pune un plasture pe rană şi prin aceasta lucrează fără ca bolnavul să ştie cum, aşa şi numele lui Dumnezeu numit de noi înlătură, fără să ştim noi cum, toate patimile.[171]

- ***Întrebare: Când mă laudă oamenii sau gândul din inimă[172] şi mă văd îngreunat de el, ce trebuie să fac cu el?***

Răspuns: **Când te laudă gândul şi nu poţi trece**

---

[171] Cei doi Bătrâni socotesc că omul nu e niciodată singur. Când nu e în chip conştient cu Dumnezeu, este, fără să ştie, cu cel-rău. Părerea cuiva de a fi singur sau voinţa de a fi singur, sub puterea patimilor sale, ascunde aflarea sa sub înrâurirea demonilor, starea sa de rob al lor. Din legătura cu ei, de sub robia nevăzută a lor şi de sub robia văzută a patimilor, omul nu poate scăpa decât intrând în relaţia de dialog direct cu Dumnezeu prin chemarea numelui Lui. Orice moment de întrerupere a acestei relaţii cu Dumnezeu înseamnă o înlocuire a ei prin lucrarea celui-rău. Numele lui Dumnezeu chemat te pune sub ocrotirea lui Dumnezeu, te opreşte de la rele, te scoate din egoism, în care omul nu e propriu-zis singur, ci sub robia celui-rău, în care nu lucrează singur pentru sine, ci lucrează cel-rău împotriva lui. Numai în Dumnezeu eşti liber, deci numai având pe Dumnezeu în relaţie cu tine lucrezi prin tine. Căci faci binele care te întăreşte cu adevărat pe tine, dar te tine în relaţie iubitoare şi întăritoare şi cu ceilalţi şi cu Dumnezeu. Numai în relaţia iubitoare eşti liber. Numele lui Dumnezeu chemat de noi aduce în noi lucrarea lui Dumnezeu, dar eliberează şi lucrarea noastră. Căci în chemarea numelui Lui ne arătăm iubirea faţă de Dumnezeu, ne arătăm încrederea în El, iar aceasta este şi o lucrare a noastră. Şi El răspunde iubirii noastre, încrederii noastre care iradiază din noi spre El, cu iubirea Lui, deci cu ajutorul şi cu lucrarea Lui. Şi ea ne vindecă de bolile patimilor. **Diavolul nu aşteaptă să fie chemat, ca să vină, îi ajunge să ne vadă neadresându-ne lui Dumnezeu, nearătându-ne iubirea faţă de El, nepăsători faţă de El, ieşiţi din relaţia actuală cu El prin iubire. Căci relaţia cu Dumnezeu nu poate avea loc decât în iubire, în încredere faţă de El. Unde nu este aceasta, unde nu este decât iubire egoistă faţă de noi, decât nepăsare faţă de Dumnezeu şi faţă de alţii, unde e această uscăciune, este lucrător diavolul. Pe diavol nu trebuie să-l iubim ca să lucreze în noi. Ajunge să ne iubim pe noi înşine în exclusivitate, fiindcă aceasta ne desparte de ceilalţi şi de Dumnezeu, şi aceasta vrea diavolul. El se mulţumeşte să nu-l urâm, căci iubirea nu-i convine. Lui îi place să urâm pe toţi ceilalţi sau să fim nepăsători faţă de ei. Prin aceasta facem voia lui, părem în acest caz că ne iubim numai pe noi înşine. Dar până la urmă ne scârbim şi de noi, cei aflaţi în golul acestei singurătăţi. În acest fel, unii ajung până la sinucidere**.

[172] Conştiinţa din simţire, conştiinţa unită cu simţirea.

nevătămat peste el, sileşte-te să chemi numele lui Dumnezeu şi spune gândului: Scris este: „Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă înşală şi cărarea picioarelor voastre o strâmbă” *(Isaia* 3, 12). Că lauda aceasta, frate, nu e nimic altceva decât înşelăciune, o spune prorocul, zicând: „Tot omul este ca iarba şi toata slava omului este ca floarea ierbii” *(Isaia* 40, 6). Iar că cel ce primeşte lauda oamenilor nu are niciun folos de la ea, o spune Stăpânul Însuşi: „Cum puteţi crede în Mine, când primiţi lauda de la oameni?” *(Ioan* 5, 44). Iar dacă se face ceva după Dumnezeu, trebuie să ne gândim ca „cel ce se laudă întru Domnul să se laude” (*1 Corinteni* 1, 31). Astfel Apostolul, ajuns la mari măsuri, nu se lăuda[173] întru sine, ci zicea: „Cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt” *(1 Corinteni* 15, 10). Lui se cuvine cu adevărat slava şi mărirea în veci. Amin.

• *Întrebare: Când mă aflu într-un loc unde sunt moaşte ale sfinţilor mucenici, gândul mă împinge să merg de multe ori şi să mă închin lor. Şi de câte ori trec prin faţa lor, mă îndeamnă să-mi plec capul. Oare trebuie să fac aceasta?*

Răspuns: Nu trebuie să faci aceasta. Dacă te închini o dată, îţi ajunge. Deci nu asculta de acest gând. Când nu eşti împins de el, închină-te din propria hotărâre de trei ori. Căci am auzit că cele care se fac cu tulburare şi întristare şi toate cele prisositoare sunt ale dracilor (cf. *Pateric,* Pimen, 129). La fel, ajunge să-ţi pleci capul o dată sau cel mult de trei ori, şi aceasta fără vreo silă impusă în gând.

• *Întrebare: Dacă întârzii mai mult în rugăciune, oare trebuie să stărui în rostirea aceloraşi cuvinte?*

Răspuns: Nu numaidecât. Dar stăruie în înţelegerea lor. Numai la aceasta trebuie să iei aminte: cererea să se facă după voia lui Dumnezeu, Care poate să dea toate; să se împlinească scopul rugăciunii, care este să se împlinească ceea ce cerem după

---

[173] Ispita de a ne lăuda ne rupe din legătura cu marea realitate care nu e de la noi. Singuri, fără cele puse la dispoziţia noastră prin oameni şi de natura care nu e de la oameni, în care se include în parte şi fiinţa noastră, dar în care e lucrător şi Dumnezeu, n-am putea face nimic. Dar tot ce ni se pune la dispoziţie de Dumnezeu şi de alţii nu desfiinţează graniţa dintre ei şi noi. Ei rămân persoane pe care nu le putem asimila. Tot aşa, nici natura pusă la dispoziţia noastră de o Persoană supremă nu ne poate desfiinţa, dar nici nu o putem asimila întreagă. Cu atât mai mult Persoana supremă e apărată de graniţa Ei, oricât comunicăm cu Ea prin ceea ce ne dă, şi nu ne desfiinţează nici pe noi.

voia lui Dumnezeu.[174]

• *Întrebare: Dacă voieşte cineva să chivernisească unele lucruri în chip binecredincios sau să le trimită cuiva după buna plăcere a lui Dumnezeu, şi nu ştie cum să o facă şi nu află nici la părinţi călăuzire, ce trebuie să spună în rugăciune?*

Răspuns: Să se roage aşa: „Doamne, sunt în mâinile Tale. Tu ştii ce-mi este de folos. Călăuzeşte-mă după voia Ta şi să nu mă laşi să rătăcesc printr-o rea întrebuinţare a acestor lucruri, căci ale Tale sunt lucrurile şi Tu stăpâneşti asupra lor. Rânduieşte, ca un Stăpân, să le întrebuinţez întru frica Ta.[175] Că a Ta este slava în veci. Amin”.

• ***Întrebare: Când şed sau citesc sau fac vreun lucru de mână şi voiesc să mă rog, gândul îmi cere să caut spre răsărit. Ce trebuie să fac, părinte?***

Răspuns: **Fie că şezi, fie că te plimbi, fie că lucrezi, fie că mănânci, fie că faci altceva, fie că împlineşti trebuinţa trupului, roagă-te fără să faci deosebire de se întâmplă să cauţi spre răsărit sau spre apus. Căci ni s-a poruncit să ne rugăm neîncetat (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 17) şi în tot locul (cf. 1 *Timotei* 2, 8). Şi iarăşi s-a scris: „Gătiţi calea celui ce urcă spre apus: Domnul este numele Lui” *(Psalmii* 67, 4). Aceasta arată că Domnul este pretutindeni. Şi chiar atunci când ai capul acoperit, nu te lipsi de rugăciune. Ia seama numai să**

---

[174] Aceasta e ceea ce trebuie să urmărim în mod principal prin rugăciune: să se unească voia noastră cu voia lui Dumnezeu, să ne deschidem iubirii Lui faţă de noi, să se deschidă graniţa noastră faţă de El şi graniţa Lui faţă de noi; să ne comunice din iubire cât mai mult din Sine fără să ne desfiinţeze, ci întărindu-ne ca şi noi să ne deschidem acestei iubiri a Lui. Îi spunem în rugăciune lui Dumnezeu ce simţim că ne trebuie, dar lăsăm să împlinească aceea după cum El ştie şi voieşte, arătându-se şi în aceasta unirea noastră cu El fără desfiinţarea Lui sau a noastră, ca persoană, în rugăciune. Îi cerem propriu-zis Lui să vină în noi, căci prin El ne vine totul.

[175] Nu noi suntem stăpânii ultimi ai lucrurilor, ai naturii. Noi suntem numai administratorii lor după voia lui Dumnezeu, Care ştie cum trebuie să fie chivernisite spre folosul nostru al tuturor. De aceea, nici indivizii nu trebuie să se facă stăpânii acestora, certându-se şi nedreptăţindu-se din cauza lor, nici instituţiile generale în numele unor colectivităţi. Numai întrucât ni s-au dat în administrare spre folosul nostru, se spune în Facerea: „Stăpâniţi pământul” (I, 28). Dar nu trebuie să uităm că lucrurile trebuie să le folosim cu iubire între noi şi cu recunoştinţă pentru Cel ce ni le-a dat, ţinând seama de condiţiile fundamentale în care ne pot fi de folos atât trupeşte, cât şi duhovniceşte, şi de voia lui Dumnezeu, Care urmăreşte de fiecare dată să fie întrebuinţate potrivit acestui folos. De aceea ne apucăm de orice faptă sau de folosirea oricărui lucru făcând peste el semnul Crucii.

nu te rogi cu nepăsare.[176].

• ***Întrebare: Îmi spune gândul: „În toate păcătuieşti şi trebuie să spui în tot cuvântul, şi fapta, şi gândul: am păcătuit. Căci dacă nu mărturiseşti păcatul, te socoteşti pe tine ca unul care n-ai păcătuit". Şi tare sunt chinuit de amândouă acestea: că nu pot spune asta în fiecare dintre cele amintite, iar de nu o spun, mă socotesc că am păcătuit.***

Răspuns: **Trebuie să fim întotdeauna încredinţaţi că păcătuim în toate: şi în cuvânt, şi în faptă, şi în gând. Dar nu putem să spunem în fiecare dintre acestea că am păcătuit. De aceea întristarea pentru aceasta e o lucrare a dracilor, care voiesc să ne arunce în descurajare. Dar şi gândul de a socoti că n-am păcătuit, dacă nu spunem în fiecare din cele amintite: „Am păcătuit", e necuvenit. Deci să ne aducem aminte de *Ecclesiastul, care* zice: „Vreme este a grăi şi vreme este a nu grăi" (3, 7). Să spunem dimineaţa pentru noaptea şi seara pentru ziua, în rugăciune, cu străpungerea inimii, Stăpânului Dumnezeu: „Stăpâne, iartă-mi-le toate pentru numele Tău cel sfânt şi vindecă sufletul meu, că am greşit Ţie". Şi-ţi ajunge aceasta. Aşa cum cineva are datornic pe un oarecare, căruia i-a împrumutat o sumă, şi primeşte de la el din aceea pe rând şi nu poate încheia cu el vreodată toată socoteala, el neplătind totul, aşa e şi aici.**[177]

• *Întrebare: Mi se întâmplă, atunci când rostesc stihurile psalmilor, să mă împrăştii cu mintea şi să hoinăresc. Ce să fac?*

Răspuns: De te-ai împrăştiat, reia psalmul pe care-l rosteşti de la cuvintele pe care ţi le aminteşti. Şi dacă, încercând o dată, de două, de trei ori, nu poţi să-ţi aminteşti de acele cuvinte, sau, amintindu-ţi-le, nu poţi înainta la cele de după ele, reia psalmul de la început. Căci scopul vrăjmaşului este ca, prin uitare, să te

---

[176] **Nota ediţiei Volos: „Din aceasta se vede că în starea de rugăciune propriu-zisă, când nu facem şi altceva, bărbaţii trebuie să se roage cu capul descoperit, cum spune şi Apostolul Pavel (cf. 1 *Corinteni* 11, 4)".**

[177] **Îi dăm lui Dumnezeu datoria noastră pe rând. Iar aceasta ar trebui să ne ţină mereu trează conştiinţa că Îi suntem datori, precum ar trebui să-I spunem mereu: „Am păcătuit". Dar nu putem face aceasta mereu. Ba, mai mult, dacă am spune mereu: „Am păcătuit", ne-am obişnui s-o spunem fără atenţie. De aceea e o ispită a dracilor de a te socoti nemulţumit că nu poţi spune mereu: „Am păcătuit". Şi din răspunsul acesta, şi din cel privitor la „pecetluire" se poate deduce că autorii scrisorilor ar fi spus acelaşi lucru şi despre o împărtăşire deasă cu Trupul şi cu Sângele Domnului. Căci şi aceasta poate duce la slăbirea concentrării în primirea lor**.

împiedice de la slăvirea lui Dumnezeu. Iar a spune psalmul în continuare înseamnă să slăveşti pe Dumnezeu. Dar neîmprăştierea e proprie celor ce au simţirile curate,[178] iar noi suntem slabi. Deci când ne dăm seama de împrăştiere, să ne trezim la înţelegerea celor spuse, ca aceasta să nu ni se facă pricină de osândă.[179]

• *Întrebare:* ***Când mă împrăştii cu gândul în rugăciune, ce să fac?***

Răspuns: **Când te rogi lui Dumnezeu şi te împrăştii (cu gândul), luptă-te până ce te rogi fără împrăştiere. Şi supraveghează-ţi mintea să nu se împrăştie. Iar dacă, din pricina slăbiciunii noastre, împrăştierea stăruie până la sfârşitul rugăciunii, caută să ajungi la străpungerea inimii şi zi plin de pocăinţă: „Doamne, miluieşte-mă şi-mi iartă toate greşelile mele”. Şi vei lua iertare de toate greşelile şi de împrăştierea care ţi s-a întâmplat în rugăciune.**[180]

• *Întrebare: De văd pe cineva făcând un lucru necuvenit, oare nu trebuie să-l judec ca necuvenit? Şi cum pot să mă feresc de osândirea aproapelui din pricina acestui lucru?*

---

[178] Cine are simţirile curate, nu e atras prin ele de lucruri, de persoane sau de amintirea acelora. Acela, rostind psalmii, cugetă la Dumnezeu. Şi datorită acestui fapt nu se împrăştie de la înţelesul stihurilor. Simţirile curate ne ajută la interiorizare, şi prin aceasta la stăruirea în întâlnirea cu Dumnezeu.

[179] Dispreţuind cele spuse nouă de Dumnezeu prin psalmi, ne atragem osânda lui Dumnezeu sau ne închidem vieţii curate şi înalte de la El, rămânând în starea morţii sufleteşti.

[180] Cererea milei lui Dumnezeu cu durerea inimii până la sfâşiere ne scapă şi de împrăştiere. Şi de s-ar întâmpla aceasta din când în când, măcar pentru câteva clipe, descoperindu-ne omenescul actualizat din întâlnirea cu Dumnezeu cel viu, producător de simţire umană, ar fi de mare ajutor pentru creşterea noastră duhovnicească. Fără un Dumnezeu personal n-ar exista putinţa unei continue sensibilizări a omului, pentru că nu I-am cere mila cu sentimentul că ne-o poate da, cu sentimentul că El Însuşi este plin de milă faţă de noi, sau Izvorul milelor. Chiar oamenii care nu ştiu de milă nu sunt oameni adevăraţi. Iar organul sufletesc prin care simţim mila şi devenim miloşi e inima. Ea e puntea simţitoare între persoană şi persoană, prin ea dăruim mila, dar şi simţim mila lui Dumnezeu. Omul cu inima împietrită e omul fără inimă, omul în care nu mai funcţionează acest organ. Când el se înviorează, se simte străpuns în învârtoşarea lui, dar nu se poate simţi deplin străpuns decât în întâlnirea cu Dumnezeu cel milostiv. El ne înmoaie inima prin mila Lui. Prin străpungerea de această milă, inima recâştigă simţirea lui Dumnezeu şi simte îndemnul să-L preamărească pentru aceasta şi să-I mulţumească. Iar această simţire îl scapă pe om de orice împrăştiere a gândurilor la lucruri mărginite, care îl coboară în planul închis, monoton, al unor scurte plăceri egoiste sau al unor nemulţumiri fără importanţă.

Răspuns: **Nu putem să nu judecăm ca necuvenită fapta însăşi, care e necuvenită. Căci, altfel, cum putem scăpa de vătămarea pe care o aduce ea, după cuvântul Domnului, Care spune: „Păziţi-vă de prorocii mincinoşi, care vin la voi în piei de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. După roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei” *(Matei* 7, 15-16)?**

Dar pe însuşi cel ce o săvârşeşte nu trebuie să-l osândim, pentru cuvântul: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi” *(Matei 7,* 1). Dar şi pentru că trebuie să vă socotiţi pe voi înşivă mai păcătoşi decât toţi. Apoi, pentru că trebuie să socotiţi păcatul fratelui ca al vostru[181] şi să urâţi pe diavolul care l-a amăgit. Căci precum, dacă cineva e împins de altul într-o capcană, îl ocărâm pe cel ce l-a împins, aşa şi aici. Se mai întâmplă că cineva săvârşeşte o faptă care pare celor ce-o privesc necuvenită, dar cel ce a săvârşit-o a făcut-o cu un scop bun. Aşa s-a întâmplat odată unui sfânt Bătrân care, trecând pe lângă o întrecere între călăreţi, a intrat ca să privească. Şi, privind pe fiecare cum se silea să întreacă pe altul şi să-l biruiască, a zis gândului: „Vezi cu câtă râvnă se luptă cei ai diavolului? N-ar trebui să luptăm cu atât mai mult noi, moştenitorii Împărăţiei cerurilor?” Şi a plecat de la această privelişte cu şi mai multă râvnă pe calea şi în lupta sa duhovnicească. **Şi iarăşi, noi nu ştim dacă fratele care a păcătuit nu s-a folosit apoi de pocăinţă şi nu s-a făcut bineplăcut lui Dumnezeu prin smerenie şi mărturisire. Iar fariseul a plecat osândit de mândria lui. Deci, ştiind aceasta, să urmăm pilda vameşului şi să ne osândim pe noi înşine şi aşa ne vom îndrepta. Şi să ne ferim de mândria fariseului, ca să nu ne osândim.**

• *Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Mi se întâmplă adeseori ca, aflându-mă cu alţii, să mă ruşinez de ei în aşa fel, că mă schimb la faţă*[182] *şi privesc în jos şi nu mai pot*

---

[181] Am făcut totdeauna şi noi ceva ca un om din apropierea noastră să săvârşească un păcat. Cel puţin n-am făcut destul ca să-l facem mai bun. Chiar prin faptul de a judeca pe aproapele nostru ca incapabil de bine, iradiază din noi ceva care-l îndeamnă sau l-a îndemnat la păcat. Dar pocăinţa pentru contribuţia avută la păcatul semenilor ne aduce iertarea pentru aceasta. Iar dacă acela se căieşte şi el, influenţat de pocăinţa noastră, se dă şi lui iertarea pentru păcatul lui. De aceea şi cel ce a avut o contribuţie la păcatul semenului este considerat, prin pocăinţa aceluia influenţată de a lui, mai puţin apăsat de contribuţia sa la păcatul aceluia. Suntem împletiţi, dar şi liberi în păcătuire şi în scăparea de păcat prin pocăinţa în care ne influenţăm.

[182] În textul grecesc e folosit cuvântul ἀλλοιούσθαι, nu μεταμορφούσθαι (ca în Schimbarea la Faţă a Domnului pe Tabor). Schimbarea prin ruşinare vine dintr-un sentiment că trupul mi-a scăpat

privi la ei şi vorbi cu ei. Ca urmare, inima mi se simte la strâmtoare şi nu mai ştie ce să facă. Şi chiar dacă spun ceva, cuvântul e plin de stângăcie, de neghiobie şi de slavă deşartă. Şi adeseori se amestecă în cuvânt un râs fără rost, născut fără voia mea. Şi tare mă necăjesc din pricina aceasta. Şi nu ştiu ce să fac. De vorbesc, cad în acestea; de tac, mi se pare că mă port fără cuviinţă, mai ales faţă de cei care îmi vorbesc. Ce e această stare, părinte? Ajutaţi-mă cu sfintele voastre rugăciuni.

Răspuns: Aceasta ni se întâmplă din pizma diavolului. Căci, nevrând el să ne folosim nici noi, nici cei cu care stăm de vorbă, ne aduce neghina aceasta. Pe lângă aceasta, mai vrea să şi smintească, de e cu putinţă, pe cei cu care stăm de vorbă. Dar frica lui Dumnezeu e în afară de orice tulburare şi neorânduială şi zăpăceală. Drept aceea, de ne înarmăm înainte de orice întâlnire cu frica lui Dumnezeu şi luăm aminte la noi înşine cu multă trezvie, de ce ne vom mai tulbura şi pentru ce vom mai râde? Căci în frica de Dumnezeu nu este râs. De aceea se spune de cei nebuni că în râs „îşi înalţă glasul" lor (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 21, 22). Şi cuvântul celor nebuni este fără rânduială[183] şi fără har. Iar despre cel drept se spune că de-abia zâmbeşte (cf. *Înţelepciunea lui Isus Sirah* 21, 22). Dacă deci purtăm în noi pomenirea lui Dumnezeu şi gândul că trebuie să păstrăm în întâlnirea cu fraţii noştri smerenia şi cugetarea liniştită şi ne place să stăruim în

---

de sub puterea persoanei. Aceasta nu-l transfigurează, pe când în Schimbarea Domnului la Faţă pe Tabor se trăieşte înălţarea întregii persoane, cu trup cu tot, la un alt plan. Max Scheller a explicat sentimentul de ruşine din faptul că omul nu e numai trup, ci şi spirit. Fără conştiinţă omul n-ar avea sentimentul de ruşine. Animalul n-are ruşine. Ruşinea vine când omul tinde să se arate numai ca trup, dar spiritul protestează. Adam şi Eva nu se ruşinau înainte de păcat, pentru că nu scoseseră trupul de sub puterea transfiguratoare a spiritului. E conştiinţa de „alienare", cum zice termenul grec, de decădere din omenesc. În faptul că omul se ruşinează pentru trupul lui în faţa semenului, Olivier Clément vede apartenenţa trupului la persoană şi, în acelaşi timp, deosebirea lui de ea: „Eu mă recunosc şi în acelaşi timp nu mă recunosc în trupul meu. Mă recunosc în el, altfel n-aş roşi sub privirea altuia; nu roşeşti de ceea ce îţi este străin" (Olivier Clément, „Le corps", în: Bulletin du Centre Protestant d'Études, Avril 1982, p. 7). Acelaşi consideră „ruşinea ca afirmare a persoanei" (p. 28). Sunt şi trup, dar nu numai trup. Dovada e că, „cu cât se dăruieşte celălalt mai mult, cu atât îi descopăr l'au delà; secretul e în dăruirea însăşi" (p. 30). Chiar în actul Cununiei „eu fac înaintea lui Dumnezeu făgăduinţa de a trăi şi de a muri pentru ca tu să exişti şi ca să exişti pentru totdeauna" (p. 31).

[183] Fără înţelepciunea care produce plăcere interlocutorului, fără cuviinţa atât de preţuită de poporul nostru, e neorânduială.

acestea şi avem în faţa ochilor „înfricoşătoarea Judecată”[184] a lui Dumnezeu, starea aceasta alungă din inima noastră tot gândul viclean. Căci unde e linişte, blândeţe şi smerenie, locuieşte Dumnezeu.[185] Acestea să le păzim în întâlnirea cu alţii.

Iar dacă vrăjmaşul stăruie să ne războiască în acestea, socotind să ne prindă în cursa neruşinării lui şi să ne răstoarne, să nu ne lăsăm să ne răpească, ci, după întâiul atac, să luăm aminte la al doilea, şi aşa, în continuare. Căci s-a scris: „De şapte ori într-o zi cade dreptul, şi se ridică” (*Pilde* 24, 16). Dar a se ridica înseamnă a lupta. Iar cel ce luptă cade şi se ridică, până ce la sfârşit arată cine este.[186] Dar în toate acestea să avem rijă să chemăm numele cel sfânt al lui Dumnezeu.[187] Căci unde este Dumnezeu, acolo sunt toate cele bune. Dar atunci e adevărat că şi acolo unde e diavolul, sunt toate relele.[188] Şi e vădit că, de vorbim pentru a plăcea oamenilor sau cu tulburare, în chip rău, toate acestea sunt de la diavolul. Să ne amintim de Sfântul Apostol Pavel, care zice: „Cuvântul vostru să fie totdeauna cu har, cu sare dres” *(Coloseni* 4, 6). Şi dacă stăruim în acestea, Atotţiitorul Dumnezeu ne va da, cu mila Lui, o stare desăvârşită, prin frica Lui. Amin.

• ***Întrebare: Ce sunt îndrăzneala şi râsul necuviincios?***

Răspuns: **Există îndrăzneală şi îndrăzneală. Este o îndrăzneală (în cuvânt) din neruşinare, şi aceasta este născătoarea tuturor relelor (cf. *Pateric,* Agaton, 1). Şi este o**

---

[184] Aici, din gândul la „înfricoşătoarea Judecată” a lui Dumnezeu, amintită în Sfânta Liturghie, autorul deduce un mijloc de menţinere a înţelepciunii şi înfrânării în întâlnirile cu alţii. Deschiderea eshatologică a Liturghiei nu înseamnă un dezinteres pentru viaţa prezentă, ci un mijloc de purificare a acesteia. Acelaşi efect de curăţire generală şi de păzire în curăţie a vieţii noastre îl are şi pomenirea deasă a numelui lui Dumnezeu.

[185] Simţirea prezenţei atotputernicului Dumnezeu dă omului putere să-şi stăpânească agitaţia, frica manifestată în violenţă, şi aroganţa celui care nu-şi cunoaşte modestele lui măsuri.

[186] Nu se ridică cel ce n-a căzut, dar nici cel ce a căzut de tot. N-ar fi serioasă lupta cuiva, dacă nu s-ar simţi gata-gata să fie biruit. Numai prin multe lupte de felul acesta se întăreşte în aşa fel, ca ispita să nu mai aibă prea multă putere asupra lui.

[187] A chema numele lui Dumnezeu înseamnă a chema pe Dumnezeu Însuşi. Şi Dumnezeu vine când e chemat, căci atunci inima omului I se deschide. Deci unde e chemat Dumnezeu, e de faţă Dumnezeu Însuşi. În general, cel ce cheamă numele cuiva şi cel ce este chemat se află într-o relaţie.

[188] Cele bune şi cele rele nu stau de sine, ci sunt ipostaziate: primele în Dumnezeu, ultimele în satana, şi se răspândesc. Din ei se ipostaziază, de cele mai multe ori amestecat, şi în persoanele umane.

îndrăzneală din veselie şi nici aceasta nu e prea de folos celui care se foloseşte de ea. Iar fiindcă e propriu celor tari şi puternici să se ferească de amândouă, dacă, din slăbiciunea noastră nu le putem ocoli pe amândouă, ci ne folosim de îndrăzneala din veselie, să luăm aminte să nu dăm prin aceasta prilej de sminteală fratelui. Căci cei ce se află între oameni, dacă nu sunt desăvârşiţi, nu pot scăpa de această a doua îndrăzneală. Deci, dacă nu putem, să o folosim spre zidire, şi nu spre sminteală. Şi facem aceasta mai ales când ne silim să scurtăm şi vorbirea. Căci multa vorbire nu e de mult folos, chiar când pare că nu se ocupă cu lucruri fără rost.

Cât despre râs, el are acelaşi înţeles, căci e rodul îndrăznelii. Fiindcă de are cineva îndrăzneala vorbirii neruşinate, are şi râsul neruşinat. Iar de are îndrăzneala veseliei, prin aceasta se naşte în el râsul vesel. Şi precum s-a spus de îndrăzneală, că nu foloseşte pe cel ce se foloseşte de ea, aşa nu trebuie să zăbovească sau să se reverse cineva nici în râsul ei. Ci să-şi strângă cugetarea, ca să se rostească cu cuviinţă. Căci cei care se revarsă în ea să afle că toţi vor cădea şi în curvie.

- *Întrebare:* ***Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Cine e stăpânit de slavă deşartă şi cine, de mândrie? Şi cum ajunge cineva la mândrie?***

Răspuns: **Din voia de a plăcea oamenilor se ajunge la slava deşartă,[189] iar crescând ea, se ajunge la mândrie. Iartă, frate, şi roagă-te pentru mine.**

- *Întrebare: Un iubitor de Hristos l-a întrebat pe acelaşi Bătrân de trebuie să discute mult despre Sfintele Taine. Şi dacă, apropiindu-se de ele cel păcătos, e osândit ca nevrednic.*

Răspuns: Apropiindu-te de Sfintele Taine, ia aminte, primind Trupul şi Sângele lui Hristos, să le ţii fără nicio îndoială ca adevărate. Iar despre cum se săvârşesc, nu te preocupa. Crede Celui ce a spus: „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu şi (...) Sângele Meu” *(Marcu* 14, 22-24) şi că ne-a dat acestea spre iertarea păcatelor. Cel ce crede astfel, nădăjduim că nu se osândeşte. Iar cel ce nu crede a şi fost osândit (cf. *Ioan* 3, 18). Deci nu te împiedica de la apropiere, socotindu-te pe tine păcătos, ci crede că păcătosul care se apropie de Mântuitorul se învredniceşte

---

[189] Slava deşartă a cuiva e încă dependentă de alţii. Mândria poate exista şi fără lauda altora. Ea se hrăneşte şi numai din închipuirea de sine a cuiva, deşi e prezentă închipuirea şi în bucuria cuiva de slava pe care i-o acordă alţii.

de iertarea păcatelor, precum vedem din Scriptură că cei ce se apropiau de El cu credinţă auzeau glasul lui Dumnezeu, Care le spunea: „Iartă-ţi-se ţie păcatele cele multe” (*Luca* 7, 47-48). Cel ce ar fi fost vrednic să se apropie de El, n-ar fi avut păcat. Dar fiindcă era păcătos şi datornic, a primit iertarea datoriilor. Ascultă însă şi pe Domnul, Care zice: „N-am venit să mântuiesc pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi” (*Matei* 9, 13), şi iarăşi: „Nu au trebuinţă cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi” *(Luca* 5, 31). Socoteşte-te deci pe tine păcătos şi bolnav şi apropie-te de Cel ce poate mântui pe cel pierdut[190] (cf. *Luca* 19, 10).

• *Întrebare:* ***Stăpâne, spune-mi ce sunt voia lui Dumnezeu şi îngăduinţa Lui? Şi care este urmarea uneia şi care, a celeilalte?***

Răspuns: **Când îţi vine vreo întâmplare care-ţi pricinuieşte necaz, cercetează dacă gândul te mustră pentru ceva din ceea ce ţi se întâmplă. Şi dacă nu te mustră, întâmplarea ţi-a venit spre cercare, şi aceasta este voia lui Dumnezeu. Dar de afli că gândul te mustră pentru ceva legat de întâmplare, necazul ţi-a venit prin îngăduinţa lui Dumnezeu spre îndreptare (prin mustrare). Dar amândouă sunt folositoare omului**.

• *E bine, cum m-aţi învăţat, să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu. Aceasta îl păzeşte pe om netulburat. Dar când vreunul slab ca mine vede un lucru pe cale de a nu reuşi, el sau se tulbură, sau, dacă arată răbdare, se căieşte, gândind că acel lucru n-a reuşit din pricina răbdării lui. Care dintre cele două este cea mai bună? Şi cum poate să se îndrepte acela? Şi cum trebuie socotit că poate cineva să scape de tulburare?*

Răspuns: Zis-a Domnul: „Bucuraţi-vă când cădeţi în felurite ispite” *(Iacov* 1, 2). Între feluritele ispite de care trebuie să se bucure omul este şi aceasta: de este slab şi nu poate avea răbdare, ca să se bucure de nereuşita unui lucru şi să se lase în voia lui Dumnezeu, mai întâi trebuie să lupte împotriva tulburării,

---

[190] Cine ar spune că e fără de păcat, ar fi chiar prin aceasta păcătos. Omul trebuie să aibă totdeauna conştiinţa păcătoşeniei sale. Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie să se roage tuturor cunoscuţilor de iertare, şi mai ales lui Dumnezeu, prin preotul rânduit prin hirotonie spre a ierta păcatele mărturisite. Şi, oare, poate spune vreodată că e desăvârşit curat de orice păcat? Şi cum ar putea îndrăzni să spună aceasta? După iertarea prin preot, pot spune că am fost iertat, dar oare am reuşit eu să fac o mărturisire completă şi am înlăturat din mine orice pornire spre alte păcate? Când te apropii de Euharistie, principalul e să crezi în prezenţa reală a Trupului şi Sângelui Domnului în ea şi că eşti păcătos, dar şi să fi luptat în tot felul împotriva păcatelor şi pentru curăţirea de ele. Adică să nu vii ca unul care te împaci, cu nepăsare, cu starea de păcătos.

spunându-şi: „Ia aminte şi nu te tulbura”. Iar de va fi voia lui Dumnezeu ca acel lucru să reuşească, va reuşi. Deci orice s-ar întâmpla, primeşte cu mulţumire. Căci niciun bine nu se împlineşte prin străduinţa noastră, ci prin puterea şi voia lui Dumnezeu. Totuşi, Dumnezeu cere străduinţa noastră cea după El, nu cea însufleţită de vreo viclenie sau minciună, căci acestea sunt ale celui-rău.

• *Întrebare: Oare e bine sau nu să povestim totdeauna frumoasele istorisiri din Scriptură şi din vieţile Părinţilor?*

Răspuns: Că mierea e dulce este ştiut de toţi. Dar nu e necunoscut nici un cuvânt din *Pilde:* „De afli miere, mănâncă atât cât e de trebuinţă, ca nu cumva, săturându-te, să o verşi” (25, 16). Şi sunt saci şi saci. Este sac care cuprinde cincizeci de kilograme, şi altul care cuprinde de trei ori pe atât. Dacă deci vrea cineva să silească pe cel care încape cincizeci de kilograme să încapă de trei ori pe atât, nu va izbuti. Aşa şi aici. Nu putem face pe toţi oamenii egali. Căci unul poate grăi fără să vatăme, altul nu poate aceasta. Deci mai mult decât toate este bună şi frumoasă tăcerea. Şi pe ea au cinstit-o şi au îmbrăţişat-o Părinţii şi prin ea au câştigat slava. Căci, arătând frumuseţea ei şi osânda care vine din vorbire, Iov a zis: „Voi pune degetul meu pe gură” (*Iov* 40, 4). Iar înainte de el, patriarhul Avraam, după rostirea acelor frumoase rugăminţi, a spus: „Sunt pământ şi cenuşă”, şi: „Să nu-mi fie ceva, Doamne, de voi mai grăi o dată” *(Facerea* 18, 27 şi 32), arătând tăcerea de după aceea.

Dar fiindcă, din pricina slăbiciunii noastre, noi n-am ajuns să păşim pe calea desăvârşită a acelora, să grăim cele care ne ajută la zidire din „Cuvintele Părinţilor” şi să nu ne aruncăm în istorisirea celor din Scripturi. Căci lucrul acesta e primejdios celui neştiutor. Fiindcă acelea s-au grăit în chip duhovnicesc, şi cel trupesc nu poate deosebi cele duhovniceşti (cf. *1 Corinteni* 2, 14), şi s-a spus: „Litera omoară, iar Duhul face viu” (2 *Corinteni* 3, 6). Să alergăm deci la „Cuvintele Părinţilor” şi vom afla folosul cuprins în ele. Şi acestea să le grăim în chip prescurtat, aducându-ne aminte de cel care a spus: „Din multa vorbire nu lipseşte păcatul” *(Pilde* 10, 19). Şi chiar dacă ne-ar spune gândul că cuvintele sau istorisirile sunt frumoase, să ne aducem aminte că nu suntem lucrători ai celor grăite de noi şi să socotim că, chiar dacă zidim pe alţii grăind acestea, ne osândim şi mai mult, nefiind lucrătorii acelora.**[191]** Dar aceasta să nu ne împiedice de la

---

[191] Ne osândim şi mai mult când alţii devin împlinitorii celor spuse de noi, căci prin aceasta se dovedeşte că ele pot fi împlinite de oameni şi că, deşi nouă ne sunt mai cunoscute cele despre care grăim, nu le împlinim. Rămânem exteriori celor grăite de noi, iar prin aceasta, mincinoşi. Ferice

convorbirea despre cele dumnezeieşti. Căci e mai de folos să stăm de vorbă despre acelea, decât despre cele fără rost, însă, ca să nu cădem în semeţie sau în gândul de a ne lăuda, trebuie să ne socotim aşa cum suntem de fapt, ca neîmplinitori ai celor grăite, deci ca unii care le grăim spre osânda noastră.[192] Dar atât despre aceste greşeli, cât şi despre altele. Să rugăm pe Dumnezeu: „Nu mă judeca pe mine, care am grăit acestea".

• *Întrebare: Sunt unele lucruri indiferente: nici păcătoase, nici folositoare, ca de pildă neorânduiala din oraş, sau pacea din el, sau buna lui propăşire, sau războaiele, sau altele de felul acesta. Oare e fără rost a vorbi despre acestea?*

Răspuns: Dacă despre lucrurile bune e mai de folos tăcerea, cu atât mai mult despre cele indiferente. Dar dacă nu putem tăcea, ci suntem biruiţi de dorinţa de a vorbi, să nu zăbovim în convorbirea despre ele, ca să nu cădem, din multa vorbire, în cursa duşmanului.[193]

• *Întrebare: Fiindcă de multe ori lucrurile indiferente mă duc la vorbărie, în care nu se poate ocoli păcatul, ce să fac?*

Răspuns: Să ţinem măsura în felul acesta: de ştim că am vorbit o dată, biruiţi de un gând, să ne oprim a doua oară, pe cât e cu putinţă; de suntem biruiţi şi a doua oară, să ne pregătim să ne oprim a treia oară. Şi aşa, să ne pregătim pentru oprirea de la toate convorbirile următoare. Căci de va ajunge numărul lor până la zece, dacă cineva a fost biruit în nouă, dar s-a oprit de la una, a ajuns mai bun decât cel ce a fost atras în toate cele zece.

• *Întrebare: De mă aflu cu unii care vorbesc despre vreun lucru trupesc sau duhovnicesc, ce să fac? Să vorbesc sau nu?*

Răspuns: De ai ajuns la o întâlnire cu unii care vorbesc despre vreun lucru lumesc sau duhovnicesc, dă-le părerea că zici şi tu ceva ce nu aduce nicio vătămare sufletului. Dar păstrează grija de a te feri de laudele lor. Aceasta, ca să nu fii socotit de ei

---

însă de cei care nu se lasă influenţaţi de pilda de mincinoşi pe care le-o dăm, căci, apărând putinţa de împlinire a cuvintelor chiar împotriva celor care le rostesc ca nişte mincinoşi, le împlinesc.

[192] Cei ce grăiesc cele bune fără să le împlinească sunt de două categorii: unii care de fapt nu se silesc să le împlinească, şi prin aceasta îşi atrag osânda, şi alţii care, chiar dacă se silesc să le împlinească, îşi dau seama că nu le împlinesc în mod deplin şi deci se socotesc osândiţi. Cel ce se socoteşte vrednic de osândă nu e atât de osândit ca cel care nu se socoteşte vrednic de ea.

[193] De câte ori n-am experiat că discuţiile nu numai că ne-au făcut robi demonilor în păcatele pe care le-am săvârşit în cursul lor, ci ne-au produs şi duşmani văzuţi, pentru că am spus vreun lucru care n-a plăcut celor de faţă sau celor absenţi, cărora s-au comunicat acelea?

tăcut şi să ai o greutate din aceasta.[194] Dar, făcând aceasta, ia seama ca, vorbind puţine, să nu osândeşti pe aceia, ca vorbind multe. Căci nu ştii dacă vorba pe care ai spus-o nu te împovărează pe tine mai mult decât pe aceia multele lor cuvinte.

• *Întrebare: Mi-ai arătat, părinte, cum cele făcute cu tulburare sau din slavă deşartă sunt de la draci. Şi mulţumesc Domnului, Care m-a luminat prin învăţătura voastră duhovnicească şi ne-a hărăzit nouă, celor păcătoşi, să cunoaştem calea vieţii prin sfinţi. Dar te rog să mă înveţi şi aceasta: Ce este îndreptăţirea de sine?*

Răspuns: Îndreptăţirea de sine este fapta care nu e vrednică de laudă, fiindcă tăgăduieşte păcatul, precum o vedem la Adam, la Eva, la Cain şi la cei asemenea. Căci, păcătuind şi vrând să se îndreptăţească[195] pe ei înşişi, au tăgăduit păcatul.

• ***Când voiesc să spun sau să fac un lucru bun şi, temându-mă să nu se nască în mine o tulburare[196] din pricina lui, renunţ, oare fac bine, sau rău?***

Răspuns: **Când, având să faci sau să spui un lucru, te temi ca nu cumva să se mişte în tine vreo tulburare din el, şi de aceea renunţi, nu faci bine. Căci îţi dai spatele vrăjmaşului (nu-l înfrunţi) şi nu scapi de tulburare. Fiindcă nu va înceta să-ţi nască o tulburare din orice lucru şi patima se va face şi mai rea. Dar dacă faci lucrul cu rugăciune şi cu frică de Dumnezeu,[197] ajutorul Lui va pune capăt tulburării.**

• *Întrebare: Fiindcă Dumnezeu l-a făcut pe om liber şi nu-l sileşte să facă ceea ce e drept, spune-mi, părinte, cum îl ajută pe cel căruia i se face nedreptate? Şi cum s-a zis: „Domnul risipeşte gândurile popoarelor şi leapădă sfaturile stăpânitorilor”* (Psalmii *52, 10)? Şi roagă-te pentru mine să mă izbăvesc de necredinţa diavolească şi să preţuiesc învăţătura voastră duhovnicească.*

Răspuns: Dumnezeu, din pricina libertăţii, nu sileşte pe om să

---

[194] Dacă le dai impresia că taci cu voia, aceia te pot socoti mândru şi că-i jigneşti. De smerenie ţine să-ţi faci chiar smerenia neobservată.

[195] Îndreptăţirii de sine Sfântul Apostol Pavel îi opune îndreptăţirea prin Dumnezeu, care vine din credinţa în El, şi nu din sine însuşi. Dar a aştepta îndreptăţirea de la Dumnezeu, şi nu de la sine, implică smerenia şi, odată cu aceasta, gândul de a nu se socoti cineva pe sine îndreptăţit prin credinţa lui. Îndreptăţirea în acest sens este o nădejde, nu o siguranţă plină de mândrie. Cineva e îndreptăţit atunci când nu se socoteşte încă îndreptăţit, nici măcar de Dumnezeu, cum e cazul în luteranism, căci se simte mereu păcătos.

[196] Tulburarea, despre care zice că se poate naşte ori de câte ori e pe cale să se spună sau să se facă un lucru bun, e slava deşartă.

[197] Când nu vrei să spui sau să faci un lucru de frica ispitei, spune sau împlineşte mai bine acest lucru cu rugăciune şi cu frica de Dumnezeu, decât să-l eviţi din teama de slavă deşartă.

facă ceea ce e drept. Dar dacă e nedreptăţit cândva, şi e vrednic să fie izbăvit de nedreptate, Dumnezeu împiedică pe cel care-i face nedreptate şi nu-i socoteşte aceasta spre dreptate, pentru reaua lui hotărâre şi pentru că a ales să facă nedreptate.[198] Aşa, caldeii au nedreptăţit pe cei din jurul lui Azaria, aruncându-i în cuptorul de foc, dar fiindcă aceştia erau vrednici să fie izbăviţi, Dumnezeu i-a cruţat şi a împiedicat focul să-i nedreptăţească, însă nu punem dreptatea care li s-a făcut acestora pe seama caldeilor, odată ce voia lor era rea, ci pe seama lui Dumnezeu, Care a risipit sfaturile popoarelor pentru cei ce se tem de El. Căci chiar dacă se împiedică răul pentru cei buni, cei nedrepţi îşi iau cu dreptate plata pentru răutăţile nedreptăţilor. Ia seama să nu te rătăceşti de la adevărul la care te conduce Dumnezeul slavei prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

• *Un frate, care slujise ca ostaş în lume,* a *intrat în mănăstire şi l-a întrebat pe acelaşi mare Bătrân dacă se poate pocăi.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, Dumnezeu nu leapădă pe nimeni, ci pe toţi îi cheamă la pocăinţă. Deci cel ce vine la El trebuie să se apropie din toată inima şi să semene cu nădejdea de a secera. Şi să se aştepte la ispite până la ultima răsuflare.

• *Întrebare: Dar acum îl ajută Dumnezeu?*

Răspuns: Fiule, stadionul s-a deschis. Şi cel care voieşte să se mântuiască aude pe Iisus zicând către el: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este blând şi sarcina Mea uşoară” *(Matei* 11, 28-30). Gândeşte-te la ceea ce auzi: „Blând şi smerit”, ca să învăţăm şi noi acestea de la El. Cel ce vine la Dumnezeu nu trebuie să se descurajeze şi să se teamă. Altfel, nu va pune niciodată început căii lui. Căci Dumnezeu ia aminte la inima lui şi la intenţia voii lui, şi cunoaşte slăbiciunea omului, că nu poate izbuti nimic de

---

[198] Dumnezeu nu sileşte pe om să facă binele, pentru că îi respectă libertatea pe care i-a dat-o; pentru că nu l-a făcut ca pe un obiect. Dar îl pedepseşte atunci când foloseşte rău libertatea sau îngăduie ca el să sufere ca să se îndrepte în folosirea bună a libertăţii. De aceea îl lasă multă vreme să facă nedreptăţi, dar îi ajută într-un anumit fel pe cei nedreptăţiţi de el, dându-le alte satisfacţii sau izbăvindu-i de nedreptate, dar numai dacă sunt vrednici. Şi astfel, cei care-i nedreptăţesc slujesc ca unelte pentru pedepsire şi deci, poate, şi pentru îndreptarea lor. Oamenii îşi fac astfel, prin reaua folosire a libertăţii, şi rău unii altora, dar se şi ajută chiar prin aceasta să se îndrepte, dacă vor. Căci nu Dumnezeu Însuşi îi pedepseşte şi îi îndreaptă prin pedepse, ci se foloseşte de ei înşişi. Adică se foloseşte nu numai de libertatea lor bine folosită, ci şi de cea rău folosită. Într-un fel, Dumnezeu limitează răul prin el însuşi. Însă, în iad, niciun bine nu va mai veni în nimeni, răul va fi fără sfârşit.

la sine. Ci El este totul şi El dă celui vrednic tărie să lucreze cu putere.[199] Căci dacă Dumnezeu nu dă putere celui tare, unde s-ar afla nenorocitul de om? Dacă nu dă înţelepciune celui înţelept şi nu schimbă inima lui, înţelepciunea aceluia ar fi ca a unui prost şi nebun. Să ne apropiem deci cu încredere de El, cunoscând că El este Cel care ne dă putere în luptă. Tu pregăteşte-ţi sufletul, şi nu numai spre a lupta, ci şi spre a te încununa. Domnul să-ţi stea în ajutor cu voia Lui, prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

• *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Avva, ai milă de mine pentru Domnul, căci, atunci când mă odihnesc de unul singur, se ivesc nălucirile. Dar mă tulbură şi când vin vreunii la mine, încât, chiar de mă aşez să mă culc, sunt stăpânit de ele şi nu pot să mă odihnesc. Şi, fiind fricos din fire, războiul se stârneşte şi mai mult şi nu-mi îngăduie să adorm decât puţin. Şi, cum am spus, tulburat şi cu frică. Din pricina aceasta, simt şi o slăbiciune în trup şi aproape că nu mă pot mişca. Deci tu, stăpâne, ştii ce-mi este de folos. Ajută-mă, bunule părinte! Iartă-mă pe mine, păcătosul şi bolnavul!*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, trebuie să slăvim pe Dumnezeu pentru că ne arată cum se adevereşte Scriptura. Căci zice: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa pe voi să fiţi ispitiţi peste putere” (*1 Corinteni* 10, 13). Deci te lasă să te nevoieşti după puterea ta. Iar pe cei mari îi cearcă, după puterea lor, prin ispite mari şi ei se bucură. Căci ispita duce pe om la sporire, fiindcă, unde se iveşte un bine, se iveşte şi războiul. Nu te teme deci de ispite, ci te bucură, căci te duc spre sporire. Dispreţuieşte ispita,[200] şi Dumnezeu te va ajuta şi te va acoperi.

• ***Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care l-a întrebat de trebuie să se folosească de leacuri.***

Frate, cei ce se folosesc de doctori, ca şi cei ce nu se folosesc, să facă aceasta cu nădejde în Dumnezeu, zicând: „În numele Domnului ne încredem în doctori, că ne va dărui vindecarea prin ei”.[201] Iar cei care nu se folosesc de aceia să

---

[199] Puterea lui Dumnezeu devine puterea omului, dar rămâne şi a lui Dumnezeu. Dumnezeu îl face pe om tare.

[200] Ispita e dată ca să lupţi cu ea. Şi, de lupţi, îţi întăreşti voinţa în a rezista în bine, şi prin aceasta înaintezi în el. Dacă nu ai prilejul să lupţi cu ispitele, te moleşeşti.

[201] Tot ce reuşeşte cercetarea să cunoască treptat, din natură sau din trupul omenesc, se află în ambianţa largă a ceea ce nu se cunoaşte şi nu se va cunoaşte deplin niciodată, chiar dacă şi natura, şi trupul omenesc sunt, pe de altă parte, finite. Căci chiar creaţia aceasta a lui Dumnezeu e o ambianţă de taină pentru toate cele din ea, mai ales că e înrădăcinată în Dumnezeu cel infinit. De aceea, bine e să ne folosim de ceea ce ştiu

nu se folosească, având nădejde în numele lui Dumnezeu, şi El îi va tămădui pe ei. Dacă deci te foloseşti, nu greşeşti, iar dacă nu te foloseşti, nu te îngâmfa. Aceasta, ca să-ţi dai seama că dacă te foloseşti de doctori împlineşti voia lui Dumnezeu şi nimic altceva. Iar de voieşti să urmezi cuvântul spus de Ilie: „Astăzi” (3 *Regi* 18, 15) (cf. *Viaţa Sfântului Antonie,* 7, în: *PG* 26, 853), vei fi eliberat de orice grijă.[202]

• *Acelaşi, căzând într-o boală şi neputând răbda durerea, i-a cerut aceluiaşi Bătrân rugăciunea şi ajutorul.*

Răspuns: Fratele meu şi iubitul meu în Domnul! Cu încredinţarea despre iubirea pe care o am faţă de tine în Hristos, îţi descopăr tainele lui Dumnezeu. Căci ştii şi eşti convins că mă rog lui Dumnezeu noaptea şi ziua, ca să ne mântuiască de cel viclean, ducându-ne în veşnica lui Împărăţie. Deci, când mă rugam odată ca de obicei, mi-a spus: „Lasă-Mă să-l încerc spre folosul sufletului lui şi printr-o boală trupească, ca să cunoască până unde merge răbdarea lui şi ce va moşteni prin rugăciuni şi dureri”. Iar eu am zis: „Dar cearcă-l, Stăpâne, cu milă, ca pe un fiu adevărat, şi nu ca pe unul nelegitim”. Nu era nevoie să-ţi arăt acestea, dar ţi le-am descoperit ca să afli bucuria care ţi s-a rânduit. Nu te întrista deci, căci Dumnezeu te va milui. Iar de stai la îndoială, pleacă-ţi grumazul, ştiind ce au răbdat sfinţii mucenici şi unge cu puţin untdelemn amestecat cu apă sfinţită locul care te doare. Şi Dumnezeul nostru, cu voia Lui, va face milă cu tine precum voieşte. Nu-i o plăcere pentru mine să te văd că suferi, fie cu sufletul, fie cu trupul. Dumnezeu să te miluiască. Roagă-te pentru mine.

• *Întrebare: Spune-mi, părinte, dacă boala poate veni de la Dumnezeu şi de unde se cunoaşte aceasta.*

Răspuns: Poate veni de la Dumnezeu. Când cineva simte boala, dar nu şi tulburarea pătimirii, o astfel de boală e de la Dumnezeu şi ea risipeşte războiul.**[203]** În acest caz, e de trebuinţă

---

medicii, dar să-L rugăm şi pe Dumnezeu să facă spre folosul nostru ceea ce ne recomandă doctorii prin ştiinţa lor mărginită. Cele ştiute nu trebuie rupte de totul indefinit, dar bine orânduit, al creaţiei. Omul ştiutor şi natura cognoscibilă au la origine pe Cineva cu mult mai puternic şi mai ştiutor.

[202] În ediţia Volos, la notă, se spune că ceea ce se declară despre Ilie se referă la pedeapsa cu moartea dată de Dumnezeu lui Ohozia, regele Samariei, pentru că n-a cerut de la Dumnezeu vindecarea, ci de la Baal-Zebub (cf. 4 *Regi* 1, 2). Dar se pare că textul se referă la cuvântul lui Ilie: „Viu este Domnul puterilor, că astăzi mă voi arăta Lui” (3 *Regi* 18, 15). Se recomandă celui bolnav să apeleze îndată la Dumnezeu.

[203] O boală e de la Dumnezeu, când omul n-a ajuns în ea printr-o patimă şi nu întreţine patima: de exemplu, de pe urma lăcomiei de

să se facă un mic pogorământ pe seama trupului. Dar boala e lucrătoare şi printr-o tulburare a vreunei patimi, atunci nu trebuie făcut niciun pogorământ. Căci patima e de la draci şi pogorământul o sporeşte. Deci e de folos ca, unde e război, trupul să fie asuprit chiar dacă îi vine prin aceasta o boală, ca nu cumva, fiind întărit trupul, să fie aruncat sufletul în boală. Dar iarăşi, dacă e vădită pricina bolii, în înţelesul că trupul s-a îmbolnăvit dintr-o călătorie obositoare sau din mâncăruri grele, trebuie să se facă pogorământ cu el, dar precum se cuvine, şi nu peste trebuinţă. Căci, altfel, se amestecă şi dracii.

- *Întrebare: Învaţă-mă, stăpâne, dacă bolile care vin din negrijă şi din neorânduiala vieţii sunt de la fire. Şi din ce pricină sunt trimise omului de Dumnezeu? Şi dacă relele întâmplări (accidentele) care se abat peste cineva vin dintr-o îngăduinţă premergătoare a lui Dumnezeu.*

Răspuns: Bolile din negrijă şi din neorânduiala vieţii sunt de la fire. Iar cele trimise omului spre îndreptare se trimit pentru neascultare. Deci atârnă de tine să trăieşti cu negrijă sau cu neorânduială şi să cazi în cele dintâi, până ce intri din nou în rânduială şi, prin pocăinţă, scapi de bolile spre îndreptare. Cât despre relele întâmplări (accidente), şi unele dintre ele sunt din negrijă şi sunt spre folos pentru îndreptare, ca să ne pocăim. Dar e o însuşire a omului duhovnicesc să le poată deosebi.

- ***Întrebare: Iartă-mă, stăpâne Avva, Părinţii zic să dispreţuim trupul, dar iarăşi zic să-l cârmuim cu dreaptă socoteală. Te rog, fă-mă să înţeleg această deosebire de sfaturi.***

***Răspuns:* Despre ceea ce ai întrebat, Apostolul arată deosebirea celor două, spunând: „Nu vă faceţi din grija trupului o poftă” *(Romani* 13, 14). Dar iarăşi, acelaşi zice: „Nimeni nu şi-a urât trupul său, ci-l hrăneşte şi-l îngrijeşte” *(Efeseni* 5, 29). Când deci vezi în lucrare plăcerea, dispreţuieşte trupul. Dar când vezi trupul obosit şi suferind, îngrijeşte-l şi hrăneşte-l cu frica lui Dumnezeu, ca să-ţi slujească în liturghia duhovnicească.**

- ***Întrebare: Fiindcă aţi spus că trebuie să îngrijim trupul obosit printr-o dietă deosebită, oare trebuie sau nu trebuie să-l oprim de la cele vătămătoare?***

***Răspuns:* Dacă omul se obişnuieşte să se înfrâneze de la mâncărurile care-l vătămă, aceasta nu este un păcat. Iar dacă ia tot ce-i vine, dispreţuind pentru Dumnezeu**

---

mâncare, a desfrâului, a beţiei. O astfel de boală nu dă loc războiului, nemulţumirii, revoltei, supărării etc.

vătămarea trupului, mai mare decât aceasta este să nu se lase furat prin uşă, adică prin închipuirea de sine. Dar trebuie să se păzească să nu le ia cu patimă, căci aceasta înseamnă a fi biruit. Deci aceasta mai mult îl vatămă, decât îl foloseşte.

Dar şi sănătatea, şi boala sunt de la Dumnezeu, Care a zis: „Eu voi omorî şi voi face viu, voi lovi şi voi vindeca; şi nu va fi nimeni care să scape din mâinile Mele” ***(Deuteronomul*** **32, 39). Dumnezeu, când vrea, dăruieşte sănătate prin doctor şi, când vrea, prin cuvânt.[204] Iar prelungirea bolii sau neprelungirea ei ţine de preştiinţa lui Dumnezeu. Cei ce se lasă deci cu desăvârşire în seama lui Dumnezeu sunt scăpaţi de grijă. Şi El face cum voieşte şi cum e de folos. Deci fiecare se va folosi (de mâncare) cum poate, mai bine zis după credinţa pe care o are.**

• ***Întrebare:*** *Aţi spus că nu e oprit cineva de a se folosi de doctor în numele lui Dumnezeu. Dar iarăşi, că e mai bine să lase totul cu credinţă şi cu smerenie în seama lui Dumnezeu, însă gândul îmi spune: „Dacă ţi se întâmplă vreo boală trupească, trebuie să o arăţi doctorului. Căci nu ai ajuns la măsura de a te vindeca fără leacuri”. Dar, pe de altă parte, gândul îmi pune să nu mă folosesc de acestea, ci mai degrabă de sfinţenia sfinţilor şi să mă mulţumesc numai cu ea. Spune-mi, milostive părinte, pe care din acestea două să o folosesc?*[205]

Răspuns: **Frate, te văd îngrijindu-te mult de tămăduirea bolilor trupeşti. Eu cred că Părinţii nu-şi fac atâta grijă de acestea. De aceea, socotesc că gândul al doilea e mai bun decât cel dintâi, căci în el este şi credinţa desăvârşită în Dumnezeu, iar celălalt are în el necredinţa. Cel de al doilea are în el răbdarea, care face pe om probat. Iar cel probat naşte nădejdea, care nu ruşinează. Iar în celălalt gând e lipsa de curaj, sora fricii, în care locuieşte puţinătatea credinţei, maica îndoielii, care înstrăinează de Dumnezeu şi duce pe oameni la pieire. Acesta face pe oameni prieteni ai lui Dumnezeu, celălalt, duşmani. Acesta ne duce în**

---

[204] În cuvântul lui Dumnezeu, prin care au fost create toate, e dată şi puterea de a face pe om sănătos. Căci mobilizează şi forţele din el prin încrederea pe care i-o stârneşte acest cuvânt. A arătat-o Hristos de multe ori. Cuvântul produce întâi credinţa în cel care-l primeşte, iar credinţa e în om o mare putere întăritoare şi transformatoare.

[205] Întrebătorul se dovedeşte şi el un mare analist al mişcărilor celor mai subtile ale gândurilor contradictorii. Şi nu se ruşinează să şi le dea pe faţă. Avem în întrebările lui un model de spovedanie a omului ajuns totodată la un înalt nivel al luptei pentru sfinţenie.

Împărăţia cerurilor, celălalt, în gheena. Acesta înalţă capul şi dă îndrăzneală către Stăpânul nostru Dumnezeu.[206] Celălalt face capul să se plece şi pe om fără îndrăznire către Dumnezeu. Acesta adună mintea, ca să arunce toată grija ei la Dumnezeu (cf. *1 Petru* 5, 7). Celălalt aruncă inima în robie şi în alte îndeletniciri rele. Acesta foloseşte tot ce face spre zidire, celălalt, spre slăbirea celor ce-l aleg. Acesta e plin de înţelepciune, pentru că crede că Cel ce priveşte patimile cele ascunse poate să vindece şi patima sa; celălalt se umple de nebunie, fie că se vindecă, fie că nu. Acesta este într-o stare de pace şi învaţă pe alţii să nu lâncezească, celălalt e tulburat. Unul împinge pe oameni să umble prin ţări şi cetăţi, al doilea îl izbăveşte de toate. Unul aruncă în inimă întristarea, făcând-o să se topească; al doilea, mulţumirea, care mijloceşte cu folos mântuirea oamenilor la Marele Doctor, Care poartă pătimirile noastre[207] (cf. *Isaia* 53, 4).

Eu, preaiubite frate, în lâncezeala mea de odinioară, nu m-am arătat vreunui doctor, nici nu mi-am pus vreun leac pe rană. Nu din virtute, ci din lene, ferindu-mă să umblu prin sate şi oraşe şi să îngreunez pe cineva şi să-l fac să se îngrijească de mine, nevrednicul, temându-mă de răspunsul ce voi avea să dau, în ceasul pe care-l aşteptăm, vrăjmaşilor mei. Fericit este cel care poate să rabde, căci se face părtaş răbdării sfântului Iov.

Mă gândesc că sunt şi multe femei, care au stăruit răbdând durerile lor trupeşti lăsând totul în seama lui Dumnezeu, încât mă ruşinez să-mi spun bărbat cu numele. Cea care suferă de curgerea sângelui, părăsindu-şi gândirea ei dinainte, după ce a văzut că doctorii trupeşti nu i-au putut folosi nimic, măcar că cheltuise cu ei tot ce avea, şi-a însuşit o altă gândire, şi a alergat la Marele şi Duhovnicescul Doctor ceresc, Care tămăduieşte şi sufletele şi trupurile. Şi boala a fugit de la ea speriată de poruncă (cf. *Matei* 9, 20-22). Iar cananeeanca a lăsat pe oamenii lumii, pe vrăjitori, pe ghicitori, văzând deşertăciunea meşteşugului lor, şi a venit la

---

[206] Există o înălţare a capului în semn de nădejde şi de rugăciune, nu de mândrie. E o îndrăznire către Dumnezeu, ca semn de încredere în El. Contrar acestei înălţări există o plecare a capului în sensul plecării fataliste sub legile naturii, a patimilor, a supunerii sub oameni şi a lipsei de nădejde.

[207] Dacă Hristos a suferit pe cruce din iubire pentru noi. El, Care rămâne plin de aceeaşi milă, nu poate să sufere în continuare pentru noi? E singurul mod prin care poţi uşura durerile altora, cu deosebire pe acelea care sunt unite cu voinţa lor de a nu rămâne în patimile lor. De aceea Hristos este adevăratul Doctor al nostru.

Stăpânul strigând: „Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David!” *(Matei* 15, 22); şi de la o margine a pământului la alta s-a vestit tuturor ceea ce i-a făcut ei Doctorul de oameni iubitor. Las pe celelalte şi mă opresc la acestea două, gândindu-mă că doar-doar voi putea ajunge şi eu cândva la credinţa lor, ca să mă învrednicesc de fericire. Căci îmi ajung aceste două femei ca să mă dea de ruşine, şi nu e nevoie să mai aduc vorba de credinţa şi de smerenia sutaşului, care nu numai că a lăsat pe doctori şi pe alţii şi a venit la Stăpânul, ci s-a şi socotit pe sine nevrednic să-L ducă pe El în casa sa, ci I-a spus cu credinţă: „Spune numai cu cuvântul şi se va tămădui sluga mea” *(Matei* 8, 8). Marea lui credinţă a fost lăudată chiar de Mântuitorul.

Iar acestea le spun ca să mă ruşinez pe mine însumi. Căci nu am dorinţă, nu râvnesc, nu mă străduiesc, nu cad la picioarele Domnului şi nu mă gândesc, netrebnicul de mine, la clipa când mă va ajunge osânda, când fără de veste îmi va veni chemarea, când va veni îngerul înfricoşător să ia ticălosul meu suflet, când se va închide uşa şi voi rămâne strigând cu cele cinci fecioare, şi nimeni nu mă va auzi[208](cf. *Matei* 25, 10-11). Că acestea mă muşcă încă de acum, e vădit. Şi că sunt biruit de lâncezeală[209] şi de trândăvie, nu e un lucru ascuns. Deci ce voi face? Voi deznădăjdui? Să nu fie! Căci acesta e un păcat de moarte. Plânge-mă, frate, şi varsă cu amărăciune lacrimi peste mine, ca peste un cadavru şi ca peste un mormânt rău-mirositor. Căci ştiu că mult folosesc ele,[210] cum ne-a învăţat învăţătura plânsului lui Petru.[211] Şi roagă-te pentru mine, care ţi le spun acestea, dar nu fac niciun bine. Ca să se milostivească şi de mine Doctorul cel bun şi să-mi vindece bolile sufletului şi ale trupului. Lui fie slava în veci. Amin.

• *Întrebare: De mi se pare un lucru bun să mă înfrânez, sau să mă nevoiesc întru liniştire, sau să fac un bine cuiva, oare trebuie*

---

[208] Dacă e o mare mângâiere să te audă cineva că eşti în suferinţă şi să compătimească cu tine, cea mai mare nefericire e ca nimeni să nu te audă, să nu vrea să te audă şi să nu compătimească cu tine. Acesta e iadul lipsit de lumină. I-ai dispreţuit pe toţi, eşti uitat de toţi. Te-ai obişnuit să nu mai ai încredere în nimeni, ţi se închide poarta comuniunii de către toţi, pentru că tu însuţi ţi-ai închis-o pe a ta şi nu mai eşti în stare să ţi-o deschizi. S-a înţepenit în starea încuiată. Ai pierdut cheile.

[209] Ce greu este să scapi de trândăvia spirituală! Cât efort statornic e necesar!

[210] Numai împreuna-pătimire a altuia cu mine, adică durerea altuia pentru mine, mă poate înviora, mă poate readuce la viaţă din moartea trândăviei şi a nepăsării.

[211] Durerea altuia pentru mine mă poate trezi şi pe mine la durerea pentru ticăloşia mea, aşa cum Petru a fost adus la plâns când a văzut că Hristos va primi moartea pentru el şi pentru toţi.

să fac aceasta de la mine însumi sau s-o fac cu sfatul părinţilor?

Răspuns: A nu lua sfatul părinţilor pentru o lucrare care pare bună, conduce la rău cele de la sfârşit ale lui. Şi prin aceasta se încalcă porunca, ce zice: „Fiule, toate fă-le cu sfat” *(Pilde* 6, 20) şi: „Întreabă pe părintele tău şi te va învăţa, pe bătrânii tăi şi-ţi vor spune” *(Deuteronomul* 32, 7). Nicăieri nu vei afla Scriptura poruncind cuiva să facă ceva de la sine. Căci a nu cere sfat e mândrie, şi unul ca acesta este duşman al lui Dumnezeu. Iar „Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har” *(Pilde* 3, 34). Şi cine altul e smerit, decât cel ce-şi pleacă grumazul înaintea bătrânilor şi cere sfatul lor în frica lui Dumnezeu?[212]

530. *Întrebare:* ***Dacă cineva e bănuit ca eretic, dar mărturiseşte dreapta credinţă, oare trebuie crezut sau nu?***

Răspuns: **Părinţii n-au cerut decât dreapta mărturisire a credinţei. Dacă deci cineva se arată hulind cu adevărat pe Hristos cu gura lui, trăind în afara Lui, acesta trebuie ocolit şi nu trebuie să te apropii de el. Dar trebuie să privim şi inima lui. Căci tot cel ce nu păzeşte poruncile lui Hristos este eretic. Şi dacă omul nu crede) în inima lui, cuvintele nu-i folosesc la nimic**.[213]

531. *Întrebare: Ce să fac, părinte, că mă necăjesc războaiele şi se strâng împotriva mea? Şi, spune-mi, care e semnul că am nădejde în Dumnezeu şi semnul iertării păcatelor? Şi cum*

---

[212] E uşor să spui că te pleci în faţa lui Dumnezeu, dar nu a oamenilor. Spunând că faci ceea ce spune Dumnezeu, faci în fond ceea ce ţi se pare ţie că-ţi spune Dumnezeu. Acesta e păcatul protestantismului. Apoi, deşi credinciosul protestant spune că se smereşte, socotind că tot binele pe care-l face omul vine exclusiv de la Dumnezeu, în aceasta e mai de grabă o credinţă în predestinare, în care nu se cere omului nimic, căci se neagă orice libertate a lui de a face răul, când Dumnezeu l-a ales să facă binele prin el. Omul nu se poate nici măcar smeri. Adevărata smerenie stă în „a-ţi tăia voia” pe care Dumnezeu ţi-o lasă. Adică în a ţi-o tăia nu cu părerea că ţi-o tai în faţa lui Dumnezeu cel nevăzut, fără să fii sigur de aceasta, ci în faţa celui ce-ţi dă un sfat în numele Domnului. Numai atunci o tai în mod real. Şi o tai din conştiinţa că o faci în faţa lui Dumnezeu, de a Cărui prezenţă îţi dă mărturie şi un altul, ajutându-te să arăţi în mod obiectiv tăierea voii tale. Dumnezeu nu vrea ca prezenţa Sa să se lase evaporată în subiectivitatea ta, ci vrea să-şi facă simţite prezenţa şi voia Sa în mod obiectiv prin altul, care are conştiinţa întărită de comunitatea bisericească, începută prin Apostoli, că-ţi vorbeşte în numele Domnului.

[213] Cine are credinţa în Hristos doar teoretic şi nu trage din ea nicio concluzie pentru viaţa lui, deci are o credinţă lipsită de spiritualitate, de viaţă duhovnicească, are o credinţă lipsită de miezul ei viu, roditor, deci e tot un eretic după Varsanufie, mai mult compromiţând credinţa, decât slujind-o şi apărând-o.

trebuie să se şadă în chilie potrivit voii lui Dumnezeu?

Răspuns: **Frate, vremea războaielor e vreme de lucrare. Nu slăbi, ci lucrează, luptă-te. Când te înghesuie războiul, înghesuie-l şi tu, strigând: „Doamne, Iisuse Hristoase, vezi neputinţa şi necazul meu, ajută-mă şi mă scapă de cei ce mă prigonesc, că la Tine am alergat!" şi roagă-te să iei putere să slujeşti lui Dumnezeu cu inimă curată.**

Semnul că are cineva nădejde în Dumnezeu este să se scuture de tot gândul şi grija trupului (cf. 2 Co*rinteni 7,* 1), şi să nu-şi închipuie că are peste tot ceva de al veacului acestuia, căci, altfel, şi-ar avea nădejdea în aceasta, şi nu în Dumnezeu.[214] Iar semnul iertării păcatelor îl are cineva în aceea că le urăşte şi nu le mai face. Căci câtă vreme mai cugetă la ele şi inima lui are plăcere de ele, e semn că încă nu i s-au iertat, ci e ţinut încă în ele.[215]

Iar a şedea în chilie potrivit cu voia lui Dumnezeu înseamnă a se osândi pe sine cât poate cu inima, când vede ceva frumos în chilia lui sau o pricină de odihnă trupească, zicând: „Vai mie, păcătosului, că văd în jurul meu uşurări care mă osândesc, fiind nevrednic de ele, iar alţii, care sunt vrednici, sunt necăjiţi, călătorind şi neaflând odihnă trupească.[216] Doamne, Iisuse Hristoase, iartă-mă şi pentru aceasta, pentru numele Tău chemat peste noi!". Domnul să te întărească pe tine şi să-ţi dea putere, fiule, ca să înaintezi şi să ajungi la măsura desăvârşită.

• *Întrebare: Dacă, mâncând cineva la masă, îşi împlineşte mai*

---

[214] Îţi pui nădejdea în ceea ce socoteşti că vei avea pentru totdeauna. Dar în ce poţi nădăjdui pentru veci din lumea aceasta? Căci orice ai avea în lumea aceasta are un sfârşit, mai devreme sau mai târziu. Pe nimeni şi pe nimic din lume nu te poţi rezema pentru totdeauna, ci totul e în surpare continuă.

[215] Ţi s-au iertat păcatele când ai cerut cu adevărat iertare pentru ele. Şi ai cerut iertare cu adevărat când nu-ţi mai place să trăieşti în ele şi deci să le săvârşeşti în continuare. Dacă-ţi place să le mai faci, înseamnă că sunt încă întipărite în fiinţa ta, că n-au fost şterse de acolo, pentru că n-ai voit cu putere să ceri să ţi se şteargă cu adevărat. Nu ţi se iartă un păcat de care continui să fii lipit. Omul nu e spălat ca un obiect, ci ca un subiect, ce se spală şi el cu apa care-i curge de Sus, ce vrea şi el să i se înmoaie inima de mila pe care i-o arată Dumnezeu.

[216] Cel ce are o chilie liniştită şi, în ea, odihna de grijile trupeşti trebuie să se osândească dacă nu se linişteşte, întrucât, deşi are toate condiţiile, nu le foloseşte pentru sporirea în unirea cu Dumnezeu prin rugăciune, dovedindu-se nevrednic de acele condiţii, în vreme ce alţii, care le-ar folosi mai mult, fiind mai vrednici de acelea, nu se bucură de ele. Aceasta înseamnă a folosi odihna şederii în chilie potrivit cu voia lui Dumnezeu. Să nu se mulţumească cel din chilie numai cu odihna trupească.

repede trebuinţa lui, e bine să ceară Avvei să se ridice sau să rămână până se ridică toţi? E bine să se împărtăşească din toate mâncărurile sau nu? Cum e mai bine?

Răspuns: Dacă, şezând cineva la masă, simte că şi-a împlinit trebuinţa şi nu poate să mai şadă fără să mănânce, să ceară să se scoale. Dar a şedea şi a nu mânca e mai bine. Iar a-şi împărţi cineva pâinea cu toate felurile e mai bine, decât a nu face aşa.

• *Întrebare: Doi fraţi care voiau să se înfrâneze l-au întrebat pe Avva dacă le îngăduie să se ridice de la masă înaintea fraţilor, căci, dacă mai şed, nu-şi pot stăpâni stomacul. Şi Avva îngăduindu-le să se scoale, unii i-au judecat şi i-au defăimat, neînţelegând folosul din această faptă. De aceea, au trimis să-l întrebe pe acelaşi Bătrân despre aceasta.*

Răspuns: Acei fraţi, ca nişte lucrători şi îngrijitori ai sufletului lor, fac aceasta luptându-se pentru înfrânare, ca nu cumva, şezând, să mai jinduiască a se împărtăşi de mâncărurile din faţa lor. Căci e propriu numai celor desăvârşiţi să mai rămână la masă şi să nu fie biruiţi de stomac. Voi însă sunteţi deşerţi la minte, pentru că n-aţi luat seama la cuvântul Părinţilor, care zice: „Să nu spui: Pentru ce aceasta? Ci ia seama, mai degrabă, la tine însuţi". Părinţii ne îndeamnă iarăşi să nu bârfim pe cineva, ci să împlinim cuvântul prorocesc: „Să nu grăiască gura mea despre faptele oamenilor" *(Psalmii* 16, 4). Dar voi aţi căzut sub osânda care zice: „Omul rău din visteria lui scoate cele rele" *(Matei* 12, 35). Pentru ce nu v-aţi gândit mai degrabă la cele bune ale acestor fraţi, care sunt spre zidire, spunând: „Noi suntem nepăsători şi aceşti fraţi ai noştri se înfrânează", aşa cum aceşti fraţi care s-au ridicat au gândit cele bune despre voi, zicând: „Vai nouă, că ne sculăm din slăbiciune, iar fraţii noştri, chiar dacă mănâncă mai mult decât noi, nu se vatămă! Căci ei fac toate cu dreaptă socoteală". Prin aceasta ei fug de ameninţarea osândei, care zice: „Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi" *(Matei* 7 , 1). Iar voi cădeţi în ea, căci judecaţi pe fraţii voştri care sunt mai presus de voi, călcând cuvântul Apostolului, care grăieşte: „Cel ce mănâncă să nu dispreţuiască pe cel ce nu mănâncă" *(Romani* 14, 3). Voi, care mâncaţi mai mult decât ei, făcându-vă mai datornici decât ei, ar trebui pe de o parte să vă întristaţi mai mult, ca unii ce sunteţi biruiţi de stomac, pe de alta să mulţumiţi mai mult lui Dumnezeu pentru mâncare. Şi aşa, Dumnezeu vă poate elibera de războiul pântecelui şi de osândirea fraţilor prin mulţumirea pe care I-o aduceţi. Iar de voiţi să înţelegeţi, lucrurile înseşi conduc la dreapta socoteală, ajutând să

se deosebească binele de rău,[217] după cuvântul Apostolului, care zice: „Toate cercaţi-le, dar alegeţi binele” *(1 Tesaloniceni* 5, 21). Dar cercarea având să o facă Avva, lucrul hotărât de el trebuie primit fără nicio împotrivire.

• *Un frate a întrebat pe marele Bătrân, zicând:* ***Am cărţi dogmatice şi, citindu-le, îmi simt mintea mutată de la gândurile pătimaşe la gândirea celor cuprinse în ele. Dar uneori gândul mă ceartă, zicând: „Nu trebuie să citeşti astfel de cărţi, căci eşti nepriceput şi lipsit de curăţie”.***

Răspunsul lui Varsanufie: **Nu am voit să mă ocup cu acestea, pentru că ele ridică mintea la cele înalte,[218] ci cu cuvintele Bătrânilor (cu *Patericul, n. n.*), pentru că ele smeresc mintea. Dar nu spun aceasta pentru că nu le cinstesc, ci ca să te sfătuiesc. Căci este mâncare, şi este desfătare**.

• ***Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Dacă aud că cineva vorbeşte rău de mine, ce să fac?***

Răspuns: **Ridică-te îndată şi fă o rugăciune, întâi pentru el, apoi pentru tine, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte pe acest frate şi pe mine, slugă nevrednică. Şi ne acoperă pe noi de cel-rău cu rugăciunile sfinţilor”.[219] Amin**.

• ***Întrebare: De începe careva să bârfească pe un altul şi observ, ce trebuie să fac?***

Răspuns: **De începe cineva să bârfească, trebuie să tai repede sau să muţi cuvântul la o convorbire folositoare. Dar nici în ea să nu zăboveşti, ca nu cumva, din multă vorbărie, să se cadă în bârfire.**

• ***Întrebare: De bârfeşte cineva pe un altul şi ascult cu***

---

[217] Lucrurile înseşi conduc la un fel de unire a oamenilor între ei şi cu Dumnezeu, cum conduc şi la deosebirea binelui de rău. Aşa, cel ce mănâncă mai mult, dacă mulţumeşte lui Dumnezeu, se răscumpără de lăcomie şi se face mai înţelegător faţă de cei ce s-au sculat mai repede de la masă, luând în seamă înfrânarea la care s-au supus. Dar aceasta se întâmplă numai dacă oamenii sunt cu înţelegere unii faţă de alţii.

[218] Nu voiesc să umblu cu mintea prin cele înalte, căci nu mă simt vrednic. Câştig mai mult smerindu-mă. **Citirea cuvintelor psalmilor e o hrană mai necesară sufletului, ca să mă curăţ de patimi. Citirea cărţilor dogmatice e o desfătare, însă nu o hrană necesară.**

[219] **Are nevoie de rugăciune întâi fratele care mă vorbeşte de rău. Dar am nevoie şi eu, ca să nu fiu furat de supărare împotriva lui pentru că el a găsit ceva la mine care nu e bun. Dar întrucât amândoi suntem nevrednici, să-L rugăm pe Domnul să ne ierte pentru rugăciunile sfinţilor, la a căror dragoste între ei şi faţă de noi e bine să gândesc, ca la un model al dragostei pe care trebuie să o avem şi noi întreolaltă**.

plăcere bârfirea, oare cad în osândă din pricina aceasta?

Răspuns: **Chiar a asculta cu plăcere bârfirea este bârfire şi se cade sub aceeaşi osândă.**

• ***Întrebare: De unde vine trândăvia şi ce trebuie făcut atunci când se iveşte ea?***

Răspuns: **Este o trândăvie a firii din oboseală şi este una de la draci. De voieşti să le deosebeşti, cercetează aşa: cea de la draci se iveşte în cineva înainte de timpul când are nevoie de odihnă. Căci, începând să lucreze, încă înainte de a fi isprăvit o treime sau o pătrime din lucrare, trândăvia îl îndeamnă să lase lucrul şi să se scoale. Deci nu trebuie să primească îndemnul ei, ci să facă o rugăciune şi să şadă la lucrul lui şi să rabde. Căci vrăjmaşul, văzând pe om făcând rugăciune din pricina trândăviei, fuge, fiindcă nu vrea să dea prilej de rugăciune. Iar cea a firii se iveşte când omul oboseşte peste putere şi se sileşte să lucreze mai mult decât poate. Astfel, trândăvia firii se naşte din neputinţa trupului. Deci, în acest caz, omul trebuie să-şi încerce puterea şi să-şi odihnească trupul în frica lui Dumnezeu.**

• *Cererea Avvei mănăstirii către acelaşi Bătrân: Fiindcă timpul e greu, roagă-te, părinte, ca Domnul să-l facă să treacă şi ca slujitorii tăi să fie acoperiţi de toată ispita păcatelor noastre.*

Răspuns: Dacă facem binele, Domnul va face să treacă acest timp greu. **Dar dacă adăugăm alte rele, ne vom pricinui şi mai mult pieirea înainte de vreme.** Iar voi, de rămâneţi în bine, Dumnezeu va trimite pe îngerul Său şi vă va pecetlui pe voi, ca cel ce vine purtând sabia să vă cruţe pe voi (cf. *Iezechiel* 21, 3) prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

• *Cerere:* ***Un frate a trimis să întrebe pe celălalt Bătrân, zicând: „În numele Domnului, de ai trebuinţă de ceva, spune-mi ca să-ţi dau".***

Răspuns: **Frate, Dumnezeu să-ţi dăruiască buna răsplată pentru intenţie. Dar niciodată, trebuindu-mi vreun lucru, n-am spus cuiva: „Dă-mi". Ci, de vede Dumnezeu că am trebuinţă de ceva, îi seamănă cuiva gândul şi-mi aduce, iar eu primesc. Căci dacă spun eu, nu e trebuinţă, ci poftă.**[220]

• *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Spune-mi despre învierea trupurilor sfinţilor, de se scoală în acest chip în care suntem acum,*

---

[220] Dumnezeu are grijă de împlinirea trebuinţelor oamenilor, nu a poftelor. Trebuinţele sunt cele ce ţin de firea lor, dată de Dumnezeu. Poftele şi le stârnesc ei pentru cele de care au trebuinţă sau sunt stârnite de demoni.

care are vase şi nervi, sau într-unul aerian şi rotund.[221] *Căci spun unii că şi trupul Domnului va fi aşa la viitoarea înviere, negândind că El a înviat din morţi în trupul nostru, pe care l-a luat din Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioara Maria pentru a noastră mântuire. Ei spun că susţin ceea ce zice şi Apostolul: „Care va preface trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Lui”* (Filipeni *3, 21). Şi iarăşi se întemeiază pe Apostolul, care a spus că „trup şi sânge nu pot moşteni Împărăţia lui Dumnezeu” (1* Corinteni *15, 50). Deci, zic ei, trupul acesta nu va intra în veşnicie, căci el se susţine prin hrană, şi în veacul viitor nu poate mânca şi bea. Şi iarăşi spun că Apostolul zice de Domnul nostru Iisus Hristos că, după ce „toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul Însuşi Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toţi”* (1 Corinteni *15, 28). Şi, iarăşi, aduc ceea ce se spune în* Ecclesiastul *„că a fost în veacurile care au fost înaintea noastră” (1, 10), ca să susţină pe temeiul acesta „preexistenţa”. La fel, aducând ceea ce se spune în Evanghelie, că „nu vei ieşi de acolo, până ce nu vei întoarce şi ultimul bănuţ”* (Matei *5, 26), susţin că vom avea un sfârşit al chinurilor. Lămureşte-mi deci acestea, stăpâne, pentru Domnul, ca să nu mă rătăcească vrăjmaşul şi să cad, din neştiinţă, în cursele lui cele rele. Căci mă clatin din toate părţile, din pricina prostiei mele, pentru că n-am păzit sfintele tale cuvinte ca să mă reţin de la început de la iscodirea acestor lucruri, care cuprind o mare primejdie pentru suflet. Şi roagă-te pentru mine, bunule părinte, ca să veghez de acum înainte şi să mă îngrijesc de plânsul pentru păcatele mele. Şi iartă-mă că am îndrăznit să te întreb despre acestea. Dar ca unii ce ştiţi toate, mi-aţi îngăduit să le* spun.[222]

---

[221] Era şi aceasta o învăţătură influenţată de Origen. Un trup aerian şi rotund nu mai e un trup alcătuit din organe în care se prelungesc simţirile care-şi au rădăcina în suflet. E oarecum închis în el însuşi. E aceeaşi concepţie despre lipsa unei legături intime între suflet şi trup, ca între două părţi ale unei unităţi. Origenismul se referă la starea de după înviere, în care trupul nu-şi păstrează în organe simţirile spirituale, care încep la unii să fie aşa încă de pe pământ. El nu afirmă această lipsă a trupului numai în starea provizorie de dinainte de înviere (când nu are organe), când de fapt sufletul nu mai are un trup, însă simţirile manifestate prin organele lui au rămas înrădăcinate în suflet. Pentru origenism nu există propriu-zis o înviere a trupurilor, ca o deplină reactivare în mod spiritualizat a simţirilor în trupul înviat. Subţierea lor până la a deveni o formă aeriană e concepută ca o transformare fizică, nu ca o copleşire a trupului prin simţirile spiritualizate, care se arată în „schimbarea luminoasă la faţă”.

[222] Sunt expuse aici erorile origeniste principale. Logica origenistă, din faptul că trupurile n-au fost unite de la început cu sufletele, deducea că

Răspuns: Frate, ţi-am scris înainte că diavolul a semănat în tine o îndeletnicire necerută de trup. Căci trupul pe care-l ai îţi cere să plângi şi să te tânguieşti pentru păcate. Totuşi, ca să nu te las în aceste gânduri, de voieşti să afli despre înviere şi dacă crezi prorocilor, Dumnezeu ne-a arătat cum va fi învierea, prin Iezechiel prorocul. S-a adunat os cu os, legătură cu legătură, vine cu piele şi nervi, şi aşa au înviat morţii (cf. *Iezechiel* 37, 7-8). Iar Apostolul, ştiind că ne vom scula în trupuri, ne-a învăţat, zicând: „Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace întru nestricăciune şi acest (trup) muritor să se îmbrace întru nemurire” *(1 Corinteni* 15, 53). Nu te rătăci! Trupurile vor învia cu oase, nervi şi piele. Şi aşa vor fi în veac, dar mai luminoase şi mai slăvite, după cuvântul Domnului, Care zice: „Atunci drepţii vor străluci ca soarele în Împărăţia Tatălui lor (cerurilor)” *(Matei* 13, 43).[223] El va adăuga trupurilor slavă. De pildă, când ostaşul de rând[224] ajunge lângă împărat, şi acesta îl face general şi îl umple de slavă, oare nu rămâne acelaşi? Oare s-a prefăcut trupul? Deci, aşa cum un diacon hirotonit deodată episcop se află îndată plin de slavă, aşa e şi aici. Sau, oare, nu sunt şi acum oameni în trup, care ajung purtători de Dumnezeu? Căci cum a văzut Moise pe Domnul? Sau înainte de el, Avraam şi Iacov, apoi Ştefan (cf. *Fapte* cap. 7)? Au fost ei fără trupuri? Aşa vor fi şi la înviere aceleaşi trupuri, dar nestricăcioase şi nemuritoare şi mai slăvite. De aceea zice Apostolul despre

---

nici nu vor rămâne unite în veci cu ele. După această teorie, sufletele au fost din veci şi vor dura în veci, deci participă la eternitatea divină. Şi ele nu vor suporta o pedeapsă veşnică, deoarece pedeapsa e legată de trup. Sufletul, ca minte pură, nu simte durerea (grosolană înţelegere a durerii!), căci misiunea lui nu constă în a creşte întru desăvârşire, care să se arate şi în transfigurarea trupului, ci în a contempla în mod nemişcat pe Dumnezeu. Dar o contemplare nemişcată e ceva aproape lipsit de viaţă, e un fel de confundare în esenţa fundamentală. Dar, atunci, cum începe mişcarea din acea stare de unitate cu esenţa contemplată? Aici trebuie să se recurgă la o lege interioară a esenţei, care se adună în sine şi se desfăşoară la nesfârşit. Aceasta înseamnă un panteism evoluţionist şi involuţionist. Origen e un precursor al lui Hegel.

[223] E lumina spirituală a sufletului plin de bunătatea lui Dumnezeu, reflectată în trupuri. E inundarea trupului de spiritualitatea vie şi iubitoare dumnezeiască, a cărei lumină nu are caracter fizic, ci moral. Nueo materie redusă fizic la aer, ca forma cea mai puţin condensată a materiei (ca în origenism), ci o materie devenită străvezie prin prezenta sufletului curăţat de patimi şi unit cu Dumnezeu cel iubitor. Raţionalitatea materiei face posibilă această transparentă a ei pentru sufletul desăvârşit, de a cărei raţiune înălţată în Dumnezeu ţine şi bunătatea.

[224] παγάνος, ostaş de rând, cum e omul din sat. Sau poate e vorba de mercenarii recrutaţi în oastea bizantină dintre păgâni.

trupul omenesc: „Se seamănă întru necinste, înviază întru slavă, [...] se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc” *(1 Corinteni* 15, 43). Spune acestea, fiindcă mulţi dintre sfinţi nu sunt arătaţi (descoperiţi) oamenilor, ci mai degrabă sunt lipsiţi de cinste în ochii acelora. Şi când vor primi acolo slava, ca pe o hirotonie, se va arăta tuturor că sunt duhovniceşti.[225] Pentru aceasta zice: „Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc”, slăvit, şi se vor minuna toţi. Şi când Apostolul zice: „Care va preface trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale”, înţelege că îl face luminos ca trupul Lui, cum a spus Apostolul Ioan: când El „Se va arăta, vom fi asemenea Lui” (1 *Ioan* 3, 2). Căci Fiul lui Dumnezeu fiind Lumina, aceştia fiind şi ei „fiii lui Dumnezeu”, după Apostol, vor fi şi ei fii ai Luminii (cf. *Efeseni* 5, 8; *1 Tesaloniceni* 5, 5).[226] În acest înţeles zice că „îi va preface”.

Cât priveşte spusa: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul Însuşi Se va supune Celui ce l-a supus Lui toate”, află mai întâi cui a scris acestea. Corintenilor, căci la ei înflorea încă elenismul. Iar la unii dintre elini era obiceiul acesta: când fiul unui rege al lor ajungea la vârsta majoratului, se ridica şi omora pe tatăl său. Şi pentru ca, nu cumva, primind predica Apostolului, să cugete acelaşi lucru şi despre Fiul lui Dumnezeu, a alungat de la ei împărtăşirea de acel obicei, spunându-le: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci şi El se va supune Celui ce I-a supus Lui toate”,[227] deci

[225] Lumina feţei, slava trupului, este starea duhovnicească reflectată pe faţă, pătrunsă în trup şi arătată ca printr-un ecran.

[226] Dumnezeu L-a făcut pe Fiul Său om, ca să ne facă şi pe noi fii ai Lui. Dar dacă Dumnezeu este Lumină, devenind noi fii ai lui Dumnezeu, devenim prin aceasta şi fii al Luminii. Dar aceasta se arată nu numai în sufletul, ci şi în trupul nostru. Căci Fiul lui Dumnezeu, întrupându-Se, S-a făcut Fratele nostru nu numai după suflet, ci şi după trup. Lumina dumnezeiască este spirituală, este înţelegere şi bunătate supremă. Aceasta se arată şi în noi, atunci când devenim fraţii lui Hristos, şi se reflectă şi în trup.

[227] Varsanufie arată şi prin aceasta dragostea care domneşte între Persoanele Sfintei Treimi, cum nu domneşte totdeauna între oameni, nici chiar în familie. Dar prin această explicaţie, Varsanufie înlătură o concluzie implicată în origenism: că nu numai persoanele umane, ci şi cele dumnezeieşti se vor contopi, cum Dumnezeu Însuşi Se va contopi cu toate, punându-se capăt formelor individuale apărute din esenţă. În realitate, e vorba de o prezenţă a voii Tatălui în toate prin lucrarea Fiului, Care a scos din oameni voia ce se opunea Tatălui. Căci Fiul S-a supus Tatălui primul, ca om, în mod deplin, pe cruce. Dar, după aceea, El va lucra ca să-i supună pe toţi Tatălui ca pe Sine Însuşi, însă lucrarea aceasta porneşte de la Tatăl. De aceea, nu numai Fiul supune pe vrăjmaşi Tatălui, ci şi Tatăl Îi supune Fiului pe aceia. Fiecare dintre Ei îi umple, pe cei ce cred, de iubirea faţă de Celălalt. Dar diavolul şi cei ce urmează lui

atunci când vrăjmaşii Lui vor veni legaţi la picioarele Sale. Prin aceştia înţelege pe diavolul şi puterile lui şi pe cei ce urmează voilor aceluia. De aceea a spus Apostolul: „Încă nu vedem că toate I-au fost supuse” (*Evrei* 2, 8). Până când? Până când, pe cei nesupuşi încă, îngerii Îi vor aduce lui Dumnezeu şi Tatăl, Care I-a spus: „Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale” *(Matei* 22, 44). Pe aceşti vrăjmaşi îi va aduce Tatăl, prin îngeri, la judecata Fiului,[228] căci Domnul a spus: „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului” *(Ioan* 5, 22).

Iar ca să înţelegi cum predă (Fiul) Împărăţia lui Dumnezeu şi Tatăl, ascultă: Fiul lui Dumnezeu ce întrupat a venit ca să cheme şi să sfinţească prin Sfântul Său Sânge un neam sfânt, un popor ales, râvnitor de fapte bune, o „preoţie împărătească” (cf. *1 Petru* 2, 9; *Tit 2,* 14). Deci, înţelege: după ce se vor supune Lui vrăjmaşii, şi-i va judeca, va supune la rândul Său lui Dumnezeu şi Tatăl, ca pildă de supunere, Împărăţia pe care a câştigat-o poporul cel sfânt, zicând: „Iată, Eu şi pruncii pe care Mi i-a dat” *(Isaia* 8, 18; *Evrei* 2, 12). Observă egalitatea: Tatăl a dat toată judecata Fiului, şi Fiul a dat Tatălui pe cei pe care i-a chemat. Şi aşa se împlineşte cuvântul: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul Se va supune Celui ce I-a dat Lui toate”.

Cât despre veacurile de care vorbeşte *Ecclesiastul,* cunoaşte că timpul unui om este veacul lui. De aceea, i-a zis „că a fost în veacurile dinainte de lumea aceasta”, ci „în veacurile dinainte de noi” (ale lumii acesteia). Şi, dacă vrei să vezi că cei neînvăţaţi şi neîntemeiaţi strică Scripturile şi le răstălmăcesc după învăţăturile diavolului, Apostolul zice: „Bucatele sunt pentru pântece şi pântecele pentru bucate, dar Dumnezeu va nimici şi pe unul, şi pe celelalte” *(1 Corinteni* 6, 13). El grăieşte despre lăcomia pântecelui, despre neînfrânare şi îmbuibare. În acest înţeles a desfiinţat mâncărurile şi pântecele pentru sfinţi. Apostolul, care a spus acestea referindu-se la patimi şi că pe acestea le-a desfiinţat Domnul de la el şi de la cei ca el, a mai spus: „Nici de vom mânca, nu ne vom osândi, nici de nu vom mânca, nu ne vom îndreptăţi” *(1 Corinteni* 8, 8). Acesta este înţelesul cuvântului. Iar despre veacul viitor, Dumnezeu a spus că oamenii vor fi deopotrivă cu îngerii (cf. *Luca* 20, 36), nemâncând, nici bând, nici poftind (cf. *Luca* 7, 33). Căci nimic nu-I este cu neputinţă (cf. *Facerea* 18, 14). El a dat dovada despre aceasta prin Moise, care a petrecut aşa patruzeci

---

vor fi supuşi altfel: prin faptul că nu vor mai avea nicio putere asupra celor câştigaţi de Hristos pe seama Tatălui şi de Tatăl, pe seama Fiului.

[228] Textul grecesc despre această chestiune e foarte nelămurit; probabil a fost mult alterat.

de zile şi patruzeci de nopţi. Cel ce a făcut aceasta (cu Moise) poate face pe om să petreacă aşa şi în toţi anii veacului său.[229] Iar dacă aiurează cineva şi zice că, pe urmă, (Moise) a mâncat, ca de altfel şi Mântuitorul după Înviere, (să ştie că) a făcut aceasta ca să ne dea, în parte, dovada despre învierea la viaţa viitoare.[230] De aceea au mâncat şi cei înviaţi din morţi, ca dovadă că au fost înviaţi. El ne-a arătat şi prin Apostoli că va fi înviere.[231] Chiar dacă, după aceea, au murit, nu trebuie să respingem credinţa în înviere. Pe lângă aceea, zice: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Matei 4, 4). Ce ai de spus faţă de aceasta, dacă nu vrei să răstălmăceşti şi acest cuvânt, ca şi celelalte Scripturi? Cât priveşte cuvântul: „Carnea (trupul) şi sângele nu pot să moştenească Împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea” (*1 Corinteni* 15, 50), prin trup şi sânge numeşte, aici, necurăţia şi răutatea şi voile proprii.

Dar voieşti să afli că, chiar aflându-se în trup, oamenii ajung duhovniceşti? Ascultă pe Domnul, Care spune lui Nicodim: „Trebuie să vă naşteţi de sus”, apoi adaugă „din apă şi din Duh” *(Ioan* 3, 3-5). Iar cei născuţi din Duh sunt duhovniceşti. Şi, iarăşi, zice: ei nu s-au născut „din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu” *(Ioan* 1, 13) şi: „Duh este Dumnezeu” *(Ioan* 4, 24). Dacă deci, fiind încă aici, s-au făcut duhovniceşti, născându-se din Dumnezeu, cum nu va putea Dumnezeu să-i facă şi acolo duhovniceşti? Iar cuvântul: „Nu va ieşi de acolo, până ce nu va întoarce şi cel din urmă bănuţ” l-a spus arătând chinurile lor veşnice. Căci de unde vor putea să întoarcă? De va fi aruncat un datornic sărac în închisoare şi judecătorul îi va spune că nu va ieşi până ce nu va întoarce suma datorată, se mai poate spune că va ieşi? Nu se poate, nu te rătăci ca un nebun; nimeni nu înaintează acolo.[232] Şi orice are cineva de aici are: fie

[229] Dacă Dumnezeu poate ajuta pe om să vieţuiască fără mâncare în tot timpul existentei lui pământeşti, cu atât mai mult poate face aceasta pentru viaţa viitoare. Nu e vorba de o putere exercitată de Dumnezeu asupra omului din afară, ci de Dumnezeu aflat în om. După măsura desăvârşirii, acesta nu mai are nevoie de mâncare.

[230] În ediţia Volos, la notă, se spune că obiecţia de faţă se referă la Hristos, Care a mâncat şi după Înviere. Dar Hristos a făcut aceasta ca să arate că trupul Lui este vizibil, şi nu un chip aparent, deci nu pentru că ar fi avut nevoie de mâncare. Chiar mâncând, ne-a dat în parte o dovadă despre înviere, deci despre continuarea vieţii după înviere, chiar dacă aceasta era o dovadă neadecvată.

[231] Învierile săvârşite prin Apostoli au fost şi ele o dovadă că va avea loc o înviere a trupurilor şi că aceasta este cu putinţă.

[232] Ar putea plăti, dacă în iad s-ar putea lucra pentru îndreptare. Dar

bun, fie rău, fie plăcut. Lasă deci flecărelile acestea prosteşti şi nu merge pe urmele dracilor şi învăţăturii lor, căci dintr-odată vă prind şi dintr-odată vă aruncă jos. Smereşte-te înaintea lui Dumnezeu, plângându-ţi păcatele şi tânguindu-te pentru patimi. Adu-ţi aminte de Scriptura care zice: „Şi acum, Israele” *(Deuteronomul* 10, 12), şi iarăşi: „Şi acum am început” *(Psalmii* 76, 11). Ia seama la tine. Dumnezeu să te ierte! Vezi spre ce înclină inima ta cu iscodirea.

• ***Întrebare: Un alt frate a întrebat pe acelaşi mare Bătrân, zicând: Spune-mi, părinte, iată, văd pe cineva făcând un lucru şi-l povestesc cuiva. Şi-mi spun că nu-l osândesc, ci vorbim numai. Oare gândul meu nu e de bârfire?***

Răspuns: **De este în vorbire o mişcare pătimaşă, este bârfire. Dar de e liberă de patimă, nu este bârfire. Vorbeşte numai pentru a nu creşte răul.**

• ***Întrebare: Ce înseamnă: „Fiţi înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii” (Matei 10, 16)?***

Răspuns: **Cel ce are o înţelepciune ca a şarpelui, în privinţa răului, şi o nevinovăţie ca a porumbelului, în privinţa binelui, nu va lăsa nici înţelepciunea să se facă vicleană, nici nevinovăţia (simplitatea) să se facă fără minte.**

• *Întrebare: Cine sunt cei ce fac răul cu voia şi cine, fără voie?*

Răspuns: Cei ce fac răul cu voia sunt aceia care îşi predau voia lor răutăţii, şi se îndulcesc şi se împrietenesc cu ea. Aceştia au pace cu satana şi nu se războiesc cu el în gânduri. Iar cei ce fac răul fără voie sunt cei care au în mădularele lor o putere ce luptă, după Apostol, împotriva minţii (cf. *Romani* 7, 23) ca o putere ceţoasă, ca un val, dar în gândurile lor nu conglăsuiesc, nici nu se îndulcesc cu aceea, nici nu ascultă de ea, ci se împotrivesc, lucrează împotrivă, îi răspund, contraatacă, se mânie pe ei înşişi. Aceştia sunt cu mult mai buni la Dumnezeu decât cei care, din liberă alegere, îşi predau voia lor răutăţii şi se îndulcesc de ea.

---

aceasta înseamnă să faci acolo ceva pentru alţii. Dar a lucra pentru cei din cer nu e de trebuinţă. Iar dacă cei din iad ar putea lucra unii pentru alţii, iadul n-ar mai fi iad. Ba ar avea chiar pe Dumnezeu în ei, dat fiind că fără Dumnezeu nu se poate face binele. Sau, dacă cei de acolo ar fi într-o pocăinţă stăruitoare, ar fi ca nişte călugări într-o mănăstire. De fapt, iadul este încremenirea într-o neputinţă de a mai fi bun, după ce cineva s-a obişnuit toată viaţa de pe pământ cu această stare. De fapt, cei de acolo nu mai pot lucra unii pentru alţii nici măcar în starea provizorie dinainte de înviere. Şi aceasta nu pentru că nu mai au un trup, căci rădăcinile simţurilor şi organelor active rămân în raţiunile sufletului, astfel încât se pot manifesta într-un fel oarecare unii faţă de alţii, ci pentru că s-au încremenit într-un egoism, într-o neputinţă spirituală de comunicare voită sau iubitoare, căci o comunicare de duşmănie tot există, fără voia lor.

• *Întrebare: Ce înseamnă ceea ce a spus Domnul samarinencei: „Cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care-l ai acum nu-ţi este bărbat”* (Ioan 4, *18)?*

Răspuns: Cuvântul e limpede. După o lege veche, toate femeile care rămâneau despărţite prin moarte de bărbaţii lor, şi fără copii, puteau să se mărite cu încă alţi cinci bărbaţi. Dar dacă vreuna se mărita, după al cincilea, şi cu al şaselea, acela nu-i era bărbat, ci trăia cu el în curvie, unirea cu el fiind nelegitimă. E ceea ce s-a întâmplat şi cu femeia aceasta.

Iar **de voieşte cineva să dea o tâlcuire mai tainică, cei cinci bărbaţi legitimi sunt simţurile naturale: vederea, mirosul, auzul, gustul, pipăitul, prin care cunoaştem tot ce ne este aproape. Iar al şaselea şi nelegitim este necredinţa, cu care s-a unit femeia din neştiinţă şi contrar firii. Deci i-a zis Hristos: „Adevărat ai spus că cinci bărbaţi ai avut”. Căci ai avut ca bărbaţi cele cinci simţuri, care te-au stăpânit şi te-au dus după voia lor. Adică ţi-ai împlinit cu îndestulare poftele care intră prin cele cinci simţuri naturale. Pe acestea le-ai pierdut, pentru neputinţa trupului ce ţi-a venit din bătrâneţe. Iar cel pe care-l ai acum, adică necredinţa, nu îţi este bărbat, adică nu te stăpâneşte în chip natural, ci din afară**.

• *Un îndemn al sfântului şi marelui Bătrân Varsanufie către un începător care se îmbolnăvise şi nu putea suporta supărarea pricinuită de boală.*

Răspuns: Frate, când lucrătorii au cerut de la stăpânul viei plată, nu s-au lăudat decât cu un singur lucru, zicând: „Am răbdat arşiţa zilei şi greutatea ei” *(Matei* 20, 12). Să răbdăm deci, fiule, cu mulţumire necazul, ca să ne împărtăşim cu îmbelşugare de mila lui Dumnezeu, şi să nu ne descurajăm şi să cădem în robia trândăviei, căci din aceasta vine începutul pierzaniei. Adu-ţi aminte, fiule, că „cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui” *(Matei* 10, 22). Fiule, există şi o boală spre ispită, şi ispita este spre cercare; căci „bărbatul neispitit este necercat” (Resch, *Agrapha,* nr. 90, pp. 130-132). Iar cel ispitit în primejdii este probat ca aurul în foc. Şi probarea duce pe om la nădejde, iar „nădejdea nu ruşinează” *(Romani* 5, 4-5). Să nu slăbească deci vrăjmaşul hotărârea ta cea după Dumnezeu şi să nu-ţi clatine credinţa în Sfânta Treime. Spune-mi, ce-ai păţit de te-ai moleşit aşa? Adu-ţi aminte ce zice Apostolul: „În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit încă până la sânge. Şi aţi uitat îndemnul care vă grăieşte ca unor fii: «Fiul meu, nu dispreţui certarea Domnului, nici nu te descuraja, când eşti mustrat de El. Căci pe cine iubeşte Domnul îl ceartă, şi bate pe tot fiul pe care îl primeşte». Răbdaţi spre înţelepţire,

Dumnezeu se poartă cu voi ca faţă de fii. Căci care e fiul pe care tatăl său nu-l ceartă? Iar de sunteţi fără de certare, de care s-au făcut părtaşi toţi, sunteţi fii nelegitimi (maşteri), şi nu fii” *(Evrei* 12, 4-8).

De rabzi necazul cu mulţumire, ajungi fiu. Iar de te arăţi moleşit, te faci maşter.[233] Mă rog ţie, fiule! Eu, bătrânul, mă rog ţie, celui tânăr; eu, cel vechi în haină călugărească, chiar dacă nu m-am folosit cu nimic, ţie celui de curând tuns![234] Şi să nu fie aceasta în deşert, Doamne, Iisuse Hristoase, nici degeaba! Veghează, trezeşte-te din beţia somnului prea greu.[235] Ridică-te ca Petru şi ca ceilalţi Apostoli, strigând către Hristos, Mântuitorul tuturor, cu glas răsunător: „Stăpâne, miluieşte-ne, că pierim!” *(Matei* 8, 25; *Luca* 8, 24). Şi cu siguranţă că va veni şi la tine şi va certa vântul şi marea şi va îndepărta furtuna de la corabia ta, adică viforul din sufletul tău, şi te va smulge de la leul sângeros, şi (va smulge) porumbelul tău din pântecele balaurului. Va apăra semănătura ta de grindină şi untdelemnul tău de viermi şi toţi pomii tăi de gheaţă, ca să-şi dea roadele lor la vreme. Şi sămânţa pământului tău va da rod copt, după cuvântul Domnului: una o sută, alta şaizeci, şi alta treizeci (cf. *Marcu* 4, 20). Gândeşte-te, frate, că rabzi pentru numele lui Dumnezeu. Apostolul a înşirat aceste necazuri după ce a spus că nimic nu ne va despărţi de dragostea lui Hristos: nici necazul, nici strâmtorarea, nici foamea, nici prigoana, nici lipsa de îmbrăcăminte, nici primejdia, nici sabia (cf. *Romani* 8, 35). Iar o mică boală să ne clatine mintea de la Dumnezeu? Să nu fie! Ci întăreşte-te, fiule, şi gândeşte-te la ajutorul ce vine de la Dumnezeu, căci aceasta este întâia ispită. De o biruieşti pe aceasta cu Dumnezeu, ea nu te mai stăpâneşte. Dar dacă te biruieşte acum, te va duce la robie. Stai deci tare şi rabdă. Căci, de vei sta tare, vei vedea care va fi mila Domnului. Şi să fie încredinţată iubirea ta că nu încetez noaptea şi ziua să mă rog lui Dumnezeu, ca să te mântuiască pe tine şi să ne păzească pe noi

---

[233] Dumnezeu nu vrea să aibă decât fii puternici, care se arată mai presus de greutăţile pe care le suportă, mai tari decât ispitele. Dumnezeu cel tare nu vrea să aibă drept fii nişte cârpe plângăreţe. Dar fiii sunt tari în răbdarea şi în bunătatea lor.

[234] Dorinţa de a-l vedea mântuit şi mila pentru pieirea ce-l aşteaptă pe tânărul său fiu duhovnicesc îl fac pe Bătrân să se folosească chiar de rugăciune, ca să-i dea tărie şi curaj. Aşa se roagă cel tare de cel slab, aşa se coboară la noi, plângând pentru noi, Fiul lui Dumnezeu. E o coborâre continuă prin jertfa pe care o aduce pentru noi, prin starea de jertfă în care ni Se dăruieşte. Aceasta e tăria celui cu adevărat tare: tăria smereniei!

[235] E propriu spiritului să fie treaz, să nu fie adormit şi cu conştiinţa aproape pierdută, asemănându-se animalului.

toţi de cel viclean. Şi străduinţa mea este ca să moşteniţi împreună cu sfinţii, ca nişte copii ai lor, „cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El” *(1 Corinteni* 2, 9). Primeşte acestea şi vei fi fericit în Hristos.[236]

• *Întrebare:* ***Un frate, înştiinţat despre acestea, a întrebat pe acelaşi mare Bătrân: Iubirea ta a spus că păcătosul poate să se elibereze de păcatele sale prin pocăinţă. Dar nu are, oare, păcatul trebuinţă şi de rugăciunea sfinţilor, ci îi este îndeajuns ce face el? Mai ales dacă nu arată o pocăinţă adevărată, iar sfinţii se roagă pentru el, nu se şterg păcatele lui datorită lor?***

Răspuns: **Dacă omul nu face tot ce poate şi nu uneşte aceasta cu rugăciunea sfinţilor, nu are niciun folos de rugăciunile sfinţilor pentru el. Căci dacă ei se înfrânează şi se roagă pentru el, iar el se dedă plăcerilor şi leneviei, ce-i foloseşte rugăciunea lor pentru el? Atunci se împlineşte ceea ce s-a spus: „Când unul zideşte şi altul strică, ce folos au, fără numai că se ostenesc?”** ***(Înţelepciunea lui Isus Sirah*** **34, 25). Căci dacă s-ar putea ca cel pentru care se roagă sfinţii să se mântuiască fără să dea şi el puţină luare-aminte, n-ar fi nicio piedică pentru Dumnezeu ca ei să facă aceasta şi pentru toţi păcătoşii lumii. Dar chiar dacă se osteneşte puţin şi păcătosul, el are nevoie şi de rugăciunea dreptului, căci spune Apostolul: „Mult poate face rugăciunea lucrătoare a dreptului”** ***(Iacov*** **5, 16). Aşadar, când se roagă sfântul şi dreptul, trebuie să conlucreze şi păcătosul prin pocăinţa lui, după puterea lui, cu rugăciunea sfinţilor, nefiind în stare să-şi plătească singur datoriile. El aduce din partea sa puţin, iar rugăciunea sfinţilor mult. Căci precum cineva, având de cărat zece măsuri de grâu, nu poate căra nici două, dar află pe un om temător de Dumnezeu care poate căra nouă, lăsându-i lui una, astfel se mântuieşte şi nu e jefuit pe drum de tâlhari, la fel e şi aici.[237] Păcătosul se mai aseamănă cu omul ce datorează o sută de monezi (de**

---

[236] Aşa cum împăratul pământesc încununează pe ostaşul viteaz, care rabdă şi luptă pentru el, aşa încununează şi Împăratul ceresc pe cel ce face aceasta pentru El. Căci în această răbdare se arată credincioşia lui, iubirea lui faţă de Împăratul ceresc.

[237] Rugăciunea celui ce se clatină din pricina păcatelor sale nu străbate cu putere la Dumnezeu, ci rămâne în şovăieli, contrar rugăciunii celui întărit întru curăţie şi iubire de Dumnezeu şi de oameni. Acela se gândeşte încă şi mai mult la plăcerile păcatelor sale, la egoismul său, nu se comunică în întregime lui Dumnezeu.

aur), care, înştiinţat de creditori că trebuie să-şi plătească datoria, se duce la alt om credincios şi bogat şi-l roagă să-i dea din iubire cât poate, iar acela, având iubire de oameni şi văzând necazul acestuia, milostivindu-se de el, îi spune: „Frate, tot ce am în mâinile mele dau pentru tine. Eliberează-te de datorie”. Datornicul trebuie deci să se silească şi să dea puţinul pe care-l poate da, ca să se elibereze de multe. Căci, dacă acel om milostiv nu vede pe datornic că a adus cele zece monezi ale sale, va înţelege că e zadarnic să dea cele nouăzeci de monezi ale lui, ştiind că astfel nu se vor completa cele o sută datorate.

- ***Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Dacă cineva cere cuiva să-i dăruiască ceva şi acela nu are, oare trebuie să se împrumute ca să-i poată da?***

Răspuns: **Dacă se cere cuiva să dea ceea ce nu are, osândă nu are. Căci Apostolul Petru, rugat de unul să-i dea ceva de pomană, a zis: „Argint şi aur nu am” *(Fapte* 3, 6), şi nu s-a împrumutat ca să-i dea. Iar dacă cineva nu are decât ceea ce-i este de trebuinţă, nici atunci nu trebuie să cheltuiască ceea ce are, la întâmplare, ca să nu-i lipsească lui şi să se necăjească nesuportând lipsa acelui lucru. Iar dacă cel căruia i se cere îi spune celui ce-i cere: „Iartă-mă, nu am ce să-ţi dau”, aceasta nu e o minciună, căci cel ce nu are decât ceea ce-i este de trebuinţă nu are ce să dea altuia. Dar să spună celui ce cere: „Iartă-mă, că nu am decât ceea ce îmi este de trebuinţă!” Gândeşte-te la cele cinci fecioare, care, rugate de celelalte să le dea untdelemn pentru candelele lor, le-au spus: „Nu cumva să nu ne ajungă nici nouă şi nici vouă” *(Matei* 25, 9). Din partea sa, Apostolul Pavel spune corintenilor: „Să fie prisosul vostru spre împlinirea lipsei altora” (2 *Corinteni* 8, 14), dar şi: „Nu însă ca să fie altora uşurare, iar vouă necaz” (2 *Corinteni* 8, 13).**

- *Întrebare: Mai lămureşte-mi şi aceasta, stăpâne Avva. Cum se va face părtaş cel ce nu are de unde să dea, de binecuvântarea vestită de Mântuitorul celor de-a dreapta: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi Împărăţia pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc” ş.a.m.d.* (Matei 25, 34, *55-57)?*

Răspuns: Frate, oare Apostolii, fiindcă n-au avut bani, nu sunt părtaşii acestei binecuvântări? Sunt cete (trepte) şi cete, şi Dumnezeu a grăit către fiecare potrivit cetei lui. Căci a arătat prin „Fericiri” deosebirea celor ce se mântuiesc. De la cele supuse simţurilor se pot înţelege şi cele duhovniceşti. Presupune că este un om care, având legume proaspete, le vinde pentru un dinar şi

un alt om, care are alte lucruri, şi le vinde tot pentru un dinar. Iar între meşteşuguri e la fel: unul e lemnar şi ia cinci dinari pe zi, altul, zidar, şi ia aceeaşi plată, altul, având alt meşteşug, ia aceeaşi plată. Meşteşugurile sunt diferite şi produsele, la fel, dar cinstea şi plata sunt aceleaşi. Aplică acestea la mântuirea sufletului celor ce au bani şi împart săracilor fără a căuta slava deşartă. Tuturor li se va spune: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi Împărăţia pregătită vouă de la întemeierea lumii” ş.a.m.d. Ia aminte însă şi la celelalte „Fericiri” şi vei afla în ele multă deosebire. Dar mântuirea sufletului şi Împărăţia cerurilor sunt una, căci a zis: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor” *(Matei* 5, 3), şi iarăşi: „Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este Împărăţia cerurilor” *(Matei* 5, 10). Şi ceilalţi fericiţi, măcar că sunt deosebiţi în fericire, nu sunt străini de Împărăţia cerurilor. Dacă deci nu ai din ce să faci milostenie, fă-te sărac cu duhul, ca să moşteneşti împreună cu sfinţii Împărăţia cerurilor;[238] plânge păcatele tale din această lume, ca să fii mângâiat de cele spuse în Evanghelie; flămânzeşte şi însetează după dreptate, ca să te saturi de ea; fii curat cu inima, ca să vezi pe Dumnezeu întru slava Lui; fă-te făcător de pace în inima ta, ca să te numeşti fiu al lui Dumnezeu; pregăteşte-te prin fapte bune să fii alungat pentru dreptate din cetate în cetate, adică, din gândul rău al diavolului în gândul bun al lui Dumnezeu, ca să te veseleşti de moştenirea Împărăţiei cerurilor. Rabdă osânda prigonitorilor şi defăimarea mincinoasă pentru Domnul, ca să te bucuri întru veselie, descoperind înaintea ta multă răsplată în ceruri.

• ***Întrebare: Se întâmplă să am un lucru de care am numaidecât nevoie şi altul de mai puţină nevoie şi mai de jos, fie vin, fie pâine. Şi-mi zice gândul să dau săracilor din ceea ce am neapărată nevoie. Dar îmi e greu să fac aşa, ca să le dau lor din cele mai bune şi eu să ţin pe cele de rândul al doilea. Dar când vin la mine părinţi, socotesc să-i cinstesc pe ei mai mult decât pe săraci şi să-i ospătez pe cât pot mai bine. Oare judec bine sau nu?***

Răspuns: **Cât priveşte pe săraci, întrucât n-am ajuns să-i socotim deopotrivă, nici să iubim pe aproapele ca pe noi înşine, fă după puterea ta. Cunoscându-ţi slăbiciunea, dă-le lor cele de al doilea rând. Cât priveşte pe părinţi, pe ei trebuie să-i cinsteşti mai mult, fiindcă sunt slujitorii lui Dumnezeu, căci s-a scris: „Celui cu cinstea, cinste”** ***(Romani*** **13, 7). Pentru că şi Dumnezeu i-a cinstit mai mult.**

• ***Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat***

---

[238] Să intri în Împărăţia comuniunii desăvârşite.

pe acelaşi Bătrân Ioan dacă va mai trăi sau va muri. Şi i-a răspuns aşa:

Răspuns: **Dacă-ţi spun că vei muri, îţi vei lucra mântuirea în chip silit. Căci, văzându-te în gura morţii, îţi vei arunca lucrurile ca un silit. Dar dacă aştepţi să mai trăieşti mult timp, şi-ţi vine dorinţa să te mântuieşti, vei îndrepta nesilit gândul tău spre bine. Şi atunci, chiar de vei muri curând, îţi vei lucra mântuirea în chip liber, şi nu silit.**

- ***Întrebare: Spune-mi, părinte, ce folos are sufletul din binele făcut de bunăvoie şi ce folos din cel făcut fără de voie?***

Răspuns: **Cel de bunăvoie izbăveşte sufletul de moarte în chip desăvârşit, iar cel fără de voie aduce o micşorare a acestui har şi se aflǎ mai jos.**

- ***Întrebare: Dacă cineva a trăit în nepăsare, dar văzând că e pe cale de a muri făgăduieşte lui Dumnezeu că, de va mai trăi, se va strădui să placă Lui, oare i se va dărui o prelungire a vieţii?***

Răspuns: **Dumnezeu este Cel care cunoaşte inima şi priveşte la dreptatea inimii. De vede deci pe acela că se va pocăi cu adevărat şi din tot sufletul, îi dă un adaos de viaţă, căci zice: „Să-ţi dea ţie Domnul după inima ta”** ***(Psalmii*** **19, 5).[239] Iar voia lui Dumnezeu este mântuirea, căci El Însuşi a zis: „Viu sunt Eu şi nu voiesc moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă şi să fie viu”** ***(Iezechiel*** **18, 23). „Să ne îndreptăm deci inima spre El şi să aruncăm toată grija noastră asupra Lui” (1** ***Petru*** **5, 7), şi El va conduce viaţa noastră spre cele de folos mântuirii noastre.**

- *Întrebare:* ***Dacă legea lui Dumnezeu îmi porunceşte ceva şi legea lumii hotărăşte dimpotrivă, ce trebuie să fac? Căci viaţa societăţii se cârmuieşte prin legile lumii şi cel ce le încalcă lucrează nedrept.***

Răspuns: **Legea lui Dumnezeu e mai vrednică de ascultat, căci vorbeşte despre mântuirea sufletească. Iar legea lumii, fiind trupească, vorbeşte de cele trupeşti.**

- *Întrebare:* ***Când văd pe cineva înjurând religia şi hulind sfânta credinţă, mă mânii pe el, pe motiv de râvnă. Ce este aceasta?***

---

[239] Dumnezeu vede dincolo de ceea ce făgăduim la suprafaţă, dintr-un sentiment trecător de frică. Şi, pe baza a ceea ce vede, ştie de vom împlini ceea ce făgăduim sau nu. Pe această cunoaştere a sinei noastre adânci se bazează preştiinţa Lui şi hotărârea de a împlini sau nu ceea ce Îi cerem.

Răspuns: Ai auzit că nu se face îndreptarea prin rău, ci mai degrabă prin bine. Deci grăieşte cu cel ce înjură, mustrându-l cu blândeţe şi îndelungă-răbdare întru frica lui Dumnezeu, iar de te vezi pe tine tulburat, nu trebuie să spui nimic.

- ***Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe marele Bătrân de-i este de folos să se despartă de femeia lui pentru a se călugări.***

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, nu te despărţi de ea, căci prin aceasta încâlci porunca Apostolului, care zice: „Te-ai legat cu femeie, nu căuta dezlegare” _(1 Corinteni 7,_ 27). Căci, altfel, dacă ea păcătuieşte şi se îndreaptă spre rău, păcatul cade asupra ta, afară de cazul când despărţirea s-a făcut cu bună învoire şi prin împreuna-sfătuire.

- ***Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi mare Bătrân, zicând: Ce să fac, căci sunt cuprins repede de patimi?***

Răspuns: Nu te învoi cu ele şi întoarce-ţi ochii, ca să nu vezi deşertăciune, şi mâinile de la lăcomie, şi te va elibera Dumnezeu de ele. Deci, vieţuieşte cu cuviinţă. Şi să nu iei mâncare, nici băutură pe săturate. Şi, aşa, vei umili patimile şi vei afla odihna.[240]

- ***Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, profesor în ştiinţele din afară, a întrebat pe marele Bătrân dacă ar face bine să treacă la o treaptă mai strălucită.***

Răspuns: „Nu te semeţi” (1 _Timotei_ 6, 17), ci adună-ţi multe acolo unde eşti, şi vei afla har la Dumnezeu şi mulţumire de la oameni.

- ***Întrebare: Acelaşi a cerut aceluiaşi Bătrân Ioan să se roage pentru un îndrăcit.***

Răspuns: Să se înfrâneze pe cât poate, şi vor fi auziţi cei ce se roagă pentru el, căci „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” _(Iacov_ 5, 16). Iar Domnul a spus: „acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post” (Matei 17, 21; _Marcu_ 9, 29).[241]

- ***Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Au intrat nişte hoţi în casa noastră pentru păcatele noastre, dar n-au luat nimic din ea. Să pun***

---

[240] Unde nu sunt patimi, e odihnă: nu sunt ambiţii, griji, invidie, mânie, întristare, tulburare, agitaţie.

[241] Posturile şi rugăciunile întăresc voinţa şi potolesc tulburarea omului, care merge până la îndrăcire. Ele îndreaptă pe om spre o depăşire a ceea ce-l tulbură, făcându-l conştient de relaţia cu Dumnezeu.

în mişcare urmărirea lor sau să fac pe neştiutorul?

Răspuns: **Dacă socotim că hoţii au intrat pentru păcatele noastre, iar Dumnezeu, pentru iubirea Lui de oameni, n-a îngăduit să ni se facă vreun rău, de ce să voim să ne răzbunăm şi să nu lăsăm toate în seama lui Dumnezeu, Care a zis: „A Mea este răzbunarea, Eu voi răsplăti"** ***(Deuteronomul*** **32, 35;** ***Romani*** **12, 19)? Dacă ne temem de Dumnezeu, când îi vedem pe ei pătimind de ceva, trebuie să-i ajutăm după puterea noastră. Dar fiindcă n-am ajuns la treapta aceasta, ca să nu cădem cu voia în slava deşartă, să nu le facem nici bine, nici rău,[242] ci să mulţumim Celui ce nu ne-a făcut nouă după păcatele noastre.[243]**

Întrebare: Dar dacă s-a întâmplat ca ei să fure ceva dintr-ale noastre, ce trebuie să facem?

Răspuns: **Stă în puterea celor desăvârşiţi să dispreţuiască toate. Iar cei din a doua treaptă pot să-şi ia înapoi cele pe care le-au pierdut sau să se şi păgubească puţin, cugetând la strâmtorarea acelora şi la nevoia ce o au de cele pe care le cer. Uneori, aceasta îl poate face pe vreunul să se folosească şi de legile pe care aceia le-au nesocotit. Dar să ştim că lucrul acesta este odrasla iubirii de arginţi şi pricinuieşte vătămare sufletului nostru. Şi călcăm şi porunca, ce zice: „De voieşte cineva să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, dă-i şi cămaşa"** ***(Matei*** **5, 40).**

Întrebare: Deci cum, părinte? De vrea cineva să-mi ia haina, să i-o dau îndată? Dar câţi oameni răi şi vicleni nu voiesc să facă aceasta cu plăcere, încât, dacă ar putea, ar lăsa pe cineva şi gol?

Răspuns: **Nu spune să o dai celui ce voieşte, simplu, să ţi-o ia, ci celui ce voieşte să se judece cu tine, ceea ce înseamnă neîndurare şi judecăţi, care aduc vătămare sufletului. În acest caz, trebuie să dispreţuieşti cele trupeşti, pentru mântuirea sufletului, căci zice: „Ce va folosi omului, de va câştiga lumea întreagă, iar sufletul şi-l va pierde?"** ***(Matei*** **16, 26).**

• *Întrebare: Dar sunt unii încercaţi în judecăţi, care nu se vatămă la fel cu cei neîncercaţi în acestea. Oare nu ar fi bine ca cei din urmă să le încredinţeze acelora, ca să se judece ei cu aceia?*

---

[242] Dacă le-am face bine hoţilor care au intrat în casa noastră, ne-am mândri, deoarece n-am ajuns la treapta înaltă a compătimirii lor pentru patima de care suferă. Dar nu trebuie să le facem nici rău, ca să nu adăugăm noi păcate la cele pe care le avem.

[243] Să mulţumim lui Dumnezeu, Care n-a lăsat pe hoţi să ne jefuiască după păcatele noastre.

Răspuns: Chiar dacă aceia sunt cercaţi în ale judecăţilor, noi suntem pricina vătămării lor sufleteşti. Iar comparând relele, acesta nu e mai mic. Căci, dacă ne judecăm noi înşine, aceasta pricinuieşte vătămare sufletului nostru. Dar dacă se vatămă şi aceia la fel ca noi, ne facem noi înşine pricina vătămării lor, iar vătămarea lor se întoarce la noi şi suferim aceeaşi vătămare. Căci s-a scris: „Cu neputinţă este să nu vină smintelile (răul), dar vai de cel prin care ele vin” *(Luca* 17, 1). Iar dacă cineva, în loc de a se mulţumi că s-a izbăvit de astfel de necazuri, se sileşte să-i facă pe duşmani să sufere, acest lucru e mai rău decât toate şi mânie pe Dumnezeu, Care ne-a cerut să nu răsplătim răul cu rău (cf. *Romani* 12, 17), şi ne-a zis: „Iertaţi şi veţi fi iertaţi” *(Luca* 6, 37; *Matei* 6, 14).

• *Întrebare: De are cineva datornici bogaţi, poate să ceară dobânzi? Iar de sunt săraci, le poate cere suma împrumutată?*

Răspuns: S-a scris despre cel drept că „argintul lui nu l-a dat cu camătă (dobândă)” *(Psalmii* 14, 5). Aceasta înseamnă că putem cere înapoi suma împrumutată. Dar dacă unii nu pot întoarce suma, despre aceia s-a scris: „Dacă fratele tău se află în nevoie, nu-l apăsa cu cererile tale” *(Ieşirea* 22, 25).

• *Întrebare: Lăcustele îmi vătămă ţarina. De le gonesc, vecinii se mânie pe mine. De le las, mă păgubesc. Ce să fac?*

Răspuns: Ia apă sfinţită şi stropeşte câmpul şi, de poţi să le alungi sau să le nimiceşti cu pace şi fără ceartă, nu e păcat. Iar dacă naşte ceartă, lasă lucrul în seama lui Dumnezeu, spre folosul sufletului tău. Şi orice s-ar întâmpla va fi cu voia lui Dumnezeu.

• ***Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat: Voiesc să storc în teascul meu vinul unui iudeu. Oare nu e păcat?***

***Răspuns:* Dacă Dumnezeu, plouând peste ţarina ta, n-ar ploua şi peste cea a iudeului, nici tu n-ar trebui să storci vinul lui. Dar dacă iubirea Lui de oameni se întinde peste toţi, şi plouă şi peste drepţi, şi peste nedrepţi, pentru ce voieşti tu să fii neomenos şi nu mai degrabă milostiv, precum El Însuşi zice: „Fiţi milostivi, precum Tatăl vostru (Cel din ceruri) este milostiv” *(Luca* 6, 36)?**

• ***Întrebare: Dacă cineva îmi încredinţează un lucru, cerându-mi să nu spun nimănui, şi altul îmi cere cu jurământ să i-l spun, ce să fac? De spun, supăr pe cel care mi l-a încredinţat. De nu-l spun, supăr pe cel ce mă întreabă, şi mă tem de jurământul lui.***

***Răspuns:* De-ţi cere aceasta cu jurământ, el va purta**

păcatul.[244] Deci, nu trebuie să descoperi taina fratelui sub motiv de jurământ. Spune-i aceluia: „Dacă mi-ai fi încredinţat tu un lucru, ţi-ar fi plăcut să-l descopăr cuiva? Dacă deci nu ţi-ar fi plăcut, nu mă întreba nici tu să-ţi spun cele ale fratelui. Căci s-a spus: „Ceea ce nu-ţi place să ţi se facă ţie, nu face nici tu aproapelui” *(Tobit* 4, 15), şi iarăşi: „Ceea ce voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea» *(Matei* 7, 12; *Luca* 6, 31)”.

• *Întrebare:* ***Când vorbesc cuiva despre vieţile Părinţilor şi despre răspunsurile lor (apoftegmele lor, adică* Patericul, *n. n.), inima mea cugetă lucruri mari. Spune-mi, cum să vorbesc cu smerită cugetare? Şi cui trebuie să spun acestea, şi în ce scop?***

***Răspuns:* Când vorbeşti despre vieţile Părinţilor şi despre răspunsurile lor, trebuie să te osândeşti pe tine, zicând: „Vai mie, că vorbesc despre virtuţile Părinţilor şi eu n-am câştigat nimic din ele! N-am ajuns la vreo sporire şi şed în scaun, vorbind altora ca să se folosească. Oare nu se va împlini cu mine spusa Apostolului: «Tu, cel ce înveţi pe altul, pe tine însuţi nu te înveţi?» *(Romani* 2, 21)”? Şi, spunând acestea, îţi arde inima şi te afli vorbind cu smerenie. Dar trebuie să iei aminte cui vorbeşti. Dacă ştii că se va folosi, vorbeşte. De nu, nu e nevoie să vorbeşti. Căci s-a scris: „Fericit cel ce grăieşte la urechile celor ce ascultă” *(Înţelepciunea lui Isus Sirah* 25, 12). E bine să nu te afli dând cele sfinte câinilor şi aruncând mărgăritare înaintea porcilor (cf. *Matei* 7, 6). Domnul să te înţelepţească, frate, să nu te rătăceşti de la calea smereniei.**

• **...Nu vă miraţi însă nici de ispite, căci ni s-a poruncit: „Bucuraţi-vă când ajungeţi în multe feluri de ispite” *(Iacov* 1, 2). Unul dintre sfinţii Bătrâni a fost întrebat odată de un frate oarecare: „Ce este aceasta, Avva, că, ori de câte ori voiesc să mă culc, şi mă ostenesc rugându-mă, şi mă pecetluiesc,[245] în acea noapte visez gânduri de desfrânare. Iar de nu fac rugăciuni, nici nu mă pecetluiesc, nu visez”. Şi i-a răspuns Bătrânul, zicând: „Dracii fac aceasta din viclenie, ca să te laşi de rugăciune şi de pecete, fiindcă ştiu că din acestea îi vine omului ajutor”.**

---

[244] Se vede că era obiceiul nu numai să se jure cineva el însuşi, ci să-l jure şi pe altul: „Te jur să-mi spui!” şi cel ce jurase se temea de acest jurământ. A nu-l admite însemna că ascunde ceva. A-l admite însemna să se lase privit cu neîncredere. Numai cel ce-şi câştigase un nume sigur de om care nu minte putea scăpa de această cerinţă din partea altora.

[245] Cu semnul Crucii, zice la nota din ediţia Volos.

• *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Mi se întâmplă, când vorbesc cu cineva, să mă împrăştii dintr-odată, încât să mi se pară că sunt în afară de mine şi uit despre ce se vorbeşte; mintea nu e dusă spre altceva, ci iese din ea însăşi. Ce este aceasta, părinte, căci sunt tare necăjit?*

Răspuns: Acesta e un război diavolesc, care vrea să facă de ruşine pe un om înaintea celor de faţă. Dar dacă le descoperi cu libertate acest lucru, zicând: „Iertaţi-mă, m-a împrăştiat diavolul", războiul încetează şi ruşinea se întoarce asupra diavolului însuşi. Şi apoi vei vorbi cu trezvie, şi se va socoti ca nimic ceea ce s-a întâmplat. Dar celui ce nu face aşa îi pricinuieşte multă ruşine. Însă pomenirea numelui lui Dumnezeu opreşte toate relele şi întăreşte neputinţa noastră. Amin.[246]

• *Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos, foarte înfrânat şi cu grijă la sufletul lui, a trimis să se întrebe pe acelaşi Bătrân: E de folos oare cuiva să facă ceea ce i se pare lui că e bine sau trebuie să întrebe pe părinţi?*

Răspuns: De socoteşte cineva de la sine că un lucru e bun şi nu prin întrebarea părinţilor, e în afara legii şi n-a lucrat potrivit legii. Iar de face ceva prin întrebare, împlineşte legea şi prorocii, căci a întreba e semnul smereniei. Şi unul ca acesta e următor lui Hristos, Care S-a smerit până a se face rob (cf. *Filipeni* 2, 6). Iar omul fără sfătuitor îşi este el însuşi pricină de război, căci se zice: Fă-le toate cu sfat (cf. *Pilde* 19, 20). Iar Ioan Colovos zice: „De vezi pe vreunul mai tânăr suindu-se la cer, prinde-l de picioare şi aruncă-l jos" („Apophtègmes de la série anonyme du manuscrit Coislin 126", publicate în parte în: *Revue d'Orient Chrétien,* nr. 111, 1907-1913, p. 165). Deci e mai de folos să întrebe pe cineva cu smerenie, decât să umble după voia lui. Fiindcă, de fapt, Dumnezeu e Cel ce pune în gura celui întrebat ce să spună, pentru smerenia inimii şi pentru îndreptarea celui ce întreabă.[247].

• ***Întrebare: De şed cu părinţii şi aceştia vorbesc despre credinţă, împotrivindu-se vreunuia dintre cei care nu cugetă drept, trebuie să mă împotrivesc şi eu sau nu? Căci gândul***

---

[246] Deci poţi vorbi cu alţii şi să gândeşti la Dumnezeu, iar gândul la El te ţine treaz şi în cele ce vorbeşti cu cineva. Aceasta se întâmplă când vorbeşti de lucruri serioase, plin de răspunderea în faţa lui Dumnezeu.

[247] Însăşi experienţa ne adevereşte că, atunci când cineva se smereşte cerându-ne un sfat, se trezeşte în noi răspunderea de a ne sili să cugetăm la sfatul cel bun pe care i-l putem da. Deschiderea inimii aceluia ne face şi pe noi să ne deschidem inima. Iar în această întâlnire reală între cei doi prin deschiderea inimii se face simţită şi transparentă prezenţa lui Dumnezeu. Căci ne-am depăşit pe noi înşine şi unul pe altul, în faţa unui for superior nouă.

îmi spune: „De taci, trădezi credinţa”. Iar de are loc o simplă convorbire cu ei despre dogmă, să spun cele pe care le ştiu sau să tac? Iar de sunt chiar întrebat, ce să fac?

Răspuns: **Nu te lăsa niciodată antrenat în dispute despre credinţă. Căci nu-ţi cere Dumnezeu aceasta, ci să crezi drept, precum ai primit de la Sfânta Biserică la Botez, şi să împlineşti poruncile Lui. Păzeşte acestea şi te vei mântui. Nu trebuie să vorbeşti despre dogme, căci acestea sunt mai presus de tine, ci roagă-te lui Dumnezeu pentru păcatele tale. Cu acestea să se ocupe mintea ta. Dar, ia seama, să nu osândeşti în inima ta pe cei ce grăiesc despre acestea, căci nu ştii dacă vorbesc drept sau nu, şi cum judecă Dumnezeu acest lucru. Iar de eşti întrebat, spune: „Acestea întrec puterile mele. Iertaţi-mă, sfinţi părinţi!”**

• ***Întrebare: Dar dacă, în dispută, ereticul îl încercuieşte pe dreptcredincios prin cuvânt, oare nu e bine să sar în ajutor acestuia, pe cât pot, ca nu cumva, fiind biruit, să se clatine în dreapta credinţă?***

Răspuns: **Dacă porneşti să vorbeşti înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, aceasta este ca o învăţătură. Dar dacă învaţă cineva neavând putere, cuvântul lui nu e convingător, ci neroditor. Deci, dacă nu aduci niciun folos, ce trebuinţă e să vorbeşti?[248] Dar dacă voieşti cu orice preţ să dai un ajutor, grăieşte în inima ta lui Dumnezeu, Care cunoaşte cele ascunse şi poate să facă mai mult decât ceea ce-I cerem, şi El va face voia Lui cu cei ce sunt în dispută, iar tu vei afla smerenie în acest lucru. Presupune că cineva aruncă pe un om oarecare cu forţa în închisoare, pe nedrept, dar altul, văzând ceea ce s-a petrecut şi neputând să se opună sau să schimbe ceea ce s-a făcut, se duce pe ascuns să spună unuia mai puternic, iar acela îl eliberează pe cel închis cu forţa. Cel care l-a aruncat pe acel om în închisoare se tulbură, dar nu ştie cine l-a vestit pe acela. Aşa e şi aici. Să alergăm la Dumnezeu întru rugăciunea inimii şi pentru fraţii noştri în credinţă. Şi Cel ce S-a jurat întru Sine că „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină”** ***(1 Timotei*** **2, 4) va face cu ei după voia Lui.**

Întrebare: Dacă convorbirea se ocupă cu texte din Scriptură, să tac sau să vorbesc? Iar dacă s-ar întâmpla ca ei să se afle în îndoială cu privire la ceva ce eu cunosc, oare e

---

[248] Orice vorbire despre Dumnezeu către altul e ca o învăţătură. Dar dacă n-ai putere să înveţi pe alţii, convingându-i, nu intra în vorbă.

bine să vorbesc sau nu?

Răspuns: **Tăcerea e cea mai bună. Dar dacă se află în îndoială şi cunoşti lucrul, spune cu smerenie ceea ce ştii, ca să dezlegi îndoiala. Dar dacă nu cunoşti lucrul, nu spune nimic din cugetarea ta, căci aceasta este nebunie.**

Întrebare: Dacă vorbirea se ocupă cu lucruri care nu aduc vătămare sufletului, să tac sau să vorbesc?

Răspuns: **Nu e bine să vorbeşti înainte de a fi întrebat. Iar de eşti întrebat, spune ce ştii, cu smerenie şi frică de Dumnezeu, nici mândrindu-te dacă se primeşte cuvântul tău, nici întristându-te de nu se primeşte, căci aceasta este calea lui Dumnezeu. Iar ca să nu pari că eşti un tăcut, spune ceea ce cunoşti în cuvinte puţine, şi te vei izbăvi de vorba multă şi de slava necuvenită.**

• ***Întrebare: De se porneşte o prigoană, ce să fac? Să rămân sau să plec?***

Răspuns: **Întreabă pe părinţii duhovniceşti şi fă cum ţi-or spune. Nu urma judecăţii tale, ca să nu te primejduieşti prin neştiinţă.**

• *Întrebare: Şi de nu aflu în ceasul de trebuinţă părinţi în care am încredere, ca să-i întreb despre aceasta, ce să fac? Să rămân, ca să nu par că trădez credinţa, sau să fug, temându-mă de înfrângerea mea?*

Răspuns: Stai la rugăciune şi roagă-te din toată inima Iubitorului de oameni Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, miluieşte-mă pentru bunătatea Ta, şi nu mă lăsa să mă abat de la voia Ta, nici nu mă preda spre pieire în încercarea de faţă!" Şi fă aceasta de trei ori, asemenea Mântuitorului în ceasul când a fost predat. Şi, după aceea, de te vei vedea plin de hotărârea neclintită de a rămâne şi de a îndura, întărit de harul lui Dumnezeu, toate chinurile care-ţi vor veni, până şi moartea însăşi, rămâi. Iar de vei vedea frică în inima ta, pleacă, şi să nu socoteşti că prin aceasta vei trăda credinţa, fiindcă Dumnezeu nu cere ceea ce întrece puterea cuiva. Şi, de rămâi având întru tine frică, se poate întâmpla ca, nesuportând necazurile şi chinurile care vor veni, să trădezi adevărul şi să-ţi atragi pedeapsa veşnică.

• *Întrebare: Cum trebuie să-i rog pe părinţi pentru iertarea păcatelor mele: „Iertaţi-mă!" sau „Cereţi iertare pentru mine!"?*

Răspuns: Când îi rugăm pe cei ce au plecat la Domnul, trebuie să zicem: „Iertaţi-mă!" Iar când cerem aceasta celor care

sunt printre noi, trebuie să zicem: „Rugaţi-vă ca să fim iertaţi!”[249]

• ***Întrebare: De mă aflu între oameni din lume şi începe să se vorbească fără rost, să rămân sau să plec?***

Răspuns: **Dacă nu e nevoie să rămâi, pleacă. Dacă e nevoie, mută-ţi mintea la rugăciune, neosândind pe aceia, ci recunoscându-ţi slăbiciunea.**

• ***Întrebare: Când mă rog sau psalmodiez şi nu simt puterea celor spuse,[250] pentru învârtoşarea inimii mele, cu ce mă folosesc?***

Răspuns: **Dacă nu o simţi tu, o simt dracii şi, auzindu-te, tremură. Deci nu înceta să psalmodiezi şi să te rogi. Şi, pe încetul, învârtoşarea se va înmuia prin Dumnezeu.**

• ***Întrebare: Dacă toţi cei de la masă suntem mireni, ce să facem, odată ce nu avem pe cineva care să binecuvânteze?***

Răspuns: **Bine este ca şi mirenii să binecuvânteze pe Dumnezeu când se împărtăşesc de mâncare,[251] căci mâncarea se sfinţeşte prin pomenirea lui Dumnezeu. Dar această binecuvântare nu este ca binecuvântarea clericilor, ci ea este o doxologie şi o pomenire a lui Dumnezeu. Şi tuturor li se cuvine să pomenească pe Dumnezeu şi să-L preamărească. Deci bine e să facă şi mirenii aceasta, când nu au pe unul care să poată binecuvânta.**

• *Întrebare: De mă aflu lângă un om mai bătrân sau lângă o persoană mai mare care citeşte şi greşeşte un accent sau un cuvânt, iar eu ştiu cum e mai corect, să-i spun sau nu?*

Răspuns: De ştii că ascultă cu plăcere, spune-i. Iar de nu, nu-i zice nimic, Ia seama la tine, să nu te laşi furat în cuget de slava deşartă. Căci îţi este mai de folos să taci, decât să-i spui cu slavă

---

[249] Sfinţii plecaţi de la noi sunt mai sus. Ei au trecut peste putinţa ispitei, sunt întăriţi definitiv în bine. Prin aceasta, fiind definitiv şi în mod desăvârşit lângă Domnul şi uniţi cu El, putem să-i rugăm să ne ierte, dar cu conştiinţa că Domnul Însuşi ne iartă prin ei. Celor ce sunt încă printre noi le cerem numai să se roage pentru noi, ca să Se bucure Domnul pentru smerenia noastră şi pentru dragostea lor, care întăreşte comuniunea dintre noi. Dar ne putem ruga lor şi ca să ne ierte de ceea ce le-am greşit. Sfinţilor plecaţi de la noi ne rugăm însă pentru o iertare generală.

[250] În greceşte, „puterea” (δύωαμις) cuvintelor înseamnă şi semnificaţia (înţelesul, sensul) lor. Chiar sensul lor cucereşte, are în el o putere. Cuvintele au putere asupra celui care le rosteşte sau le aude, când acela e conştient de sensul lor sau pătrunde la el.

[251] La notă, în ediţia Volos: „Sau să spună «Tatăl nostru» la amiază, «Mânca-vor săracii...», seara, sau «Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri...»”.

deşartă.

- ***Întrebare: Când văd pe cineva înjurând sau nedreptăţind pe un călugăr, mă tulbur. Oare fac bine sau nu?***

Răspuns: **Nimic ce se face cu tulburare nu e bun, ci e din lucrarea diavolului, chiar de se motivează ca drept. Deci, de te tulburi, să nu spui nimic, căci, nefăcând aşa, îl tulburi şi pe acela, fiindcă răul nu desfiinţează răul.[252] Iar de nu te tulburi, spune-i aceluia cu blândeţe: „Nu te temi de păcat, înjurând pe nedrept pe Avva (pe călugăr)? Nu ştii că schima (haina) pe care o poartă este a lui Dumnezeu şi că se mânie Dumnezeu?" Şi, vorbind aşa, te vei afla grăind după voia lui Dumnezeu. Şi puternic este Dumnezeu, ca să-l îmblânzească pe acela precum voieşte.**

- ***Întrebare: Domnul a spus: „Fericiţi cei ce plâng"*** **(*Matei 5, 5). Iar Apostolul ne cere să fim bucuroşi şi apropiaţi unii de alţii (cf.* Romani *12, 10). Ce fapte săvârşind cineva, trebuie să plângă? Şi ce fapte trebuie să facă cu bucurie? Şi cum e cu putinţă să le aibă cineva pe amândouă deodată: plânsul şi bucuria?***

Răspuns: **Plânsul este întristarea cea după Dumnezeu, pe care o naşte pocăinţa. Iar semnele pocăinţei sunt: postul, psalmodierea, rugăciunea, gândirea la cuvintele lui Dumnezeu. Iar bucuria este: veselia cea după Dumnezeu, care se arată cu cuviinţă, în cuvânt şi faptă, celor cu care ne întâlnim. Deci inima să aibă plânsul, iar faţa şi cuvântul, veselia cuviincioasă. Şi, aşa, se pot avea amândouă deodată.[253]**

- ***Întrebare: De intră cineva în biserică în timpul Liturghiei şi iese înainte de apolis, oare e păcat?***

Răspuns: **Lucrul desăvârşit şi plăcut lui Dumnezeu este ca cel ce intră în biserică să asculte Scripturile şi să rămână la Liturghie până la apolisul de la sfârşit. Nu trebuie să plece înainte de apolis, fără un motiv binecuvântat, căci**

---

[252] Iritarea produsă de o patimă în sufletul propriu se întinde ca o flacără şi în sufletul altuia. Răul şi binele au în ele o putere molipsitoare. Binele are puterea dea ne întări şi a ne face stăpâni pe noi, răul de a ne slăbi, de a ne dezorganiza. Fiindcă nu-l pot ţine numai în mine, nu trebuie să mă las tulburat de rău, ca să nu-l transmit altuia.

[253] Sfântul Ioan Scărarul a vorbit despre „plânsul de bucurie făcător" (*Scara*, „Cuvântul al VII-lea", în: *Filocalia*, 9, EIBMO, Bucureşti, 2013, pp. 197-220). De fapt, pocăinţa adevărată e unită cu bucuria dezlipirii de păcat. Dar această dezlipire este iubire de oameni, şi ea trebuie să se arate în bucuria de altul.

aceasta înseamnă dispreţuirea Liturghiei. Dar când cineva e silit de o trebuinţă, are iertare. Dar nici atunci nu trebuie să se îndreptăţească singur pe sine, ci să ceară iertare de la Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, iartă-mă, că n-am putut păzi porunca!”

• ***Întrebare: Trebuie să vorbească cineva în biserică?***

Răspuns: **Nu e de trebuinţă să vorbească cineva în casa lui Dumnezeu în timpul Sfintei Liturghii. Ci să se predea rugăciunii şi să asculte cu sârguinţă dumnezeieştile Scripturi, căci ele vorbesc despre mântuirea sufletelor noastre. Iar dacă e nevoie să se vorbească, trebuie să se grăiască scurt, pentru cinstirea şi frica ce o cere timpul acesta. Căci, altfel, se va socoti vorbirea ca o faptă de osândit.**[254]

Întrebare: ***Dacă eu nu vreau să vorbesc, dar unii*** *dintre părinţi* ***încep o convorbire cu mine, ce să fac ca să nu se smintească de tăcerea mea, socotind că dispreţuiesc acest lucru?***

Răspuns: **De încep aceştia, răspunde scurt, arătând şi prin aceasta lucrul ca vrednic de dispreţ.**

• ***Dacă vreau să intru într-un martiriu sau într-o biserică, pentru a mă închina la Altar sau Sfintelor Moaşte sau ca să mă şi împărtăşesc, nu fac o greşeală?***[255]

Răspuns: **A intra şi a te închina nu e o greşeală. Dar trebuie să te împărtăşeşti cu tot poporul.**[256] **Însă păzeşte-te să nu intri în altar, din negrijă, ca să te împărtăşeşti. Dar dacă eşti chemat de preot, lasă-te chemat o dată şi de două ori şi, dacă stăruie, fă ascultare. Căci ştie el ce face şi, dacă ar fi o greşeală, lui i s-ar socoti. Dar ia seama la tine, ca nu cumva să-ţi răsară de aici slava deşartă. Deci intră,**

---

[254] A vorbi în timpul Liturghiei înseamnă a te împrăştia în rugăciune. Iar prin rugăciune participanţii la Liturghie trebuie să fie scufundaţi, ca o comunitate de persoane neconfundate, în Dumnezeu cel în Treime.

[255] Nota ediţiei Volos: „Canonul 69 al Sinodului VI Ecumenic opreşte pe mirean să intre în Sfântul Altar. Se pare că, aici, sfântul admite mireanului să intre în Altar, ca să se închine Sfintelor Moaşte. Dar, mai apoi, părţi din Sfintele Moaşte au fost aşezate în naos. Iar preotul care împărtăşeşte pe mirean în altar păcătuieşte. Numai episcopul şi preotul, care reprezintă pe Arhiereul Hristos care săvârşeşte jertfa în Altar, se pot împărtăşi în Altar”.

[256] **Se afirmă trebuinţa comuniunii în Hristos cu toţi credincioşii. Acesta e scopul jertfei lui Hristos: scoaterea noastră din egoism şi realizarea comuniunii cât mai largi. Aceasta înlătură dezordinea din creaţie**.

socotindu-te nevrednic, căci aşa e de fapt.

• *Întrebare: Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Cărei pedepse e supus cel ce, dispreţuind un lucru, îl strică sau îl pierde?*

Răspuns: Unul ca acesta e asemenea celui ce a furat sau s-a folosit rău de un lucru împotriva voii lui Dumnezeu, şi e supus aceleiaşi osânde.

• *Întrebare: Dar cel ce din grabă, nu din dispreţ, pierde un lucru fără să vrea e osândit şi el?*

Răspuns: Trebuie să se ocărască pe sine şi să ceară iertare de la Dumnezeu, ca unul care a fost fără de grijă.[257]

• *Întrebare: Când cineva e în dispută cu altul despre un lucru al lui Dumnezeu şi nu află dezlegare, până când trebuie să stăruie?*

Răspuns: Dacă sfada aduce vătămare sufletului, nu trebuie să stăruie în ea. Dar de nu aduce vătămare, nu trebuie să se descurajeze, nici să se îngrijoreze. Căci, în acest caz, e osândit pentru nepăsare. Pentru că s-a zis: „Blestemat este cel ce face lucrurile Domnului fără grijă” *(Ieremia* 48, 10). Dar trebuie să roage pe Dumnezeu să-l ajute să se izbăvească de această sfadă, după cum îi este de folos.

• ***Întrebare: Oare e păcat a lucra duminica?***

Răspuns: **Pentru cei ce lucrează după Dumnezeu, nu e păcat, căci Apostolul a zis: „Lucrând zi şi noapte, ca să nu împovărăm pe cineva” (*1 Tesaloniceni 2,* 9). Dar pentru cei ce o fac din dispreţ şi lăcomie, şi în dorinţa de câştig urât, e păcat. Totuşi bine este ca în ziua Învierii, în Sărbătorile Domneşti (Împărăteşti) şi în cele de pomenire a Apostolilor să ne oprim de la lucru şi să mergem la biserică, fiindcă aceasta e o tradiţie de la Sfinţii Apostoli.**

• ***Întrebare: Vita mea este bolnavă. E oprit, oare, a rosti nişte descântece asupra ei?***

Răspuns: **Descântecul e oprit de Dumnezeu şi nu trebuie folosit cu niciun preţ, căci călcarea poruncii lui Dumnezeu e spre pieirea sufletului. Foloseşte pentru vită mai degrabă celelalte mijloace de vindecare, ale doctorilor, căci aceasta nu este păcat, dar toarnă peste ea şi**

---

[257] În aceasta se arată că lucrurile nu sunt de la noi, ci daruri ale lui Dumnezeu şi, dispreţuindu-le, dispreţuim pe Dăruitor. Dar multe dintre ele poartă întipărite în ele şi munca semenilor noştri. Deci îi dispreţuim şi pe ei, şi munca lor, atunci când ne purtăm cu ele fără grijă. Avva Dorotei, ucenicul lui Varsanufie şi al lui Ioan, a vorbit şi el de grija ce trebuie să avem faţă de lucruri („Cuvântul al II-lea. Despre conştiinţă”, în: *Filocalia*, 9, EIBMO, Bucureşti, 2013, p. 587).

agheasmă.[258]

• *Întrebare: Dacă mersul la vrăjitor e oprit de Dumnezeu, de văd pe cineva mergând la el, sunt oare dator să-i spun să nu meargă?*

Răspuns: De este un prieten al tău în Hristos, eşti dator să-i spui: „Frate, îţi vatămi sufletul şi mânii pe Dumnezeu, Care opreşte lucrul acesta". Şi, de nu va primi sfatul tău, el va vedea. Dar dacă e altcineva, nu te priveşte, afară de cazul că te întreabă el despre aceasta. Atunci, eşti dator să-i spui adevărul. Fiindcă, de nu i-l spui, te osândeşti. Căci Saul, vrând să meargă la un vorbitor din pântece (ventriloc), l-a întrebat pe Ionatan, fiul său, şi acesta nu i-a îngăduit să meargă şi a fost osândit de el. Dacă deci cineva e sub stăpânirea ta, eşti dator să-l sfătuieşti şi să-l cerţi când încalcă sfatul.

• *Întrebare: E bine cum învăţaţi, ca omul să se învinovăţească în toate pe sine. Dar dacă sunt învinovăţit de cineva ca unul ce aş fi greşit împotriva lui, iar eu nu mă ştiu să fi greşit, ce să fac? Căci, dacă voiesc să mă osândesc pe mine însumi, mă aflu întărindu-l în supărarea sa împotriva mea, ca şi când ar fi adevărată greşeala mea împotriva lui. Iar dacă, dimpotrivă, voiesc să mă apăr, spunându-i că lucrul nu stă aşa, mă aflu îndreptăţindu-mă pe mine. Şi, atunci, cum mai iau asupra mea defăimarea? Luminează-mă, părinte sfinte, ce trebuie să fac.*

Răspuns: Întâi, ocărăşte-te pe tine în inima ta şi pune-i metanie aceluia, zicând: „Iartă-mă, pentru Domnul!" Apoi, cu smerenie, nu ca şi când ai voi să te îndreptăţeşti, ci ca să-l tămăduieşti pe acela şi să îndepărtezi de la el bănuiala asupra ta, spune-i: „Părinte, nu mă ştiu pe mine să fi voit să te supăr în ceva sau să fi greşit împotriva ta. Deci, nu mai fi supărat pe mine!" Iar dacă nu se încredinţează nici aşa, spune-i: „Am greşit, iartă-mă!"[259]

---

[258] **Descântecul, vraja, fermecătoria constă în a vedea în puterile naturii sau ale omului puteri dumnezeieşti, sau mai degrabă diavoleşti. Iar invocarea lor e mai degrabă poruncă şi sugestie, decât rugăciune. Ele sunt o idolatrie practică şi, de aceea, sunt contrare credinţei în Dumnezeu, Cel mai presus de natură. Dar a ne folosi de puterile naturii, ca puteri puse de Dumnezeu în ea, pe baza cunoaşterii lor, cum fac medicii, nu e păcat. Dar e bine de chemat şi ajutorul lui Dumnezeu, care se adaugă la puterile naturii.**

[259] Mai uşor înmoi inima cuiva faţă de tine, recunoscându-te vinovat, chiar dacă nu eşti. Iar tu vei spori, făcând aceasta fără să te ştii vinovat. Apoi, vei adăuga la aceasta buna conştiinţă şi mulţumirea de a-l vedea pe acela cu inima înmuiată. Bunătatea biruieşte până la urmă răutatea, sau comuniunea, răceala singurătăţii egoiste.

• *Întrebare: Dar de greşesc împotriva lui şi el, auzind, se supără, oare e bine să ascund adevărul, ca să vindec supărarea lui? Sau să-i mărturisesc greşeala şi să-i cer iertare?*

Răspuns: De afli în mod sigur şi ştii că lucrul va veni la cercetare şi se va da pe faţă, spune-i adevărul şi cere-i iertare. Căci, de minţi mai departe, îl înfurii şi mai tare. Dar, de n-a aflat şi nici nu se va cerceta acest lucru, nu e rău să taci şi să nu dai loc supărării. Căci Samuel prorocul, când a fost trimis să ungă pe David rege, s-a pregătit prin jertfă adusă lui Dumnezeu, temându-se să nu afle Saul aceasta. Şi i-a spus Dumnezeu: „Ia cu tine o junincă din cireadă" şi, de te va întreba Saul: Ce ai venit să faci?, spune-i: „Am venit să aduc jertfă Domnului" *(1 Regi* 16, 2-5). Şi aşa, ascunzând regelui un lucru care l-ar fi dus la mânie, i l-a spus numai pe celălalt. Deci ascunde şi tu lucrul care supără şi, cu vremea, va trece.

• ***Întrebare: Dacă e vădit că n-am greşit eu cuiva, dar mi s-a greşit de către cineva, cum pot să mă învinovăţesc pe mine însumi? De pildă, călătorind undeva, mă întâmpină cineva pe care nu l-am cunoscut niciodată şi, fără să spună nimic, mă loveşte fără motiv. Cum pot să mă învinovăţesc pe mine însumi de aceasta?***

Răspuns: **Poţi să-ţi spui: „Am greşit pornind pe acest drum. Căci, de n-aş fi pornit pe el, nu m-aş fi întâlnit cu acest om şi nu m-ar fi lovit". Vezi că poţi să iei, şi în acest caz, vina asupra ta?**

• *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos venea regulat în mănăstirea părinţilor. Dar, odată, a întârziat să vină. Şi Avva întrebându-l în glumă: „Ai mai cunoscut drumul?", el a răspuns: „Avvo, dacă v-aţi fi rugat pentru mine, n-aş fi întârziat. Dar, vă rog, spuneţi aceasta Bătrânului". Şi, auzind Bătrânul, îi răspunse.*

Răspuns: Ne-ai vădit pe noi dormind şi neputând face nimic. Dar nici tu nu te-ai arătat mai sârguitor, ca să vii şi să ne trezeşti din somn,[260] măcar că o puteai şti aceasta de la ucenicii Domnului. Căci, atunci când erau învăluiţi de furtună, au venit la El şi L-au trezit, zicând: „Învăţătorule, mântuieşte-ne, că pierim" *(Matei* 8, 25; *Luca* 8, 24). Şi, trezit fiind, i-a mântuit pe ei.

Întrebare: Citind acela acestea, i-a scris iarăşi aceleaşi. Şi Bătrânul i-a răspuns.

Răspuns: Iartă-mă, căci **în dispută nu e smerenie**.[261]

---

[260] N-ai venit să ne trezeşti prin rugăciunile tale din vremea când erai pe drum.

[261] **Cel ce răspunde la învăţătura primită dovedeşte că se ţine mai deştept, deci nu are smerenie. Dar şi cel ce-şi repetă învăţătura dovedeşte că vrea să impună celuilalt sfatul cu sila**.

Şi, auzind acela, a fost străpuns de cuvânt şi a plecat folosit.

• ***Întrebare:* *Un iubitor de Hristos* a *întrebat pe acelaşi Bătrân: Dumnezeu a făcut pe om liber. Dar altă dată zice: „Fără de Mine nu puteţi face nimic"* (*Ioan 15, 5). Cum se împacă libertatea cu neputinţa de a face ceva fără Dumnezeu?***

Răspuns: **Dumnezeu a făcut pe om liber, ca să poată înclina spre bine. Dar, înclinând spre bine prin voie liberă, nu e în stare să-l împlinească fără ajutorul lui Dumnezeu. Căci s-a scris: „Nu este nici de la cel ce voieşte, nici de la cel ce aleargă, ci de la Dumnezeu care miluieşte"** ***(Romani*** **9, 16). Dacă deci îşi apleacă omul inima spre bine şi cheamă pe Dumnezeu în ajutor, Dumnezeu, luând aminte la dorinţa lui cea bună, dăruieşte putere lucrării lui. Şi aşa se întâlnesc cele două: libertatea omului şi puterea lui Dumnezeu. Căci binele vine de la Dumnezeu, dar se împlineşte de către sfinţii Lui. Şi astfel Se slăveşte Dumnezeu în toţi şi El îi slăveşte pe ei.**[262]

• ***Întrebare: Tatăl meu după trup îmi vorbeşte mereu despre lucruri materiale care nu aduc niciun folos sufletului şi sunt necăjit că trebuie să-l ascult. Dar nici nu vreau să-l fac să tacă. Ce să fac?***

Răspuns: **Bine este, dacă poţi, să-ţi muţi mintea de la cele spuse de el fie la rugăciune, fie la pomenirea cuvintelor lui Dumnezeu şi la învăţătura Părinţilor. În acest caz, lasă-l să vorbească ceea ce vrea. Dar, de nu poţi, sileşte-te cu blândeţe să-l opreşti de la o astfel de vorbire şi să-l îndemni să o mute la alta mai de folos, ca nu cumva, întârziind în ea, să se afle în ea o cursă a vrăjmaşului. Căci acela poate**

---

262 **Este cu neputinţă, practic, a se separa între contribuţia omului şi a lui Dumnezeu în binele care se săvârşeşte. Sinergia se arată ca un tot divino-uman. Nu se poate spune care începe mai întâi şi care dă mai mult. Întreaga faptă bună e şi a omului, şi a lui Dumnezeu. Se spune aici că omul dă înclinarea spre bine, iar Dumnezeu dă puterea împlinirii lui. Dar, de fapt, şi înclinarea omului e produsă tot de Dumnezeu, însă nu fără contribuţia omului. Căci libertatea omului ar putea înclina şi spre rău, cu tot ajutorul lui Dumnezeu. Iar puterea cu care se face binele nu e numai a lui Dumnezeu, ci şi a omului. Chiar în puterea omului e şi puterea lui Dumnezeu, şi în folosirea puterii lui Dumnezeu e şi efortul omului. Binele făcut prin om e produsul omului întipărit de Dumnezeu, sau al omului îndumnezeit, şi al lui Dumnezeu coborât la nivelul omului, umanizat, trăind efortul omului. Puterea lui Dumnezeu se slăveşte de efortul omului, puterea omului se slăveşte prin întărirea ei de puterea lui Dumnezeu**.

întinde cursa lui în chip nevăzut şi printr-un cuvânt, numai să afle pe cineva care-l ascultă cu plăcere.

- ***Întrebare: Când am făcut o nedreptate şi vreau să o repar, mi se trufeşte gândul că fac un bine. Ce trebuie să-i spun?***

Răspuns: **Spune-i: „Cel ce face nedreptate se pedepseşte, iar cel ce repară nedreptatea scapă de pedeapsă şi are laudă". Căci altceva este a face bine şi altceva, a face nedreptate. Facerea de bine slujeşte lui Dumnezeu şi pricinuieşte odihna veşnică,[263] iar nedreptatea îl mânie şi pricinuieşte pedeapsa veşnică. Aceasta este ceea ce a spus David: „Abate-te de la rău şi fă binele" *(Psalmii 55,* 13). Dar fără Dumnezeu nu putem face vreun bine,[264] căci a spus: „Fără Mine nu puteţi face nimic" *(Ioan* 15, 5). Iar Apostolul zice: „Ce ai ce n-ai luat? Iar de-ai luat, ce te lauzi ca şi când n-ai luat?" *(1 Corinteni* 4, 7). Dacă deci nici în lucrarea binelui nu trebuie să ne trufim cu cugetul, cu atât mai puţin când ne abatem de la rău. Căci e mare nebunie a socoti drept laudă faptul de a nu păcătui. Ia deci seama la tine, frate, ca nu cumva să te amăgească viclenii draci, pe care fie ca Domnul să-i facă fără putere prin rugăciunile sfinţilor Lui. Amin.**

- .
- .
- .
- ***Întrebare: .. Şi trebuie, oare, să mă arăt doctorului?***

Răspuns: **..Cât despre arătarea la doctor, celui mai desăvârşit îi e propriu să lase totul pe seama lui Dumnezeu, chiar dacă lucrul acesta îi este cu greutate. Iar cel mai slab să se arate doctorului, căci aceasta nu-i păcat, ci e şi o faptă de smerenie, fiindcă, fiind mai slab, a avut nevoie să se arate doctorului. Dar trebuie să cugete că, fără Dumnezeu, nu poate face nimic nici doctorul, ci Dumnezeu e Cel ce dă sănătate celui ce suferă, când voieşte.[265]**

---

[263] **Binele făcut îţi trezeşte mulţumire ori de câte ori de gândeşti la el, deci în veci, a spus Sfântul Grigorie de Nyssa.**

[264] **De aceea nu ne putem mândri pentru niciun bine făcut. Chiar dacă nu ne dăm seama că Dumnezeu ne-a dat puterea să-l facem, e bine să ştim aceasta, ca să nu ne mândrim. Căci mândria, oricât de mică, va creşte şi ne va aduce multe rele nouă, dar şi altora.**

[265] **Părerea că bolnavul se poate arăta doctorului, dar trebuie să cugete că, fără Dumnezeu, nu-i poate aduce sănătate nici doctorul, se încadrează în învăţătura despre sinergie: în toate trebuie să facă omul tot ce poate, dar în toate conlucrează şi**

• ***Întrebare: În orice hrană se cuprinde o oarecare dulceaţă. Nu pricinuieşte, oare, prin aceasta o vătămare celui ce se împărtăşeşte de ea?***

Răspuns: **Cel ce a pus în orice mâncare o astfel de dulceaţă este Stăpânul Dumnezeu. Deci ea nu este spre vătămare celui ce se împărtăşeşte de ea cu mulţumire. Dar trebuie să se păzească de împătimire,[266] căci aceasta aduce vătămare sufletului.**

• *Întrebare: Nu se cuvine, oare, să se facă orice lucru cu toată curăţia? De pildă, cele ce ţin de gospodărie sau altele?*

Răspuns: Nu e necuvenit să fie orice lucru curat şi cu bună înfăţişare în folosirea lui, căci Domnul se bucură de toată curăţia. Dar nu trebuie făcut din aceasta o patimă. Deci, când te vezi împătimindu-te de un lucru, adu-ţi aminte de sfârşitul lui, cum se strică, şi vei lua odihnă (din partea împătimirii). Căci nimic nu rămâne la aceeaşi înfăţişare, ci toate sunt stricăcioase şi pieritoare.[267]

• ***Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân, zicând: De mă cheamă vreun iudeu sau vreun necreştin la o sărbătoare a lui, la ospăţ, sau îmi trimite anumite daruri, să primesc sau nu?***

Răspuns: **Nu primi, căci e contrar canoanelor Sfintei Biserici, deci nu trebuie să primeşti.[268].**

• *Întrebare: Un episcop, care fusese călugăr şi care avea mare încredere în Bătrâni, a trimis să întrebe pe marele Bătrân dacă n-ar trebui să lase lumea şi să vină din nou la viaţa călugărească. Totodată, cerea rugăciunea şi binecuvântarea lui.*

Răspuns: E un moment potrivit să-ţi spun cuvântul Apostolului, care zice: „M-am făcut fără de minte (...). Voi m-aţi silit” (2 *Corinteni* 12, 11). Dar fiindcă e vorba de cuvinte spuse mie după Dumnezeu, şi nu după om, fie-mi îngăduit să spun lui Dumnezeu ceea ce a spus Moise, slujitorul Lui: Sau du cu mine în viaţa veşnică pe cel ce mi s-a dat ca fiu duhovnicesc, sau „şterge-

---

Dumnezeu, dacă-L rugăm, fără să ştim ce dă omul şi ce dă Dumnezeu. Efortul omului, priceperea lui se umplu de puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu, Care a creat natura, o poate împlini printr-o putere în plus.

[266] Vedem în toate aceste sfaturi o remarcabilă îngăduinţă şi înţelegere din partea celor doi Bătrâni. Accentul nu se pune pe cele din afară, ci pe lăuntrul omului, care trebuie păzit curat.

[267] Numai sufletul e nepieritor. El se înfrumuseţează mereu în cei buni. Toate sunt relative, numai sufletul are o valoare veşnică.

[268] Împiedică aceasta canonul 70 apostolic şi canoanele 37 şi 38 ale Sinodului din Laodiceea.

mă şi pe mine din cartea Ta” *(Ieşirea* 32, 32) şi să nu văd faţa lui Iacov, tatăl lui Iosif, neavând pe Veniamin cu mine (cf. *Facerea* 44, 34).[269] Şi cred în numele Lui cel sfânt că nu va respinge cererea mea. Căci bucuria Sfintei Treimi şi a sfinţilor îngeri este mântuirea celor ce se mântuiesc. Nu voi înceta deci să mă rog lui Dumnezeu, până ce nu-mi va da bucuria mântuirii tale. Dar ia seama ca aceste cuvinte să nu moleşească cugetul tău, făcându-l nepăsător. Adu-ţi aminte în toate că lumea trece (cf. *1 Corinteni* 7, 31), este vremelnică şi plăcerea de ea, stricăcioasă. Alege-ţi mai bine să pătimeşti cu poporul lui Dumnezeu decât să ai plăcerea vremelnică a păcatului (cf. *Evrei* 11, 25). Adu-ţi aminte că vom părăsi fără voie lumea şi că viaţa noastră nu e lungă. Căci ce este viaţa omului? Nu avem siguranţa că vom trăi în lumea aceasta nici de dimineaţa până seara. Să părăsim cu voia lucrurile de aici, ca să avem răsplată pentru aceasta. Cei ce dorim să ne arătăm feţei lui Dumnezeu să ne alegem mai bine negrija de lucrurile pământeşti, ca să îndrăznim să spunem: „Scoate din temniţă sufletul meu, ca să mărturisească numele Tău” *(Psalmii* 141, 7).[270] Grăbeşte-te, păşeşte repede, „până ce e ziuă” *(Ioan* 9, 4),[271] înainte de a cădea noaptea, în care vor plânge cei nepăsători şi leneşi, pocăindu-se atunci în zadar. Află că timpul nu se va lungi,[272] şi, când va veni ceasul,[273] slujitorul nu va afla îndurare. Dar cine s-a rugat Lui şi a fost auzit? Sluga adevărată a Stăpânului adevărat, care a împlinit cu râvnă poruncile Lui. Să ne temem de ziua aceea şi de ora aceea

---

[269] Viaţa de unul singur, neîncălzită de dragostea unuia care ne este apropiat ca un fiu, e rece şi pe pământ, şi nu poate fi fericită nici în cer, căci fericirea stă în căldura comuniunii. Iar dacă n-ai făcut nimic pentru alţii pe pământ, nu le-ai putut câştiga dragostea. De aceea, faptul că n-ai făcut nimic pentru ei sau n-ai făcut tot ce ai fi putut va fi un ghimpe, care te va face să suferi veşnic. Iacov e simbolul pentru Dumnezeu, fiii lui Iacov suntem noi toţi. Nu pot vedea faţa lui Dumnezeu, fără să am cu mine pe Veniamin, un alt fiu al Lui.

[270] Eliberează-te din închisoarea tristului egoism de pe pământ, ca să fii scăpat de el şi în viaţa viitoare.

[271] Propriu-zis, cel ce a tot amânat în timpul vieţii pocăinţa va încerca în zadar să se pocăiască, după ieşirea din timp. S-a încremenit în moleşeala sufletului, în nesimţire, şi aceasta echivalează cu sfârşitul timpului pentru el. Timpul se va opri pentru el şi în sensul acestei neputinţe a sufletului său de a se mai mişca din inerţia lui. Pocăinţa lui de acolo este un regret pentru viaţa lui greşit trăită, dar unit cu regretul pentru neputinţa de a se mişca din ea.

[272] În timp există posibilitate de schimbare, în veşnicie nu mai există.

[273] E ceasul prin excelenţă, ceasul din urmă, în care sunt concentrate toate ceasurile pe care le-am avut, şi după care nu vom mai avea niciun ceas pentru hotărâri noi.

prea înfricoşătoare, în care nu vom mai avea ca apărător nici frate, nici rudenie,[274] nici putere sau stăpânire, nici bogăţie sau slavă. Acolo va fi omul singur, cu faptele lui. Să vindem lucrurile stricăcioase, care ne atrag în adâncul fără fund,[275] şi, cumpărându-ne haină de nuntă (cf. *Matei* 22, 12), să intrăm la desăvârşire. Căci, de vom intra la desăvârşire, vom dobândi desăvârşirea iubirii după Dumnezeu, care scoate afară frica.[276]

Atunci vom cânta cu bucurie împreună cu Apostolul: „Dragostea nu cade niciodată” *(1 Corinteni* 13, 8).[277]

Fiul meu prea adevărat, să te văd în Împărăţia lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Te îmbrăţişez în Domnul în numele lui Dumnezeu. Te îmbrăţişez în Hristos Iisus. Te îmbrăţişez, preacinstite, în Duhul Sfânt.

• *Întrebare: Un episcop, fiind acuzat de iubire de arginţi şi de alte păcate şi fiind urât de popor,* a *fost condamnat de sinodul ţinutului. Şi după condamnare îşi dădu demisia şi, prin votul de obşte, fu scos din scaun. Iar locuitorii cetăţii, socotind pe trei bărbaţi ca vrednici de episcopie, nu se puteau hotărî pe cine să*

---

[274] Dacă nu te vei putea înmuia, pocăi şi ruga pentru tine, cu atât mai puţin vei putea face aceasta pentru altul, sau o va putea face pentru tine fratele aflător în aceeaşi situaţie. N-a fost comuniune adâncă, sinceră între tine şi el cât aţi fost pe pământ, ci aţi comunicat numai în lucruri superficiale, materiale, din interese trecătoare. De aceea, cu atât mai puţin, veţi putea comunica acolo.

[275] E adâncul fără fund (abisul), fără reazem, o existenţă golită, fără subzistenţă, mai mult aparentă, redusă la schemele abstracte ale înţelepciunii omeneşti, care nu ştie de Dumnezeu şi de bogăţia tainică a realităţii. Dumnezeu este şi El un ocean, un abis, dar un abis al sensurilor, al iubirii, al luminii care se comunică, contrar întunericului care nu comunică nimic. În Dumnezeu te simţi peste tot învăluit de Fiinţa fără sfârşit, nu de golul în care rămâi după coruperea chipului actual al lumii, întrucât nu l-ai găsit celălalt, cel necorupt, prin curăţirea de interesul pentru acesta. Haina de nuntă e aceasta: haina de sărbătoare a vieţii curate, care place tuturor, şi prin ea intrăm în cămara veseliei comunicative a nunţii.

[276] Unde este dragoste între oameni, hrănită din dragostea de Dumnezeu, nu există frică a omului de om, fiindcă niciun astfel de om nu poate săvârşi fapte ameninţătoare pentru semenii săi. Nimeni „nu caută ale sale”, răpindu-le de la altul, nimeni nu vrea să se asigure pe sine împotriva altuia. Fiecare ştie că viaţa îi vine prin comunicare iubitoare de la altul, şi, prin iubirea sa faţă de acela, face tot ce poate ca să se asigure de această comunicare.

[277] Cei ce cântă împreună nu sunt dezbinaţi, ci sunt în armonie. Cel puţin în acele momente, trăiesc bucuria tainicei uniri între ei din iubire. De aceea în Liturghie, simţindu-se în faţa lui Dumnezeu, oamenii cântă împreună. E un mod de a se aduna în Dumnezeu.

aleagă. De aceea, au trimis întrebare la marele Bătrân Varsanufie.

Răspuns: Voi nu alegeţi pe niciunul, ci lăsaţi alegerea pe seama episcopului. Şi acesta vi-l va da pe cel pe care i-l va face cunoscut Dumnezeu.

• *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Oare li-l va da neîndoielnic pe unul dintre aceia?*

Răspuns: **De-l vor voi într-un gând şi cu inimă dreaptă, şi potrivit credinţei în Dumnezeu, le va da lor Dumnezeu nu numai pe unul dintre ei, ci şi pe un înger din cer, adică pe un bărbat deopotrivă cu îngerii. Căci nu poate minţi Cel ce a spus: „Cereţi şi vi se va da (...). Căci tot cel ce cere va lua" *(Matei* 7, 7-8).** Iar către cei ce cer în chip rău, a zis: „Cereţi şi nu primiţi, pentru că cereţi în chip rău" *(Iacov* 4, 3).

• *Întrebare: Deci dacă unul dintre ei e mai bun ca ceilalţi, oare li-l va da Dumnezeu pe acesta?*

Răspuns: Dacă alegerea unuia dintre aceia o vor lăsa pe seama arhiepiscopului şi **dacă Dumnezeu vede că unul dintre ei îi vor folosi mai mult decât ceilalţi, pe acesta li-l va da. De pildă, dacă unul dintre aceia este aspru şi ei au nevoie de mustrare spre îndreptare, pe acela li-l va da.**

• *Întrebare: Dacă cetatea este împărţită în aşa fel, că unii cer pe unii din credinţă, alţii pe altul din patimă, dar cei propuşi de cele două părţi sunt la fel de buni, ce se va întâmpla?*

Răspuns: Dumnezeu va asculta pe cei ce cer prin credinţă, nu pe ceilalţi, nu pentru că respinge pe cel propus de ei, ci pentru cererea lor cea rea.

• *Întrebare: Dar ce se întâmplă când cel propus de cei ce nu cer prin credinţă pare a fi mai bun decât cel propus de cei ce cer prin credinţă?*

Răspuns: Cunoscătorul de oameni Dumnezeu, privind la voia celor ce cer în chip bun, le dă pe cel propus de ceilalţi nu pentru cererea acelora, făcută cu gând rău, ci pentru cererea bună a acestora, care-l vor primi cu mulţumire pe cel mai bun, chiar dacă, din neştiinţă, nu l-au propus.

• *Întrebare: În acest caz, vor primi pe cel bun şi cei ce n-au cerut cu gând bun, contrar vredniciei lor? Cum să înţelegem aceasta?*

Răspuns: Dumnezeu miluieşte şi pe cei nevrednici pentru cei vrednici, căci El „trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" *(Matei* 5, 45). Aceasta ne-a arătat-o în Sfânta Scriptură, zicând către Avraam: De voi afla zece drepţi în cetate, de dragul lor nu voi pierde acest loc (cf. *Facerea* 18, 32). Dacă pentru zece drepţi a spus că va cruţa cetatea, cu cât mai mult nu va cruţa pe ceilalţi pentru aceştia?

• *Întrebare: Când toţi sunt propuşi cu bună credinţă, dar niciunul dintre cei propuşi nu le-ar fi de folos, oare Dumnezeu le va da pe vreunul de la Sine Însuşi?*

Răspuns: **Fiindcă sunt vrednici de binefacere, Dumnezeu trece peste propunerea lor şi, la momentul potrivit, le seamănă gândul să propună pe altul, sau îl îndeamnă pe cel ce are puterea hirotoniei să le dea pe un altul, mai folositor decât cei propuşi de ei.**

• *Întrebare: Dar când toţi cei ce cer pe vreunul nu-l cer cu cuget drept şi totuşi propun un candidat bun, oare li se dă lor acesta sau nu?*

Răspuns: **Dacă ştiutorul de oameni Dumnezeu vede că se vor pocăi, le dă pe acela, căci sunt găsiţi vrednici de pocăinţa lor viitoare. Dar dacă vede că vor rămâne nepocăiţi, nu li-l dă pe acela, din pricina nevredniciei lor.**

• *Întrebare: Sunt încredinţat că cele ce le spuneţi sunt de la Dumnezeu şi trebuie neapărat să le împlinesc. Dar socotesc că toţi cei din Biserică se vor sminti de această hotărâre a mea şi acest gând îmi e greu de purtat. Ce porunceşti: Să le împlinesc pe toate sau numai pe cele ce sunt de folos în lucrurile pe care le fac?*

Răspuns: Domnul a zis: Cel ce „nu urăşte pe tatăl său, şi pe mamă, şi pe soţie, şi pe copii, chiar şi sufletul său, nu poate fi ucenicul Meu” *(Luca* 14, 26). **Iar a-şi urî cineva sufletul înseamnă ca, prin nevoinţă, să-şi taie voile sale. Şi unul ca acesta nu ia în seamă cuvintele oamenilor şi nu caută să placă lor, ci ia aminte la întrebările lui Dumnezeu şi la răspunsurile date lor prin gura sfinţilor.**[278] **Dar cel ce**

---

278 **Dumnezeu ne întreabă, începând dialogul cu noi. Iar noi nu trebuie să dăm numai răspunsuri la aceste întrebări, ci înseşi întrebările Lui se imprimă în noi, făcând pe om fiinţă întrebătoare la nesfârşit. Orice răspuns, pe care îl dă omul întrebării care i se impune şi şi-o pune, naşte altă întrebare. În faptul că nu află un răspuns definitiv şi total nici în sine, nici în lume, omul simte că răspunsul definitiv e dincolo de sine şi de lume, într-un absolut infinit. De aceea, omul va întreba la infinit, înaintând la infinit, dar neajungând niciodată la hotarul lui, însă nici ieşind din el**. Cu caracterul întrebător al fiinţei umane s-a ocupat teologul german W. Pannenberg, în studiul „Die Frage nach Gott”, în: *Grundfragen systematischer Theologie, Gottingen*, 3/1979. **Dar la întrebările lui Dumnezeu se răspunde şi cu împlinirea poruncilor Lui, care sunt şi arătări ale drumului pe care putem înainta în cunoaşterea şi imprimarea reală a lui Dumnezeu în noi. De aceea, sfinţii au dat cele mai bune răspunsuri la întrebările lui Dumnezeu şi, prin răspunsurile lor cu fapta, au înaintat în cunoaşterea lui Dumnezeu, reflectat tot mai clar în fiinţa lor.** La Sfântul Grigorie de

întreabă trebuie să creadă că Dumnezeu pune în gura celui întrebat răspunsul după inima lui,[279] căci zice: „Dea ţie după inima ta” *(Psalmii* 19, 4).

Ne-am arătat deci că suntem oameni, neputând răbda osândirile şi necazurile ce vin de la oameni. Chiar dacă ar voi cineva să-i zidească pe toţi, nu poate, căci nu voiesc toţi acelaşi lucru.

Ai întrebat despre desăvârşire, adică despre puterea de a arunca totul asupra lui Dumnezeu, ca să aleagă El pe cei pe care-i voieşte, şi despre faptul că, atunci când auzim răspunsul, nu-l primim. Aceasta se întâmplă pentru că nu ştim că Dumnezeu vede altfel de cum văd oamenii. Căci oamenii observă (adeseori) numai cele ce se văd şi amestecă (în răspunsuri) şi voia lor.[280] Dar Dumnezeu vede şi cele ce

---

Nyssa, răspunsurile la întrebările lui Dumnezeu, ca înaintări practice spre El şi în El, prin împlinirea poruncilor Lui, se numesc „epectaze” ‒ întinderi dincolo de treptele atinse de fiinţa proprie în Dumnezeu.

279 **Dar omul se întreabă nu numai pe sine, ci întreabă şi pe alţii. Iar răspunsurile cele mai bune le primeşte de la Dumnezeu prin gura sfinţilor. Însă, prin sfinţi, Dumnezeu dă răspunsuri după nivelul la care a ajuns omul care întreabă. Prin aceasta, se arată că şi cel ce întreabă ajută să i se dea răspunsul, sau face să i se dea răspunsul potrivit nivelului atins prin eforturile proprii. Deci răspunsul echivalează cu înţelegerea ce se iveşte în om, dar sfântul îi prilejuieşte şi îi confirmă această înţelegere. Aceasta arată, din nou, intima unire sau interioritatea reciprocă dintre cel progresat duhovniceşte şi cel care-l întreabă. Dar aceasta depinde şi de cel ce întreabă, cum se vede în rândurile de mai jos din text. Responsabilitatea în faţa lui Dumnezeu, trezită în cel întrebat, face şi pe cel ce întreabă să primească răspunsul potrivit lui.**

280 **Omul trebuie să-şi dea răspunsuri, pentru că trebuie să-şi pună întrebări. Sau trebuie să ceară răspunsuri la întrebările lui şi de la altul. Dar, de multe ori, nu primeşte răspunsurile cele adevărate, pe care i le dă inima sa sau un om sfânt, ci vrea să-şi dea răspunsuri superficiale, necorespunzătoare întrebărilor. De aceea, rămâne închis în întuneric şi, până la urmă, nu-şi mai pune nici întrebări esenţiale. Se apropie de animalul care nu mai caută decât ceea ce îi cere instinctul trupesc. Omul trebuie să răspundă conform întrebării lui Dumnezeu, adică voii Lui, pentru dezvoltarea lui firească. În posibilitatea cuvântului de a fi folosit în chip mincinos se arată libertatea omului. Pe de altă parte, e propriu omului un progres neîncetat în aflarea de cuvinte tot mai conforme realităţii indefinit de complexe date de Dumnezeu. Pe măsură ce omul înaintează în descoperirea complexităţii creaţiei, o vede imprimată de personalismul uman şi, în ultima analiză, de cel divin. Dar dacă reduce realitatea numai la cea materială, îmbogăţirea prin cuvintele care o exprimă este unilaterală, rămasă**

nu se văd, şi adâncurile inimii, şi vede cele ce vor fi ca cele ce sunt. Dar noi ne-am folosit mult din a cunoaşte că, până acum, rămâne în noi ceea ce este omenesc. Prin aceasta aflăm măsurile noastre sau unde suntem încă, şi ne smerim, ca să luăm harul celor smeriţi.[281] Ca urmare, ne-am rugat lui Dumnezeu ca, precum a dat proorocului Iezechiel, în loc de balegă de om, balegă de bou (cf. *Iezechiel* 4, 12-15) şi israeliţilor rege, când a văzut că aceasta voiesc (cf. *1 Regi* 8, 5-22), aşa să coboare şi la voia neputinţei noastre. Şi iată că bunătatea Sa a coborât până a-şi fi tăiat pentru noi voia Sa.[282] **Dacă deci ne vom defăima pe noi înşine, recunoscând că până acum nu mâncăm încă decât lapte, ne va învrednici Dumnezeu de hrana tare, care este a celor desăvârşiţi în Hristos. Amin.**

• *Întrebare: Fiindcă aşa-numiţii „agenţi de execuţie” vin în cetatea aceasta şi aşteaptă totdeauna daruri de la Biserică, nu ştiu ce să fac. Să le trimit?*

Dar prin aceasta Îl supăr pe Dumnezeu, cheltuind în chip necuvenit mijloacele săracilor. Să nu le trimit? Dar mă vor vorbi de rău la stăpânitori. Ce porunceşti deci să fac?

Răspuns: Agenţii de execuţie sunt în slujba stăpânirilor omeneşti şi a le trimite daruri este semnul fricii omeneşti. Dacă deci voim să nu ne temem de ei, să stăm tari în adevăr şi să ascultăm cuvântul Apostolului, care zice: „Voieşti să nu te temi de stăpânire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea” (*Romani* 13, 3). **Nu te teme de bârfire, căci s-a zis: „Tocmai în ceea ce sunteţi clevetiţi se vor face de ruşine cei ce grăiesc de rău purtarea voastră cea bună întru Hristos” (*1 Petru* 3, 16), şi iarăşi: „Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi robul lui Hristos” (*Galateni* 1, 10).**

• *Întrebare: Biserica are canoane care opresc să se meargă*

în superficialitate.

[281] **Chiar dacă nu ne putem da răspunsurile pe măsura întrebărilor, câştigăm mult când recunoaştem acest fapt. Căci prin aceasta ne recunoaştem marginea noastră, deci cunoaştem pe Cel ce ne depăşeşte infinit. Prin aceasta ne smerim şi astfel primim totuşi harul unei anumite cunoaşteri adevărate.**

[282] **Aceasta e suprema chenoză, sau coborârea lui Dumnezeu la slăbiciunea noastră. Ne lasă în voia noastră, tăindu-şi voia, căci nu voieşte să ne trateze ca pe nişte buşteni. Şi apoi ştie că unii dintre noi, lăsaţi în marginile celor ce le putem face cu voia noastră, ne vom sătura curând de această sărăcie şi vom reveni în cuprinsul larg al celor voite de El. Ne-a lăsat deci să cădem din rău în mai rău, cum a lăsat pe Iezechiel să cadă de la balega de om, la balega de bou, şi israeliţilor le-a dat rege, deşi ştia că nu e spre folosul lor. Aceasta ne ajută şi mai mult să ne smerim.**

seara la teatru[283] *sau la sărbătorile păgâneşti. Dar căpetenia provinciei vrea să le nesocotească. Ce porunceşti să-i scriu?*

Răspuns: Scrie-i aşa: „Eşti slujitor al lui Dumnezeu, cum spune Apostolul (cf. *Romani* 15, 16), şi ţi se cere să păzeşti poruncile Lui, cum mi se cere şi mie. Deci ni se cuvine să păzim înaltele legi ale Bisericii spre lauda lui Dumnezeu şi a noastră. Vă aduc aminte de aceasta, pentru că vă iubesc ca pe prietenul nostru. Căci nu se cuvine creştinilor şi unor iubitori de Hristos ca voi să preţuiţi mai mult plăcerile omeneşti, care vătăma sufletele, decât slujirea lui Dumnezeu".

• ***Întrebare: Părinte, mă silesc în fiecare zi să postesc până seara. Spune-mi de e bine şi dacă trebuie să mă rog înainte de a face ceva.***

Răspuns: **În privinţa postului, cercetează-ţi inima, ca să nu fie furată de slava deşartă. Şi dacă nu e furată, cerceteaz-o din nou, şi vezi dacă postul nu te face mai slab în împlinirea datoriilor. Căci această slăbiciune nu e de folos. Iar dacă nu-ţi strică nici în privinţa aceasta, postirea este bună.**

Iar rugăciunea este lumină. Şi fiecare creştin trebuie să se roage înainte de a face ceva, dar mai ales preotul lui Dumnezeu.

• ***Întrebare: Ce este îndoiala inimii (cf.* Matei *14, 51 şi 28, 17) şi ce înseamnă a fi îndoielnic (cf.* Iacov *1, 8 şi 4, 8)?***

Răspuns: **Îndoiala inimii stă în a te întreba sau în a avea mereu în suflet întrebarea: „Are Dumnezeu milă de mine sau nu?" Dacă cugeţi că nu, aceasta e necredinţă. Dacă nu crezi că Dumnezeu are mai multă milă de tine decât poţi înţelege, pentru ce te mai rogi?**[284] **Iar a fi îndoielnic înseamnă a nu te preda cu desăvârşire morţii pentru Împărăţia cerurilor, ci a te îngriji mai mult de lucrurile pentru trup.**

• ***Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Bucuraţi-vă pururea. Rugaţi-vă neîncetat. Daţi mulţumire pentru toate" (1* Tesaloniceni *5, 16-18)?***

Răspuns: **În aceste trei lucruri se cuprinde toată mântuirea noastră. A se bucura pururea este o chezăşie a dreptăţii, căci nu se poate bucura cineva, dacă nu vieţuieşte totdeauna potrivit dreptăţii.**[285] **Rugăciunea neîncetată**

[283] Canoanele 24 şi 51 ale Sinodului V-VI-lea Ecumenic (Quinisext) şi canonul 17 al Sinodului din Cartagina opresc să se meargă la teatre.

[284] Numai dacă n-ai îndoială în mila lui Dumnezeu te poţi ruga cu toată încrederea. Dar trebuie să te rogi, pentru că numai de la El vine ajutorul.

[285] Dreptatea este, în limbaj biblic, totalitatea virtuţilor.

împiedică orice rău, căci nu dă loc diavolului în noi. În sfârşit, mulţumirea în toate este o dovadă vădită de iubire a lui Hristos. Iar dacă ţinem primele două porunci, aducem mulţumire Domnului.